

2016/17:KU20

Bilaga B
Utfrågningar

Innehållsförteckning – Bilaga B

Utfrågningar.....	3
Bilaga B1 Närings- och innovationsminister Mikael Damberg.....	3
Bilaga B2 F.d. näringsminister Annie Lööf.....	18
Bilaga B3 Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke.....	34
Bilaga B4 Utrikesminister Margot Wallström.....	51
Bilaga B5 Utbildningsminister Gustav Fridolin.....	67
Bilaga B6 Försvarsminister Peter Hultqvist.....	85
Bilaga B7 Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson.....	102
Bilaga B8 Statsminister Stefan Löfven.....	122

BILAGA B

Utfrågningar

Bilaga B1 Närings- och innovationsminister Mikael Damberg

Tisdagen den 4 april 2017

Granskningsärende 11 Regeringens uttalande om att den varit förhindrad att stoppa försäljningen av Vattenfalls brunkolsverksamhet (se avsnitt 3.4)

Ordföranden: Välkomna till riksdagens konstitutionsutskott! Jag förklarar dagens sammanträde öppnat.

Vi har i dag en öppen utfrågning med närings- och innovationsminister Mikael Damberg om KU:s granskningsärende 11 Regeringens uttalande om att den varit förhindrad att stoppa försäljningen av Vattenfalls brunkolsverksamhet. Vi välkomnar statsrådet med bisittare till utskottet.

Ordningen är den att statsrådet först får möjlighet att göra en inledning om ärendet. Därefter ställer ledamöterna frågor, först anmälade parti och därefter partierna i storleksordning. Efter första rundan får vi se om det finns ytterligare frågor som behöver ställas.

Jag välkomnar statsrådet att inleda och presentera sin bisittare.

Mikael Damberg: Herr ordförande! Jag är här i dag för att svara på utskottets frågor om vissa uttalanden, eller kanske snarare kommentarer, som gjordes i medierna av mig och statsrådet Isabella Lövin i samband med Vattenfalls försäljning av sin tyska brunkolsverksamhet.

Herr ordförande! Efter att ha läst anmälan till utskottet och utskottets underlag kan jag konstatera att detta ärende ytterst handlar om vilka ramar regeringen har att förhålla sig till i förvaltningen av de statligt ägda bolagen. Låt mig därför kort beskriva regeringens mandat när det gäller de statligt ägda bolagen.

Det är staten, inte regeringen, som äger de statligt ägda bolagen. Regeringens uppdrag är att förvalta bolagen i enlighet med det uppdrag som riksdagen har beslutat för respektive bolag. Regeringen representerar visserligen ägaren i förhållande till bolaget, men regeringen är i sin styrning av bolaget bunden av vad riksdagen har beslutat. Om regeringen vill göra något annat än vad riksdagen har beslutat måste regeringen inhämta riksdagens godkännande. För att riksdagens beslut ska bli aktiebolagsrättsligt giltigt ansvarar regeringen för att uppdraget blir en del av bolagets bolagsordning, som antas vid en bolagsstämma. Därigenom blir riksdagens beslut styrande och bindande för bolagets styrelse, som har att hantera förvaltningen av bolagets verksamhet i enlighet med vad som står i bolagsordningen.

Riksdagen beslutade om Vattenfalls nuvarande uppdrag den 3 juni 2010. Uppdraget innebär att Vattenfall ska generera marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet, så att bolaget tillhör de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Detta finns inskrivet i Vattenfalls bolagsordning sedan en extra bolagsstämma den 23 augusti 2010.

Affärsmässighet är alltså det övergripande föremålet för Vattenfalls verksamhet.

Herr ordförande! Den 18 april 2016 tog jag i egenskap av ansvarigt statsråd emot en begäran om ägarsamordning från Vattenfalls styrelse beträffande en föreslagen avyttring av Vattenfalls brunkolsverksamhet. Vattenfalls styrelse hade vid ett styrelsemöte dagen innan fattat beslut om avyttringen men villkorat den med ägarens ställningstagande.

En ägarsamordning syftar till att säkerställa att ägaren har samma syn som bolaget i en viss fråga, en för bolaget avgörande fråga. Det innebär att när ett statligt ägt bolag står inför ett särskilt viktigt avgörande ska styrelsen genom sin ordförande samordna sin syn med regeringen, som är företrädare för ägaren.

Jag har under min tid som ansvarig för de statligt ägda bolagen sett till att ägarsamordningen är en skriftlig process. Det är bolagets styrelse som ska ta initiativ till en ägarsamordning och bedöma i vilket fall samordning ska ske. Det kan exempelvis handla om en avyttring som innebär att bolagets riskprofil eller balansräkning förändras på ett avsevärt sätt.

Just den här ägarsamordningen innebar att regeringen hade att säga ja eller nej till den transaktion som Vattenfalls styrelse redan hade fattat beslut om, det vill säga att avyttra brunkolsverksamheten i Tyskland. För att avgöra om svaret skulle bli ja eller nej gjordes en analys för att se 1) om den föreslagna transaktionen var förenlig med det uppdrag som riksdagen hade beslutat om för Vattenfall, 2) om transaktionen var i överensstämmelse med budgetlagens krav på affärsmässighet och 3) om transaktionen var förenlig med statens ägarpolicy i relevanta delar. Det var på förhand givet att det var dessa parametrar som skulle analyseras inom ramen för en ägarsamordning, men det var såklart inte på förhand givet vad svaret skulle bli.

Regeringens process för hanteringen av ägarsamordningen har varit omfattande. Transaktionen har granskats noggrant av Regeringskansliet med hjälp av en extern finansiell rådgivare. Efter genomförd analys gjorde regeringen sin slutgiltiga bedömning den 2 juli 2016, då jag i ett brev meddelade bolagets styrelse att regeringen ställde sig bakom den föreslagna avyttringen.

Herr ordförande! Avslutningsvis vill jag kort uppehålla mig vid de kommentarer om ägarsamordningen som jag och statsrådet Isabella Lövin gjort till medierna och som nämns i anmälan till utskottet. Kommentarererna baserade sig dels på hur riksdagens uppdrag till Vattenfall var formulerat, dels på det faktum att regeringen rent konstitutionellt har att hålla sig inom de ramar som riksdagen har beslutat.

Vid den här tiden fördes det fram argument i den allmänna debatten om att regeringen borde säga nej till transaktionen i syfte att lägga ned brunkolsverksamheten och låta kolet stanna i marken. Både bolaget och Regeringskansliet gjorde bedömningen att en sådan nedläggning inte skulle vara affärsmässig och därmed inte heller förenlig med det uppdrag som riksdagen hade beslutat för bolaget. Att riksdagen skulle fatta beslut om ett nytt eller väsentligt förändrat uppdrag för Vattenfall bedömdes det inte finnas någon majoritet för i riksdagen. Detta bekräftades även i samband med en aktuell debatt i kammaren den 24 maj 2016.

Regeringen hade att bedöma transaktionen i ljuset av det uppdrag som riksdagen beslutade 2010. Efter den omfattande processen i Regeringskansliet som jag nämnde tidigare gjorde regeringen bedömningen att den transaktion som Vattenfalls styrelse fattat beslut om var affärsmässig och att regeringen som företrädare för ägaren delade bolagets uppfattning att det i ett finansiellt perspektiv var mer affärsmässigt att avyttra tillgångarna än att behålla dem och driva dem vidare. Regeringen delade även bolagets bedömning att transaktionen möjliggjorde för Vattenfall att växa genom att tillvarata affärsmöjligheter i det nya energilandskapet och driva utvecklingen mot ett hållbart energisystem, minska de risker som förknippas med koldioxidintensiva tillgångar samt möjliggöra för Vattenfall att rikta in sin verksamhet för att bli ett av de ledande företagen inom förnybar energi på Vattenfalls kärnmarknader.

Därmed, herr ordförande, är jag beredd att svara på era och ledamöternas frågor. Tack!

Ordföranden: Tack, statsrådet, för inledningen! Då lämnar jag ordet först till anmälände parti, som är Sverigedemokraterna. Jonas Millard, var så god!

Jonas Millard (SD): Tack för redogörelsen! Denna anmälan handlar just om regeringens och statsrådets uttalanden om att man varit förhindrad att låta bli att sälja brunkolsverksamheten i Tyskland. Som anledning till detta har man refererat till de ägardirektiv som finns och de formuleringar som finns där. Samtidigt som man gör det finns det dock ett flertal oberoende experter som har menat att regeringen gör en felaktig bedömning. Riksrevisionen konstaterar samma sak i sin rapport.

De experter som har uttalat sig säger att man inte behöver gå till riksdagen för att förändra ägardirektiven. En annan expert hävdar att man skulle kunna välja att helt enkelt stoppa affären eller att inom ramen för nuvarande ägardirektiv inte sälja. Även en rundringning till de övriga politiska partierna ger vid handen att det står regeringen fritt att själv, men naturligtvis under parlamentariskt ansvar, fatta beslut om att stoppa försäljningen. Hur kommer det sig att man kommer fram till så olika slutsatser?

Mikael Damberg: Herr ordförande! Tack för frågan, Jonas Millard! Som jag sa i min inledning handlar en ägarsamordning om att säga ja eller nej. Det var inte på förhand givet vad svaret skulle vara. De kommentarer som vi gav i medierna handlade däremot om den konstitutionella frågan om huruvida

bolaget och regeringen är bundna av det uppdrag som riksdagen har gett bolaget. Det menar vi att vi är och ska vara i styrningen av de statliga bolagen.

Jag har naturligtvis tagit del av vad medierna har skrivit om de olika professorernas uttalanden. Jag kan inte rimligen recensera vad de tycker. Den bedömning som vi gjorde i Regeringskansliet, med stöd av den rättsliga kompetens som finns där, innebär dock att regeringen i sin styrning var bunden av det uppdrag som riksdagen har beslutat om för bolaget. Vattenfalls verksamhetsföremål sådant det beslutats av riksdagen anger affärsmässighet som det övergripande föremålet för bolagets verksamhet, något som också har bekräftats i förarbetena till det beslutet.

Regeringen är bunden av det uppdrag som riksdagen har fastställt och behövt riksdagens godkännande för att kunna ändra verksamhetsföremålet för ett statligt ägt bolags bolagsordning.

Jag tycker nog att dels var de kommentarer vi gjorde principiella, dels har jag redogjort för att en ägarsamordning handlar om att kunna säga ja eller nej inom de ramar som riksdagen har beslutat om.

Jonas Millard (SD): Den ägarsamordning som ni hade tillsammans med bolaget följdes ju av en analys, om jag förstod det rätt, eller möjligtvis föregicks den av en analys om just frågan om det skulle bli någon försäljning eller inte. I den analysen har man bedömt att det är affärsmässigt riktigt att driva igenom försäljningen. Det har vi nog alla fått klarhet om. Men på vilket sätt gjorde man en analys av vad det skulle innebära om man avstod från en försäljning. Vilka konsekvenser skulle det få? Fanns det över huvud taget med som en del i analysen, och vad innebar det i så fall?

Mikael Damberg: Eftersom en ägarsamordning innebär ja eller nej till en transaktion hade ett nej till beslutet inneburit att Vattenfall fortsätter att driva brunkolsverksamheten affärsmässigt. I den allmänna debatten fanns det, vilket jag refererade till i mitt förra svar, en diskussion om att ett nej till affären skulle innebära att all brunkolsverksamhet lades ned eller försvann. Det beslutet uppfattade både bolaget och Regeringskansliets jurister som ett avsteg från affärsmässigheten. Men det är klart att vi prövade ett ja eller nej till transaktionen. Det var hela poängen med ägarsamordningen. Där tog vi hjälp av Rothschild som externa finansiella rådgivare. De bedömde också att den föreslagna transaktionen var affärsmässig och inom de ramar som riksdagen hade gett.

Jonas Millard (SD): Tack! Då konstaterar jag att statsrådet ändå vidhåller att man var konstitutionellt förhindrad att vid ägarsamordningen säga nej till en försäljning. Har jag tolkat detta rätt?

Mikael Damberg: Nej, själva poängen med ägarsamordningen är att säga ja eller nej. Annars skulle vi ju inte ha någon ägarsamordning. Om vi däremot hade sagt nej till affären hade det inneburit att Vattenfalls styrelse hade fortsatt att driva den energiverksamhet man gjorde innan, det vill säga brunkolsverksamhet i Tyskland. Skulle riksdagen eller regeringen vilja något annat som inte ingår i det uppdrag som Vattenfall hade och som regeringen

också jobbar efter hade vi behövt gå till riksdagen för att inhämta ett nytt beslut.

Jonas Millard (SD): Jag har inga ytterligare frågor.

Ordföranden: Då går vi vidare med partierna i storleksordning, först Socialdemokraterna och Hans Ekström. Var så god!

Hans Ekström (S): Uppfattar jag statsrådet rätt att det alltså var en icke-politisk bedömning av Regeringskansliets jurister att man var tvungen att gå till riksdagen och att regeringen annars skulle ha satt sig upp emot sina icke-politiska jurister och därigenom riskerat en KU-anmälan om att man går emot det konstitutionella läget?

Mikael Damberg: Det är korrekt att både bolaget och våra jurister i Regeringskansliet bedömde att om vi ville förändra inriktningen på bolaget på ett sådant sätt att man till exempel skulle låta kolet ligga i marken, vilket ju den allmänna debatten handlade om, hade vi behövt gå till riksdagen för en diskussion och ett nytt beslut. Den grundläggande verksamheten i Vattenfall är att bedriva affärsmässig verksamhet. Detta var både juristernas och bolagets åsikt. Hade vi brutit mot detta är jag säker på att jag hade hamnat i KU utifrån en annan diskussion om huruvida jag följde det uppdrag som riksdagen har beslutat eller inte.

Hans Ekström (S): Statsrådet sa också att man har ändrat rutinerna så att ägarsamordningen är skriftlig, vilket har gjort att vi i det här ärendet har kunnat ta del av handläggning och kommunikation med Vattenfall på ett bra sätt, till skillnad från när det gäller till exempel Nuon-affären. Är det de tidigare erfarenheterna som har gjort att statsrådet har ändrat på hur ägarsamordningen går till?

Mikael Damberg: Det är en delförklaring. Vi tyckte inte att det var en tillräckligt bra ordning. Inte minst KU har kritiserat att man inte i efterhand kunde reda ut vad som låg bakom och vad som förekom vid ägarsamordningen. Därför ville vi ha en ökad tydlighet. Styrelsen ska skriftligt begära en ägarsamordning, och svaret tillbaka ska vara i skriftlig form. Så gjorde vi nu. Det gör att alla kan ta del av både begäran och de argument som regeringen väljer att basera sitt beslut på.

Det skapar mycket enklare granskning, en större offentlighet i frågorna och långsiktigt ökat förtroende för vår bolagsförvaltning i statlig regi.

Hans Ekström (S): Det som styrde Vattenfall var alltså ett beslut från juni 2010 när det var borgerlig majoritet i riksdagen. Man skulle ha varit tvungen att gå till riksdagen för att söka stöd. Har jag uppfattat statsrådet rätt att man gjorde en bedömning att det inte fanns en majoritet för att ändra styrningen av Vattenfall? Är det korrekt uppfattat?

Mikael Damberg: Det var en allmän debatt också om detta. Jag bedömde att det inte fanns en majoritet av politiska partier som ville ändra styrningen av Vattenfall, utan jag bedömde att man inom ramen för det uppdrag som redan fanns för Vattenfall hade att navigera och agera. Det var den allmänna

bedömning som vi gjorde. Det var också en särskild debatt i riksdagen. Dagen efter anmälan gjordes var det en riksdagsdebatt där partierna klargjorde sina ställningar.

Ytterst kan jag konstatera att sedan 2010 har det inte funnits någon majoritet för att ändra uppdraget för Vattenfall. Riksdagen har haft ända sedan 2010 på sig att göra ändringar – och har inte gjort det.

Marta Obminska (M): Statsrådet betonar affärsmässigheten i verksamhetsföremålet i bolagsordningen. Verksamhetsföremålet är egentligen lite längre.

Hade Vattenfalls resultat för 2017 blivit högre eller lägre om man hade fortsatt att äga denna brunkolsverksamhet?

Mikael Damberg: Vår bedömning, bolagets bedömning och våra finansiella rådgivares bedömning var att det var bättre att genomföra affären och sälja tillgångarna än att behålla dem. Den nedskrivning av värdet som skulle ske andra kvartalet på mellan 23 och 27 miljarder, om jag kommer ihåg rätt, som bolaget räknade med, som sedan landade på en nedskrivning på 21 miljarder, hade blivit större och mer negativ för bolaget om man hade behållit tillgångarna och drivit dem vidare. Det var den bedömning som också våra finansiella rådgivare gjorde till oss.

Det är korrekt att det nuvarande uppdraget är längre. Uppdraget är att generera marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljövänlig hållbar energiproduktion. Det förtydligandet gjordes 2010, och därav uttalade sig näringsutskottet och tyckte, som vi tolkade det, att det fanns ett klargörande i detta gentemot en osäkerhet som fanns tidigare om just affärsmässighet.

Marta Obminska (M): Anser statsrådet att det fanns några argument som talade emot att göra affären?

Mikael Damberg: Jag tycker att man alltid ska ha ett stort mått av skepsis när man granskar frågor, så att man inte på förhand bestämmer sig för resultatet av en ägarsamordning. Men i det här fallet var det en fråga om att säga ja eller nej till en transaktion som styrelsen redan hade fattat beslut om. Det var *det* frågan handlade om. Det var det våra finansiella rådgivare gav rådgivning om, men vi gjorde också egna analyser av bolagets ställningstagande. Vi kom fram till att det var rätt både finansiellt och strategiskt för bolaget att genomföra affären.

Agneta Börjesson (MP): Ordförande! Tack, statsrådet, för inledningen!

Vattenfall är en återkommande fråga i KU, och det var väl inte direkt svår-tippat att just den här affären skulle hamna i KU för granskning.

Det handlar just om den motstridiga formuleringen om Vattenfall, att man ska vara ledande i omställningen och agera affärsmässigt. Den har varit en svårighet för alla regeringar. Där kan jag instämma i att det är bra att vi kan följa granskningarna något bättre framöver.

Om jag har tolkat ministern rätt bedömde regeringen att det fanns en tydlig möjlighet att säga både ja eller nej till försäljningen, men ett ja skulle bygga

på Vattenfalls egen tolkning och förstås regeringens underlag, ett nej skulle innebära att regeringens egen granskning kom fram till andra resultat än vad Vattenfall i så fall hade när det gällde affärsmässighet.

Statsrådet har redan tagit upp en del av de egna externa granskningarna. Kan jag få höra lite mer fylligt om vad Rothschild och de andra granskarna kom fram till? Jag inser att en del av detta inte är öppet – men det som går att berätta.

Mikael Damberg: Det finns dokumenterat där vi hänvisar till Rothschilds bedömning. De gjorde en fairness opinion, som det brukar kallas, där de granskade den föreslagna affären för att se vilket utfall som blir mest fördelaktigt ekonomiskt. De konstaterade då följande. Att behålla verksamheten och driva den vidare skulle vara ett dyrare och mer kostsamt alternativ för Vattenfall än att göra försäljningen. De gjorde också en bedömning av huruvida transaktionen låg i linje med de strategier och det uppdrag som Vattenfall hade. De konstaterade att det skulle bli lättare för Vattenfall att leverera på sitt strategiska arbete, inte minst när det gäller hållbarhetsarbete, genom att genomföra affären.

Om jag får gå vidare lite vid sidan av – vi såg också en del andra bedömningar. En del finansiella institut gjorde också bedömningar av affären. De konstaterade att Vattenfall vid en försäljning skulle vara starkare ekonomiskt och mindre osäkert än med tillgångarna kvar. Vattenfall är ett stort bolag, och det är ett bolag som är beroende av sin ställning på kapitalmarknaden. Det fanns också skäl som talade för att affären var finansiellt riktig, och den skapade också mindre osäkerhet med de tillgångsslag som finns i portföljen fortsättningsvis. Det gjorde att vi bedömde att man ännu bättre kan leverera på den strategi regeringen har att Vattenfall ska vara ledande i omställningen av energisystemet mot mer förnybara energikällor.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag skulle vilja ta upp ett uttalande som gjordes av Åsa Romson i slutet av september 2015. Hon gav då uttryck för att det inte var möjligt att stoppa affären med försäljning av brunkolsverksamheten. Just det uttalandet uppfattar jag överensstämmer inte med de uppgifter som Mikael Damberg har lämnat. Hur ser Mikael Damberg på det uttalande som gjordes i september 2015 av Åsa Romson?

Mikael Damberg: Jag vill hänvisa till vad jag sa tidigare. Det är två diskussioner. Den första är att vi har att säga ja eller nej. Det är själva poängen med ägarsamordning. De alternativen stod öppna. Vi var tvungna att göra en sådan prövning. Men det var inom ramen för det affärsmässiga.

I den allmänna debatten vid den tidpunkten fördes mycket diskussioner om att ett nej till en försäljning skulle innebära att kolet låg kvar i marken. Det var den allmänna miljödiskussionen. Det alternativet hade vi inte att ta ställning till i ägarsamordningen. Ägarsamordningen sa ja eller nej till det beslut som Vattenfalls styrelse dagen innan hade fattat innan det blev föremål för ägarsamordning.

Vår bedömning juridiskt var att om man skulle göra en sådan förändring av Vattenfall hade vi behövt gå till riksdagen med ett sådant beslut. Då frångår man affärsmässigheten. I den allmänna debatten och i medierna blandades nog en del av begreppen ihop: Korrekt. Ja eller nej. Ägarsamordning. Inte bestämt på förhand, men inom ramen för affärsmässigheten.

Det var om man ville frånga affärsmässigheten som vi bedömde att man behövde gå till riksdagen.

Mia Sydow Mölleby (V): Herr ordförande! Jag vill uppehålla mig en del vid att det inte var möjligt att säga nej med hänvisning till affärsmässigheten.

Vattenfall ska vara ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Om man ska göra så kan det tänkas ske på olika sätt, bland annat att man själv ändrar det man äger och har och lägger ned det man håller på med. Men det blir konstigt att tänka sig att det inte över huvud taget skulle betyda att man kan tänka större än det egna bolaget.

Att leda utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion borde väl inte innebära att man helt avsäger sig möjligheten att påverka brunkolsbrytning? När man säljer brunkolet till ett annat bolag, som inte har som ambition att bidra till utvecklingen av en miljömässigt hållbar energiproduktion, undrar jag hur man lever upp till det ansvar som bolaget har. Det handlar inte bara om affärsmässigheten, utan det handlar också om att vara ledande i utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Hur resoneras runt detta?

Mikael Damberg: Herr ordförande! Tack för frågan!

Det var exakt otydligheten runt uppdraget som var anledningen till att den dåvarande regeringen 2010 gick med en proposition till riksdagen för att förtydliga uppdraget för Vattenfall. Uppdraget förtydligades så att det skulle generera marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion.

Förtydligandet gjordes mot bakgrund av den otydlighet som fanns i tidigare uppdrag mellan affärsmässighet och att vara ledande i omställningen, vilket Riksrevisionen hade kritiserat, genom att det nya uppdraget förtydligades så att verksamheten i bolaget skulle bedrivas affärsmässigt. Regeringen anförde i propositionen att lönsamhet är grundförutsättningen för hela Vattenfalls verksamhet och överlevnad. Vidare anförde regeringen då att energiproduktion och distribution är verksamheter med mycket kapitalkrävande investeringar. En marknadsmässig avkastning måste därför vara utgångspunkt för all verksamhet i Vattenfall. Vid en extra bolagsstämma den 23 augusti 2010 antogs en ny bolagsordning där verksamhetsföremålet förtydligades i enlighet med riksdagens beslut.

Vi bedömer att det verkligen är möjligt för Vattenfall att driva och vara en positiv kraft i omställningen av energisystemet. Det är också därför som den här regeringen har gjort ett omtag av styrningen av Vattenfall och ökat kompetensen i styrelsen med två nya ledamöter med hållbarhetsprofil. Vi

anser att Vattenfall har en viktig roll för omställningen av energisystemet i Sverige.

Det har också varit diskussioner där Vattenfall har redovisat offentligt att det finns en skarp målsättning till 2030 i Sverige. De nyinvesteringar bolaget fokuserar på är 100 procent förnybart. Det förutsätter att Vattenfalls verksamhet är ekonomiskt sund så att man har råd att göra de investeringar som omställningen kräver. Vi gjorde bedömningen att det var finansiellt rätt och strategiskt rätt för Vattenfall att vara ledande i omställningen av energisystemet.

Mia Sydow Mölleby (V): Vattenfall ska bedrivas affärsmässigt, och det måste finnas en lönsamhet. Vad jag har förstått har ni inte kommit fram till att just att behålla brunkolsverksamheten inte skulle betyda att det inte skulle bli någon avkastning. Man hade kunnat behålla brunkolsverksamheten och ändå fått en avkastning. I ett senare skede hade man också kunnat välja att successivt trappa ned brunkolsbrytningen.

Har ni kommit fram till att det inte skulle bli någon avkastning om brunkolet behölls i Vattenfalls ägo? Vi har ställt så många frågor om hur det utreddes att eventuellt säga nej. Vi har inte fått några ordentliga svar. Vi har frågat om det fanns med som ett tydligt alternativ. Då sägs det att ni skulle svara ja eller nej. Vi har kollat om ni kunde säga ja, men vi har aldrig fått något svar på på vilket sätt ni faktiskt kollade om ni kunde säga nej.

Mikael Damberg: Vi skulle kolla om vi skulle säga ja eller nej. Det var själva poängen med en ägarsamordning. Om vi hade gjort bedömningen att den bedömning som bolaget hade gjort var felaktig, om våra externa rådgivare sagt att bolaget hade gjort en felaktig bedömning, hade vi definitivt sagt nej till transaktionen. Vi gjorde inte det.

Frågan huruvida det var bättre att behålla och driva vidare brunkolet prövades i ägarsamordningen. Det visade sig vara en mer kostsam affär för staten – ägaren – och bolaget än att genomföra transaktionen. Det hade varit mer kostsamt för bolaget, inneburet färre möjligheter att göra investeringar i förnybar omställning, än det alternativ vi valde. Man måste se detta i ljuset av Vattenfalls möjligheter att fokusera och koncentrera sig på den miljömässiga omställningen av energisystemet, som vi alla i det här rummet är engagerade i.

Bara för att nämna en siffra i sammanhanget: Jag tror att om man skulle behålla och driva vidare brunkolsverksamheten, inte för att få tillbaka insatserna på eget kapital och möta avkastningskraven utan bara för att över huvud taget komma tillbaka till plus minus noll, då skulle man behöva bedriva brunkolsverksamheten fram till 2030. Det var alltså väldigt långa perspektiv på att få avkastning genom att behålla och driva vidare brunkolsverksamheten i framtiden.

En del partier i kammaren tycker att det är väldigt bra att ha kvar kolverksamhet i energiproduktion för en väldigt lång tid framöver. Man kan också säga att vi gjorde en annan bedömning, både våra finansiella rådgivare och bolaget, än köparen. Köparen tror uppenbarligen på kolkraft och tror att

det här är en lönsam historia framöver. Vi tror inte att det är lika lönsamt som att göra en avyttring och fokusera Vattenfalls verksamhet på den förnybara omställningen.

Tina Acketoft (L): Tack så mycket för redogörelsen, statsrådet!

Jag tycker att om vi håller oss på det område som konstitutionsutskottet har att granska, det vill säga egentligen inte sakfrågan som sådan utan det konstitutionella, har statsrådet svarat bra på de frågor som jag ville se ett förtydligande av. Det var det här om ägarsamordningen – hur den har skett, om den har skett och om man tog ställning – och Åsa Romsons måhända olyckliga uttalande, om man ska uttrycka det försiktigt, som vi också har fått svar på.

Sedan kan jag inte låta bli att säga igen att oavsett om det är ett förtydligande av vad som skedde under den tidigare regeringen som var bra bevisar detta att det är väldigt svårt att verka i den här verksamheten och ha den typen av mål som ska vara både affärsdrivande och samtidigt miljödrivande. Men om man ska vara i den verksamheten är det ju inget snack om att då måste man naturligtvis ha en vinstdrivande verksamhet för att kunna ställa om i förlängningen.

Ska jag också vara sakpolitisk kan jag säga att tysk energiförsörjning är en fråga för Tyskland. Huruvida man vill ha brunkol i stället för kärnkraft och vattenkraft – vattenkraft kanske det inte finns möjligheter till i Tyskland – är en tysk fråga. Men i övrigt tycker jag att statsrådet har besvarat frågorna.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Tack, statsrådet, för svaren så här långt! Utfrågningen så här långt har varit upplysande.

Vi har inte i konstitutionsutskottet att ta ställning till om det var rätt beslut, om ja eller nej var det rätta – även om vi och våra partier säkert har åsikter om det – utan det allting kokar ned till är uttalandet att man inte kunde säga nej. Är det förenligt med konstitutionen?

Där har ju statsrådet alldeles nyligen sagt: Vi hade definitivt kunnat säga nej. Vill statsrådet bekräfta att det var teoretiskt möjligt att säga nej även om det inte var politiskt önskvärt?

Mikael Damberg: Ordförande! Jag har ju svarat på frågan flera gånger förut, men jag kan göra det igen.

En ägarsamordning innebär att man säger ja eller nej och att vi på förhand inte kunde veta om vi skulle landa i ett ja eller ett nej. Däremot kunde vi inte fatta ett beslut som stred mot affärsmässigheten.

Återigen vill jag säga att de här ägarstyrningsfrågorna och regelverket mellan riksdag och regering inte var i första rummet för den allmänna debatten om brunkolet framtid. Där förekom det andra diskussioner, som kanske inte riktigt handlade om ägarstyrning eller den ägarsamordning som just då skulle förekomma. Jag tror att jag och många med mig fick svara på ganska många frågor som kanske inte handlade om den konstitutionella aspekten av detta.

Jag tror att man ska ha viss respekt för att det i den allmänna debatten förekommer många olika frågor och att de blandas ihop lite grann i resonemang, där inte minst miljörelsen drev tanken att ett nej i ägarsamordningen skulle innebära att verksamheten skulle upphöra. Det skulle ju de facto innebära att brunkolsverksamheten skulle fortsätta att bedrivas affärsmässigt inom Vattenfalls verksamhet.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Tack för svaret så här långt!

Det är nu fjärde gången som statsrådet upprepar ”den allmänna debatten” – hur man nu fångar in den och får den i en påse. Det går ju alltid att hänvisa till att man gjorde ett uttalande mot bakgrund av en allmän debatt.

Det vi har att pröva är: Förelåg möjligheten att säga nej fast man föredrog ett ja? Jag uppfattar att statsrådet har svarat ja och faktiskt sagt att man definitivt kunde säga nej. Med det är jag nöjd i den frågan.

Statsrådet sa inledningsvis att det var tre olika analyser som gjordes. Det var förenligheten med bolagsordningen, det var affärsmässigheten och det var ägarpolicyen.

Men det var inte en fjärde punkt, nämligen punkten – åtminstone nämnde inte statsrådet den – att bedriva energiverksamhet på ett sådant sätt att Vattenfall är ett av de bolag som leder utvecklingen mot miljömässigt hållbar energiproduktion.

Vill statsrådet komplettera sina inledande ord om att det var på tre grunder man bedömde? Var det inte en fjärde, eller saknades helt enkelt den fjärde?

Mikael Damberg: Herr ordförande! Nej, punkt ett var om den föreslagna transaktionen var förenlig med det uppdrag som riksdagen har beslutat för Vattenfall, och punkt två var om det var i överensstämmelse med budgetlagens krav på affärsmässighet. Men den första punkten innefattar ju både affärsmässigheten som grund och att vara ledande i omställningen av energisystemet. Det är ju det som är det uppdrag som riksdagen har fattat beslut om som ingår i punkt ett.

Punkt tre som handlar om statens ägarpolicy handlar också om hållbarhetsfrågor, som vi granskade. Inom ramen finns det alltså flera olika delar, men den första punkten innefattar naturligtvis båda delarna.

Ordföranden: Det var första frågerundan. Då ska vi se om det finns fler frågor.

Fredrik Eriksson (SD): Jag har egentligen bara en väldigt kort ja-eller-nej-fråga.

Vi bortser en stund från den allmänna debatten och värderingar av det materiella innehållet, där vi sverigedemokrater för en gångs skull delar regeringens uppfattning – att sälja var förmodligen det mest affärsmässiga tillvägagångssättet.

Men den här anmälan riktar sig ju till två statsråd. Vi kan bara beklaga att vi endast haft möjlighet att be ett av statsråden att komma hit i dag. Men statsrådets kollega Isabella Lövin yttrade: ”Jag har förstått att för att stoppa den affären så måste man ändra ägardirektiven till Vattenfall. Ska vi kunna ändra det direktivet krävs det en majoritet i Sveriges riksdag.”

Min korta ja-eller-nej-fråga är: Delar statsrådet sin kollegas bedömning?

Mikael Damberg: Jag tror att jag har försökt svara på den här frågan flera gånger tidigare.

Min poäng är att i den allmänna debatten tror jag att många olika perspektiv faktiskt blandas samman. Jag följde den här debatten väldigt noga, och jag kan vara ärlig och säga här: Det var inte varje gång man fick frågor som helt överensstämde med den verklighet som vi visste att vi hade att förhålla oss till. Vi var tvungna att svara på frågor ändå.

Jag har talat med Isabella Lövin om detta. Hon menar att det var i ljuset av att ändra uppdraget, att göra någonting annat om man skulle frånga affärsmässigheten, det var i det sammanhanget hon gjorde det här uttalandet. Det är det jag har försökt svara på i konstitutionsutskottet.

Men helt korrekt är det så att en ägarsamordning innebär ja eller nej, och vi hade inte bestämt på förhand var vi skulle landa. Däremot hade vi bestämt att vi skulle utgå från de här tre punkterna när vi skulle göra den prövningen.

Fredrik Eriksson (SD): Jag försöker en gång till och ser om jag kan få ett ja-eller-nej-svar.

För att kunna stoppa just den här affären – oavsett allmänna debatter och oavsett om det var det första, andra eller tredje alternativet – måste man ändra ägardirektiven till Vattenfall. Ja eller nej?

Mikael Damberg: Om det hade varit så att det inte var affärsmässigt hade det gått att stoppa utan att gå till riksdagen. Om det däremot innebar att vi skulle stoppa det genom att frånga affärsmässigheten, då var vår bedömning att då måste man gå till riksdagen.

Hans Ekström (S): Jag blev bara lite förvirrad när Tuve Skånberg ställde sina frågor.

Bara för att det ska bli alldeles klart hur det är, i alla fall för mig: Uppfattade jag statsrådet rätt? Innan man inledde prövningen gick man in med att man kunde säga ja eller nej. Men efter att man hade fått in underlag från oberoende experter landade man i att man bara kunde säga ja utan att gå till riksdagen. Är det korrekt uppfattat?

Mikael Damberg: Det gick snabbt, men jag tror att det var korrekt uppfattat.

Ja, exakt: Hade vi när vi hade gjort en egen bedömning men också fått en fairness opinion av våra finansiella rådgivare, som sa att det var affärsmässigt att genomföra den här affären, velat frånga det beslutet och göra någonting annat hade vi behövt gå till riksdagen, ja.

Mia Sydow Mölleby (V): Nu blev det ju rörigt igen. Vad jag förstod förut kunde man alltså ha sagt nej och varit affärsmässig och fortsatt att bedriva verksamheten. Men man trodde att det skulle bli lönsammast att sälja. Nu säger ministern någonting annat.

Jag skulle vilja att det blev klarlagt om det hade varit möjligt utifrån den givna situationen att säga nej till affären, oavsett debatter och sådant.

Mikael Damberg: Självklart hade man kunnat säga ja och nej, men det måste ju byggas på någon analys som vi gör och som i så fall våra finansiella rådgivare gör.

Bolaget hade gjort bedömningen att det här var affärsmässigt. Våra finansiella rådgivare menade att det var affärsmässigt att genomföra den här affären. Hade vi velat göra någonting annat, då hade vi behövt ta ställning till det och gå till riksdagen om vi ville bryta mot affärsmässigheten.

Ett alternativ hade varit att säga nej och fortsätta bedriva kolverksamhet i Tyskland. Det hade vi inte behövt vända oss till riksdagen för att göra. Att bedriva fortsatt kolverksamhet i Tyskland hade dock varit ett sämre affärsmässigt upplägg än det som föreslogs.

Det är alltså två olika diskussioner, men återigen: Det fanns en diskussion som var ganska omfattande, vill jag säga, som sa att vi skulle göra någonting annat med koltillgångarna, det vill säga antingen ge bort dem eller låta verksamheten ligga i marken. Det hade inte gått att göra med annat än att vi hade gått till riksdagen.

Mia Sydow Mölleby (V): Då har det nog blivit lite klarare, för vår fråga har hela tiden gällt om det hade varit möjligt för regeringen att säga nej till den här affären rakt av som den var.

Huruvida man skulle ha fortsatt att bedriva eller inte har vi inte frågat om, utan vi har bara velat veta om man skulle ha kunnat säga nej utan att gå till riksdagen. Nu förstår jag det som att ja, man hade kunnat säga nej. Är det korrekt uppfattat?

Mikael Damberg: Man hade kunnat säga nej om det var affärsmässigt. Då måste det finnas något underlag som säger att det är affärsmässigt att göra det. Vår bedömning och våra finansiella rådgivares bedömning var att det var mer affärsmässigt att sälja än att behålla kolkraften och driva den vidare.

Det var dessutom så att våra underlag pekade på att om man skulle behålla kolkraften och driva den vidare skulle man behöva driva den vidare väldigt länge – längre än till 2030 – för att över huvud taget kunna få tillbaka några pengar på en sådan transaktion. Det bedömdes som ett sämre alternativ både finansiellt och strategiskt för Vattenfalls utveckling framöver.

Ordföranden: Diskussionen har gett upphov till ytterligare följdfrågor.

Marta Obminska (M): Ordförande! Tack, statsrådet! Jag har en kort fråga som tangerar Mia Sydow Möllebys fråga. Hade det gått att säga nej till den här affären utan att ändra bolagsordningen?

Mikael Damberg: Ja, det hade kunnat gå att säga nej till affären om våra finansiella rådgivare hade sagt till exempel att det hade varit en dålig affär, en sämre affär än att behålla verksamheten och driva den vidare. Då hade vi definitivt kunnat säga nej. Det är själva poängen: Vi ska göra en prövning av det bolaget kommer fram till i den här prövningen.

Men, återigen, jag tror att de flesta som hoppades på ett nej till den här affären hoppades att det skulle innebära att det inte blev någon mer kolbrytning. Riktigt så enkelt hade det inte varit.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Hans Ekströms fråga gjorde att det blev diffust, om man så uttrycker det, det som dessförinnan var klart.

Jag samlar statsrådets uttalanden: Nej, regeringen var inte förhindrad att säga nej. Självklart hade man kunnat säga nej. Ja, det hade kunnat gå att säga nej.

Ska vi kunna förstå det, statsrådet, som att det faktiskt var möjligt att säga nej?

Mikael Damberg: Ja.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Jag har egentligen bara en sista fråga som jag vill ha lite vetskap om. Den handlar om ägardirektiven. Vi har pratat mycket om dem nu.

Jag tänkte faktiskt citera de rader som vi har diskuterat så mycket. Det står så här: ”Vattenfall ska generera marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion.” Det är liksom det vi har pratat om en stor del av dagen.

Man pratar alltså om affärsmässighet, och man pratar om miljömässigt hållbar produktion. Kan statsrådet peka ut var någonstans det framgår vad som är överordnat det andra? Finns det i riksdagsbeslutet från 2010 eller någon annanstans? Finns det klart och tydligt får statsrådet gärna peka ut var någonstans han läser in att det ena är överordnat det andra.

Mikael Damberg: Både riksdagsbeslutet i förarbetena men också ”genom att” – de orden är ganska viktiga i sammanhanget, att man ska göra det ”genom att”. Det var det förtydligandet som gjordes 2010 för att klargöra detta. Det är det som näringsutskottet efter det uttalade sig att det var bra att man har klargjort detta. Sedan 2010 har heller inte riksdagspartierna velat ändra detta, så jag uppfattar att det är det som gäller.

Ordföranden: Jag skulle bara avslutningsvis vilja ställa ett par kompletterande frågor helt kort. Statsrådet har ju hänvisat till att de olika uttalanden som vi har diskuterat här, från Åsa Romson, Isabella Lövin med flera, har gjorts i den allmänna debatten, och statsrådet har beskrivit debattklimatet.

Men statsrådet måste väl ändå hålla med om att citaten, som de står, inte på ett korrekt sätt återspeglar det som statsrådet nu har gett uttryck för? Citaten säger ingenting om att lämna kolet i marken eller något sådant, utan citaten handlar ju om att säga nej till affären. Då måste väl statsrådet ändå dela bedömningen att då återspeglar inte citaten på ett korrekt sätt rättsläget, eller?

Mikael Damberg: Det är korrekt att om man bara läser det här citatet rakt av kan man få en uppfattning att det inte handlar om affärsmässigheten. Det är det som jag, när jag talar med Isabella Lövin, att hon menade att skulle man frångå affärsmässigheten och det regelverk vi har skulle man behöva gå till riksdagen. Det är det hon har velat uttrycka, men exakt så står det ju inte i artikeln, nej.

Ordföranden: Sedan fick ju statsrådet tidigare en lite halvpolitisk fråga, där statsrådet ombads bedöma om det fanns stöd i riksdagen för att ändra

styrningen av Vattenfall eller inte. Statsrådet gjorde en bedömning att det inte fanns majoritet i riksdagen för att förändra Vattenfalls uppdrag. Vill statsrådet förändra Vattenfalls uppdrag så att det inte längre skulle vara affärsmässigt?

Mikael Damberg: Det var inte det som var frågan, utan frågan var om det fanns en politisk majoritet för att göra detta. Jag uppfattar att det var en debatt i riksdagen där det var ganska tydligt att det inte fanns en sådan majoritet. Jag har att utgå från det riksdagen har fattat beslut om, och det gjorde man i riksdagen redan 2010. Innan riksdagen har fattat något annat beslut kan jag inte utgå från något annat än det som riksdagen redan har sagt, så jag har inget sådant förslag.

Ordföranden: Då tror jag att det inte finns fler frågor, utan vi framför ett varmt tack till närings- och innovationsministern för att han kom till utskottet och svarade på våra frågor! Med det ajournerar vi sammanträdet.

Bilaga B2 F.d. näringsminister Annie Lööf

Torsdagen den 6 april 2017

Granskningsärende 15 Granskning av den tidigare regeringens hantering av ett brev från EU:s industrikommissionär (se avsnitt 2.6)

Ordföranden: Vi återupptar konstitutionsutskottets sammanträde och välkomnar förra näringsministern Annie Lööf till utskottet för att svara på frågor i årets granskningsärende 15 Granskning av den tidigare regeringens hantering av ett brev från EU:s industrikommissionär.

Ordningen är den att Annie Lööf har möjlighet att säga några inledande ord, och därefter ställer vi frågor, anmälade parti först och därefter partierna i storleksordning.

Varmt välkommen hit! Varsågod att presentera dina medarbetare och inleda.

Annie Lööf: Herr ordförande! Tack, konstitutionsutskottet, för möjligheten att komma hit och svara på ledamöternas frågor!

Jag har med mig två medarbetare, Kristian Ljungblad och Jonas Nyström.

Tack, som sagt, för möjligheten att komma till konstitutionsutskottet. Ni har kallat mig för att få ökad klarhet i hanteringen av ett brev från EU:s dåvarande industrikommissionär Antonio Tajani som inkom till Näringsdepartementet under min tid som departementschef.

Brevet i fråga är, som konstitutionsutskottets ledamöter vet, adresserat till mig som näringsminister. Det är ett allmänt hållet brev som inkom i augusti 2012. Brevet är registrerat på dåvarande FIN-enheten, det vill säga mitt tidigare ansvarsområde. Eftersom ansvaret för inremarknadsfrågor för transporter däremot inte inkluderades i mitt § 5-förordnande skrevs brevet skyndsamt över till transportenheten som låg under dåvarande infrastrukturministern. Som brukligt skedde detta på tjänstemannanivå.

Jag har själv inget minne av att ha läst brevet innan i somras. När jag inför KU:s utfrågning i dag har ställt frågor till tjänstemännen på departementet kan jag konstatera att brevet inte har nått mig som statsråd eller någon i den politiska ledningen på departementet. Att det behovet inte fanns är en bedömning som gjorts på tjänstemannanivå då brevet bedömdes vara allmänt hållet och innehållet tyder på att det har gått till flera medlemsstater.

Jag kan konstatera att departementets bedömning är att brevet hanterades enligt gängse rutiner. I efterhand har jag också tagit del av de anteckningar som finns i aktens dagboksblad. Detta dagboksblad är en offentlig handling som KU antingen redan har tillgång till eller kan begära in. Där framgår att ansvarig tjänsteman menar att eftersom Sverige representerats i forum där de frågor som berörs i brevet diskuteras anses brevet på det sättet hanterat. Därmed kan det också läggas till handlingarna. Det står i aktens dagboksblad.

Jag vill också att ledamöterna i KU ska notera att den högnivågrupp som refereras till i brevet, det vill säga CARS 21, bestod av bland annat

biltillverkare och regeringsrepresentanter från sex medlemsstater. Sverige var inte en av de medlemsstaterna utan stod utanför.

Så till innehållet i brevet. Jag har redan konstaterat att brevet var allmänt hållet och inkom till Näringsdepartementet tre år innan Volkswagens avgasskandal avslöjades. I efterhand är det enkelt att läsa in avgasutsläpp i brevets skrivningar, men detta är en efterhandskonstruktion. I Europaparlamentet har en granskningskommission arbetat med just utsläppsskandalen. Den tidigare kommissionären Antonio Tajani har i en öppen utfrågning fått frågor om just det brev som vi i KU diskuterar här i dag. På en direkt fråga om brevet innehöll en varning om Volkswagens utsläppsfusk svarar Tajani: ”Nej. Det handlar om marknadsövervakning.”

Tajani säger även, och jag citerar en översättning till svenska: ”Om det inte fanns några rapporter om manipulationsanordningar så kunde jag inte säga att det fanns manipulationsanordningar. Om jag hade sagt det hade jag hittat på. Ingen har någonsin talat med mig om manipulationsanordningar och inget dokument hade nämnt manipulationsanordningar.”

Kommissionären tillbakavisar alltså kraftfullt att brevet i fråga skulle ha handlat om utsläppsfusk. Det handlade om rättsakter för marknadsövervakning, rättsakter som låg under infrastrukturministrarnas § 5-förordnande. När dessa rättsakter sedermera, flera år senare, presenterades förankrades de svenska ståndpunkterna i EU-nämnden enligt gängse rutiner för samråd med riksdagen.

För mig är det tydligt att kommissionärens ord i utfrågningen i Europaparlamentet stärker den bedömning som tjänstemännen har gjort och som jag redogjorde för inledningsvis. Med detta är jag redo att svara på utskottets frågor.

Ordföranden: Tack så mycket! Då lämnar vi först ordet till anmälände parti, Socialdemokraterna.

Emanuel Öz (S): Herr ordförande! Tack, Annie Lööf, för att du är här i dag för att svara på frågor och för den inledning som du har gjort här.

Det är korrekt som du har sagt här att det inkom ett brev från dåvarande industrikommissionären till ditt departement under juli 2012. Det här brevet var direkt ställt till dig, och innehållet har du nu redogjort för och känner till väl. I det brevet begärs också ett svar från dig, men i stället beslutade Regeringskansliet något år senare att lägga brevet till handlingarna utan att besvara det, vilket jag har funnit anmärkningsvärt, och det leder till mina frågeställningar.

Min första fråga är: Vilket ansvar anser du att du hade i egenskap av dåvarande statsråd beträffande hanteringen av detta brev som inkom till departementet, som var direkt ställt till dig och som begärde ett svar från dig – vilket ansvar hade du när det gäller detta?

Annie Lööf: Herr ordförande! Tack, Socialdemokraterna, för frågan! Vilket ansvar hade jag som departementschef och som näringsminister när det här

brevet kom? Det stämmer ju att brevet är adresserat till mig som näringsminister, och det sa jag också inledningsvis, men det överfördes också snabbt till den enhet som låg under infrastrukturministern. Jag kan konstatera att den bedömningen gjordes av tjänstemännen och följde gängse rutiner.

Som statsråd förväntar man sig att man ska få den information som man behöver för att kunna fullgöra sitt uppdrag som statsråd. Det innebär att bland annat brev från kommissionärer inför rådsmöten är sådant som tas upp på beredningar eller att man på annat sätt gör så att statsråden får kännedom om detta.

Däremot är det också viktigt att som statsråd kunna delegera beslut, ha tillit till de tjänstemän som arbetar inom Regeringskansliet och lita på tjänstemännens bedömning.

När det här brevet inkom, först till registratören som det kom till, FIN-enheten, gjorde man en bedömning av innehållet i förhållande till statsrådets § 5-förordnanden. Man konstaterade då på tjänstemannanivå att det föll utanför mitt § 5-förordnande, trots att det var adresserat till mig som statsråd. Då överfördes det till transportenheten, och där har sedermera ansvarig tjänsteman på transportenheten gjort bedömningen och skrivit ned i aktens dagboksblad varför man har lagt det här till handlingarna.

Emanuel Öz (S): Herr ordförande! Tack för svaret! Ska jag förstå det rätt att du då som ansvarigt statsråd inte hade någon skyldighet att agera utifrån det här inkomna brevet? Är det så jag ska tolka ditt svar?

Du hänvisar också till tjänstemännen och gängse rutiner här, vilket också leder mig till frågan: Vilka instruktioner gav du eller fanns det vid departementet beträffande hanteringen av den här sortens brev? Skulle man inte från ert håll ha besvarat det här åtminstone?

Annie Lööf: Herr ordförande! Som departementschef har man ju att tillse att det finns rutiner och att de rutinerna följs. Det finns rutiner för brev, och det finns rutiner för EU-ärenden. Det känner konstitutionsutskottets ledamöter väl till. Dessa återfinns bland annat nedskrivna i Gula boken och i Cirkulär 2 om samråd med riksdagen. Men rutinerna handlar mer om innehållet och mer om brev snarare än om specifika brev från kommissionen.

Brevet i fråga, som är aktuellt i det här granskningsärendet, har beretts enligt de rutiner som brev brukar hanteras med. Som statsråd är man inte inne i alla detaljer utan man har att tillse att det finns rutiner. Jag kan konstatera att tjänstemännen i fråga har följt gängse rutiner, normala rutiner, och hanterat det. Det står skrivet i aktens dagboksblad.

Av de här noteringarna som finns i akten framgår det tydligt att ansvarig tjänsteman har skrivit att det ska läggas till handlingarna. Anledningen till det – det har jag kollat upp i efterhand nu inför den här utfrågningen – är att tjänstemannens bedömning var att brevet var av allmän karaktär, och innehållet i brevet från Antonio Tajani som handlade om kommande rättsakter skulle hanteras genom vårt deltagande i arbetsgruppen 2020. Den här bedömningen stöds av det som kommissionär Tajani också har sagt i den granskning som han har haft i Europaparlamentet.

Emanuel Öz (S): Herr ordförande! Jag känner inte att jag riktigt fick svar på frågan om du anser att du hade någon skyldighet som dåvarande statsråd att agera. Du hänvisar väldigt mycket till tjänstemännen, men jag frågar också om du skulle ha agerat eller inte. Jag ser fram emot ett litet förtydligande i den delen.

Sedan nämner du innehållet i det här brevet. Det här brevet berör bilindustrin, och i brevet framkommer ändå rätt allvarliga uppgifter som hänvisas till bilindustrin. Jag förstår att du har varit engagerad i de här frågorna som rör bilindustrin tidigare som näringsminister, och vid den här tidpunkten vacklade svensk bilindustri lite samtidigt som fordonstillverkning och export av fordon var rätt viktigt.

I ljuset av det här och i ljuset av vad som framkom i det här brevet: Fanns det något särskilt skäl till att inga åtgärder vidtogs från Näringsdepartementet?

Annie Lööf: Herr ordförande! Tack för frågan! Låt mig vara tydlig: Innehållet i brevet bedömdes ligga utanför mitt § 5-förordnande, och därför lyftes brevet inte heller till mig som statsråd utan lades på transportenheten och under dåvarande infrastrukturministern.

Ordföranden: Vi går vidare till nästa parti, Moderaterna.

Patrick Reslow (M): Jag skulle vilja fråga så här: Uppfattades det någonsin som att det krävdes ett skriftligt svar på det här brevet?

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag har i efterhand haft samtal med tjänstemännen, och nej, det uppfattades som att vi skulle hantera informationen i brevet. Det har man då i aktens dagboksblad från ansvarig tjänsteman skrivit att vi gör i de dialoger och det samarbete som sker inom arbetsgruppen CARS 2020.

Patrick Reslow (M): Är det korrekt uppfattat att det fanns pågående diskussioner i de här frågorna om de här rättsakterna med kommissionen under den här tiden?

Annie Lööf: Herr ordförande! Själva rättsakterna som informeras om i brevet kom först flera år senare. I det arbetet var både dåvarande och nuvarande regering aktiv. Inför beslut har man ju förankrat svenska ståndpunkter enligt gängse rutiner här i riksdagen.

Inför rättsakter sker det alltid en dialog, och den dialogen har ju skett med det statsråd som har ansvar för marknadsövervakning och med dess medarbetare enligt det § 5-förordnande som finns.

Patrick Reslow (M): Man kan då alltså säga att det som efterfrågas i brevet också konkret har gjorts i de här dialogerna?

Annie Lööf: Ja.

Patrick Reslow (M): En sista fråga. Det här är en liten kontrollfråga, men det är en offentlig utfrågning också. När man är statsråd är det väl inte så att man sitter och själv beslutar om vart brev ska skickas eller hur de ska diarieföras, utan det är väl en tjänstemannafråga?

Annie Lööf: Herr ordförande! Ja, bedömningen när det kommer in ett brev sker direkt mellan enheterna utifrån statsrådets § 5-förordnande. § 5-förordnandet talar om vad ett statsråd har för ansvarsområden. Det är innehållet i brevet som avgör vilken enhet och vilket statsråd som ska hantera detta – inte vem som har skickat brevet eller vem det är adresserat till.

Den politiska ledningen är i normalfallet inte inkopplad i detta. Om det skulle uppstå oklarheter mellan vilket statsråd som ska ha detta är det expeditionschefen, i det här fallet på Näringsdepartementet, som avgör vilken enhet som ska hantera ärendet.

I det här fallet rådde det inga oklarheter. Det överlämnades från en tjänsteman på FIN-enheten till en annan tjänsteman på transportenheten, utan oklarheter.

Patrick Reslow (M): Tack så mycket! Jag har inga övriga frågor.

Fredrik Eriksson (SD): Tack så mycket, före detta statsrådet! Före detta statsrådet återkommer ofta till formuleringen gängse rutiner. Så har även varit fallet i svaret på de skriftliga frågor som utskottet har skickat. En fråga var: Vilka rutiner finns inom Regeringskansliet för att hantera brev från företrädare för kommissionen? Då svarade man att det inte finns några särskilda rutiner utan att man hanterar det enligt gängse rutiner.

Vi har försökt bilda oss en uppfattning om vad dessa gängse rutiner innefattar och har då tittat lite grann på Regeringskansliets egna cirkulär och i Gula boken, som också har nämnts här. Om vi tittar i Regeringskansliets egna cirkulär kan vi se att man nämner att gängse rutin är att samtliga kommissionsdokument skickas till riksdagens kammarkansli. Det är tydligen en gängse rutin. En annan gängse rutin som framgår av Gula boken är en skyldighet att svara på brev. Jag har förstått det som att så inte har skett i det här fallet.

Min fråga blir: Tolkade före detta statsrådet och tjänstemännen på hennes departement de här gängse rutinerna på ett mer restriktivt sätt än vad som skulle kunna tänkas vara brukligt? Vill du redogöra lite grann för det?

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag vill tacka för frågan. Jag kan av naturliga skäl inte vara insatt i alla detaljer i alla specifika ärenden. Men jag ska försöka svara på frågan enligt de övergripande principer som dåvarande Regeringskansliet hade för att hantera brev.

Exempelvis serviceskyldigheten är en väldigt viktig del. Serviceskyldigheten riktar sig främst till medborgare. Och EU-kommissionen är snarare att betrakta som en annan myndighet i det här fallet. För hanteringen av EU-ärenden finns cirkulär 2, som frågeställaren lyfte upp. Cirkulär 2 handlar om samråd, överläggning och information mellan riksdag och regering i EU-ärenden. Där framgår att EU-ärenden ska förankras i EU-nämnden och utskottet. När vi har behövt ha svenska ståndpunkter inför att dessa rättsakter ska hanteras har vi gått till riksdagen för att få detta.

Sedan finns det också rutiner för brev, och rutiner för EU-ärenden. Det är både Gula boken och cirkulär 2, som jag tog upp tidigare. Jag kan bara

konstatera att när jag har haft diskussion och samtal om detta med den nuvarande expeditionschefen, som var expeditionschef också under min tid som statsråd, och de tjänstemän som har varit involverade har det beretts enligt de rutiner med vilka man brukar hantera brev. Om jag förstår saken rätt finns det ingen generell policy för hur just den här typen av brev ska hanteras, utan det följer den gängse rutinen.

Fredrik Eriksson (SD): Då kanske man kan behöva titta över ifall det föreligger behov av förtydligande av de gängse rutinerna inom Regeringskansliet.

En annan sak som före detta statsrådet kan hjälpa mig med är att förtydliga lite grann; det gäller när det här sedan uppdagades, och den här skandalen utvecklade sig. Då blev före detta statsrådet intervjuad av Svenska Dagbladet. Före detta statsrådet har sagt här att hon inte hade läst brevet förrän i somras. Det framgår också vid åtminstone tre tillfällen i intervjun. Före detta statsrådet står fast vid att hon inte har sett brevet, inte har något minne av att ha läst det och så vidare. Likväl svarar före detta statsrådet på frågan om man har vidtagit de åtgärder som efterfrågas i brevet. Då svarar före detta statsrådet: ”Ja, det tycker jag.”

Här förstår jag kanske inte riktigt hur saker och ting hänger ihop. Hur kan man tvärsäkert säga att det har vidtagits åtgärder som framgår av ett brev som man inte har läst?

Annie Lööf: Herr ordförande! Det var en lång intervju som jag gjorde med Svenska Dagbladet. Det stämmer att jag, som jag säger i dag, inte hade läst det tidigare. Men inför intervjun fick jag givetvis brevet tillsänt mig. Då kunde jag konstatera att det handlade om marknads kontroll och marknadsövervakning. De diskussionerna pågick, inte minst med infrastrukturministern och hennes medarbetare eftersom det låg inom hennes § 5-förordnande.

Sedan kom också rättsakterna. De har kommit under de senaste åren. Då har Sverige haft svenska ståndpunkter, och man har hanterat det på ett brukligt sätt. Jag tycker alltså att det är tämligen normala svar som jag har gett till Svenska Dagbladet.

Fredrik Eriksson (SD): Jag kan bara tolka det som att man, oberoende av varandra, har lyckats pricka in precis de här åtgärderna som har varit aktuella. Det var imponerande och tursamt.

Agneta Börjesson (MP): Ordförande! Tack också till Annie Lööf! Det är intressant det här.

Jag ska börja med själva brevet. Det är nämligen kanske inte helt lätt att följa om man sitter hemma och tittar på det här. Jag tänker att jag ska läsa upp de sista raderna i brevet. Det är ändå där man tänker sig att det ska finnas någon form av åtgärd från regeringens sida. På de sista raderna efter inledningen, som handlar om marknadsuppföljning och sådana saker, står det: Med tanke på dessa kommande viktiga förändringar – som Antonio Tajani hade tänkt föreslå – av inre marknads lagstiftningen om fordonsprodukter uppmanar jag er till att vidta nödvändiga åtgärder för en verkkningsfull marknadsövervakning av

fordonsprodukter. Jag vore tacksam om ni underrättar mig om de åtgärder som ert land redan har vidtagit eller planerar att vidta för att lösa denna viktiga fråga, så att vi tillsammans når målet att säkerställa en effektiv och rättvis inre marknad för fordonsprodukter där bara säkra produkter kan röra sig fritt.

Sverige är ju väldigt starkt beroende av sin fordonsproduktion. Direkt innan Annie Lööf tillträdde hade vi haft en ganska stor kris med Volvo. Det är klart att det är intressant om det är illojal konkurrens på marknaden, tänker jag. Just orden "rättvis marknad" borde alltså ändå signalera någonting. Det är med andra ord ett brev som ber om ett svar.

Jag går in och läser i Gula boken, som Annie Lööf har hänvisat till. Där står det, precis som Annie Lööf sa, att det ingår i serviceskyldigheten att svara på brev. Det står också några punkter om brev som inte behöver besvaras. Vilka ska då det vara? Det är brev som inte innehåller någon begäran eller förfrågan. Det är kampanjbrev. Det är brev som bara innehåller upprepningar. Det är brev där det går en bred förfrågan till många departement, brev som innehåller hot, brev utan tydligt innehåll eller begripligt syfte och anonyma brev.

Jag har lite svårt att se. Men jag tror ändå att jag ska låta Annie Lööf försöka placera in hur det kommer sig att det här inte sågs som ett brev som skulle besvaras. Det var den första delen.

Om vi sedan tänker oss att man kunde besvara det på ett annat sätt skulle man kunna göra det på ett möte i någon form av EU-sammanhang. Då blir min fråga om Annie Lööf har talat med kommissionären om de här frågorna i något EU-sammanhang.

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag vill återigen konstatera att just innehållet i brevet, som handlar om marknadskontroll, låg utanför mitt § 5-förordnande. Marknadskontroll av fordon låg alltså inte under mitt ansvarsområde som näringsminister.

Men jag kan svara på ledamotens frågor om varför man inte svarade på brevet. Som jag sa inledningsvis har jag i efterhand tagit reda på vad som avgjorde tjänstemannens bedömning och hur man gjorde den bedömningen på tjänstemannanivå. Det var för att brevet var av allmän karaktär. Det riktade sig till ett flertal medlemsstater. Man gjorde bedömningen att det här innehållet, de konkreta rättsakterna som skulle komma, skulle hanteras enligt gängse rutiner med samråd och förankring i riksdagen. Och övriga punkter görs genom deltagande i arbetsgruppen CARS 2020, som Sverige deltog i. Det här står i aktens dagboksblad. Därför föreslog tjänstemannen att det här skulle läggas till handlingarna, och tjänstemannens chef har signerat att det skulle läggas till handlingarna.

Agneta Börjesson (MP): Jag måste bara förstå det här ordentligt. Betyder det att det har funnits svenska personer nära infrastrukturministern som har samtalat kring de här frågorna under CARS 2020-mötena? Ska man tolka det på det sättet? Har den typen av information som efterfrågats i brevet lämnats över där i stället?

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag kan tyvärr inte svara på den frågan. Det låg utanför mitt § 5-förordnande.

Agneta Börjesson (MP): Jag avvaktar.

Per-Ingvar Johnsson (C): Näringsdepartementet fick genom den KU-anmälan som skedde förra året reda på att alla brev inte besvarades. Vet Annie Lööf om Näringsdepartementet har gjort någon förändring av tidigare regler för besvarande av brev sedan man fick reda på det?

Annie Lööf: Herr ordförande! Som frågeställaren konstaterar slutade jag som departementschef hösten 2014. Vi har haft en annan regering under två och ett halvt år. Men jag har varit i kontakt med de tjänstemän som fortfarande arbetar på Näringsdepartementet och som gjorde det även under min tid. Eftersom man har hanterat detta enligt de rutiner man brukar göra det enligt har man inte heller funnit någon anledning att förändra det regelverket.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag vill gärna fortsätta med den artikel som fanns i Svenska Dagbladet den 2 augusti 2016. Det var den som ledde till en KU-anmälan dagen efter. Av den framgår det att den bygger på uppgifter i det tyska veckomagasinet Der Spiegel. Svenska Dagbladet har enligt artikeln ställt en fråga till industrikommissionären Tajani. Det uppges att han har svarat Svenska Dagbladet att det är medlemsstaternas ansvar att bilbolagen håller sig inom lagen.

Hur sker övervakningen av tillverkningen i Sverige? Och vem ansvarar för den övervakningen?

Annie Lööf: Herr ordförande! Tack för frågan! Det ligger delvis utanför KU:s granskningsområde, men jag kan konstatera att just marknadskontroll är en väldigt viktig del för att stävja osund konkurrens och för att främja konkurrens. Men även om det rör konkurrensfrågor låg marknadsövervakning av fordon och inre marknadsfrågor som sagt inte under mitt paraply som näringsminister, utan det låg under infrastrukturministern. Så ni får ställa frågor vidare till dem.

Mia Sydow Mölleby (V): Herr ordförande! I artikeln i Svenska Dagbladet, som vi också pratar om, ställs frågan om näringsminister Annie Lööf hade mottagit det här brevet. Då svarade du så här: ”Jag har inte sett brevet just nu. Men det har kommit Näringsdepartementet till känna och då har det kommit mig till känna, som högsta ansvariga chef på departementet.”

När vi nu ställer frågor om hanteringen av det här hänvisas vi till Elmsäter-Svärd. Samtidigt är det så att även den fördelningen ligger under ditt ansvar. Alltså vad som görs inom departementet generellt ligger väl ändå under departementschefens ansvar? Är det korrekt uppfattat?

Annie Lööf: Herr ordförande! Ja, att ha rutiner och att tillse dem har hela Regeringskansliet ett ansvar för. Det har inte Näringsdepartementet specifika rutiner för, utan det gäller hela Regeringskansliet.

Anledningen till mitt svar, som Mia Sydow Mölleby lyfter fram, är det klassiska svar som vi departementschefer brukar ge: Har det kommit till departementet har det också kommit mig till känna. Men med det sagt kan vi

också konstatera i efterhand att det här har hanterats enbart på tjänstemannanivå mellan tjänstemän på dåvarande FIN-enheten och på transport-enheten, där det senare lyftes fram.

Mia Sydow Mölleby (V): Ja, rutinhanteringen har jag inte heller riktigt förstått.

Gula boken är ju den rutinhantering som vi har fått hänvisningar till. Det var inga ändringar nu från när Annie Lööf var departementschef, så det är samma regelverk. Där framgår det alltså att brev ska besvaras. Det är enligt rutinen, oavsett ganska mycket. Brev ska besvaras.

Men när det gäller ett brev från en kommissionär som alltså ber om ett svar direkt – uttryckligen ber om ett svar – ska det inte besvaras. Det återkommer hela tiden att det har hanterats enligt rutin. Hur kommer det sig att det finns en sådan specialrutin vad gäller brev från kommissionärer när de ber om ett svar? Då är det rutin att man inte svarar. Jag förstår inte.

Annie Lööf: Herr ordförande! Antonio Tajani skriver i brevet: Jag vore tacksam om ni underrättade mig om, och så vidare.

Tjänstemannen har konstaterat att det här är ett allmänt hållet brev som skickats till ett flertal medlemsstater och som rör marknads kontroll och information om kommande rättsakter och kommande arbete.

Man har då gjort bedömningen att vi underrättar från regeringens och Regeringskansliets sida i de processer som pågår, bland annat i gruppen CARS 2020. Därmed har man lagt det allmänt hållna brevet till handlingarna.

När de här rättsakterna sedan har kommit har vi hanterat dem enligt helt normala principer för förankring och samråd med riksdagen.

Mia Sydow Mölleby (V): Men de här rättsakterna kom ju, enligt vad Annie Lööf tidigare sa, flera år senare. Redan 2012 när det här brevet kom var det alltså känt att den diskussionen skulle bli av flera år senare?

CARS 2020, samtalen där, kan ju inte ha varit det man har hänvisat till eftersom Antonio Tajani skriver om det i sitt brev. Han vill ju ha någonting annat än det man pratar om där. Han berättar om det som pågår i de samtalen, och så säger han: Det här händer. Med anledning av det ställer jag de här frågorna till er. Kan ni svara på dem?

Vi får svaret att det kom i rättsaktsarbetet, som var flera år senare. Jag får inte det att gå ihop. Kan tidigare statsrådet förklara det här så att det blir begripligare?

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag skulle kunna ta min inledning igen för konstitutionsutskottets ledamöter, men jag avhåller mig från det och hänvisar till den inledning som jag gjort när det gäller hur man har hanterat brevet men också hur Antonio Tajani själv har tolkat brevets innehåll och vad han sagt att han har skrivit.

Dels var det information om marknadsövervakning och de diskussionerna, att man behöver titta vidare på detta, och de processer som pågår i EU. Dels var det en uppmaning till att vara än mer aktiv i det arbete som kommer de kommande åren, när rättsakter ska tas fram.

Jag tycker att det var ett bra brev som Antonio Tajani skrev till medlemsstaterna. Jag tycker att det är bra att Antonio Tajani också tydligt har beskrivit varför han skickade brevet, vilket han har gjort i den granskningskommission som Europaparlamentet har haft. Jag tycker att det är bra att Sverige varit aktivt i det här under både dåvarande och nuvarande regering och att de rättsakter som fanns beskrivna i brevet faktiskt har kommit fram på bordet och hanterats enligt normal ordning.

Tina Ackeoft (L): Tack så mycket för redogörelsen, Annie Lööf! Många frågor är redan ställda, och mycket tycker jag är klarlagt. Men vi fastnar ändå i det här om det verkligen framgick av brevet om kommissionären förväntade sig ett svar eller inte. Det är liksom hela tiden där vi fastnar.

Man kan väl ändå – det är mer en hypotetisk fråga – utifrån hur man annars agerar och vad som är gängse praxis tycka att ni borde ha svarat på kommissionärens brev, även om det bara hade varit att Sverige redan har de här mekanismerna på plats. Tycker dåvarande statsrådet att det kan vara ett förfarande som borde ha varit lämpligt?

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag kommer inte att överpröva tjänstemännens bedömning. Man har gjort en bedömning, och man har skrivit anledningen till att man lägger det här till handlingarna. Det finns i aktens dagboksblad, och jag ser ingen anledning att överpröva en sådan bedömning från tjänstemännens sida.

Tina Ackeoft (L): Förstår jag det också rätt att man både då och nu tycker att de förfaranden som vi har, de rutiner som vi har, för att hantera detta brev är en god ordning?

Annie Lööf: Jag ser ingen anledning att kommentera just det perspektivet. Jag lämnade som sagt posten som departementschef för två och ett halvt år sedan.

Vi har en ny ledning för Sverige nu. Man har all rätt att göra förändringar om man tycker så. Men jag kan konstatera att Sverige och Sveriges ståndpunkter har varit tydliga för kommissionen under många år och förmodligen kommer att vara det också de kommande åren, enligt de rutiner och den praxis som finns i hanterandet av EU-ärenden.

Sofia Modigh (KD): Ordförande! Jag har fått svar på mina frågor, så jag avstår.

Emanuel Öz (S): Ordförande! Tack, Annie Lööf, för de svar som du har lämnat så här långt! Som någon sa: Många frågor är ställda. Men jag tycker fortfarande att vissa saker är otydliga.

Mia hänvisade till en artikel i Svenska Dagbladet, där du svarade att du inte hade någon minnesbild av om du har sett det här brevet eller inte. Det är ju ett brev som är av en sådan karaktär att man kan tycka att man borde kunna minnas det.

Men jag ställer frågan så här: Skulle du i egenskap av dåvarande departementschef och näringsminister ha velat se det här brevet när det kom eller åtminstone ha blivit informerad om det så att du skulle ha haft möjlighet att agera? Vad hade du gjort då, rent hypotetiskt?

Annie Lööf: Herr ordförande! Hypotetiska frågor svarar jag inte på.

Däremot kan vi återigen konstatera att brevets innehåll inte låg under mitt § 5-förordnande. Därför är det också korrekt att det inte har lyfts till mig eller till den politiska ledningen.

Jag har också i efterhand, efter KU-anmälan och fram till i dag, fått information från Näringsdepartementet och tjänstemännen. De har berättat för mig att man inte har lyft detta till den politiska ledningen eller till mig som minister under den här tiden – vilket jag kan konstatera var helt korrekt.

Emanuel Öz (S): Ordförande! Jag lämnar den delen.

Du har också nämnt här, Annie Lööf, att det här brevet skickades till infrastrukturministerns departement. Har jag förstått innehållet rätt i de handlingar vi har – diariefördes det här brevet ett år efteråt? Och vet du något, Annie Lööf, om när det här brevet kom till infrastrukturministerns kännedom?

Annie Lööf: Herr ordförande! Den information som jag har fått från departementet nu inför KU:s utfrågning är att bedömningen sker direkt mellan enheterna. När brevet inkom till dåvarande FIN-enheten, som låg inom mitt ansvarsområde, gjorde man bedömningen att det föll utanför mitt ansvarsområde. Då överlämnades det skyndsamt till transportenheten.

Transportenheten är inget annat departement, ska jag säga, utan det är en annan enhet på Näringsdepartementet som föll under infrastrukturministerns ansvarsområde.

Emanuel Öz (S): Det är korrekt; det är en annan enhet. Jag har inga fler frågor.

Agneta Börjesson (MP): Ordförande! Tack, Annie Lööf! Det blir fler och fler frågor kring det här med ordet ”skyndsamt”.

Det gick ju ett drygt år innan man lade tillbaka det i oktober 2013. Jag bara tänker att när det nu är ett brev från en kommissionär som ställer en fråga kanske det ändå hade varit bra att i akten i alla fall bifoga någon form av tjänsteanteckning om att den typen av information som efterfrågas i brevet har diskuterats på det här och det här mötet. Gjordes det någonstans? Det var den första frågan. Jag kan börja där, så kan jag fortsätta sedan.

Annie Lööf: Herr ordförande! Ja, det finns en tjänsteanteckning i aktens dagboksblad med en motivering till varför det läggs till handlingarna.

Agneta Börjesson (MP): Det var inte riktigt min fråga, utan min fråga var på vilket sätt kommissionären har fått svar på sina frågor – och av vem.

Annie Lööf: I den tjänstemannaanteckning som finns i aktens dagboksblad hänvisar man till pågående diskussioner i CARS 2020.

Agneta Börjesson (MP): Men det står inte vilka som diskuterar?

Annie Lööf: Jag skulle be KU:s ledamöter att begära in akten. Där finns också en inbjudan till de här mötena som CARS 2020 har. Där kan nog KU:s ledamöter få den information som efterfrågas.

Agneta Börjesson (MP): Ja, då förstår jag.

Jag bara tänker ... Nu är det ju väldigt länge sedan jag höll på med sådana här saker, men väldigt ofta när man avslutar en akt brukar man ju tala om vad det är som har hänt med den och ... Ja, jag ska inte säga mer om det.

Jag återkommer i alla fall till den första frågan som jag ställde. Jag antar att Antonio Tajani var en person som du träffade ett antal gånger i egenskap av näringsminister. Jag återkommer till den första frågan: Talade ni någonsin om de här frågorna på något möte? Kunde han ha fått någon form av information från dig när det gällde de här frågorna?

Annie Lööf: Herr ordförande! Självklart har man som näringsminister en tät dialog med industrikommissionären i EU-kommissionen. Det är både informella och formella samtal. På rådsmöten är det ståndpunkter förankrade i EU-nämnden, men givetvis har vi också en dialog. Men de här frågorna, det som han efterfrågade i brevet, låg inte i min portfölj utan i ett annat statsråds portfölj.

Jag skulle vilja återkomma till Agneta Börjessons fråga som handlade om hur det hanteras. Det här är dagboksbladet till den akt där brevet finns hanterat. Det står den 24 oktober 2013: Åtgärd eller annan anteckning. Tjänstemannen har skrivit: Sverige representerade i CARS 2020, som diskuterade de frågor som berörs i brevet från kommissionen. Se bifogad inbjudan med dagordning. Sedan skriver han "ad acta", alltså till handlingarna föreslås, och sin signatur. Någon dag senare har ad acta tillstyrkts av tjänstemannens chef.

Agneta Börjesson (MP): Bara en kort slutlig fråga. Annie Lööf sa just: Självklart träffade jag ofta industrikommissionären.

Industrikommissionären skriver ett brev som inte kommer till din kännedom. Om industrikommissionären på något sätt, väldigt snabbt och i förbigående, skulle ha ställt en fråga om det här brevet skulle den kanske inte ha varit enkel att besvara?

Annie Lööf: Det hade varit enkelt att svara på eftersom det inte låg i min portfölj. Då hade jag hänvisat till statsrådet. Det är så det funkar.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Jag tänkte återkomma till cirkulär två, som vi har refererat till några gånger nu. Där framgår ju väldigt tydligt att samtliga kommissionsdokument ska skickas till riksdagens kammarskansli. Jag har förstått att det inte gjordes. Vad lägger Annie Lööf in i bedömningen "samtliga kommissionsdokument"?

Annie Lööf: Jag skulle vilja be er ställa den frågan till Regeringskansliet och de tjänstemän som gör den bedömningen. Jag har inte varit inne i detalj i de frågorna.

Jonas Millard (SD): Men som ansvarigt statsråd är du också ansvarig för att rutinerna följs. Då borde man rimligtvis kunna ställa frågan vad du lägger in för bedömning när det handlar om formuleringen "samtliga kommissionsdokument".

Annie Lööf: Herr ordförande! Det kommer kontinuerligt väldigt många dokument från EU-kommissionen och EU:s olika delar. Jag tror att man gör

en bedömning av vad som är relevant för riksdagen att känna till. Jag vet inte, men jag tror att man gör en sådan bedömning, och det finns inget skäl för mig att överpröva detta. Vill ni veta mer i detalj föreslår jag att ni får mer information från Regeringskansliet i denna fråga.

Jonas Millard (SD): Jag tror att de flesta skulle bedöma formuleringen ”samtliga dokument” som just samtliga dokument, att det rör alla dokument. Jag noterar egentligen bara att den bedömningen inte delas av det före detta statsrådet. Jag har inga fler frågor.

Mia Sydow Mölleby (V): Jag har en undran angående fördelningen mellan Annie Lööfs portfölj och Elmsäter-Svärd's portfölj, som har återkommit i svaren flera gånger.

I den artikel i Svenska Dagbladet som vi har lyft fram flera gånger är det ganska mycket frågor om detta brev och vad det står där. Det anges bland annat att kommissionären försöker lägga över kommissionens ansvar på enskilda länder och lite sådana saker. Men ingenstans nämner Annie Lööf att det inte är hon själv som ska svara på frågorna utan att allting egentligen hamnar hos Elmsäter-Svärd.

Vi har haft många frågor om Näringsdepartementet, och vi har många gånger kommit fram till att det inte alltid verkar vara så tydligt i akter vad som har hänt. Det verkar vara oklarheter om vilka informationskanaler som har använts och så vidare.

Här är det en artikel i tidningen där det inte på något sätt nämns att det inte är ministern själv som är ansvarig för frågorna. Det är också så att Catharina Elmsäter-Svärd i artikeln hänvisar till att det handlar om att hon inte heller har varit inblandad. Hon säger inte att det inte är i hennes portfölj.

Hur kommer det sig att det nu är så uppenbart att det inte var näringsministerns ansvarsområde när det inte var det då?

Annie Lööf: KU:s ledamöter har inte att förhålla sig till medieuppgifter utan till faktiska beslut. Uppdelningen mellan statsråd finns att ta del av genom regeringsbeslut när ett statsråd tillträder. Där finns att läsa vad som ingår i respektive statsråds portfölj.

Fredrik Eriksson (SD): Det gick en kall kår genom min kropp när före detta statsrådet sa att tjänstemännen ska göra en bedömning av vad som kan vara relevant för riksdagen att känna till och avgöra om det i så fall ska skickas över eller inte.

Jag menar att en utsläppsskandal som denna och indikationer på att det kan förekomma fusk inom marknaden nog skulle vara relevant för riksdagens partier och ledamöter att känna till.

Om man nu har delegerat ned detta så långt undrar jag vad som händer om det i framtiden kommer ett motsvarande brev med indikationer om en skandal som har ett stort allmänintresse. Känns det som en tillfyllest ordning att detta helt enkelt kan anses vara irrelevant på tjänstemannanivå och därför inte uppmärksammas och skickas vidare till riksdagen för dess kännedom?

Jag vet att före detta statsrådet inte vill svara på hypotetiska frågor, men jag tror mig också veta att före detta statsrådet kanske aspirerar på att någon gång få vara statsråd igen.

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag vill åter informera KU:s ledamöter om att brevet inte handlade om Volkswagens utläppsfusk. Brevskrivaren själv, dåvarande industrikommissionären Antonio Tajani, har också sagt att det inte innehöll detta, utan det handlade om information om marknadskontroll av fordon på den inre marknaden och kommande rättsakter. Jag tycker att det är viktigt att man håller sig till givna fakta.

Hade det innehållit så alarmerande uppgifter som det har tolkats som i efterhand hade vi fått information om det. Det är jag ganska övertygad om, för det hade krävt ordentligt med arbete från både riksdag och regering.

Nu var det inte fallet, utan det var ett allmänt hållet brev som beskrev de kommande processerna. De ville bli underrättade om hur läget såg ut i Sverige, och man konstaterade att vi skulle berätta det i de processer som pågår i bland annat CARS 2020. Därför lade man det allmänt hållna brevet till handlingarna.

Ordföranden: Jag missade att Mia Sydow Mölleby ville ställa en följdfråga. Jag ber om ursäkt för det.

Mia Sydow Mölleby (V): Min avsikt var inte att utgå från enbart tidningsuppgifter, utan jag försökte utgå från de svar ministern hade i en intervju – och de kan vara relevanta även för KU eftersom det faktiskt spelar roll vad ministrar säger.

Det som förvånar mig är att ministern i intervjun svarar på många frågor som handlar om just brevet, marknadskontrollen och så vidare. Men ingenstans framgår det att ministern inte tycker att det har med henne att göra. Det förvånar mig att det verkar vara en otydlighet i vem som ansvarar för vad. Uppfattade ministern att det var tydligt och klart att detta var något som egentligen var Catharina Elmsäter-Svärd's ansvarsområde?

Annie Lööf: Ja.

Ordföranden: Det har förekommit uttalanden som man kan uppfatta som faktapåståenden. Låt mig kommentera det.

Det nämndes i ett inlägg från en ledamot att brevet inte diariefördes förrän efter ett år. Det är alltså fel – bara så att det blir tydligt även för den som lyssnar på utfrågningen. Brevet diariefördes i augusti 2012, ungefär samtidigt som det kom in till departementet. Det var daterat i Bryssel den 25 juli 2012. Däremot gjordes den tjänsteanteckning som Annie Lööf nämner efter ungefär ett år, 2013 – bara så att det blir tydligt för alla. Men diarieföringen gjordes när brevet ankom.

När det gäller frågan om samtliga EU-dokument ska skickas till riksdagen får utskottet titta lite närmare på hur man ska tolka den föreskrift som finns i Regeringskansliets egna föreskrifter.

Min tolkning – men detta får utskottet naturligtvis titta närmare på – är att man där talar om kommissionens meddelanden och utkast till rättsakter. Sådana officiella EU-dokument i lagstiftningsprocessen som riksdagen ska

förhålla sig till ska givetvis samtliga och in extenso skickas till riksdagen, för dem ska riksdagen behandla. Vi yttrar oss ju över meddelanden och förslag till rättsakter vid samråd, överläggningar och liknande.

Däremot har jag svårt att se att den korrespondens som försiggår mellan regeringen och EU i alla möjliga frågor i form av brev fram och tillbaka ska skickas över i sin helhet till riksdagen. Jag har svårt att se det praktiskt möjliga i det. Jag har inte arbetat i Regeringskansliet, så jag vet inte hur omfattande denna korrespondens är. Men jag kan föreställa mig att det är ganska mycket kontakt mellan olika departement och kommissionen. Det skulle därför framstå som väldigt svårhanterligt.

Vi behöver inte ha en debatt här om det runt bordet, utan jag gör bara denna reflektion eftersom frågan har väckts.

Kan Annie Lööf kanske kommentera något om flödet av dokument och brev mellan kommissionen och Regeringskansliet?

Annie Lööf: Herr ordförande! Jag tycker att ordföranden ger en ganska bra beskrivning av det dagliga arbetet. Det är otroligt många utbyten mellan opolitiska tjänstemän och politiska tjänstemän samt kontakter med myndigheter och EU-kommissionen.

I Sverige har vi en offentlighetsprincip. Den är viktig, och den finns för att man som enskild medborgare ska få möjlighet att granska vad som pågår. Denna möjlighet är viktig att bevara.

Man skickar inte all brevkorrespondens till riksdagen, och det är förmodligen av arbetsmässiga skäl. Man ger de dokument som riksdagen behöver för att kunna fullgöra sitt arbete.

Emanuel Öz (S): Jag har bara en liten kommentar för förtydligandets skull. Anledningen till att frågor har ställts till Annie Lööf gällande meddelanden som ska skickas till riksdagen har att göra med den information vi har fått här om departementets överlämnande av meddelanden till just kammarkansliet. Där står det att det inte gäller bara rättsakter eller ändringar i rättsakter utan att departementet även ska överlämna kopior av andra dokument som kan vara av intresse för riksdagen. Det är det vi har uppfattat och därav frågeställningarna – bara för tydlighets skull.

Annie Lööf: Jag välkomnar denna granskning, och jag tycker att de frågor som har ställts av KU:s ledamöter i dag har varit bra. Det är också bra att man tittar vidare på detta. Men jag konstaterar att det finns en bedömning man kan göra av vad som är relevant för just riksdagen och riksdagens möjlighet att fullgöra sina uppgifter.

Fredrik Eriksson (SD): Först vill jag tacka ordföranden för förtydligandet att vi inte ska ha en debatt om våra synpunkter, ståndpunkter och ställningstaganden inom utskottet i detta forum.

Men åter tillbaka till relevansargumentet. Vem åligger det att avgöra vad som är relevant för riksdagen? Är det riksdagen eller tjänstemännen på departementet?

Annie Lööf: Jag väljer att inte svara på den frågan, för det är något som konstitutionsutskottets ledamöter får ta ställning till under er pågående granskning.

Ordföranden: Sist och slutligen: Annie Lööf har redovisat att hon många gånger träffade kommissionär Tajani. Var han någon gång när ni träffades upprörd eller missnöjd över att detta brev inte hade besvarats?

Annie Lööf: Nej.

Ordföranden: Då tackar vi Annie Lööf för att hon kom till oss och svarade på våra frågor. Jag förklarar härmed sammanträdet avslutat.

Bilaga B3 Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke

Fredagen den 7 april 2017

Granskningsärende 10 Kultur- och demokratiministerns hantering av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism (se avsnitt 3.1)

Ordföranden: Klockan är 9. Jag förklarar konstitutionsutskottets sammanträde inlett. Vi välkomnar i dag kultur- och demokratiministern till utskottet för att svara på våra frågor om konstitutionsutskottets granskningsärende 10 som heter Kultur- och demokratiministerns hantering av den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism.

Ordningen är den att kultur- och demokratiministern får möjlighet att göra en inledning. Därefter ställer vi ledamöter frågor. Anmälände parti är först och därefter partierna i storleksordning.

Varmt välkommen, kultur- och demokratiministern, att presentera medföljande och inleda!

Alice Bah Kuhnke: Tack, herr ordförande! Vid min sida har jag expeditions- och rättschef Helena Swenzén. Tack för inbjudan att komma hit och svara på utskottets frågor!

Efter att läst anmälan och underlagens många olika frågeställningar vill jag inleda med att ge en övergripande bild av mitt ansvar som chef för Kulturdepartementet och vad det innebär. Jag kommer även att redogöra för uppdragen till den nationella samordnaren, Regeringskansliets beredning av beslut om kommittédirektiv och andra beslut som har med kommittéer att göra.

Kulturdepartementet har i dag 125 anställda. Det pågår 7 utredningar med ytterligare 32 anställda. Det finns också 29 myndigheter under Kulturdepartementet. Dessutom finns det 29 stiftelser och bolag där regeringen utser hela eller delar av styrelsen eller revisorer samt 14 andra institutioner. Jag som chef för Kulturdepartementet leder verksamheten vid departementet. Jag ansvarar även för beredningen av regeringsärenden i departementet.

Som utskottet känner till styrs arbetet i Regeringskansliet av olika föreskrifter. För Regeringskansliet finns en förordning med instruktion, och det finns en arbetsordning. För Kulturdepartementet finns en arbetsordning som jag har beslutat, med stöd av 31 § i instruktionen för Regeringskansliet. I Kulturdepartementets arbetsordning framgår hur departementet är organiserat och vem som har rätt att besluta i vissa frågor.

Arbetet med att ta fram kommittédirektiv till en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism inleddes under den förra regeringen. Den 26 juni 2014 beslutade den förra regeringen att bemyndiga den dåvarande demokratiministern, Birgitta Ohlsson, att ge en särskild utredare i uppdrag att som nationell samordnare stärka och stödja samverkan på nationell och lokal nivå, inrätta en referensgrupp till den nationella samordnaren, stödja lokala

aktörer som identifierar problem med våldsbejakande extremism och genomföra utbildningsinsatser om våldsbejakande extremism. Utredningens årsbudget uppgick till 5 miljoner kronor och omfattade cirka tre och en halv årsarbetskrafter.

Redan från början stod det klart att uppdraget att stärka motståndskrafter mot våldsbejakande extremism krävde ett omfattande operativt arbete. Strax innan årsskiftet 2014/15 inledde samordnaren det tidskrävande arbetet med att kontakta och besöka alla kommuner i landet.

I oktober 2014 utsågs jag till statsråd och chef för Kulturdepartementet. I mitt ansvarsområde ingår demokratifrågor. Utredningsverksamheten som bedrivs av den nationella samordnaren blev från den tidpunkten mitt ansvar.

Händelser i omvärlden bekräftade den bild jag hade av hur viktigt den nationella samordnarens förebyggande arbete är. Den 7 januari 2015 inträffade terrordåden mot satirtidningen Charlie Hebdo i Paris. Regeringen agerade och prioriterade den nationella samordnarens verksamhet och gav den nationella samordnaren stärkt mandat och ytterligare uppgifter. Den 14 mars 2015 beslutades om ett tilläggsdirektiv med följande huvudpunkter: förbättra stödet till anhöriga och utreda förutsättningar för en pilotverksamhet med en nationell stödtelefon, ta fram och initiera genomförandet av en sammanhållen strategi samt inrätta ett nätverk av experter.

Regeringen valde även att fördubbla den nationella samordnarens årsbudget, från 5 miljoner till 10 miljoner kronor. Det möjliggjorde för samordnarens sekretariat att omfatta tio årsarbetskrafter, för att genomföra arbetet. Detta ledde till att ytterligare sex personer anställdes inom den nationella samordnarens sekretariat under våren 2015.

I augusti 2015 fattade regeringen beslut om ytterligare ett tilläggsdirektiv som angav att en pilotverksamhet med en nationell stödtelefon skulle genomföras. Samordnaren fick i uppdrag att ge en etablerad frivilligorganisation, som anmälde sitt intresse, i uppdrag att genomföra pilotverksamheten med en nationell stödtelefon. Vidare skulle samordnaren göra en utvärdering av pilotverksamheten, och i samband med sin slutredovisning lämna ett förslag till hur ansvaret för stödtelefonen långsiktigt kan lösas.

Den 2 juni 2016 beslutade regeringen om ytterligare ett tilläggsdirektiv. Den nationella samordnaren fick i uppdrag att utveckla och fördjupa det förebyggande arbetet genom en rad åtgärder. Dessa var att fortsätta att stödja och utveckla kunskapsbaserat förebyggande arbete ute i kommunerna, fortsätta pilotverksamheten med en nationell stödtelefon samt utreda behovet av nationell samordning och analysera kommunernas ansvar.

Utredningens årsbudget uppgår i dag till 14,5 miljoner kronor.

Beredningen av kommittédirektivet, tilläggsdirektiven och besluten om bland annat budget har följt Regeringskansliets föreskrifter om beredning av denna typ av ärenden. De har gemensamberetts och delats enligt föreskrifterna och de riktlinjer som finns. Beredningen inbegriper även statsrådsberedningens politiska samordningsfunktion.

Samtliga beslut om anställningar i utredningen har beretts i enlighet med departementets rutiner, som utgår från de riktlinjer som framgår av Statsrådsberedningens publikation Kommittéhandboken Ds 2000:1. Ett sekretariat i en kommitté består av en eller flera sekreterare och övrig personal. Av Kommittéhandboken framgår att sekreteraren i en kommitté förordnas av statsrådet efter förslag av departementet, ordföranden eller sekretariatet. Denna rutin har alltså följts när det gäller anställda hos den nationella samordnaren.

Besluten om anställningar i utredningen har fattats genom den ordning som inom Regeringskansliet benämns regeringskanslibeslut. Några av besluten har fattats av den administrativa chefen vid Kulturdepartementet, och flertalet av besluten har fattats av mig. Den administrativa chefen har fattat beslut med stöd av delegation i Kulturdepartementets arbetsordning. Numera tolkas möjligheten till delegation på ett annat sätt och anses inte omfatta anställningar i kommittéer. Departementets arbetsordning har därför ändrats. Det innebär att jag fattar alla beslut om anställningar i kommittéer.

Utskottet har i sin granskning ställt frågor om formerna för den nationella samordnarens arbete. Formerna för den nationella samordnarens arbete angavs i kommittédirektiven från den 26 juni 2014. Det finns även vissa bestämmelser i kommittéförordningen om hur en kommitté ska arbeta.

Enligt de kommittédirektiv som beslutades av förra regeringen ska samordnaren vid de tidpunkter och i den form som beslutas i dialog med Regeringskansliet informera om arbetet. Regeringskansliet har fått information om utredningens arbete på flera sätt. En representant för Regeringskansliet finns med i samordnarens referensgrupp som har regelbundna möten. Månadsavstämningar av arbetet har skett vid möten mellan huvudsekreteraren och Regeringskansliet. Regeringskansliet har också fått del av veckorapporter från samordnarens arbete.

Den 29 juni 2016 lämnade samordnaren en verksamhetsrapport där det framgår hur samordnaren har tagit sig an uppdraget och huvuddragen i de åtgärder som genomförts under de två första verksamhetsåren. Budgetunderlag har lämnats inför varje budgetår.

Den dåvarande demokratiministern, Birgitta Ohlsson, utsåg Mona Sahlin till nationell samordnare. Under hösten 2014 anställdes också huvudsekreterare och biträdande sekreterare i utredningen. Efter resurstillskottet i mars 2015 anställdes, som nämnts, ytterligare sex personer, varav en var den tjänsteman vars anställning utskottet har ställt frågor om.

I slutet av april förra året framkom uppgifter i medierna som ledde till att dåvarande nationella samordnaren begärde att få lämna sitt uppdrag. Samtidigt lämnade den aktuella tjänstemannen sin anställning.

När det gäller den aktuella tjänstemannens förordnande som biträdande sekreterare hos den dåvarande nationella samordnaren vill jag nämna följande: Denna person hade under hösten 2014 varit föreslagen av dåvarande samordnaren för att arbeta i samordnarens sekretariat. Vid den tidpunkten gjordes bedömningen att det varken fanns behov av eller resurser för fler

anställda vid sekretariatet. Därför tillgodosågs inte samordnarens önskemål, och personen anställdes inte. När sedan utredningens uppdrag och budget prioriterades och utökades kraftigt våren 2015 uppstod ett behov av att anställa fler i samordnarens sekretariat. Anställningen av samtliga i sekretariatet har följt den rutin som gäller.

Det var den dåvarande nationella samordnaren som hade bäst förutsättningar att bedöma vilka kompetenser som skulle komma till bäst nytta i arbetet. Den aktuella tjänstemannen förordnades på förslag av den dåvarande nationella samordnaren. Detta gjordes alltså helt enligt vad som framgår av Kommittéhandboken.

Jag ansvarar för det aktuella beslutet om anställning, som jag har fattat efter att ha fått ärendet föredraget för mig. Beslutet föregicks av beredning enligt departementets rutiner. Beredningen kan omfatta möten och skriftväxling för att få de upplysningar som behövs för att kunna fatta beslut. Tillsammans med dåvarande huvudsekreteraren höll departementet ett möte med den aktuella personen. Under beredningen av anställningsärendet i fråga framkom inget som kunde tala emot den dåvarande nationella samordnarens bedömning av behov och kompetens. Det fanns med andra ord inga formella hinder mot att fatta beslut om att anställa den aktuella tjänstemannen.

Det framgår i en artikel i Expressen att jag i en kommentar har framfört att jag inte är ansvarig för beslutet om anställning. Det var aldrig min avsikt att ge den bilden. Min avsikt var att tydliggöra att det var den nationella samordnaren som inom ramen för utredningens uppdrag och budget haft ansvaret för att avgöra vilka anställningar som varit nödvändiga, identifiera de kompetenser som behövdes och föreslå vem eller vilka som skulle förordnas. Det var jag som sedan fattade anställningsbeslutet.

I anställningsbeslutet bestäms också den månadslön som den anställde ska få. I Regeringskansliet tillämpas individuell lönesättning. Lönen påverkas av flera faktorer, bland annat kompetensförsörjningsbehovet. Som jag har redogjort för i de skriftliga svaren beaktades inom ramen för kompetensförsörjningsbehovet i detta fall den lön och andra ersättningar som personen tidigare hade haft. Bedömningen ledde till att lönen bestämdes till 42 000 kronor. Efter en årlig lönerevision bestämdes lönen till 43 000 kronor. De löneanspråk som hade framförts var betydligt högre. Den lön som beslutades är i nivå med lönen för andra anställda i Regeringskansliet med de arbetsuppgifter som personen hade att utföra.

Utskottet har bett mig redogöra för vad jag har gjort för att säkerställa att inte jäv förekom vid anställningen av den aktuella tjänstemannen. I förvaltningslagen föreskrivs om jäv bland annat att: den som ska handlägga ett ärende är jävig om saken angår honom själv eller hans make, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon närstående. Det föreskrivs också att jäv kan föreligga om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet.

Genom de upplysningar som jag fick om den aktuella personen under föredragningen av anställningsärendet kunde jag konstatera att det inte fanns några hinder för mig att fatta beslutet.

Herr ordförande! Jag har beskrivit att den nationella samordnaren har arbetat och alltså arbetar under samma förutsättningar som en särskild utredare inom kommittéväsendet. Samordnaren med sitt sekretariat kan beskrivas som en myndighet som tillfälligt har bildats för att genomföra uppdraget som regeringen har beslutat om.

Samordnaren ansvarar för att genomföra uppdraget som regeringen har beslutat om men arbetar ganska självständigt inom ramen för direktiven, precis som andra utredare och kommittéer. I uppgiften ingår att arbetsleda, antingen själv eller genom att delegera, och att för departementet påtala behovet av och föreslå anställningar.

I sin egenskap av myndighet har samordnaren också att ansvara för diarieföring av sina allmänna handlingar och för arkivering. När uppdraget är slutfört kommer samordnaren och sekretariatet att avvecklas.

Det som jag har beskrivit visar också att det regelverk som gäller för beredning av regeringsbeslut och regeringskanslibeslut har följts. Beredningen av varje ärende har visat att det inte har funnits några formella hinder att fatta beslutet.

Herr ordförande! Nu är jag beredd att svara på ordförandens och de övriga ledamöternas frågor.

Ordföranden: Vi tackar för inledningen. Vi övergår då till frågorna, och det är det anmälande partiet som inleder.

Fredrik Eriksson (SD): Jag tackar statsrådet för denna inledning. Jag förstår att ni har mycket att göra och hålla reda på i Kulturdepartementet.

Precis som statsrådet kom in på här på slutet sitter vi till stor del här i dag med anledning av en del intressanta och lite märkliga uttalanden som statsrådet gjorde, inte minst i en intervju för tidningen Expressen i maj förra året. Bland annat menade då statsrådet att hon varit förhindrad att neka en viss person anställning i den kommitté som Mona Sahlin som nationell samordnare mot våldsbejakande extremism hade, trots att tidigare ansvarigt statsråd hade gjort precis detta, det vill säga nekat samma person motsvarande anställning i kommittén.

För dem som eventuellt inte har läst materialet så uttryckte sig statsrådet i intervjun för ungefär ett år sedan så här: Så länge det inte föreligger en tydlig misstanke om att en person inte behövs så ser inte jag var det skulle kunna stoppas. Mona Sahlin hade ansvaret och möjligheten att anställa människor till kommittén.

Eftersom jag utgår från att statsrådet ändå är medveten om vilka papper som hon själv har skrivit på ger ett sådant här lite fatalistiskt och nästan uppgivet uttalande upphov till en del frågor. Den första blir: Menade statsrådet verkligen att om inte statsrådet hade skrivit på detta anställningskontrakt hade Mona Sahlin kunnat skriva på det själv? Med att skriva på menar jag att hon

hade haft legal behörighet att skriva på det. Att man kan skriva på saker vet vi. Det var det ena.

Det andra är hur påståendet om att hon hade kunnat göra detta står sig i förhållande till just 24 § kommittéförordningen, Kommittéhandboken och statsrådets egen pressekreterares uppgifter. Eller kan det ha varit så att statsrådet vid tidpunkten för denna intervju inte riktigt kände till innehållet i kommittéförordningen och Kommittéhandboken, trots att hon hade suttit som statsråd i snart två år? Eller varför var det så viktigt att distansera sig från just den här anställningen?

Alice Bah Kuhnke: Herr ordförande! Min avsikt var att förklara att den nationella samordnaren har och hade, inom ramen för uppdraget och tilldelad budget, ansvaret att identifiera vilka kompetenser som behövdes, avgöra vilka anställningar som var nödvändiga och föreslå vem eller vilka som borde förordnas. Det var mitt beslut att anställa.

Fredrik Eriksson (SD): Det är helt sant att det ligger på samordnaren att organisera och föreslå inom budget. Visst är det så. Men, som sagt, sedan ligger det yttersta ansvaret hos statsrådet att göra de slutliga bedömningarna och att fatta beslutet. 12 kap. 5 § regeringsformen föreskriver att vid anställningsbeslut ska hänsyn tas endast till sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet.

Men i svaret på KU:s skriftliga frågor svarar ditt departement att det var den nationella samordnaren själv som bedömde att personen var lämplig för att utföra de arbetsuppgifter som var aktuella samt att personen hade tillräckliga kvalifikationer för att utföra de uppgifter som anställningen avsåg, det vill säga att hantera frågor rörande press, övriga frågor och inbjudningar.

Då undrar jag: På vilket sätt kvalificerar en bakgrund som livvakt en person att hantera press och inbjudningar? Och på vilket sätt motsvarar det en lön på 42 000 kronor, speciellt mot bakgrund av att alla övriga biträdande sekreterare som har anställts till kommittén som professionella tjänstemän har en lönenivå som ligger på ungefär hälften av den nivån? Gjorde statsrådet verkligen ingen egen bedömning av det rimliga och sakliga i Mona Sahlins påståenden innan hon satte sin namnteckning på beslutet, speciellt mot bakgrund av att Mona Sahlin har försökt att anställa den här personen tidigare och vid det tillfället som säkerhetsamordnare? Det kanske i och för sig hade passat bättre mot hans bakgrund som livvakt. Men gjorde statsrådet inga egna bedömningar? Skrev hon bara rakt på utifrån vad Mona Sahlin föreslog?

Alice Bah Kuhnke: Som jag har nämnt både i mitt inledningsanförande alldeles nyss och i det skriftliga underlag som jag har sänt bereddes beslut om anställningar hos samordnaren enligt de rutiner och riktlinjer som finns och som vi följer i Kulturdepartementet.

När ärendet föredrogs för mig gjorde jag självklart en egen bedömning utifrån de riktlinjer och rutiner som vi ska följa. Vi använder individuell

lönesättning. Lönen påverkas av flera faktorer, däribland kompetensförsörjningsbehovet. Den lön som beslutades är i nivå med den som andra anställda i Regeringskansliet med liknande arbetsuppgifter har.

Fredrik Eriksson (SD): Då kan man undra: Vad gör de övriga biträdande sekreterarna i kommittén? Men det kanske vi kan ta i ett annat sammanhang.

Jag skulle vilja gå vidare och fråga om en annan del av detta. Regeringen har hela tiden hävdad att man prioriterar dessa frågor som rör arbetet mot våldsbejakande extremism väldigt mycket och att det är viktiga frågor. Det kan vi vara helt överens om. Tittar man på de allvarliga händelser som har inträffat, inte minst i Sankt Petersburg på sistone, och även de rapporter som vi har fått om IS härjningar under året råder det väl ingen tvekan om att detta är angelägna frågeställningar.

Likväl har man gjort bedömningen, som jag har förstätt, från Kulturdepartementets sida att man inte ens behöver ha någon arbetsplan enligt 8 § kommittéförordningen för denna kommitté. Vem var det som gjorde den bedömningen? Är verkligen inte ett angeläget och enligt uppgift högprioriterat arbete som detta värt mer än muntliga avstämningar lite då och då?

Alice Bah Kuhnke: Precis som jag har angett i det skriftliga underlaget och som jag redogjorde för i den muntliga framställning som jag gjorde alldeles nyss föreligger det inte enligt 8 § kommittéförordningen någon skyldighet att lämna den arbetsplan som utredningen upprättat till departementet.

Jag har redogjort för hur informationen om samordnarens arbete har lämnats till departementet på flera olika sätt och som jag också vill betona har fungerat. Det har fungerat sedan den förra regeringen skrev in det i direktiven som vi har följt.

Fredrik Eriksson (SD): Men har det verkligen fungerat? Det har ju figurerat uppgifter bland annat i dessa tidningsartiklar om brister i diarieföringen. Jag vet att den samordnare som tillträdde efter Mona Sahlin beskrev situationen som allmänt rörig på myndigheten. Det finns nog lite delade uppfattningar om hur väl det har fungerat.

Är det inte som så att dessa brister och tillkortakommanden hade kunnat uppmärksammas och avhjälpas tidigare om man hade tagit 8 § och 12 § kommittéförordningen på lite större allvar, om man hade haft skriftliga arbetsplaner, om man hade haft årliga arbetsredogörelser och om man hade haft en struktur och inte, som man kan få intrycket av nu, att man tar det lite som det kommer och att man har en diskussion när behov uppstår och man har den typen av muntliga avstämningar? Då hade vi haft det dokumenterat, vi hade kunnat följa det och det hade funnits en tydlig plan för ett så här angeläget och högprioriterat arbete som regeringen påstår att det är.

Alice Bah Kuhnke: Vi har följt direktiven. Det kommer vi att fortsätta att göra. Vi fick kännedom om de brister som fanns i diarieföringen när de påtalades och uppmärksammades enligt media. Kort därefter valde den nationella samordnaren att lämna sitt uppdrag, och den nya nationella samordnaren

vidtog åtgärder för att säkerställa diarieföring och formerna för utredningens arbete.

Veronica Lindholm (S): Jag tackar statsrådet för inledningen. För att förtydliga: Vad är praxis vid anställning? Har det varit på något annat sätt vid denna anställning än i vanliga fall? Du har ju redogjort ganska tydligt för hur det brukar gå till. Och den bild som man får är att detta egentligen har följt alla ordningens regler.

Men för att förtydliga: Var det så även i detta fall när den omtalade tjänstemannen anställdes?

Alice Bah Kuhnke: Som jag nämnde i mitt inledningsanförande bereddes beslut om anställningen hos samordnaren enligt de rutiner som gäller i departementet. Personen i fråga föreslogs av den dåvarande nationella samordnaren som också var den som bedömde att personen i fråga var lämplig att utföra de arbetsuppgifter som var aktuella.

Ärendet föredrogs av tjänstemän för mig, och jag var den som sedan tog beslutet om anställning.

Veronica Lindholm (S): Tack för svaret. Jag har inte någon följdfråga. Jag tycker att statsrådet har redogjort för formerna, och jag är nöjd.

Ordföranden: Då ska jag ställa ett par frågor från Moderaterna. Jag skulle vilja börja med att ställa någon ytterligare fråga kring regeringsformens krav på den som anställs i staten och att bedömningen av vem som ska få en anställning i staten ska göras utifrån personens förtjänst och skicklighet, alltså objektiva kriterier och inga subjektiva bedömningar.

Då undrar jag hur Kulturdepartementet säkerställde att den ifrågavarande personen var den som utifrån förtjänst och skicklighet var bäst lämpad att få denna anställning med uppgifter att hantera media, mötesbokningar och liknande?

Alice Bah Kuhnke: Jag tackar för frågan. De intervjuer och möten som hålls i ett ärende om anställning i en kommitté tas om hand av tjänstemän i departementet. Det ingår i beredningen av ett anställningsbeslut.

Det genomfördes förstås samtal med den dåvarande nationella samordnaren, och tjänstemän på departementet träffade också personen i fråga, för att säkerställa att personen i fråga var lämplig, som den dåvarande nationella samordnaren menade, att utföra de uppgifter som ansågs vara nödvändiga för arbetet i kommittén.

Ordföranden: Denna person hade aktualiserats som säkerhetssamordnare i ett tidigare skede och hade då inte fått anställning. Nu lyftes han fram för en helt annan befattning, en person som skulle hantera mediefrågor. Det framstår som ganska olika arbetsuppgifter.

Ställdes det inga frågor kring om hans kompetens verkligen omfattade så olika arbetsuppgifter som det verkar vara fråga om här?

Alice Bah Kuhnke: Som jag sa i mitt inledningsanförande framförde den nationella samordnaren önskemål om att den aktuella personen skulle anställas

i sekretariatet redan 2014. Vid den tidpunkten fanns det dock varken behov av eller resurser för ytterligare anställningar. Vilka arbetsuppgifter som han skulle utföra var upp till samordnaren att avgöra och bedöma.

Ordföranden: Så det var inte känt inom Kulturdepartementet vilka arbetsuppgifter som vid den tidpunkten var tänkta för denna person? Det har ju framstått i medierapporteringen i alla fall som att det var känt att han skulle ha en befattning som säkerhetssamordnare men att man bedömde att säkerhetsfrågorna hanterades på annat sätt och att denna befattning därför inte behövdes.

Alice Bah Kuhnke: Det stämmer som herr ordförande säger. Det var känt inom departementet och inom Regeringskansliet att den dåvarande nationella samordnaren redan 2014 hade framfört önskemål om att denna person skulle anställas, men det fanns inga formella hinder för att den personen skulle vara aktuell för en annan anställning.

Ordföranden: Det skulle kunna framstå som lite egendomligt att den nationella samordnaren är så väldigt angelägen om att anställa just den här personen och att personen förs fram till så olika arbetsuppgifter som säkerhetssamordnare, pressansvarig och mötesbokare. Innebar detta att Kulturdepartementet höjde på ögonbrynen eller ställde några följdfrågor, med anledning av att samordnaren verkade så angelägen om att anställa just denna individ?

Alice Bah Kuhnke: Ärendet om just denna anställning följde de rutiner som vi har. I dessa rutiner ingår att ställa frågor till samordnaren och att be om en förklaring till de olika behov som samordnaren har identifierat utifrån att uppdraget ska fullföljas. Tjänstemän i departementet träffade den aktuella personen och förde samtal med honom, som en del av beredningen, innan ärendet föredrogs mig.

Ordföranden: Jag vill också ställa någon fråga med en lite annan inriktning. Som kultur- och demokratiministern sa inledningsvis har budgeten för den nationella samordnaren successivt utökats och är nu 14,5 miljoner kronor. Detta är i sammanhanget ganska mycket pengar. Jag tror att Valmyndigheten har en budget på 19 miljoner, eller någonting i den stilen, så detta är en myndighetsbudget som närmar sig Valmyndighetens storlek.

Samtidigt har det funnits olika rapporter och diskussioner om att det var rörigt på samordnarens kansli och att man inte hade riktig styrning på verksamheten. Som har sagts tidigare här menade efterträdaren som nationell samordnare att det hade varit bra om den tidigare samordnaren hade ägnat mer tid åt att organisera verksamheten än åt annan verksamhet.

Då blir min fråga: Fick Kulturdepartementet några varningssignaler från något håll om att verksamheten var rörig och att den inte riktigt fungerade under tiden fram till maj 2016, när den dåvarande samordnaren lämnade sitt uppdrag?

Alice Bah Kuhnke: Regeringskansliet fick kännedom om de brister i diarieföringen och verksamheten som påtalats i anmälan först när de uppmärksammades av medierna. Kort därefter lämnade ju den dåvarande

nationella samordnaren sitt uppdrag, och den nya nationella samordnaren vidtog åtgärder för att säkerställa diarieföring och formerna för utredningens arbete. Regeringskansliet ansåg inte att några ytterligare åtgärder var nödvändiga.

Ordföranden: Kultur- och demokratiministern har ju redovisat att det förekom regelbundna möten mellan Kulturdepartementet och företrädare för den nationella samordnaren. Fanns det alltså inga tecken under hela den här långa tiden, i något sammanhang, som tydde på att det fanns brister i verksamhetens organisering, styrning och ledning?

Alice Bah Kuhnke: Nej. Under de löpande möten och avstämningar som skedde på ett flertal olika sätt var fokus på sakfrågorna och på att arbetet fortskred utifrån den plan och de mål som var uppsatta.

Ordföranden: Apropos det här med plan måste jag ställa en fråga. En av de frågor som KU har ställt rör just att det inte fanns någon plan. Enligt 8 § i kommittéförordningen ska kommittén snarast göra upp en plan för utredningsarbetet, men vi har här fått svaret att det inte fanns någon sådan plan. Då blir min fråga: Vad är det då för plan som kulturministern talar om?

Alice Bah Kuhnke: Det finns ju direktiv för utredningen. Det finns många olika direktiv med tilläggsdirektiv om vad man ska uppnå och hur arbetet ska bedrivas för att man ska uppnå detta. Någon skyldighet att lämna den arbetsplan som utredningen har upprättat till departementet föreligger inte enligt 8 § i kommittéförordningen.

Jag har både skriftligen och muntligen inledningsvis redogjort för hur informationen om samordnarens arbete har lämnats till departementet. Detta har följt de direktiv som den förra regeringen beslutade om, och de har fungerat. Det finns en förordning och ett direktiv som beslutades. Som jag beskrev omfattar de allt från månadsavstämningar och referensgrupper till veckorapporter med mera.

Agneta Börjesson (MP): Tack, statsrådet, för både den uttömmande inledningen och de, som jag tycker, uttömmande och klargörande svar som har givits så här långt.

Statsrådet inledde med att berätta om Kulturdepartementet, men jag vill ändå ställa en kontrollfråga. Händer det ofta att utredare gör inspel när det gäller vilka personer som bör tjänstgöra i utredningen? Och när de gör det, vilken kontroll gör då Regeringskansliet av de personer som spelas in till Regeringskansliet?

Alice Bah Kuhnke: I den nationella samordnarens uppdrag har denna, utifrån uppdraget och budgeten, ansvar för att identifiera vilka kompetenser som behövs, för att avgöra vilka anställningar som är nödvändiga och för att komma med förslag på personer att förordna. Men det är jag som tar beslut om att anställa.

Agneta Börjesson (MP): Är det vanligt att utredare som du har inom ramen för Kulturdepartementet gör så, eller är det vanligare att det är RK som utser personer?

Alice Bah Kuhnke: Det är vanligt. Det hör till att ordföranden som leder kommittéer eller utredningar arbetar så.

Agneta Börjesson (MP): Vilken kontroll gör Regeringskansliet när man får den här typen av tips, nomineringar eller förslag?

Alice Bah Kuhnke: Det finns tydliga rutiner för att man då tar in underlag i form av samtal, till en början främst med den som leder utredningen eller kommittén. I det aktuella fallet träffade man därefter också personen i fråga.

Per-Ingvar Johnsson (C): Lönen för denna biträdande sekreterare beslutades av kulturministern till 42 000 kronor, vilket var väsentligt mer än tidigare biträdande sekreterare hade haft. Det hade tidigare varit mellan 21 500 och 26 000. I det svar som konstitutionsutskottet har fått som förklaring till att lönen blev så hög anges att lönen som personen hade haft i tidigare anställning beaktades. Men det framgår inte i svaret vad den lönen var. Det måste ni ju ha haft reda på, eftersom ni sa att denna lön beaktades. Hur hög lön hade den här personen tidigare, före den här anställningen?

Alice Bah Kuhnke: Den aktuella personen erhöll en lön på först 42 000 kronor och därefter, vid en lönerevision, på 43 000 kronor. Den tidigare lönen uppgick till ca 40 000 kronor, med obekvämt arbetstid och ob.

Mia Sydow Mölleby (V): Jag har en följdfråga på en skriftlig fråga som vi har skickat. Den 30 november anställdes också samordnaren själv, Mona Sahlin, på en högre tjänstgöringsgrad, 90 procent, till skillnad mot den anställning på 70 procent som hon hade haft tidigare. Detta protokoll är daterat den 30 november, men höjningen av tjänstgöringsgrad gäller från den 1 oktober, det vill säga två månader tidigare.

Vi har frågat om det är vanligt förekommande att Kulturdepartementet anställer personer flera månader retroaktivt, men den frågan har vi inte fått svar på. Därför tänkte jag passa på nu när vi har ministern här.

Alice Bah Kuhnke: Nej, det är inte vanligt förekommande att man ger retroaktiv lön.

Mia Sydow Mölleby (V): Då blir min fråga hur det kommer sig att man ändå valde att göra det i det här fallet. Vi har inte fått något svar på just denna fråga, men däremot har man svarat att beredningen av beslutet tog viss tid. Det kan man ju förstå. Men om det nu inte sker annars, är det så att alla andra beredningar går fort? Och varför tog i så fall just den här beredningen längre tid?

Alice Bah Kuhnke: Den före detta nationella samordnaren hade under en tid beskrivit och redogjort för att hon arbetade mer än den sysselsättningsgrad som hon erhöll lön för. Det hade pågått diskussioner under en längre tid, och det hade tagit tid.

Man ska veta att den samordnare som tog vid efter den dåvarande nationella samordnaren arbetade 100 procent och att den nuvarande samordnaren arbetar

90 procent. I de samtal som fördes då sysselsättningsgraden ökades till 90 procent framgick att det fanns skäligen behov av att stärka upp och ge henne förutsättningar att arbeta 90 procent och att erhålla ersättning för detta. Men det tog tid. Därför fördes en diskussion, och bedömningen gjordes att två månader retroaktivt var skäligt.

Mia Sydow Mölleby (V): Att samordnaren senare jobbade mer är kanske inte så konstigt – det tillkom ju tilläggsdirektiv, och det har blivit fler och fler delar i uppdraget. Men hur länge hade diskussionerna pågått innan processen drog igång?

Alice Bah Kuhnke: Enligt min kännedom hade de pågått under ett antal månader, ett halvår, men jag kan inte säga exakt vilket datum det första samtalet om att öka sysselsättningsgraden ägde rum. Men samtalen pågick under en längre tid.

Mia Sydow Mölleby (V): Då undrar jag när man vidtog åtgärder. Om diskussioner pågår i ett halvår brukar det vara så att man också under en längre tid innan detta kan ha arbetat mer än tjänstgöringsgraden. Hur kommer det sig att det tog sådan tid? Var det så att man väntade med att påbörja beredningen? Hur agerade ministern utifrån den informationen?

Alice Bah Kuhnke: Denna information och dessa samtal fördes mellan tjänstemän på departementet som löpande står i närmare kontakt med den nationella samordnaren. Jag vet inte exakt vilket datum de här diskussionerna inleddes eller hur de gick, men jag vet att de hade pågått en längre tid och att personen i fråga, alltså den dåvarande nationella samordnaren, under en längre tid hade jobbat mer än vad hon erhöll ersättning för. Vi gjorde bedömningen att två månader var vad vi kunde sträcka oss till.

Tina Acketoft (L): Tack, statsrådet, för redogörelsen, där du bland annat lyfter fram betydelsen av de förebyggande insatser som vi har att ta itu med här i Sverige samt betydelsen av att vi har den nationella samordnaren på plats. Just därför är det otroligt viktigt att vi har rätt människor på rätt plats.

Detta får mig att i den här frågan fastna vid frågeställningen om anställningar. Vi har fått som svar att departementet hade information om att den aktuella tjänstemannen i ett tidigare skede har varit livvakt åt den före detta nationella samordnaren. Statsrådet har redogjort för det som står i förvaltningslagen vad gäller jäv. Vi kan väl dra slutsatsen att de inte är släkt, men man har också att beakta om det finns några särskilda omständigheter som kan rubba förtroendet för opartiskhet. Hur säkerställde man vid anställningen att inget jäv av något slag förekom?

Alice Bah Kuhnke: Det var och är jag som beslutar om anställningar. Utifrån lagar och föreskrifter såg jag inte att jäv förelåg i det anställningsbeslut som jag tog.

Tina Acketoft (L): Min fråga kvarstår: Hur säkerställde då statsrådet att det inte förelåg några särskilda omständigheter som kunde rubba förtroendet?

Alice Bah Kuhnke: Min bedömning var att jag inte var jävig i det beslut som jag skulle ta. Jag tog beslutet om anställningen.

I övrigt i hanteringen av anställningsärendet i fråga och i alla anställningsärenden i Kulturdepartementet följer vi de riktlinjer som finns enligt kommittéhandbok och direktiv. Det fördes samtal, och den information man hade prövades. Vi gick på samordnarens rekommendation.

Tuve Skånberg (KD): Herr ordförande! Jag tackar statsrådet för svaren så här långt.

Jag tycker mig kunna inläsa att det i den bedömning som statsrådet gjorde fanns en marginal för att pruta ned samordnarens och samordnarens tjänstemans anspråk. Statsrådet poängterade att han ville ha betydligt mer i lön än vad som blev utfallet. Likaså poängterade statsrådet att ni gjorde bedömningen att två månader var vad ni kunde sträcka er till. Det fanns alltså ytterligare anspråk från samordnaren och från tjänstemannen, den tidigare livvakten.

Hur säkerställde statsrådet att bedömningen vid denna nedprutning blev rimlig när lönen faktiskt inte landade på det normala utan blev 61 procent högre än för övriga biträdande sekreterare?

Alice Bah Kuhnke: Vi baserade det beslut om lön som jag sedermera tog på de uppgifter vi fick om vad personen i fråga hade erhållit i ersättning vid tidigare anställningar. Den uppgick till ca 40 000 med ob-tillägg.

De anspråk som gjordes var betydligt högre. Det var ett resultat av beredningen och av de samtal som mina tjänstemän förde att vi inte mötte de anspråken eftersom vi gjorde en bedömning av vad andra med liknande arbetsuppgifter inom Regeringskansliet erhöll i ersättning för liknande uppgifter.

Tuve Skånberg (KD): Det skedde alltså en bedömning där man ansåg att anspråken från både samordnaren och tjänstemannen var orimliga.

Ingav inte det några misstankar så att man också skulle ha gjort en bedömning specifikt för denna tjänst av om denne person hade förtjänst och skicklighet för detta? Han hade tidigare jobbat som livvakt och haft hand om säkerhet, och nu blev han plötsligt en typ av presschef.

Gjorde statsrådet en bedömning av denne mans kvaliteter, förtjänst och skicklighet just för denna tjänst, eller lät hon andra göra den bedömningen?

Alice Bah Kuhnke: Jag gjorde bedömningen och tog beslutet om anställning utifrån de underlag och de svar jag fick på de frågor jag ställde till mina tjänstemän som berett ärendet.

Tuve Skånberg (KD): Det var klagörande och bra att få veta. Statsrådet gjorde både bedömningen personligen av förtjänst och skicklighet och bedömningen för anställningen och anställde.

Med facit i hand: Är det något statsrådet skulle ha velat se annorlunda? I KU:s bedömning vägs också in om man har en väg framåt, att dessa saker kunde ha blivit annorlunda och gjorts bättre. Har statsrådet något att skicka med till KU av en önskan för framtiden? Finns det något att lära av detta fall?

Alice Bah Kuhnke: Jag kommer att fortsätta att säkerställa att mitt departement följer de riktlinjer och rutiner som finns.

Fredrik Eriksson (SD): Jag försöker fortfarande samla mig lite efter Tina Acketofts konstaterande att vi väl ändå får hoppas och utgå från att de inte var släkt med varandra.

En sak som statsrådet nämnde i ett tidigare skede och som gjorde mig lite orolig var när statsrådet på en fråga från Andreas Norlén rörande upprättandet av arbetsplan svarade att det finns direktiv att utgå från.

Som jag ser det är direktiv en uppgift som kommer från uppdragsgivaren, det vill säga regeringen, till kommittén om vad den förväntas göra. En arbetsplan enligt kommittéförordningen syftar väl till vad kommittén förväntas producera och leverera till regeringen.

Det går alltså åt två olika håll. Eller sätter statsrådet likhetstecken mellan direktiv och arbetsplan?

Mia Sydow Mölleby var inne på att vi inte har fått svar på alla våra frågor. Vi har till exempel ställt frågan om det har utfärdats några undantag. Statsrådet har helt rätt i att det i kommittéförordningens 8 § och 12 § inte står uttryckligen de exakta formerna för hur dessa arbetsplaner och årsarbetsredogörelser ska presenteras.

Vi har ställt frågor om just denna kommitté har undantagits, och de frågorna har vi inte fått svar på. Så därför blir min fråga till statsrådet: Är det vanligt förekommande att kommittéer under Kulturdepartementet inte behöver upprätta arbetsplaner och årliga arbetsredogörelser?

Alice Bah Kuhnke: Jag vill betona att arbetsplanen är ett internt dokument för det interna arbetet i kommittén. Det finns ingen skyldighet att lämna den arbetsplan som utredningen har upprättat till departementet, enligt 8 § i kommittéförordningen.

Jag har både skriftligen och här inledningsvis muntligen redogjort för hur man har informerat om arbetet till departementet, och det har följt de direktiv som regeringen har beslutat om.

Fredrik Eriksson (SD): Ännu en gång får vi inte svar på vår fråga: Är det vanligt att kommittéer under Kulturdepartementet inte upprättar arbetsplaner och årliga arbetsredogörelser?

Alice Bah Kuhnke: Det är vanligt att kommittéer och utredningar upprättar arbetsplaner. Men, återigen, det finns ingen skyldighet att lämna dem till departementet.

Fredrik Eriksson (SD): Okej, nu har vi tagit en del, arbetsplanerna. Nu tar vi de årliga arbetsredogörelserna, som enligt kommittéförordningen ska överlämnas senast den 1 november varje år. När det gäller de årliga arbetsredogörelserna, är det vanligt förekommande att kommittéer under Kulturdepartementet inte behöver upprätta och översända en årlig arbetsredogörelse före den 1 november varje år?

Alice Bah Kuhnke: Återigen: Det finns ett direktiv till just denna kommitté om vad den ska göra, och vi har följt det. I det står det att man kan ge den

information man ska ge på flera olika sätt, och det har gjorts. Vi har inte brutit mot direktivet som styr detta.

Fredrik Eriksson (SD): Jag har inga fler frågor, herr ordförande.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Jag tackar statsrådet för redogörelsen så här långt.

Det löneanspråk som lämnades och som statsrådet uppgav var betydligt högre än den lön som senare beviljades, var det ett löneanspråk som den aktuella tjänstemannen förde fram, eller fanns det också önskemål om lönenivån från den aktuella samordnaren Mona Sahlin?

Alice Bah Kuhnke: Det jag känner till är att det var löneanspråk från den aktuella tjänstemannen.

Jonas Millard (SD): Träffade statsrådet personligen den aktuella tjänstemannen vid något tillfälle under beredningen av detta anställningsavtal?

Alice Bah Kuhnke: Nej, jag har inte träffat den aktuella tjänstemannen.

Jonas Millard (SD): Jag förstår inte riktigt, för du har sagt att du har gjort en egen bedömning. Är det inte svårt att göra en egen bedömning utan att ens ha träffat den aktuella personen?

Alice Bah Kuhnke: Jag gjorde självklart en bedömning inför att ta beslut om att anställa. Det var en bedömning jag gjorde utifrån de underlag och den föredragning jag fick av de tjänstemän som hanterade detta i det relativt omfattande departement som jag leder.

De intervjuer och möten som hålls i ärenden om anställning i kommitté tas om hand av tjänstemän på departementet. Det ingår i beredningen av ett anställningsbeslut. Det kan innebära att man träffar ett flertal olika kandidater innan beslut fattas. Arbetet är med andra ord inte organiserat så att jag träffar alla kandidater i alla anställningsärenden.

Ordföranden: Vi behöver strax avrunda för att inte spräcka tidsramarna alldeles.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag hade tänkt följa upp en tidigare fråga, men sedan kom Jonas Millard in på det.

Jag vill dock fråga om kulturministern uppfattade att det löneanspråk som kom till departementet stöddes av den nationella samordnaren. På vilken nivå var detta löneanspråk?

Alice Bah Kuhnke: Jag uppfattade att det var den aktuella tjänstemannen som hade löneanspråket. Löneanspråket var betydligt högre; det handlade om 60 000 i månaden.

Tuve Skånberg (KD): Sakta kommer vi fram till hur statsrådet försäkrade sig om att denne person hade eller inte hade förtjänst och skicklighet. Statsrådet har sagt att hon personligen gjorde en bedömning när hon anställde och hon gjorde personligen en bedömning av förtjänst och skicklighet.

Samtidigt, om jag förstår det rätt, fick hon först i efterhand veta att denne person hade begärt så mycket mer i lön och att samordnaren hade begärt så

mycket mer i ersättning retroaktivt. Jag förmodar att det var tjänstemännen som prutade ned det. Eller var det statsrådet som fick föredraget hur mycket de begärde och bedömde att det måste prutas ned så att det blev mindre orimligt? Vem gjorde bedömningen?

Alice Bah Kuhnke: Återigen: Jag tar anställningsbesluten. Inför varje beslut om anställning, och jag tar många sådana beslut, får jag av mina tjänstemän en föredragning om hur processen har gått till och vilka anspråk som har gjorts. Vid dessa möten ställer jag följdfrågor om sådana väcks. Det var alltså inför lönesättningarna.

Tuve Skånberg (KD): Det är en diskrepans mellan att säga ”jag har gjort en personlig bedömning” och att säga ”det här har andra gjort”. Samordnaren har gjort en bedömning, och tjänstemännen har gjort en bedömning. Statsrådet har faktiskt inte borrarat i frågan utan fått detta föredraget för sig och sedan godkänt och undertecknat. Ska jag förstå det så?

Alice Bah Kuhnke: Jag ska försöka vara ännu tydligare. Inför varje sådant här ärende får jag föredragningar av de tjänstemän som i de olika frågorna hanterar dessa ärenden och följer de riktlinjer och rutiner som finns.

Vid dessa möten ställde jag följdfrågor för att säkerställa att jag fattar det beslut som ska fattas. Jag gör självfallet en rad bedömningar utifrån alla de frågor jag ställer och de svar jag får. Det är självklart i ett departement som har den omfattningen som mitt departement har att en rad tjänstemän gör ett förarbete för att jag ska kunna göra min slutgiltiga bedömning.

Ordförande: Jag skulle avrundningsvis vilja ställa ytterligare någon fråga.

Jag vill återkomma till diskussionen om kommittéförordningen. Enligt 8 § kommittéförordningen ska en kommitté snarast göra upp en plan för utredningsarbetet. I andra stycket står det däremot att Regeringskansliet ska hållas underrättat om planeringen på det sätt som Regeringskansliet bestämmer.

Ska vi förstå det så att det är detta som statsrådet åberopar när statsrådet säger att kommittén inte behöver lämna in en plan och att man kan ta del av informationen på annat sätt från Regeringskansliets sida?

Alice Bah Kuhnke: Ja.

Ordföranden: I 12 § kommittéförordningen står det att kommittén varje år, före den 1 november, till Regeringskansliet ska lämna en redogörelse för arbetsläget. Där finns det inte något andra stycke som anger att detta ska ske på det sätt som Regeringskansliet bestämmer, utan där finns bara bestämmelsen att man ska lämna en redogörelse före den 1 november.

Vi kan konstatera att det inte har kommit in någon sådan årlig arbetsredogörelse till Regeringskansliet. Jag undrar: Hur ser statsrådet på detta förhållande i relation till bestämmelsen i kommittéförordningen?

Alice Bah Kuhnke: Som jag har redogjort för i de skriftliga underlag vi har översänt och som jag också betonade i mitt muntliga inledande anförande har vi följt de direktiv som beslutades av den förra regeringen, nämligen att

samordnaren vid de tidpunkter och i den form som beslutas i dialog med Regeringskansliet ska informera om arbetet.

Vi har fått information om utredningens arbete på flera sätt, bland annat genom referensgruppens arbete med regelbundna möten, månadsavstämningar av arbetet och veckorapporter.

Ordföranden: Så det var inte så att samordnaren missade arbetsredogörelserna och att departementet borde ha sett detta som en indikation på den rörlighet som tycks ha präglat verksamheten under den förra samordnarens ledning?

Alice Bah Kuhnke: Nej, inte minst beroende på att vi, utifrån de direktiv som den förra regeringen lade fram, har arbetat fram arbetssätten för hur vi ska säkerställa att vi får den information vi behöver och att vi har flera olika sätt att göra detta på.

Ordföranden: Jag har en återigen kort fråga om anställningen. Som statsrådet har beskrivit framfördes ett väldigt högt löneanspråk. Framförde de andra personer som anställdes i kommittén också väldigt höga löneanspråk som departementet behövde förhandla ned, så att säga, eller var det en unik situation?

Alice Bah Kuhnke: Jag har inte kännedom om att någon av de andra som anställdes framförde så pass höga löneanspråk.

Ordföranden: Då ber vi att få tacka kultur- och demokratiministern så mycket för att hon kom till oss i dag och svarade på våra frågor. Varmt tack!

Bilaga B4 Utrikesminister Margot Wallström

Fredagen den 7 april 2017

Granskningsärende 6 Utrikesminister Margot Wallströms hantering av säkerhetsrådskampanjen (se avsnitt 2.3)

Ordföranden: Vi välkomnar utrikesminister Margot Wallström till utskottet för att svara på frågor i granskningsärende 6 Utrikesminister Margot Wallströms hantering av säkerhetsrådskampanjen.

Ordningen är den att utrikesministern får möjlighet att inleda, och därefter ställer vi frågor, först anmälände parti och därefter partierna i storleksordning.

Varmt välkommen, utrikesministern, att presentera bisittare och att inleda!

Margot Wallström: Herr ordförande! Ärade utskottsledamöter! Med mig är Efraim Gomez, som är chef för vår FN-enhet.

Jag är här i dag för att avhandla konstitutionella frågor kring Sveriges kandidatur till FN:s säkerhetsråd. Låt mig börja med att ge en kort bakgrund.

Den 1 januari i år inledde Sverige som bekant sitt tvååriga medlemskap i FN:s säkerhetsråd. Under vår första månad i rådet var vi dessutom ordförande. Att Sverige trots ett dåligt utgångsläge mot konkurrenterna Italien och Nederländerna röstades in i säkerhetsrådet med så god marginal kan inte ses som något annat än ett kvitto på att den utrikespolitik vi bedriver är efterfrågad i världen.

I det mycket svåra omvärldsläge vi har är det angeläget att Sveriges röst hörs i säkerhetsrådet. För FN innebär detta att en av de största bidragsgivarna tar med sig engagemang och idéer men också krav på reformer och förändring in i organisationens innersta rum. Det är bra för FN, och det är bra för Sverige.

Vi har talat med så gott som alla världens länder, och vi har gjort detta utan att göra avkall på våra principer om demokrati, folkrätt, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Att Sverige är principfast och ärligt i sina politiska ställningstaganden har tvärtom gynnat kandidaturen.

Kärnan i kandidaturen bestod i att berätta om Sveriges politik och svenska positioner. Det är viktigt för världens länder vilka som är icke-permanenta medlemmar i säkerhetsrådet. Därför är det förstås i första hand den politik som man som medlemsland kommer att föra i rådet som avgör om man får röster eller ej.

Därför har själva kampanjarbetet gynnat den svenska utrikespolitiken. Kandidaturen har, utöver en plats i säkerhetsrådet, gett oss nya möjligheter till samarbeten, inflytande och handel. Vi har fördjupat och ibland återskapat relationer på högsta nivå med nästan alla världens länder. På det sättet har kandidaturarbetet utgjort en integrerad del av utrikespolitiken.

Har Sveriges stora bistånd gynnat kandidaturen? Ja, det hoppas jag verkligen. Ett av våra argument för att få röster var att alltid påminna om hur mycket Sverige bidrar med till utveckling genom FN-systemet. Är det problematiskt att biståndet har gynnat kandidaturen? Nej, absolut inte.

Sveriges bistånd är en del av den politik som fick oss valda till säkerhetsrådet, och det ska vi vara stolta över.

Det centrala är att det inte har förekommit några finansiella åtaganden i utbyte mot röster. Arbetet med kandidaturen till säkerhetsrådet bedrevs enligt tidigare förlagor, och vedertagna verktyg användes.

Den närmast jämförbara svenska kandidatur till ett mellanstatligt organ i FN var den till FN:s råd för mänskliga rättigheter. Valet ägde rum hösten 2012, och kandidaturarbetet bedrevs aktivt av den förra regeringen från början av år 2011. Under denna kampanjperiod är det högst sannolikt att biståndet gynnade kandidaturen, och Sverige gjorde även då så kallade röstbyten.

Jag är förstås mycket glad och stolt över att vår kandidatur resulterade i en plats för Sverige i säkerhetsrådet. Det är särskilt viktigt i dessa dagar, kan jag säga, och just i dag.

I en värld där över 60 miljoner människor är på flykt undan krig och förtryck är det viktigt att vi tar vårt ansvar även i FN. Jag ser mycket fram emot att hålla riksdagen fortsatt informerad om Sveriges arbete i säkerhetsrådet. Månadsvis ger vi information till utrikesutskottet. Veckovisa rapporter publiceras på regeringens hemsida.

Jag hänvisar i övrigt till de skriftliga svar som har lämnats på konstitutionsutskottets frågor i detta ärende. Därmed, herr ordförande, är jag beredd att svara på de frågor som utskottets ledamöter vill ställa till mig.

Ordföranden: Tack, utrikesministern, för denna inledning! Då går vi över till frågorna, och anmälade parti är Centerpartiet.

Per-Ingvar Johnsson (C): När Sveriges kandidatur offentliggjordes uttalades att den skulle bygga på öppenhet och en låg kampanjbudget.

Dagens Nyheter försökte få fram uppgifter om kampanjen i Utrikesdepartementets diarium, där alla handlingar ska registreras, men uppger att det inte fanns något spår av den flera månader långa skriftväxlingen mellan stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond och Utrikesdepartementet. När UD sedan lämnade ut en lista över handlingar som skickats fanns det inte några spår alls av ambassadörernas omtalade besök.

Vilken öppenhet fanns det om medierna inte kunde få ut några handlingar? De diariefördes inte förrän långt senare, som Dagens Nyheter uppfattade det. Vilken kommentar finns till detta, kring öppenheten?

Margot Wallström: Herr ordförande! Tack för frågan! Från början blev det en backlog med ett antal registreringar. Vi har rättat till detta genom att se till att det finns mer resurser.

Detta är föremål för granskning även av riksdagens ombudsmän, JO. Vi har förstås svarat dem om granskningen, men man ska veta att det rör sig om ungefär 74 000 mejl som har begärts ut. Dessa måste genomgå sekretessprövning. Det är klart att sådant tar tid, men vi har sett till att avdelningen har tillräckliga resurser.

Största möjliga öppenhet ska råda i allt som vi gör, och vi har förstås lämnat alla uppgifter till JO så att detta kan granskas ordentligt.

Per-Ingvar Johnsson (C): En annan del i säkerhetskampanjen som rör finansieringen är ju att biståndspengar har använts, och också pengar ur Dag Hammarskjölds Minnesfond. Många har reagerat på detta och varit förvånade över det. Vill utrikesministern kommentera just den här finansieringen av kampanjen?

Margot Wallström: Tack för frågan! För det första, herr ordförande: Som också framgår av våra skriftliga svar användes inga biståndsmedel för kandidaturarbetet. De medel som användes för kandidaturarbetet har redovisats och finns på regeringens hemsida. Sverige kandiderade, precis som jag sa i min inledning, på sin utrikespolitik, av vilken biståndspolitik och verksamhet förstås är en viktig del.

När det gäller Hammarskjöldfonden ... Får jag bara säga någonting om den fonden? Det är viktigt att alla känner till. Det är en stiftelse som inrättades 1962 med medel från svenska folket efter Dag Hammarskjölds död. Fondens stöds av en FN-resolution och är en oberoende, icke-statlig och icke bidragsgivande organisation. Den här verksamheten finansieras huvudsakligen genom ett obundet verksamhetsstöd från Regeringskansliet, från medel under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Det är fullt vedertaget sedan många, många år tillbaka – sedan 1960-talet, tror jag.

För budgetåret 2015 uppgick Regeringskansliets stöd till Dag Hammarskjöldfonden till 14 miljoner kronor. Här är det viktigt att känna till, vilket också framgår av våra skriftliga svar, att Regeringskansliet i olika sammanhang lämnar bidrag för deltagande vid konferenser och seminarier för företrädare från de fattigaste och mest utsatta länderna. Syftet är att möjliggöra för de här länderna att medverka i diskussioner om till exempel klimatfrågor, utveckling och andra frågor som relaterar till fred och säkerhet. Det är ett sätt att uppnå de biståndspolitiska målen.

Här fanns ett samarbete mellan UD och Dag Hammarskjöldfonden. Det förekom också under den förra regeringen, vid flera tillfällen. Gunilla Carlsson använde Dag Hammarskjöldfonden på exakt samma sätt; man ordnade tillsammans konferenser med deltagare från länder av det här slaget – de fattigaste länderna – eller ambassadörer. Det finns också redovisat öppet. På programmet som var för den här gången stod bland annat konfliktförebyggande, klimatförändring och resiliens, klimatfinansiering och Gröna klimatfonden. Det som UD stod för handlade förstås också om att vi passade på att berätta om vår FN-kandidatur. Det betalades av UD:s medel. I övrigt stod Dag Hammarskjöldfonden med sin normala budget för betalningen av de här mötena.

Per-Ingvar Johnsson (C): Då är det så att medlen till Dag Hammarskjölds Minnesfond går från biståndsmedel, och sedan har de pengarna indirekt använts för säkerhetskampanjen?

Margot Wallström: Nej.

Per-Ingvar Johnsson (C): Skulle jag inte uppfatta svaret på det sättet?

Margot Wallström: Nej, absolut inte, herr ordförande. Jag tror faktiskt att utskottets ledamöter har fått programmet för de här två tillfällena när ambassadörer bjöds in. De besöken var ett samarrangemang mellan UD och Dag Hammarskjöldfonden, och seminariedelen bekostades av Dag Hammarskjöldfonden genom dess ordinarie budget. De UD-relaterade delarna av besöket betalade UD.

Björn von Sydow (S): Herr ordförande! Jag hade faktiskt också tänkt att ta upp frågan om Dag Hammarskjölds Minnesfond. Utrikesministern får gärna ge lite ytterligare information om hur tidigare regeringar har använt minnesfonden på ett snarligt sätt. Det är min första fråga.

Margot Wallström: Det är korrekt att den har använts vid ett flertal tillfällen, dels av tidigare biståndsminister Gunilla Carlsson, dels har man samarbetat kring temat post 2015, som det heter – i dag heter det 2030 – alltså hållbarhetsmålen. Man har också haft kring antibiotikaresistens. Det här har förekommit i alla fall vid ett par tillfällen som vi känner till.

På samma sätt har biståndsmedel med det här syftet också använts till exempel när man gjorde it-forum. På så sätt har alltså regeringen och Hammarskjöldfonden samarbetat, och på så sätt har också biståndsmedel använts för sådana syften – att kunna diskutera och bjuda in olika aktörer för att tala om den här typen av frågor.

Björn von Sydow (S): Kan man säga att minnesfonden är ett organ som på sätt och vis också deltar i den svenska både utrikespolitiken och biståndspolitiken, i samarbete med andra parter? Är det det som är funktionen, ungefär, av minnesfonden?

Margot Wallström: Alltså, återigen är det så här att ... Som jag sa finansieras ju ... Först och främst är ju sammansättningen sådan att det finns en internationell styrelse. FN:s generalsekreterare, Uppsala universitet, Svenska universitets- och högskoleförbundet, UD och familjen Hammarskjöld nominerar en styrelseledamot vardera.

Syftet är just att bidra till freds- och konfliktdebatten. Det är också att ordna just den här typen av arrangemang, så ständigt och jämt bjuder man förstås in till den här typen av seminarier och konferenser och ser till att man finns i debatten kring de här frågorna. Man ger ut publikationer och arbetar precis på de spår som också biståndsverksamheten i allra högsta grad ägnar sig åt. Dess budget beslutas om av biståndssidan på UD, helt och hållet. Det är alltså inte vi inblandade i, så att säga, från min sida eller genom min statssekreterare, utan detta är biståndsdelen.

Björn von Sydow (S): Tack, jag har inga fler frågor.

Annicka Engblom (M): Tack för inledningen, utrikesministern! Jag vill börja med att poängtera att den här utfrågningen inte handlar om vikten av att Sverige sitter i FN:s säkerhetsråd eller om att ifrågasätta Dag Hammarskjöldstiftelsen, som har vällovliga syften, utan om anmälaren Centerpartiets fråga hur man har hanterat säkerhetsrådskampanjen och huruvida biståndsmedel implicit har använts i detta, via då andra seminarier och liknande.

Jag har funderat lite på en annan sak. I skriftväxlingen med Utrikesdepartementet har det framkommit en del frågetecken som jag hoppas att utrikesministern kanske kan sprida lite ljus över i dag. Det är bland annat de sändebud som också utsågs. Sju stycken har nämnts i det underlag vi har fått tillbaka på de frågor vi har ställt till Utrikesdepartementet. Vi har också fått ett anställningsförordnande med Pierre Schori som exempel.

I sammanhanget har det dock även nämnts lite andra personer som har fått uppdrag i främjandearbetet, bland annat riksdagsledamoten Kent Härstedt och talmannen Urban Ahlin. Då fick vi förstås anledning att ställa frågan vad deras uppdrag har varit och om det har uppstått några kostnader i detta. I svaret från departementet redovisas att dessa personer inte haft något särskilt uppdrag och att de inte heller haft något annat underlag än några talepunkter.

Nu vill jag också understryka att det inte handlar om att ifrågasätta personerna i fråga och deras kompetenser och nätverk utan om huruvida det här har redovisats eller inte. Det redovisas för Kent Härstedt men inte för Urban Ahlin. Min första fråga är egentligen: Kan utrikesministern klara ut Urban Ahlins uppdrag och insats? Har det återrapporterats? De här två nämns som exempel. Har ytterligare sändebud, förutom de sju plus exempel två, använts i det här kampanjarbetet – och har det redovisats? Det har nämligen inte framgått av underlaget.

Margot Wallström: Herr ordförande! Först, för att klargöra: Som framgår av de skriftliga svaren hade Sverige åtta sändebud för säkerhetsråds kandidaturen.

Det var

- Carl Bildt, före detta statsminister
- Lena Ek, före detta statsråd
- Göran Persson, före detta statsminister
- Lena Hjelm-Wallén, före detta statsråd
- Pierre Schori, före detta statsråd
- Gunnar Lund, före detta statsråd
- Marika Fahlén och Henrik Salander, som båda är tidigare ambassadörer på UD.

De här personerna utsågs därför att de är seniora, med stor erfarenhet av utrikespolitik och FN. Det var viktigt att de hade internationella kontaktnät, sakkunskap och kännedom om vissa länder och regioner. Vi valde dem vi trodde skulle ha framgång i sitt arbete, och jag måste säga att jag är mycket nöjd, tacksam och glad över att de har bidragit på olika sätt.

Att använda sig av sändebud är en vanlig metod. Det använde sig Nederländerna, Italien och Nya Zeeland också av vid tidigare tillfällen, och det var kandidaturer som vi har dragit lärdom av.

Beslut fattas på UD inför varje uppdrag, som ett kortare anställningsuppdrag. Det ni har fått är de fall där det har betalats ut någon ersättning eller där vi har betalat en resa för de här personerna. Det är fullt och öppet redovisat. För Urban Ahlin har ingenting betalats ut. Däremot har de här personerna haft med sig talepunkter om vår säkerhetsråds kandidatur. Det har varit ett effektivt sätt att sprida kunskap om vår kandidatur, och det har varit tillsättningar specifikt för att främja kandidaturen till säkerhetsrådet. Det var alltså som

kortare anställningsuppdrag, och det är beslut som skrivs under av en tjänsteman på UD.

Annicka Engblom (M): Nu svarade inte utrikesministern riktigt på min fråga. Jag underströk och var väldigt noga med att säga att jag inte ifrågasätter förfarandet att man utser sändebud på det här sättet – det har förekommit tidigare, absolut – och inte heller personerna i fråga. De är alldeles utmärkta.

Det har dock i underlaget från utrikesministrarnas eget departement nämnts att det inte har varit något anställningsförfarande i riksdagsledamotens fall, exempelvis. Utan ett specifikt uppdrag har det ändå utgått över 30 000 kronor i ersättning för en resa, logi och traktamente. Min fråga var om det har förekommit några fler. Dessa två personer, som jag nämnde tidigare, har nämligen nämnts som exempel utöver de här sändebuden.

I texten kan man också se att där Sverige inte har någon permanent representation i form av ambassadör, generalkonsulat eller liknande har man också använt sig av personer. Det kan man läsa. Vad är det alltså mer som har använts och som vi inte har hittat i redovisningen? Det är nämligen det som är det viktiga när vi nu pratar om öppenhet.

Margot Wallström: Som framgår av de skriftliga svaren har allt redovisats för er i utskottet. Det finns ingenting som inte har redovisats – alla kostnader och allt som har förevarit har ni fått information om. Men det var ju så att förutom de särskilda sändebuden bidrog också regeringsföreträdare, UD:s personal eller personer med breda internationella nätverk till att främja kandidaturen vid enskilda resor.

Jag hoppas faktiskt att riksdagsledamöter också gjorde det; i alla fall var det diskussioner vi hade med till exempel utrikesutskottet, att det var viktigt att nämna att Sverige kandiderade och att vi var stolta över det. Genom hela kampanjen var vi stolta över att kandidera till FN:s säkerhetsråd och gjorde oss redo att tjäna där. Då tog vi fram underlag till stöd för samtal, men i övrigt behövde vi ju inte formulera några speciella uppdrag för de här personerna. Det gjorde man därför att man reste runt i världen, och något arvode eller ersättning lämnades inte heller till den typen av personer som bidrog på olika sätt.

Jag kanske också ska säga att benämningen sändebud är användbar sådana här gånger när man skickar ut personer internationellt. Det brukar öppna dörrar att man helt enkelt kallar dem för sändebud för regeringen. Då vet mottagarlandet att detta är en person som har just den här uppgiften från Sveriges regering.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! Något ljus blev inte spritt över just den här frågan, men vi får väl lämna den lite därhän, för jag har en annan fråga, och det finns andra frågeställare också. Min fråga gäller den här konferensen, eller besöken, ska vi säga, av ett antal länder, som skedde 2015 och 2016 och som det här ärendet handlar om, om man säger så. De anordnades i regi av Dag Hammarskjöldstiftelsen. Man skulle prata om bland annat det som utrikesministern redan har angett, och man kunde då bjuda in de här länderna

just på grund av att de står på den här särskilda listan över mindre bemedlade länder, om man nu säger så. Därför ska det också gå under bistånd. Nu är det ju som så att alla de länder som var inbjudna inte står på den här listan. Två av dem plockades bort redan 2011. Hur förklarar utrikesministern detta?

Margot Wallström: Återigen: Som framgår av de skriftliga svaren gjordes urvalet av länder på basis av de biståndspolitiska målen och konferensens tema. Samtliga de länder som bjöds in finns på OECD-Dacs lista över länder som kan vara mottagare av bistånd eller tillhör de av FN definierade grupperna "least developed countries" eller "small island developing states", alltså SIDS-länder. Två av de deltagande länderna är inte så att säga Dacfähiga länder. Men huvudsyftet var att gynna biståndsmålen, och alla deltagande länder bidrog till detta. Därför kan också utgifter som man hade för de här deltagarna klassificeras som bistånd enligt OECD:s och Dacs riktlinjer. Där anges att ODA ska ha "the promotion of the economic development and welfare of developing countries as the main objective". Alla deltagande länder bidrog alltså till detta huvudsyfte: att bidra till ekonomisk utveckling och välfärd i ODA-mottagarländer. Då kan man också bjuda in dem på det här sättet, som man gjorde från Dag Hammarskjöldfonden.

Jonas Millard (SD): Herr ordförande! Jag tackar för redogörelsen så här långt. Jag tänker uppehålla mig lite grann vid de uppgifter som vi har fått skickade till oss när det gäller de frågor som vi har ställt till utrikesministern med anledning av hanteringen av säkerhetsrådskampanjen. Det gäller framför allt uppgifter kring den här middagsbjudningen som skedde i Stockholm. Jag tror att det var under augusti 2015. Jag vill att utrikesministern hjälper mig att förstå en sak här. Ni har alltså bjudit in 27 olika FN-ambassadörer till Sverige. Dem har ni bjudit på middag för sammanlagt 42 000 kronor. Det är alltså nästan 1 600 kronor per person. Eftersom ni på den här middagen har diskuterat vissa miljöfrågor har ni alltså kunnat bokföra det här som bistånd. Är det rätt uppfattat?

Margot Wallström: Nej, det är inte rätt uppfattat. Det var inte med biståndsmedel. Det var UD:s egna medel. Dag Hammarskjöldfondens delar av programmet bekostades med biståndsmedel genom fondens ordinarie budget – inga extra pengar. Detta är en del av deras vanliga verksamhet. Av de UD-relaterade aktiviteterna belastade – jag tror att ni har fått den uppgiften – en arbetsrelaterad måltid med 44 500 kronor. Där var fokus för diskussionerna klimatrelaterade frågor. De här kostnaderna bedöms i enlighet med OECD-Dacs riktlinjer, eftersom seminariedelen uppfyllde de biståndspolitiska målen.

Jonas Millard (SD): Då läser jag ur svaren, som jag antar att utrikesministern ändå har tagit del av. Det är på s. 5 i den promemoria som finns från utskottet: Mot den bakgrunden redovisades kostnaderna för denna måltid (ca 42 000 kronor) som bistånd.

Margot Wallström: Ja, det är riktigt. Det är korrekt.

Jonas Millard (SD): Och detta hävdar du alltså är i enlighet med de regler som finns – att man kan redovisa kostnader för middagar för 1 600 per person som bistånd utifrån att ni pratar om miljöpolitik. Är det rätt uppfattat?

Margot Wallström: Ja, därför att det här är arbetsmåltider, arbetsmiddagar. Det fanns också svenska deltagare, så det är inte riktigt rätt beräknat. Det är samma sak som under Stockholm Internet Forum, som arrangeras av Sida varje år i samarbete med Utrikesdepartementet. Den förra regeringen hade samma sak. Där var deltagare företrädare för utvecklingsländer – diplomater, ambassadörer. Det är upplagt på precis samma sätt. Det är helt i enlighet med Dacreglerna.

Jonas Millard (SD): Det räcker alltså med att ni diskuterar miljöfrågor under en middag – då är det så att säga godkänt att betala detta med biståndspengar. Är det rätt uppfattat?

Margot Wallström: Det här är helt i enlighet med OECD:s och Dacs riktlinjer. Det här är arbete. Det är en arbetsmiddag. Det är självklart en vedertagen ordning också sedan tidigare. Detta har tidigare regeringar gjort också.

Jonas Millard (SD): Hade ni varit förhindrade att betala det här med exempelvis representationspengar eller annat i stället för att ta pengar ur biståndsbudgeten?

Margot Wallström: Vi har följt riktlinjerna.

Ordföranden: Jag ska strax lämna ordet vidare. Jag vill bara få en sak klargjord. Utrikesministern svarade ju på en av Jonas Millards första frågor att det här hade belastat UD:s egna medel. Sedan sa utrikesministern efter en följdfråga att det hade bekostats med biståndsmedel. Jag vill bara få detta alldeles klart. Det innebär alltså att utrikesministern korrigerade sitt första svar genom det andra svaret? Jag vill bara att vi tydligt ska veta hur utrikesministerns besked till utskottet ser ut.

Margot Wallström: Jag förtydligade att en del gick på vårt eget UD-konto och att det i övrigt gick med biståndsmedel. Till exempelvis den här måltiden användes biståndsmedel.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande! Tack, statsrådet, för den här inledningen! Jag måste också säga att det har varit väldigt intressant att läsa underlagen, där man faktiskt förstår lite mer av hur en sådan här kampanj går till. Det var jätteintressant. Det är väldigt glädjande att Sverige har lyckats med den här kampanjen också.

Som statsrådet inledde med har Sverige gjort kampanjer tidigare i FN-regi för att försöka ta plats på olika ställen. Jag tänkte höra lite grann kring vilka slutsatser man har dragit av de kampanjerna tidigare, vad man har gjort annorlunda nu och vad det är som har gjort den här kampanjen så lyckad.

Margot Wallström: Naturligtvis har vi sökt att få erfarenheter från tidigare kampanjer, till exempel från Nya Zeeland och Finland samt MR-kampanjen. Vi har gjort vår egen utvärdering av kampanjen. Ibland kan det vara nyttigt att lära av framgångar också. Annars brukar man alltid vid misslyckanden vara

noga med att utvärdera vad det var som blev tokigt. Men här har vi försökt att också lära oss av det som har gått bra. En viktig del i arbetet var förstås att se till att vi kunde få så många erfarenheter som möjligt med oss i vårt kampanj-arbete. Det vi lärde oss var framför allt att det var viktigt med dialog med andra länder och att vi måste basera det på en egen trovärdig politik och argumentera kring innehållet och politiken. Det nordisk-baltiska samarbetet var väldigt viktigt genom hela kandidaturarbetet.

Mia Sydow Mölleby (V): Det har varit uppe en del frågor runt Dac och biståndspengar – riktlinjer runt det och hur de kan användas. Det finns mycket som man kan fundera över vad gäller hur de pengarna går att nyttja, men jag vill bara få bekräftat att det är så att regelverket har följts. Vad jag förstår är det så. Sedan kan vi på många andra sätt föra diskussioner om huruvida vi tycker att regelverket är rimligt, men det är en lite annan fråga. Jag vill ändå få det förtydligat och bekräftat: Är det så att regelverket har följts fullt ut?

Margot Wallström: Ja, absolut. Regelverket har följts.

Tina Ackeoft (L): Tack så mycket, utrikesministern, för redogörelsen! Det är, som min kollega Annicka Engblom föredrog, inte så att vi diskuterar betydelsen av FN i dag. Inte heller diskuterar vi betydelsen av Sveriges röst i FN, för den tror jag att vi alla är medvetna om, speciellt i ljuset av vad som sker denna vecka.

Jag skulle ändå vilja ställa en eller två frågor, trots att jag tycker att mycket har blivit klargjort här. Vi i KU fäster oss i samband med utfrågningar naturligtvis inte vid vad som står i nyhetsartiklar. Ändå kan man inte låta bli att läsa dem. I november 2016 har företrädare för regeringen gjort åtaganden i samband med kampanjer, enligt den här nyhetsartikeln. Departementet har dock på en klar och rak fråga från KU svarat att inga finansiella åtaganden har gjorts i utbyte mot en röst på Sverige. Det leder mig naturligtvis till en fråga som dyker upp, eftersom vi alla är politiker: Gjordes det några andra, icke-finansiella, åtaganden? Ställde Sverige ut några åtaganden av icke-finansiell karaktär gentemot enskilda länder i samband med kampanjen?

Margot Wallström: Herr ordförande! Jag tackar för den frågan, för jag tror att den ger mig tillfälle att också säga hur de här mötena har gått till och hur kandidaturarbetet bedrevs. Det här gav ju oss och mig ett tillfälle att engagera mig med länder, ministrar och regeringar runt hela världen. Då är det här *en* del av en agenda som ofta går från rena främjandeinsatser och handelsutbyte som vi har med de här länderna till bilaterala frågor som vi kan ha. De kan ibland klaga på att vi inte har någon ambassad där eller att vi inte är representerade, eller så kan vi ha något annat som vi behöver klara ut. Det kan bli att vi diskuterar världspolitiken och sedan går över till att prata om kandidaturen.

Ibland är det klart att de också ställer krav på just bistånd, utvecklingshjälp eller andra insatser. Det hör till. Det får vi räkna med att länder faktiskt förväntar sig av Sverige. Och det viktiga där är ju att det inte gavs några sådana utfästelser, inte heller om något annat finansiellt stöd. Vi hade absolut inte

något utrymme för att göra det, utan vi engagerar oss politiskt med de här länderna. Ibland var det att de sa: Skulle ni kunna hjälpa oss att få till stånd ett möte? Kan ni hjälpa oss att jobba på vår rapport om mänskliga rättigheter till Genève? Finns det någonting annat som ni kan göra? Så kunde de säga, och det är en del av en sedvanlig politisk dialog med de här länderna. Det har också varit så att säga den viktigaste erfarenheten – den här breda dialogen och den breda dagordningen och agendan för våra besök. Aldrig att vi bara har pratat om en enda fråga, nämligen kandidaturen. Det här har också gett oss ovärderliga kontaktnät och politiska kontakter som jag kommer att ha glädje av under hela min tid på UD.

Tina Acketoft (L): Ska vi alltså av den redogörelsen förstå att det faktiskt ställdes ut åtaganden vid de här diskussionerna?

Margot Wallström: Nej, det ska man inte förstå, för vi har inte gjort några sådana åtaganden i utbyte mot någonting, utan det handlar om att den här typen av förväntningar alltid kommer. De uttrycker den typen av förväntningar, men vi har inte gjort sådana åtaganden som så att säga är direkt kopplade till kandidaturen. Det skulle ha blivit helt ogörligt.

Tina Acketoft (L): Kan det finnas en viss gränsdragningsproblematik i huruvida man ställer ut åtaganden för en röst, eller sker det enbart i ett normalt bilateralt samtal?

Margot Wallström: Herr ordförande! Det är en väldigt bra och viktig fråga. Om man inte förstår att det är en del av vår utrikespolitik, att vi också menar att vi har en plats och en möjlighet att tjäna Sveriges intressen och världens intressen i FN:s säkerhetsråd, blir det obegripligt varför man över huvud taget ska bedriva en kandidat. Vi menar att det tjänar också vår utrikespolitik och våra intressen.

Ska vi säga nej i en politisk dialog med ett land om de säger: Kan ni hjälpa oss med våra frågor om mänskliga rättigheter? Det är självklart att vi gör det. Att de ställer förväntningar råkar vi ut för varje gång vi har ett möte. De menar: Vi är ett rikt land, vi är ett generöst land när det gäller allt från biståndspolitik till hur vi agerar med andra länder.

Men det viktiga är att det inte har funnits en koppling där vi har sagt: Vi betalar ett land för en röst. Något sådant finns inte och har aldrig varit del av vår kampanj.

Tuve Skånberg (KD): Herr ordförande! Tack, statsrådet, utrikesministern, för svaren så här långt. För att vara alldeles tydlig: Vi är väldigt glada för att kampanjen för att Sverige hamnade i säkerhetsrådet var framgångsrik. Det är någonting som gagnar Sverige och förhoppningsvis världen. Utrikesministerns engagemang, vilja och driv är det ingen som ifrågasätter.

Men det KU har att göra är en kanske lite gnetig uppgift. Det är de små notaten, det är kvittona, som vi är tvungna att fråga om. Nu har statsrådet, utrikesministern, tre gånger gett tre olika besked om vart den famösa middagens räkning gick.

Först fick vi höra att det var en extern minnesfond som hade betalat den. Så sa utrikesministern. Sedan när kollegan Millard här påpekade att vi har fått ett besked att det var biståndsmedel sa utrikesministern: Det är biståndsmedel, det är inte en extern minnesfond. Sedan på ordförandens fråga var det UD:s medel.

Är det Dag Hammarskjölds Minnesfond? Är det biståndsmedel? Är det UD:s egen administrativa kostnad? Vem har betalt räkningen?

Margot Wallström: Precis som vi har skrivit i det skriftliga svaret var besöken ett samarrangemang mellan UD och Dag Hammarskjöldfonden. Detta har hänt upprepade gånger genom åren, och man gjorde också så med den tidigare regeringen.

Seminariedelen av besöken finansierades av Dag Hammarskjöldfonden genom deras ordinarie budget. När det gäller de UD-relaterade delarna av besöken som var till exempel måltider, arbetsmåltider, middagar, lunch och kostnader för en utflykt fördelades kostnaderna mellan särskilt avsatta medel för kandidaturen – som var ca 108 000 svenska kronor och ingår i redovisningen – och UD:s ordinarie budget – ca 105 000 svenska kronor – eftersom besöken hade ett bredare syfte än bara SRK.

Besöken var helt i linje med Hammarskjöldfondens ordinarie verksamhet. Det är också brukligt att då står Hammarskjöldfonden för kostnaden vid sådana tillfällen. Av de UD-relaterade aktiviteterna belastade sammanlagt 44 500 svenska kronor biståndsmedel. Det är den arbetsrelaterade måltiden vid besöket i augusti, och där diskuterades klimatrelaterade frågor, och kostnaderna för en reseförsäkring. Det är helt enligt Dacreglerna.

Tuve Skånberg (KD): Herr ordförande! Tack, statsrådet, utrikesministern, för svaren. Det är alltså inte antingen biståndsmedel eller extern minnesfond eller UD:s medel, utan det flyter samman.

Margot Wallström: Nej.

Tuve Skånberg (KD): Det var flera olika som betalade. Men just den här räkningen på dryga 40 000 kronor som gick till måltid var nog ett entydigt svar, om vi är noگا. Det var UD:s medel. Då är det inte biståndsmedel, då är det inte extern minnesfond, utan det är UD:s medel. Varför inte redovisa det? Det är ett fjärde alternativ vad vi hört i dag.

Margot Wallström: Vi måste reda ut det. UD förfogar också över vissa biståndsmedel för just den här typen av insatser och för att till exempel diskutera klimatrelaterade frågor, som det handlade om i det här fallet. UD kan också handha biståndsmedel för specifika ändamål. Det är helt enligt Dacreglerna. I övrigt var det Dag Hammarskjöldfonden med sin ordinarie budget som hade seminariedelarna. Sedan delade vi upp det så att vi till exempel bjöd in dem till UD. Där ordnade vi en arbetsmiddag. Jag kommer mycket väl ihåg detta. Det var verkligen kring klimatet, och det var det allra viktigaste.

Då kan vi med biståndsrelaterade medel men under UD:s budget använda det enligt Dacreglerna till den här typen av insatser. Det har tidigare regeringar också gjort. Man kan förstås diskutera vad som kallas biståndsmedel. Men

Sida och biståndet har ett antal sådana konton som används just för detta, att se till att man engagerar sig inte minst med små ö-stater eller fattiga länder och ser till att man också bjuder in dem på det här sättet.

Tuve Skånberg (KD): Utrikesministern, det är inte så att jag ifrågasätter det legitima. Det här är legitimt. Jag har inga problem med vilka som är bjudna, utan det är utrikesministerns bristande klarhet i vem som betalade notan. Det beskedet vi fick skriftligt på våra frågor lyder: Mot den bakgrunden redovisades kostnaden för denna måltid, ca 42 000 kronor, som bistånd.

Sedan sa utrikesministern alldeles nyss, i tv-sändning: Det var en extern minnesfond, Dag Hammarskjölds Minnesfond, jo, och rättade sig.

Margot Wallström: Ursäkta, Tuve Skånberg. Jag förtydligade mig. Det kan inte vara något missförstånd om det. Jag kan säga det en gång till. Dag Hammarskjöldfonden stod för seminariedelarna. Vi stod för UD:s budget, men det kan vara biståndsmedel som finns på UD:s budget för den här typen av ändamål. Det använde den förra regeringen, och det gör vi ibland för den här typen av insatser.

Precis detta har redovisats med de exakta siffrorna. Vi måste bara förklara att vi ibland på UD kan ha medel som är från biståndet för den här typen av ändamål. Vi delade på kostnaderna. Det tror jag nog har varit klart från början med de olika delarna mellan Dag Hammarskjöldfonden och UD.

Ordföranden: Vi kanske behöver gå vidare från just den frågan, eller hade Tuve Skånberg någon slutlig fråga?

Tuve Skånberg (KD): Bara en kommentar, herr ordförande. Utrikesministern sa: Det här tror jag har varit klart från början. Då hade vi inte behövt den här långa förklaringen.

Margot Wallström: Herr ordförande! Jag tror att det ibland inte är så överskådligt för den som inte känner till hur bistånd kan kategoriseras eller vilken typ av konto som också UD förfogar över. Det är bra att vi fick förklara att det hänger ihop på det sättet och de olika ansvarsbitarna för Dag Hammarskjöldfonden och deras ordinarie budget för seminariedelarna och det som vi tog på oss från UD. Somligt av de pengarna kommer från biståndet för just den här typen av insatser.

Annicka Engblom (M): Nej, det är inte helt enkelt, och det är inte helt klart, utrikesministern. Det är därför vi sitter här och frågar. Det har också rests frågor i anmälan under vilket konto och under vilka förespeglningar eller i vilkens regi som saker och ting är arrangerat.

Jag vill gå tillbaka inte bara till middagen utan också till de två besöken i augusti och mars 2015 respektive 2016. I underlaget från utrikesministerns departement tänkte jag att utrikesministern skulle få hjälpa mig med följande som jag inte riktigt får ihop.

Ett: Utgifter för resor, kost och logi för dessa deltagande länder. Det var säkert ett jättebra sammanträde, mycket bra kontakter, och så vidare. För att möjliggöra deltagande för företrädare för dessa länder, av vilka inte alla stod

med på listan utan två hade blivit bortplockade flera år tidigare, står det här: kan därför klassificeras som bistånd. Det står det i svaret.

I ett senare svar från samma departement står det på vår fråga från utskottet: Redovisas något av detta – och då är det resan – som bistånd enligt Dac, och enligt vilka kriterier i Dac:s riktlinjer kan de utgifter som har varit i samband med besöken i så fall klassificeras som bistånd? Svaret från Utrikesdepartementet är: De utgifter som enligt redovisningen specifikt använts för kandidaturarbetet har inte rapporterats som bistånd till biståndskommittén vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling.

Jag får inte riktigt ihop det. Är det bistånd eller inte? Det klassificeras som bistånd i det ena fallet men har inte rapporterats som bistånd till Dac i det andra. Hjälp mig med detta.

Margot Wallström: Därför att svaret var uppdelat, herr ordförande, mellan Dag Hammarskjöldfonden som redovisade och vårt ansvar från UD. Det är helt enkelt ansvarsfördelningen. Det är också vanligt att man gör på det sättet vid tidigare tillfällen.

Fredrik Eriksson (SD): Jag tackar lite för inspelet. Det är inte helt enkla frågor att förstå och veta exakt hur saker och ting ser ut. Sverigedemokraterna har än så länge inte suttit i regering och således aldrig kunnat bedriva en sådan kampanj med inbjudningar, middagar, resor och allt vad det innebär.

Förutom att vi kanske har en lite annan spontan syn på bistånd än vad den här regeringen och tidigare regeringar kan ha haft har jag en kunskapsfråga. Som jag förstått det ingår Sverige i en regional grupp västeuropeiska och andra stater som hade att tillsätta två av de icke-permanenta platserna i säkerhetsrådet.

Som jag också har förstått finns det en rotationsordning åtminstone mellan de nordiska länderna för vilket land som kandiderar. Finns det några andra sådana informella överenskommelser eller informella förhållningssätt kring hur man brukar rösta och vilka som brukar utses och tillsättas på platserna? Om inte Italien hade kommit in med sin sentida kandidatur, hur hade spelet förlöpt då?

Margot Wallström: Tack för den frågan, som också är viktig. Vi skulle önska att det fanns i EU-kretsen framför allt en överenskommelse om en viss rotationsordning så att vi slapp kampanja på det här sättet som blev fallet när Italien kom in överraskande trots att det då redan fanns två kandidater i vår grupp. Då hade vi sluppit den här typen av kampanj eller att uppträda som konkurrenter.

Det har man till exempel i Afrikanska unionen. Då slipper man den här typen av insatser. Vi har varit med och föreslagit det men tyvärr inte fått stöd för det i EU-kretsen. Jag tror att det förhoppningsvis kan komma upp igen, och då stöder vi en sådan ordning. Mellan de nordiska länderna försöker vi att komma överens, och också med de baltiska, att det så att säga nu är Norges tur att kandidera för en viss ordning. Det är bra, för då kan vi hjälpa varandra. Vi

kan göra det solidariskt, och vi kan hålla ihop också den nordisk-baltiska gruppen. Jag kan bara hålla med om att vi skulle önska att se en annan ordning.

Fredrik Eriksson (SD): Om en sådan ordning skulle infinna sig skulle det kanske lite grann tala emot vad utrikesministern anförde i sitt inledningsanförande att det är den politik man vill bedriva som avgör om man får röster eller inte. I så fall skulle det lite grann bli: Nu är det din tur oavsett vilket. Finns det några kommentarer kring det?

Ordföranden: Det kanske är mer en utrikespolitisk diskussion än en konstitutionell.

Fredrik Eriksson (SD): Det är sant, herr ordförande.

Ordföranden: Utrikesministern behöver därför inte utveckla det här och nu om inte utrikesministern absolut vill.

Finns det fler frågor? Jag har bara ett par korta funderingar avslutningsvis. Vi har nu diskuterat mycket kring de två konferenser som arrangerades av UD tillsammans med Dag Hammarskjölds Minnesfond. Finns det andra exempel på att UD har använt externa parter för att arrangera evenemang som har haft koppling till säkerhetsråds kandidaturen på liknande sätt som när man samverkade med Dag Hammarskjöldfonden?

Margot Wallström: Jag tror att det ärligaste och bästa sättet att svara på denna fråga är att säga att det har förekommit många olika evenemang, konferenser och möten där förstas kandidaturen har kommit upp, men egentligen inte på samma sätt som när man kommer överens om program och jobbar så nära som vi har gjort – i alla fall inte som vi kan påminna oss nu.

Det har som sagt förekommit genom åren, också av tidigare regeringar, att man har jobbat just med Dag Hammarskjöldfonden, som har ett stort kontaktnät och är en ansedd partner för denna typ av insatser.

I övrigt blev det ett tema på väldigt många tillställningar där UD förstas också förekom tillsammans med olika organisationer och think tanks och så vidare.

Ordföranden: Bakgrunden till frågan är väl att debatten som fördes kring samarrangemanget mellan UD och Dag Hammarskjöldfonden var att det från vissa håll gjordes gällande att det var ett sätt att så att säga, slarvigt uttryckt, dölja kostnader för kampanjen genom att låta en extern part bära kostnader som egentligen var skattemedel, de också.

Frågan mer precist formulerad blir: Finns det andra exempel där UD finansierar andra parter och samtidigt använder dessa parter som medhjälpare i säkerhetsråds kampanjen? Det är väl så man ska formulera frågan.

Margot Wallström: Om det skulle vara så måste jag nog tyvärr säga att konstitutionsutskottet får bjuda in också Carl Bildt och andra som jobbade med Internetforum, som var upplagt på precis samma sätt. Tillsammans med partner bjuder man in till exempel ambassadörer och andra på exakt samma upplägg, för det är ett viktigt och värdefullt upplägg. Att kunna prata direkt med dem som är de viktigaste aktörerna är förstas också väsentligt.

Man ska aldrig dölja någonting. Man ska jobba med en kampanj som är helt öppen och där man ska kunna stå för allting. Det har vi gjort, och vi fortsätter att redovisa allt det som både det här utskottet och utrikesutskottet och andra kan be om. Vi har ingenting att dölja, och vi har ingenting att skämmas för.

Ordföranden: Man kan väl säga att en idealbild för en svensk kampanj är att den ska vara transparent men inte extravagant. Nu sa utrikesministern ganska tidigt här i utfrågningen att det uppkom en backlog när man skulle diarieföra mejlkorrespondens mellan UD och Hammarskjöldfonden. Jag uppfattade det på det sättet.

Man får väl säga att i den delen blev det på UD på grund av personalbrist eller långsam handläggning inte transparent förrän efter ett tag. Eller har jag missförstått utrikesministern?

Margot Wallström: Herr ordförande! Delvis, därför att detta att det uppstod en backlog beror på att det var ett oväntat stort antal mejl och inkommande meddelanden. Det gjorde att man så småningom begärde ut 74 000 e-mail. Det hade ingenting att göra med konversationen eller mejlutbytet med Dag Hammarskjöldfonden, utan det hade att göra med att det förstås tog lite tid innan vi ... Det var 20 år sedan vi senast hade en FN-kandidatur, och vi behövde också se till att det snabbt blev ordning på sättet att registrera.

Men det har vi rättat till, och vi kan bara beklaga detta. Vi kommer att svara på alla frågor och också redovisa helt öppet hur vi har hanterat dessa e-mail. Det är JO som hanterar det.

Ordföranden: Bara så att det blir alldeles tydligt när det gäller denna backlog: Som jag förstod det menade utrikesministern att det var en backlog, att man inte hann registrera skrivelser, mejl och annat. Denna backlog handlade i och för sig inte om begäran om utfående av handlingar, utan det är en annan fråga som JO granskar – Dagens Nyheters anmälan mot regeringen. Det är en separat fråga.

Men just backlogfrågan är väl UD:s registrering av sina egna handlingar?

Margot Wallström: Det var framför allt diarieföring, herr ordförande, som det gällde. Allt ska inte diarieföras, och det gällde att också bestämma vad det är som ska diarieföras och hur registreringen ska ske. Sedan kom en begäran av utlämnande, och då var det så många som 74 000.

Ordföranden: Precis. Slutligen vill jag bara ställa en fråga för att klarlägga frågan om länderna som inte var biståndsländer.

UD skriver till oss: Samtliga de länder som bjöds till de konferenser som vi talar om finns på OECD/Dacs lista över länder som kan vara mottagare av bistånd eller tillhör de av FN definierade grupperna Least Developed Countries och/eller Small Island Developing States. Det förstår vi.

Sedan är svaret att på grund av detta kan alla länders deltagande klassificeras som bistånd enligt OECD/Dacs riktlinjer. Utrikesministern sa tidigare att när det gäller de två länder som i och för sig inte är biståndsmottagarklassificerade av Dac kan deltagande ändå klassificeras som bistånd

därför att de deltog i diskussionen och bidrog till att konferensens mål uppnåddes.

Bara så att vi förstår hur det här fungerar: Innebär det att om man hade bjudit in låt oss säga Storbritannien eller Frankrike, som också hade bidragit till diskussionerna på konferensen – hade då deras deltagande också kunnat klassificeras som bistånd för att de bidrog till konferensens mål genom kloka inlägg och liknande?

Margot Wallström: Ordförande! Jag kan bara upprepa att huvudsyftet var att gynna biståndsmedlen. Alla deltagande länder bidrog till det. Här anges i Dacs riktlinjer att ODA ska ha just ”the promotion of the economic development and welfare of developing countries” som huvudmål. Man bedömde att alla deltagande länder bidrog till det. Då kan det också anses som biståndsfähigt, och då kan andra deltagare också komma med.

Ordföranden: Då ber vi att få tacka utrikesministern så mycket för att hon har kommit hit i dag och svarat på våra frågor.

Jag förklarar sammanträdet avslutat.

Bilaga B5 Utbildningsminister Gustav Fridolin

Måndagen den 24 april 2017

Granskningsärende 8 Fråga om försök att påverka programinnehållet i Sveriges Television (se avsnitt 4.3)

Ordföranden: Klockan är 14, och jag förklarar konstitutionsutskottets öppna sammanträde inlett. Vi välkomnar utbildningsminister Gustav Fridolin till utskottet för att svara på frågor i konstitutionsutskottets granskningsärende 8 Fråga om försök att påverka programinnehållet i Sveriges Television.

Ordningen är den att statsrådet får möjlighet att inleda och ge sin syn på händelseförloppet, och därefter ställer vi frågor – anmälände parti först och därefter partierna i storleksordning. Så varmt välkommen, Gustav Fridolin, att presentera medföljanden och att göra en inledning. Var så god!

Gustav Fridolin: Tack, herr ordförande! Och tack, utskottet, för möjligheten att få komma hit och svara på utskottets frågor! Med mig har jag expeditionschefen i Utbildningsdepartementet, Katarina Back.

Jag är alltså här för att svara på utskottets frågor med anledning av uppgifterna från SVT:s Aktuellredaktion om att en tjänsteman i Regeringskansliet i ett telefonsamtal i april 2016 uttryckte sig på ett sådant sätt att det kunde uppfattas som ett försök att påverka programinnehållet.

Jag vill vara tydlig med att det är självklart att tjänstemän inte ska försöka påverka medier på det sätt som Aktuellts redaktion beskriver. Presskontakter ska vara professionella, och samtalen ska vara så tydliga och korrekta att det inte ens finns risk för att det uppstår situationer som kan uppfattas som försök till sådan påverkan.

Herr ordförande! Jag skulle vilja börja med att, mot bakgrund av utskottets frågor, i relevanta delar beskriva ansvarsfördelning och anställningsförhållanden i Regeringskansliet. I min redogörelse så använder jag ordet ”departement” men avser i detta sammanhang likväl Statsrådsberedningen och förvaltningsavdelningen.

Den berörda tjänstemannen anställdes genom beslut den 19 januari 2015 som politisk sakkunnig i Regeringskansliet med funktion som planeringschef och med placering tills vidare i Utbildningsdepartementet. Av arbetsordningen för Statsrådsberedningen så framgår att det i Statsrådsberedningen finns en pressenhet med en chef och en biträdande chef.

Under den dåvarande biträdande presschefens föräldraledighet, mars till september 2015, så tjänstgjorde den här berörda tjänstemannen tillfälligt som biträdande presschef vid pressenheten i Statsrådsberedningen. Därefter så återgick han till sina uppgifter som politiskt sakkunnig med funktion som planeringschef i Utbildningsdepartementet.

Inom Regeringskansliet är samarbetet mellan departementen högt utvecklat och nödvändigt. Regeringskansliet är en myndighet. Beroende på om arbetsuppgifterna tillåter det är det normalt att man vid exempelvis arbetstoppar

tillfälligt fullgör uppgifter som formellt faller under ett annat departement. Detta sker ofta utan skriftligt beslut.

Det fanns några få tjänstemän inom Regeringskansliet som kunde fullgöra den biträdande presschefens uppgifter när denna av någon anledning tillfälligtvis och under kortare tid inte kunde göra det. Den berörda tjänstemannen var av naturliga skäl en av dessa tjänstemän, då han som sagt tidigare fullgjort uppgiften som biträdande presschef under den ordinarie föräldraledighet.

Under april 2016 så förekom ovanligt mycket kontakter mellan medierna och Regeringskansliet. Jag blev på eftermiddagen den 18 april informerad av den berörda tjänstemannen om att han tillfälligtvis skulle komma att fullgöra uppgiften som biträdande presschef vid Statsrådsberedningen. Jag hade inga invändningar mot det.

Orsaken till att den berörda tjänstemannen tillfälligtvis skulle fullgöra uppgiften som biträdande presschef var att den ordinarie biträdande presschefen under en period hade arbetat ovanligt mycket. Den berörda tjänstemannen tog därför tillfälligt över arbetsuppgifterna som biträdande presschef vid Statsrådsberedningen för den tid som kunde behövas för att den ordinarie biträdande presschefen skulle få nödvändig återhämtning.

Jag har inför denna utfrågning blivit informerad om att det inte på Statsrådsberedningen finns något skriftligt beslut om detta. Som jag redan nämnt är detta inte något onormalt när det är fråga om att tillfälligt fullgöra några uppgifter på annat departement än där man normalt är placerad.

Generellt gäller att personal anställs i Regeringskansliet, inte vid ett visst departement. Arbetsuppgifter för och arbetsfördelningen inom Regeringskansliet och mellan olika tjänster ska framgå av lagar, förordningar och föreskrifter, bland annat i de enskilda departementens arbetsordningar. Arbetet i Regeringskansliet förutsätter samarbete och att arbetsgivaren har långtgående möjligheter att leda och fördela arbetet. Det förekommer alltså, som jag har redogjort för, också att man vid till exempel arbetstoppar och beroende på om arbetsuppgifterna tillåter det tillfälligt fullgör uppgifter som formellt faller under ett annat departement än där man i det vardagliga arbetet är placerad. Och det förekommer att detta görs utan att skriftliga beslut upprättas.

Herr ordförande! Jag återgår nu till den händelse i april 2016 som föranlett utskottets granskning. På eftermiddagen den 20 april 2016 informerade den berörda tjänstemannen mig om att Aktuellts redaktion hade uppfattat ett telefonsamtal dem emellan som att han försökt påverka programinnehållet. Han uppgav också att han inte mindes exakt hur orden föll under samtalet men att han inte delade uppfattningen att det förekommit försök till sådan påverkan av programinnehållet. Jag var inte i förväg informerad om samtalet, jag var inte närvarande vid det och jag kan därför inte heller redogöra för vad som förekom vid samtalet.

Oaktat detta:

1. Den berörda tjänstemannen uppgav också, vid samma tillfälle, att han hade haft en mycket hög arbetsbelastning de senaste dagarna. Och han var, vad jag kunde förstå, utarbetad.
2. Som jag redan nämnt kunde han inte heller för mig närmare och på ett tillfredsställande sätt redogöra för innehållet i det aktuella telefonsamtalet.

Den berörda tjänstemannen och jag var, mot den bakgrunden, därför överens om dels att han behövde vila, dels att han inte då kunde fortsätta fullgöra arbetsuppgifter som vare sig planeringschef i Utbildningsdepartementet eller biträdande presschef i Statsrådsberedningen.

Herr ordförande! Avslutningsvis vill jag lämna ett klargörande mot bakgrund av medieuppgifter som kan uppfattas som att den berörda tjänstemannen arbetade för Miljöpartiet under den aktuella tidpunkten. Jag vill vara tydlig med att den berörda tjänstemannen enbart var anställd i Regeringskansliet. Presschefen och biträdande presschefen i Statsrådsberedningen är som brukligt förankrade i regeringspartierna men stöder regeringen och statsråden i vår uppgift som regeringsföreträdare.

Herr ordförande! Nu är jag beredd att svara på dina och utskottets frågor. Tack för ordet!

Ordföranden: Tack för den inledningen! Då lämnar vi ordet vidare till anmälande parti, som i det här fallet är Moderaterna, och frågor ställs av Lisbeth Sundén Andersson. Var så god!

Lisbeth Sundén Andersson (M): Tack för det! Det var ju en lite klargörande redogörelse nu från statsrådet utifrån de svar som vi tidigare har fått. Men då ställer jag ändå frågan: Statsrådet kan väl ändå inte tänka att de får med osanning, SVT, när de till och med skriver ut, på skrift, vad som har hänt? Och sedan, om jag tolkar papperen rätt, så träffade statsrådet och Åsa Romson tjänstemannen alldeles kort därefter. Han minns ju ingenting, och det har han ju skriftligt svarat på här också: att han minns ingenting. Det sa statsrådet också att han inte gjorde.

Men det var ju ändå väldigt kort tid efter att samtalet ägt rum som statsrådet pratade med honom. Kommer statsrådet själv ihåg någonting av vad han sa vid det tillfället? Sedan så fick vi klargörande varför han hade hoppat in de här dagarna, för det hade vi också en fråga om.

Jag nöjer mig med detta så länge.

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Som jag sa: Jag var inte med vid samtalet och kan ju därför inte noggrannare beskriva innehållet i det. Men jag har ingen anledning att ifrågasätta Sveriges Televisions uppgifter. Jag ställde vid det samtal som ledamoten nämner motfrågor till den berörda tjänstemannen och fick inga tillfredsställande svar på de motfrågorna. Mot den bakgrunden, som jag redogjorde för, och mot bakgrunden av att jag bedömde att den berörda tjänstemannen var utarbetad så var vi överens om att han inte kunde fortsätta fullgöra uppgifterna som i det här fallet biträdande presschef vid Statsrådsberedningen.

Ordföranden: Tack! Vi går vidare med Socialdemokraterna och Berit Högman.

Berit Högman (S): Herr ordförande! Tack, Gustav Fridolin, för redogörelsen! Jag har två frågor. Kan statsrådet ändå se att det generellt skulle behövas utbildning eller tydlig information till medarbetare och anställda om vad som gäller dels i YGL, dels i 1 kap. 9 § regeringsformen, som ju egentligen är de två som berörs av det här ärendet?

Min andra fråga kanske inte är konstitutionell just nu men den kan bli det. Och den är: Kan statsrådet säga något om hur statsrådet och regeringen arbetar för att säkerställa att medarbetares arbetsbelastning är så hanterlig att den här typen av saker inte händer igen, att medarbetarna faktiskt kan utföra sina arbetsuppgifter på ett hanterligt sätt, vilket ju inte har skett i det här fallet? Tack!

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Vad gäller den andra frågan är ju det i första hand [ohörbart] en fråga för att varje chef inom Regeringskansliet ska ha förutsättningar att leda och fördela arbetet och säkerställa en god arbetsmiljö för varje medarbetare. Och det ska säkerställas också i den här typen av intensiva situationer då det förekommer väldigt många kontakter mellan i det här fallet massmedierna och Regeringskansliet. Så ja, det är ett ansvar som finns inom Regeringskansliet och finns på de ansvariga cheferna.

Till den första frågan: Ja, det ska vara tydligt för varje medarbetare i Regeringskansliet som har presskontakter hur de ska genomföras. Och jag konstaterar att utskottet i en granskning föranledd 2011 beskriver väldigt väl hur viktiga de här kontakterna är och att de spelar en stor roll för att Regeringskansliet till exempel ska kunna kontrollera faktauppgifter eller förbereda sig inför ett inlägg där regeringen på ett eller annat sätt medverkar, men att de måste genomföras såväl för Regeringskansliet som för andra myndigheter på ett sådant sätt så att inte den redaktionella självständigheten träds förnär.

Detta ska varje medarbetare i Regeringskansliet som har presskontakter känna till. Min uppfattning är att så är fallet, men självklart är det så att varje sådan här händelse leder till ett ökat ansvar för chefer att säkerställa att det är på det viset.

Jonas Millard (SD): Tack för inledningen än så länge! Att vara chefspresskontakt vid Statsrådsberedningen, har jag förstått, måste ju vara en rätt så hög position, och med den kommer ju säkert en del instruktioner för hur man ska hantera den rollen. Gav statsrådet några instruktioner till den här biträdande presschefen vid Statsrådsberedningen?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Ja, rent formellt är det ju chefen för den berörda tjänstemannens, i detta fall chefen inom Statsrådsberedningens, ansvar instruktionsvis. Men jag förstår ändå frågan. Och nej, jag hade inte varit med i några diskussioner som kunde uppfattas som instruktioner som var hänförliga till det här samtalet.

Jonas Millard (SD): Är statsrådet ändå medveten om vilka instruktioner som fanns för tillfället?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Nej, jag tror inte ... Jag är inte medveten om några specifika instruktioner som skulle kunna vara hänförliga för det här specifika samtalet. Man ska vara medveten om att det här var en period då Regeringskansliet fick väldigt många frågor från massmedierna. Och jag tror att i möjligaste mån så var uppgifterna att hantera de samtal och svara på de frågor man fick. Jag är inte medveten om några instruktioner.

Jonas Millard (SD): Herr ordförande! Det var ju, som statsrådet precis sa, en väldigt intensiv period då man på något sätt fick sköta hela den här krishantering. Och naturligtvis i det sammanhanget inkommer mycket frågor från journalister och från medierna.

Då tänker jag mig att i samband med det så förs det mycket diskussioner bland de politiska ledningsgrupperna och på Regeringskansliet om hur man ska hantera hela situationen. Och det förställer jag mig att de diskussionerna förs i nära sammanhang med ansvariga presschefer och dylikt. Men då förstår jag statsrådet som att du personligen inte var med vid några sådana samtal alls kopplat till dem som var ansvariga också för pressfrågor rörande instruktioner hur man skulle göra vid mediehantering.

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Nej, instruktionen var att hantera de medie-kontakter som finns. Och det är en instruktion som då är hänförlig och ett ansvar för Statsrådsberedningen i det här fallet, eftersom den berörda tjänstemannen fullgjorde arbetsuppgifter vid Statsrådsberedningen.

Om frågan ska uppfattas som om det fanns något slags strategi som kunde knytas till det beteende eller de svar som SVT:s Aktuellredaktion uppger att man får: Då kan jag med trygghet säga att jag inte har varit med i en diskussion om en sådan strategi. Hade jag hört en sådan strategi så hade jag nämligen invänt mot den.

Jonas Millard (SD): Jag har en kort sista fråga. Den aktuella tjänstemannen gör ändå vissa utfästelser i form av vem från Miljöpartiet som skulle kunna delta. Då tänker jag: Kan man verkligen göra det som tjänsteman utan att ha fått något sådant bemyndigande från statsrådet eller från departementet i övrigt? Det låter mycket långsökt att man kan göra så långa utfästelser gentemot SVT helt utan att statsrådet så att säga har sagt att det är okej.

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Om det är långsökt eller inte lämnar jag till utskottet att bedöma. Men den berörda tjänstemannen kunde avböja å mina vägnar helt enkelt därför att jag inte hade möjlighet att delta vid denna sändning på kvällen. Jag befann mig inte så till att jag kunde närvara. Vilka kontakter som han sedan hade med personer som ansvarade för press inom partiet, som rimligen har att hantera detta för personer som inte ingår i regeringskretsens närvarande i en sändning, kan jag inte svara på.

Agneta Börjesson (MP): Jag tackar statsrådet för detta. Jag tycker att mycket i svaren som vi har fått från statsrådet har varit klargörande.

Jag är lite nyfiken på detta med att man lånar ut tjänstemän till andra departement. Hur vanligt är det? Jag inser att det är svårt att räkna statistik på detta. Men hur vanligt är det?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Jag tackar ledamoten för frågan. Det är någonting som prövas vid behov, som jag beskrev, och som ska bygga på att det finns arbetsuppgifter som gör att det är möjligt, till exempel att personer som har erfarenhet av, har kunskap om eller som i sina vanliga arbetsuppgifter arbetar med presskontakter kan dela denna kompetens med varandra. Eller för att tala om Regeringskansliet i vidare mening kan expeditonschefer gå in för varandra för att det ska finnas personer som fullgör vissa arbetsuppgifter, särskilt i lägen där det av en eller annan anledning är nödvändigt att det finns en person som fullgör just dessa arbetsuppgifter just då, till exempel om det blir något plötsligt sjukdomsfall eller om någon annan händelse inträffar.

Per-Ingvar Johnsson (C): Statsrådet uppgav att biträdande planeringschefen var utarbetad vid samtalet med SVT den 18 april. Sedan vilket datum hade den biträdande presschefen detta uppdrag från Statsrådsberedningen?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Jag tackar ledamoten för detta. Jag informerades av den berörda tjänstemannen den 18 april om att han avsåg att gå in och fullgöra uppgifter som biträdande presschef i Statsrådsberedningen. Jag hade inga invändningar mot det, som jag sa i mitt inledningsanförande. Samtalet med SVT:s Aktuellt ägde rum den 20 april.

Per-Ingvar Johnsson (C): Vem i Regeringskansliet hade förordnat honom som biträdande presschef?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Som jag sa i mitt inledningsanförande fanns det ett par personer inom Regeringskansliet som hade möjligheten, eller som kunde fullgöra uppgifterna för den biträdande presschefen vid dennes tillfälliga bortavaro. En av dem var naturligt denna tjänsteman därför att han tidigare hade fullgjort uppgifterna under den ordinarie föräldradigheten.

Vem som formellt ställde frågan vet jag inte. Men jag vet att jag informerades av den berörda tjänstemannen framåt eftermiddagen den 18 april och att jag inte hade några invändningar. Jag vet också att den biträdande presschefen hos Statsrådsberedningens ordinarie ansvarige statssekreterare hade information och inte invände.

Per-Ingvar Johnsson (C): Ska man uppfatta det som att detta med att han var utarbetad var att han hade jobbat dag och natt ett antal dagar? För det var inte många dagar som han hade varit förordnad detta uppdrag. Eller på vilket sätt var han utarbetad? Har statsrådet någon uppfattning om det?

Gustav Fridolin: Jag hoppas verkligen inte att han hade jobbat dag och natt utan att han hade sovit under denna period. Däremot hade han innan dess arbetat som politiskt sakkunnig i rollen som planeringschef vid Utbildningsdepartementet, och han hade arbetat mycket intensivt under de dagar som följde efter den 18 april då han gick in i rollen som biträdande presschef i Statsrådsberedningen.

Sedan gjorde inte jag vid det samtal som fördes någon närmare bedömning av orsaken där och då, vilket inte heller är mitt ansvar att göra, till att han var utarbetad. Men han uppgav att han var det, och jag konstaterade i mitt samtal att så var fallet. Det var också så, som jag har sagt, att han inte på ett tillfredsställande sätt kunde svara på mina motfrågor om detta samtal, vilket dels ligger till grund för det beslut som vi gemensamt fattade, dels i sig såklart är ett tecken på att vara utarbetad.

Per-Ingvar Johnsson (C): Dessa uppgifter som den biträdande presschefen hade i förhållande till SVT kan väl uppfattas närmast som en partiangelägenhet och inte som en regeringsfråga? Var det inte så, eftersom det handlade om vem som skulle företräda partiet när det gällde denna intervju? Kan inte det uppfattas som att det var en partifråga och inte en regeringsfråga?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Jag tackar ledamoten för frågan. Det som hade förevarit hade i högsta grad påverkat regeringen. Och jag är som utbildningsminister ledamot av regeringen. Därför är det inget märkligt att den berörda tjänstemannen i sin roll som biträdande presschef i Statsrådsberedningen får frågan om jag kan delta i ett sammanhang.

Men vilka kontakter som han därifrån har haft med pressansvariga eller liknande inom partiet eller med förtroendevalda inom Miljöpartiet kan jag, som jag sa tidigare, inte svara på.

Nooshi Dadgostar (V): Jag tackar statsrådet för redogörelsen. Statsrådet säger att han hade ett samtal med personen i fråga kort efter detta samtal med SVT. Jag undrar om statsrådet skulle kunna redogöra för vad det samtalet innehöll och vad som sas vid det samtalet, och om statsrådet då ställde konkreta frågor kring dessa meningar, om man säger så, som görs gällande i SVT:s rapportering kring att den här enskilda tjänstemannen har sagt att han vill att SVT ska ”steka” en viss del som handlar om Kaplan eller att man då ska ”knåda” en viss ledamot och så vidare?

Ställde statsrådet specifika frågor kring det? I övrigt: Hur gick detta samtal?

Gustav Fridolin: Jag tackar ledamoten för frågan och för att jag får möjlighet att tydliggöra detta.

Nej, jag kunde inte ställa den typen av frågor, därför att när detta samtal förevar hade jag inte sett SVT:s rapportering om samtalet. Jag är inte heller säker på att SVT hade rapporterat om detta samtal. Den berörda tjänstemannen ringde för att informera mig om att det hade funnits en förfrågan från SVT:s Aktuellt om att jag skulle delta och att det hade varit en kontakt med SVT:s Aktuellt där han uppfattade att de hade uppfattat detta som att han, som det beskrivs, otillbörligt skulle ha påverkat programinnehållet. När jag ställde motfrågor om vad som hade förevarit fick jag inte tillfredsställande svar på dem och agerade utifrån det, inte utifrån eventuell rapportering som jag fick kännedom om senare, om det inte ens var så att den kom senare.

Nooshi Dadgostar (V): Hade den enskilda tjänstemannen fått frågan i efterhand kring dessa specifika meningar som finns i medierapporteringen?

Och uppfattade statsrådet att tjänstemannen kunde redogöra för vad syftet var med detta samtal? Var syftet att påverka innehållet i SVT?

Gustav Fridolin: I det samtal som vi hade på eftermiddagen den 20 april var tjänstemannen tydlig med att det inte var hans syfte och att han inte heller, som jag beskrev i min inledning, delade bilden av att det var så som samtalet hade förevarit men att han uppfattade att SVT hade fått den bilden. När jag då ställde motfrågor om det fick jag inte, i mitt tycke, tillfredsställande svar.

När det gäller om vi har haft diskussioner om detta efteråt kan jag säga att jag relativt långt efteråt har ställt frågor om detta samtal. Den berörda tjänstemannens minnesbild var då inte bättre än den var direkt efter samtalet.

Tina Acketoft (L): Jag tackar utbildningsministern för redogörelsen. Jag tycker att mycket är klarlagt. Men jag fastnar ändå lite grann vid att vi nu vet att den biträdande presschefen har varit utarbetad och att han sedan tog ledigt. Men han verkar ändå ha varit mycket försigkommen när han ställer just dessa frågor.

Även om Gustav Fridolin kanske inte har påverkat hans tolkning av vilken roll han hade att spela, finns det någon annan situation eller någonting i hans omgivning som Gustav Fridolin skulle kunna säga skulle kunna få denna biträdande presschef att inse att debatten borde utvecklas i den riktning som han så att säga försöker få den till att göra?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Jag tackar ledamoten för en på alla sätt intelligent fråga. Jag kan inte se att jag kan svara på annat sätt än vad som skulle vara rena spekulationer, utan jag konstaterar att jag inte har deltagit i någon diskussion som skulle kunna leda till uppfattningen om en strategi som skulle kunna ligga bakom detta agerande. Jag kan med trygghet säga det, därför att jag hade invänt mot det.

Tina Acketoft (L): Vi fick också redogjort för att denna tjänsteman inte var anställd av Miljöpartiet utan att det var en tjänsteman i Statsrådsberedningen. Det tycker jag att vi har klarlagt.

Men den här historien verkar ändå avslutas med att ordföranden i Miljöpartiets valberedning medverkar i Aktuellt. Är det vanligt att en tjänsteman i Statsrådsberedningen, biträdande presschef, bokar in en valberednings ordförande när det gäller en fråga av denna karaktär? Skulle det vara utbildningsministerns bedömning?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Nej, det är absolut inte vanligt. Som jag också har tydliggjort kan jag inte beskriva vilka kontakter som denna berörda tjänsteman hade med pressansvarig i partiet i detta ärende. Jag kan konstatera att det inte var denna berörda tjänsteman som så att säga ledde ärendet i mål fram till vem som deltog i sändningen i Aktuellt under kvällen, utan det var andra tjänstemän som fick ta vid.

Däremot är det så att som pressansvarig – i detta fall en person som får en fråga om mitt deltagande, det kan vara andra pressekreterare – kan man få ganska många olika frågor. Det gäller också andra tjänstemän inom Regerings-

kansliet. Då händer det såklart att man hänvisar vidare eller har fått information där det sägs att det är denna person som kommer att svara på denna typ av frågor i stället. Det kan inte vara mediernas uppgifter när de ska ställa en fråga att på förhand veta vem de ska ställa denna fråga till. Där måste avvägningen göras av den som får frågan: Kan jag svara på detta på ett sätt som inte inkräktar på mina arbetsuppgifter, eller bör jag hänvisa frågeställaren vidare?

Tuve Skånberg (KD): Herr ordförande! Jag har dessvärre frågor som inte är klara.

Jag undrar över något som Ulf Johansson, ansvarig utgivare för Aktuellt, har sagt.

Statsrådet sa inledningsvis att han inte hade någon anledning att betvivla SVT:s uppgifter. Det har vi inte heller hört att statsrådet har försökt att dra i tvivelsmål.

Den ansvarige utgivaren för Aktuellt säger: Det här gör bara att det är ännu viktigare att vi lyfter fram den kritik som finns inom Miljöpartiet om hur partiledningen har agerat.

Jag förstår det som att han upplevde att detta var partiledningens arbete och att partiledningen låg bakom detta trixande med vem som skulle svara och det byte som skissades här. Hur kan han ha fått den uppfattningen?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Jag tackar ledamoten för frågan. SVT:s ansvariga kontaktade en biträdande presschef inom Regeringskansliet, i detta fall en biträdande presschef med förankring inom Miljöpartiet. När de ställer frågor och sedan får svar på det sätt som de beskriver tror jag inte att det är speciellt märkligt att de uppfattar att det är svar som så att säga är Miljöpartiets eller i varje fall svar från Miljöpartiet i regeringen.

Det är också mot bakgrund av bland annat den problematiken som jag valde att agera när jag fick den här informationen från den berörda tjänstemannen.

Jag vill också använda frågesvaret till att tydliggöra: När jag säger att jag inte har någon anledning att betvivla SVT:s uppgifter är det så självklart, för mig, en generell kommentar. Det betyder inte att jag har sett och gjort en bedömning av varje enskild mening eller varje enskilt ord som SVT beskriver, utan det är en generell beskrivning. När SVT beskriver det på det här sättet har jag ingen anledning att betvivla det.

Tuve Skånberg (KD): Den bild som statsrådet tecknar ... Det är en kritisk situation under väldigt medietryck. Jag föreställer mig att på ett regeringskansli och i ett parti i regeringsställning måste presschefen vara en oerhört central person i en sådan kritisk situation.

Ändå tecknar statsrådet bilden av att den person han ger sitt godkännande till – som är förankrad i Miljöpartiet och har arbetat en tid – får bli hans talesperson, pressekreterare eller biträdande presschef ... Han är visserligen inte skriftligt anställd med något skriftligt beslut, men han har en hög arbetsbelastning. Han kan inte samma dag, från förmiddagen till eftermiddagen, minnas vad han haft för samtal. Han kan inte samma dag, från förmiddagen

till eftermiddagen, minnas och redogöra för vad han har sagt. Han är utarbetad så till den grad att vi får bilden av någon som inte är tillräknelig.

Hur i all världen kunde statsrådet ge ett godkännande till att ha honom i en kritisk situation – kanske den mest kritiska under den här mandatperioden?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Tack för frågan, ledamoten. Tre saker vill jag svara på utifrån frågeställningen.

För det första – och det är också tillämpligt på ett antal andra frågor som jag har svarat på – är det självklart så att den direkta och formella arbetsledningen av den biträdande presschefen vid Statsrådsberedningen sker från Statsrådsberedningen och inte från Utbildningsdepartementet. Det är viktigt att klargöra.

För det andra beskriver frågeställaren det som att jag tecknar en bild. Det är inte mitt syfte. Jag försöker besvara utskottets frågor och besvara hur jag agerade och vad jag gjorde under den berörda dagen på ett sådant sätt att det kan ge en bild för den granskning som utskottet ska göra av min tjänsteutövning.

Jag var inte inblandad i den typen av strategiska överväganden som diskuterats. Jag kände inte till att det här samtalet skulle äga rum. Det var i sig inget märkligt; det förekom väldigt många samtal under den här dagen. Jag hade klargjort att jag inte kunde delta i några intervjuer på det sättet under den dagen. Jag befann mig i Skåne på ett seminarium om naturkunskap och utepedagogik i min roll som utbildningsminister, inte i Stockholm.

För det tredje uppfattar jag att frågeställaren beskriver det dramatiska i detta skeende. Den bilden har jag ingen anledning att nämnvärt förändra, även om jag möjligen kan tillägga att regeringen har hanterat svårare situationer än så här under de gångna åren.

Det är dock så att den 18 april, när jag fick information om att den berörde tjänstemannen skulle träda in som biträdande presschef i Statsrådsberedningen, hade jag ingen uppfattning om att han skulle vara utarbetad. Jag uppfattade att han skulle kunna fullgöra uppgifterna på ett sådant sätt att jag inte hade några invändningar mot det. Den 20 april, när han ringer mig för att informera om att han haft det här samtalet och hur det hade förevarit – och jag ställer ett antal motfrågor som jag inte får tillfredsställande svar på – agerar jag utifrån det. Det är såklart ett agerande som är ovanligt såtillvida att jag inte kan påminna mig att jag har behövt göra det vid något annat tillfälle.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Faktum kvarstår ju: Statsrådet har gett sitt OK, efter att ha haft ett samtal.

Det är statsrådets medarbetare. Vi har haft många statsråd här som har varit lojala med sina medarbetare och, i stället för att lägga ansvaret på medarbetaren, sagt: Jag tar det fulla och hela ansvaret. Här gör statsrådet så, om jag förstår honom rätt, att han lägger det fulla och hela ansvaret på medarbetaren och tvår sig själv. En person som beskrivs som otillräknelig, utarbetad och som inte kan minnas från en förmiddag till en eftermiddag, har en enorm arbetsbelastning och inte ens ett skriftligt beslut ... Vi får bilden – och den är sannolikt väldigt korrekt – av en person som inte går att räkna med.

Kan inte statsrådet se att det finns anledning att ifrågasätta statsrådets arbetsledande förmåga när statsrådet nu skjuter ansvaret från sig själv till medarbetaren, som också – vilket han själv påpekade – är förankrad i Miljöpartiet? Det är hans egen partimedlem.

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Tack för en fråga som ger utrymme för ett tydligt svar från min sida. Jag måste svara på utskottets frågor utifrån vilka frågor jag får. Jag måste också svara på utskottets frågor utifrån hur det formellt fungerar inom Regeringskansliet.

En person som verkar som biträdande presschef vid Statsrådsberedningen får sina instruktioner, i förekommande fall, inom Statsrådsberedningen – normalt sett – och inte från Utbildningsdepartementet. Det skulle vara fel av mig att svara med någon annan formell ordning, för det finns ingen annan formell ordning.

Därutöver har utskottet ställt ett antal frågor till mig om vad som förevar den 20 april, och det har jag beskrivit. När jag hade telefonkontakt med den berörde tjänstemannen bedömde jag att jag inte fick tillfredsställande svar på frågorna. Det var också så att både tjänstemannen och jag gjorde bedömningen att tjänstemannen var utarbetad, och vi var därför överens om att han inte då kunde fullgöra uppgifter som vare sig biträdande presschef eller för den delen planeringschef inom Utbildningsdepartementet.

När jag och den berörde tjänstemannen hade det telefonsamtal som landade i den slutsatsen gjorde jag inte det utifrån en föresats om att detta var någonting som framåt skulle granskas i konstitutionsutskottet – åtminstone inte mer än att allt man gör inom regeringen är något man vet kan komma att granskas i konstitutionsutskottet. Jag agerade i den situation jag var i och på den information jag fick i telefonsamtalet. Jag tog i det mitt ansvar för situationen.

Jag försöker inte förlägga något ansvar som vilar på mig på någon annan i den här utfrågningen utan svarar på de frågor jag får, och de frågorna kretsar ju ganska mycket runt händelserna just den 20 april och just runt det här telefonsamtalet.

Ordföranden: Då ska vi se om det finns fler frågor runt bordet – jag har ett par, till att börja med, för att anknyta till det sistnämnda meningsutbytet vi har lyssnat till.

Vi brukar ju i konstitutionsutskottet se att ofta utspelar sig händelser på ett departement, och även om det är längre ned i organisationen finns det alltid ett yttersta ansvar för departementschefen. Då är det ju helt riktigt, som Gustav Fridolin säger, att den här personen agerade som biträdande presschef i Statsrådsberedningen. Statsrådsberedningen är ju inte Gustav Fridolin chef för, utan Statsrådsberedningens chef är statsministern. Innebär det att vi ska uppfatta Gustav Fridolins svar som att ansvaret för den här händelsen och för den här personens agerande ytterst vilar på statsministern?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Rent formellt är det så att när en person fullgör arbetsuppgifter på ett departement – i det här fallet är även Statsrådsberedningen och förvaltningsavdelningen jämförliga med departement – agerar man inom den ansvarsordning som gäller där.

Sedan är det självklart så – och det har jag försökt vara tydlig med genom att svara på alla utskottets frågor – att i det här fallet fick personen en fråga om jag kunde delta i en intervju i Aktuellt på kvällen. Då kunde personen svara nej. Sedan förevar någonting i det här samtalet som jag inte kan avhöra och där det delvis finns olika information, men jag har varit tydlig med hur jag ser på informationen. Den berörde tjänstemannen ringer sedan till mig och ingen annan och beskriver detta, och jag agerar i det telefonsamtalet.

Här finns alltså såklart en formell ansvarsfördelning som det är upp till konstitutionsutskottet att fullt ut välja att granska, men det finns också en väldigt praktisk ansvarsfördelning som jag har försökt svara på.

Ordföranden: För om man tänker ... Vem är ... Det finns ju alltid en högsta politisk ledning i olika delar av Regeringskansliet. I departementen är det lätt att se departementschef, och i Statsrådsberedningen är det lätt att se att det är statsministern.

Det finns inget miljöpartistiskt statsråd i Statsrådsberedningen, utan där finns statsministern och samordningsministern – som båda är socialdemokrater. Det måste rimligen innebära att de miljöpartister som är anställda i Statsrådsberedningen formellt lyder under statsministern. Då är det ju statsministern som är högst ansvarig för deras åtgärder i deras tjänsteutövning. Är det inte så, formellt sett?

Gustav Fridolin: Jag har såklart inför den här utfrågningen också ställt ett antal frågor om den formella ansvarsfördelningen, och det kan möjligen komplicera bilden ytterligare att – som utskottet tidigare har noterat och såsom har varit ordningen i andra regeringar – de politiskt sakkunniga i Statsrådsberedningen som är anställda med normalt tjänsteställe vid Statsrådsberedningen med en anställning som är förankrad i Miljöpartiet och knuten till ett statsråds när varo i regeringen är knutna till vice statsministern. I det här fallet var det Åsa Romson, såtillvida att de politiskt sakkunniga som fanns på Statsrådsberedningen med förankring i Miljöpartiet hade en tjänst som skulle kunna avslutas i det att Åsa Romson lämnade regeringen.

I den arbetsordning som gäller för Statsrådsberedningen finns det tre chefer som kan fatta beslut om anställning vid Statsrådsberedningen.

Ordföranden: Så då ska vi förstå det som att det var Åsa Romson i egenskap av vice statsminister som var så att säga politiskt högst ansvarig för den här biträdande presschefen?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Nej, jag försöker förklara den komplexitet som finns i svaret på de här frågorna.

I grunden finns det en rent praktisk ordning, som jag försöker vara tydlig med: I och med att personen i normalfallet var verksam som politiskt sakkunnig med roll som planeringschef vid Utbildningsdepartementet var det jag

som den 18 april blev informerad om att han avsåg att fullgöra arbetsuppgifter i Statsrådsberedningen och inte hade någonting att invända mot det.

Det som granskas i konstitutionsutskottet nu är en frågeställning som grundade sig i en fråga från SVT:s Aktuellredaktion om jag kunde närvara under kvällen i en sändning, och därför blev jag också direkt informerad när detta samtal hade förlöpt på det sätt som konstitutionsutskottet i sin granskning kan se. Min direkta inblandning är alltså mycket tydlig, och den tar jag fullt ut ansvar för. Men jag försöker såklart också att svara på de formella frågor jag får.

Till den formella fråga som finns här så var den här personens tjänst inom Regeringskansliet knuten till mig eftersom han normalt sett arbetade som planeringschef i Utbildningsdepartementet. De politiskt sakkunniga som har förankring i Miljöpartiets arbete i Statsrådsberedningen har annars en politisk tjänst som är knuten till vice statsministern, men samtliga personer utom statssekreteraren inom Statsrådsberedningen har ju en formell chef och en person som har arbetsmiljö- och arbetsledningsansvar. I det här fallet var det just statssekreteraren vid Statsrådsberedningen, som vid det här tillfället var Per Ångquist.

Ordföranden: Jag funderade på en annan sak som statsrådet sa. Det ställdes nämligen frågor här om huruvida det inte var lite märkligt att den biträdande presschefen i Statsrådsberedningen hanterade en intervjuförfrågan där intervjun till slut kom att genomföras av ordföranden i Miljöpartiets valberedning. Då svarade utbildningsministern att han inte kunde veta vilka kontakter den ifrågavarande personen hade med till exempel Miljöpartiets pressavdelning men att det i vart fall inte var han som förde frågan i mål, så att säga.

Resultatet blev ju att ordföranden i Miljöpartiets valberedning intervjuades i Aktuellt den här dagen. Den biträdande presschef vi nu diskuterar uttalar sig dock i SVT-artikeln, och där säger han så här när han får frågor om det här telefonsamtalet med Aktuellt: ”Jag kan inte kommentera exakt hur orden föll. Vi hade en diskussion om hur vi bäst kunde göra ett bra inslag och vi kom överens om att Joakim Larsson kunde medverka.”

Joakim Larsson är alltså ordförande i Miljöpartiets valberedning. Den biträdande presschefen säger alltså här till SVT att ”vi” kom överens om att Joakim Larsson skulle medverka. Då undrar jag vilken grund statsrådet har för att säga, som han gjorde förut, att det inte var den biträdande presschefen som förde frågan till sitt slut.

Gustav Fridolin: Det svaret grundade sig på att jag förutsatte att det behövde finnas kontakter mellan Aktuellt och dem som skulle närvara i programmet närmare sändningen, runt tre på eftermiddagen, när jag hade ett samtal med den berörde tjänstemannen.

Ordföranden: Så statsrådet satt och spekulerade lite inför utskottet?

Gustav Fridolin: Nej, jag konstaterade att åtminstone vid samtliga tillfällen då jag har varit med i Aktuellt har det även efter kl. 3 förevarit kontakter om hur en intervju ska genomföras och exakt vilka frågor som man bör vara förberedd

på. Eftersom jag hade ett samtal med den berörde tjänstemannen kl. 3 kan inte han ha haft den typen av samtal efter detta.

Eftersom ordföranden citerar ur den artikel som jag tror lades ut på Sveriges Televisions hemsida efter att jag hade haft samtalet med den berörde tjänstemannen – i varje fall hade jag inte noterat artikeln när jag hade samtalet med den berörde tjänstemannen – vill jag påpeka för utskottet att det finns ett antal uttalanden från den berörde tjänstemannen som jag också har noterat. Jag konstaterar att jag när jag ställde frågor till den berörde tjänstemannen om hur samtalet hade ägt rum fick svar som jag inte tyckte var tillfredsställande.

Ordföranden: Att vi ställer frågor beror ju på just det som vi har varit inne på, nämligen att Regeringskansliets tjänstemän ska användas för att stödja regeringen. När det handlar om parti frågor ska det i stället hanteras av partiorganisationen. Det är därför som vi försöker att klargöra om det i detta fall har förekommit en sammanblandning av roller och åtgärder i fråga om en person som är anställd i Statsrådsberedningen, på Utbildningsdepartementet eller i Regeringskansliet men som också har en partibok. Vi försöker att klargöra om denna person har agerat som partifunktionär i sin roll som tjänsteman i Regeringskansliet.

Om det är så att han har bokat in den här intervjun med Miljöpartiets valberedningsordförande är väl frågan om detta är en lämplig åtgärd för en tjänsteman i Regeringskansliet.

Gustav Fridolin: Ja, det är viktigt att hålla isär den typen av roller. Det är viktigt att konstatera, som jag gjorde i mitt inledningsanförande, att när man arbetar inom Regeringskansliet arbetar man för att stödja regeringen och statsråden i deras roll i regeringen. I detta fall var det i grunden inget märkligt med att den biträdande presschefen fick en fråga från redaktionen för SVT:s Aktuellt, eftersom ursprungsfrågan handlade om huruvida jag kunde närvara på kvällen.

Däremot vet jag inte exakt vad som förevarit efter denna kontakt. Jag har försökt att beskriva de kontakter som jag känner till och hur jag har agerat i dessa, men jag vet inte om det är så att Aktuellt själva har ringt partiet. Det som åsyftas i den artikel som ordföranden citerar är att det var en uppmaning till dem att göra detta, att den biträdande tjänstemannen mycket väl kan ha känt till att ordföranden i valberedningen var tillgänglig för att göra denna typ av intervju och att det var precis så han skulle agera för att hålla isär rollerna: att hänvisa vidare. Om det är så att han varit direkt inne i att förbereda detta arbete kan jag inte svara på.

Ordföranden: Hur förhåller sig uppdraget som biträdande presschef i Statsrådsberedningen till det arbete som pressekreterarna i departementen utför? Varför var det till exempel inte utbildningsministerns pressekreterare som hanterade den här kontakten? Varför var Statsrådsberedningen över huvud taget inblandad?

Gustav Fridolin: Hur arbetet förhåller sig är relativt enkelt att beskriva. Biträdande presschefen respektive presschefen är också chefer för pressekreterarna, som arbetar nära statsråden. Det vanliga är att det finns en delegation, men det finns också tillfällen då man som chef av arbetsmiljöskäl eller av andra skäl väljer att hantera förfrågningar som kommer. I det här fallet utgår jag från att beslutet fattades utifrån att förfrågningarna var så oerhört många att det helt enkelt skulle bli väldigt svårt om dessa skulle hanteras överallt samtidigt.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag har uppfattat två olika datum när det gäller att statsrådet blev informerad om att Magnus Johansson hade förordnats som biträdande presschef. Först uppfattade jag att det var den 18 april, men senare uppfattade jag i svaret till Andreas Norlén att det var den 8 april. Vilket är rätt datum?

Gustav Fridolin: Det är väl just vi som ska känna igen varandras skånska, så det kan jag inte skylla på. Den 18 april är korrekt.

Berit Högman (S): Detta med att hålla isär rollerna är viktigt, och det har också Gustav Fridolin understrukt. Kan statsrådet säga någonting om hur man har jobbat med detta fortsättningsvis för att det inte ska hända igen? Hur svårt är det att hålla isär rollerna när man är företrädare för eller medarbetare till regeringen och ändå är i nära samverkan med det parti som man företräder? Det går naturligtvis att ha sympati för detta, men rent konstitutionellt är det väldigt viktigt att hålla isär rollerna. Finns det något arbete som har gjorts utifrån vad som har hänt för att det inte ska hända igen?

Gustav Fridolin: Det är ett fortlöpande arbete som görs. Jag vill i denna fråga inte på något sätt ge bilden av att detta inte var information eller avvägningar som man var väl medveten om även före och under de här intensiva dagarna, då så många förfrågningar gjordes samtidigt.

I varje fall ska man notera just att det var väldigt många förfrågningar som gjordes samtidigt och att en och samma förfrågan nog kunde röra både regeringen och regeringsarbetet, som ju på olika sätt hade blivit påverkade i den händelseutveckling som skedde, och sådant som i stället ska hanteras inom partiet. Som sagt kan jag inte helt redogöra för hur man har agerat i detta enskilda fall. Jag har lämnat all information som jag har om det.

Vad man har gjort efter detta är att de ansvariga cheferna för pressekreterare och andra som kan tänkas ha presskontakter har såklart studerat vad konstitutionsutskottet har sagt tidigare – som jag noterade rör det framför allt tydlighet, i en granskning från 2011 – och försökt att dra slutsatser av det som vi känner till om vad som förevarit här.

Denna diskussion har hållits mellan pressekreterarna. Men det är ju en levande diskussion som måste hållas hela tiden. Jag vill inte beskriva det som att diskussionen inte hade förts, men så händer detta och sedan lär vi oss av det. Det har i stället varit ett levande arbete under hela tiden. Så tror jag att det är för alla partier som är verksamma.

Jonas Millard (SD): Ni har ju fått många frågor i dag gällande det samtal som ni höll med den aktuella tjänstemannen, där ni ställde frågor om denna intervju och hur han hade svarat på SVT:s frågor. Där har han vidhållit att han har en otydlig minnesbild. Till en av mina utskottscollegor svarade ni dock att ni även en lång tid efteråt ställt frågor och att ni då fått ungefär samma svar: att han inte minns.

Att ni en lång tid efteråt har ställt frågor, ska det tolkas som att den här tjänstemannen är tillbaka på jobbet? Har han fått en ny anställning, eller är han kanske anställd av Miljöpartiet?

Gustav Fridolin: Det samtalet förevar när det blev klart att tjänstemannen inte skulle komma tillbaka till tjänsten som planeringschef inom Utbildningsdepartementet. Då hade jag och tjänstemannen ett samtal om det som hade förevarit. I dag är tjänstemannen verksam som politiskt sakkunnig vid Näringsdepartementet, i Peter Erikssons stab.

Agneta Börjesson (MP): Det är ju viktigt med läroprocesser. Jag tycker att det är intressant att höra om det svåra arbetet runt krishantering. Det är ofta i efterhand som man kan se vad man borde ha gjort. Så här långt efteråt: Finns det något som borde ha gjorts annorlunda?

Gustav Fridolin: För mig finns det ett antal uppenbara lärdomar att dra. En av de kanske allra tydligaste är att vi som verkar som departementschefer borde ha ställt fler frågor om hur man hanterade den akuta arbetsmiljön i den akuta situationen. Om det hade underlättat situationen och gjort att denna händelse kunnat undvikas kan jag omöjligen svara på, men detta är en uppenbar slutsats att dra av situationen.

Tuve Skånberg (KD): Jag blir inte klok på statsrådets svar angående på vems uppdrag den här medarbetaren egentligen arbetade. Nu hör vi att han är anställd på Näringsdepartementet, under Peter Eriksson förstår jag. Alltså är det inte som jag tidigare trodde, att han bedömdes vara otillräknelig, utan nu är han väldigt tillräknelig.

Då är min fråga: I den stund han tar telefonsamtalet, har han då blivit anmodad av statsrådet att agera å hans vägnar som presschef? På vems uppdrag agerade tjänstemannen just där och då? Kan det vara på någon annans uppdrag än på statsrådets eget?

Gustav Fridolin: Tack, ledamoten, för möjligheten att försöka att förtydliga ytterligare. Jag förutsätter att ledamoten när han talar om samtalet syftar på det samtal som förevar den 18 april, alltså när jag fick information om att han avsåg att gå in och fullgöra rollen som biträdande presschef i Statsrådsberedningen. Jag hade inga invändningar mot detta.

Det var ju en slutsats som jag skulle dra utifrån att han annars arbetade som planeringschef vid Utbildningsdepartementet. Formellt sett går han då över till Statsrådsberedningen, men i den roll som han får vid Statsrådsberedningen, som biträdande presschef, kan han också få frågor som handlar om min pressmedverkan eller för den delen om andra statsråds pressmedverkan.

I detta fall granskar vi en fråga som helt uppenbart handlar om min pressmedverkan. Han kände till att jag inte avsåg att, eller kunde, medverka i till exempel SVT:s Aktuellt den berörda dagen och svarade då på detta i mitt ställe.

Det finns helt enkelt två olika svar beroende på frågan. Vem är formellt ansvarig för honom i hans tjänsteutövning såsom biträdande presschef för Statsrådsberedningen, jämfört med hans ordinarie roll som politiskt sakkunnig och som planeringschef vid Utbildningsdepartementet? Den frågan har ett svar.

Frågan om i vems ställe han agerar när han får en fråga om huruvida jag kan medverka har ett annat praktiskt svar. Jag kunde inte medverka. Detta hade han information om, och då svarade han såklart för mig.

Tuve Skånberg (KD): Nu går det ett litet stycke framåt, när statsrådet säger: ”Han agerade i mitt ställe.”. Detta är det närmaste statsrådet har kommit att inte skylla ifrån sig. Han har skyllet ifrån sig på omständigheterna, på tjänstemannen och på statsministern. Till och med vice statsministern, Åsa Romson, har nämnts. Men inte någon gång har statsrådet sagt: Jag tar det fulla ansvaret för hur min medarbetare har agerat!

Nu gläntar han på dörren och säger att han dock agerade i hans ställe. Vill statsrådet säga att han tar det fulla ansvaret för hur hans medarbetare har agerat? Andra statsråd och partiledare har tidigare gjort detta, just på den stolen.

Gustav Fridolin: Historieskrivningen om vad jag har sagt under det här samtalet får stå för ledamoten. Jag konstaterar att jag senast ledamoten ställde en fråga, och även nu, säger att jag tog ansvaret i det att den berörde tjänstemannen kontaktade mig och beskrev detta och att jag då kom överens med honom om att han inte kunde fortsätta att fullgöra denna typ av arbetsuppgifter. I detta är det för mig fullständigt självklart att det då är jag som tar ett ansvar. Det ansvaret faller på mig.

Lisbeth Sundén Andersson (M): Det är väl klarlagt att en utarbetad medarbetare byttes mot en annan utarbetad medarbetare, kan man säga.

När jag tittar på de meddelanden som kom ser jag att det kl. 17.51 kom ett meddelande från SVT med den dialog som vi har pratat om. Kl. 19.41 kom det ett meddelande från politiskt sakkunniga Sandra Ahlstrand, som tagit över tjänstemannens jobb, där det meddelas att tjänstemannen som gjorde uttalande har tagits ur tjänst och att språkrören, statsrådet och Åsa Romson tycker att det är oacceptabelt och att man inte kan försöka att påverka media.

Hade statsrådet i det tidsspännat pratat med tjänstemannen, eller var det först efteråt som statsrådet pratade med honom?

Gustav Fridolin: Ordförande! När jag talade med tjänstemannen hade jag inte sett eller noterat hur SVT utåt beskrev samtalet, utan jag agerade på den bild och beskrivning av samtalet, och av hur SVT:s Aktuelltredaktion hade uppfattat samtalet, som jag fick av tjänstemannen.

Nooshi Dadgostar (V): Jag vill fråga om det senare här. Vilken bild var det som tjänstemannen gav till dig precis då, som du nämnde nu?

Gustav Fridolin: Ordförande! Tack, ledamoten! Den bilden byggde på att tjänstemannen hade uppfattat att SVT uppfattat att han hade agerat på ett sådant sätt under samtalet som innebar ett försök att påverka programinnehållet. Den bilden hade då tjänstemannen, förutsätter jag, fått genom att tjänstemannen skulle ha svarat på de frågor som SVT hade och som ordföranden tidigare citerade svaren på.

Nooshi Dadgostar (V): Var det då alltså SVT som hade påpekat för tjänstemannen att de uppfattade att han ville påverka innehållet i Aktuellt?

Gustav Fridolin: Ja, SVT ställde de frågor som finns i den artikel som också finns i utskottets underlag där ju frågor ställs till tjänstemannen om: Varför uttryckte du dig på det här sättet? Frågorna är ganska tydliga, som jag uppfattar det, när det gäller att SVT uppfattade att det här var ett försök att påverka programinnehållet.

Utifrån det informerade tjänstemannen mig, och jag ställde ett antal frågor som jag då, som jag har beskrivit, inte fick tillfredsställande svar på.

Nooshi Dadgostar (V): För att vara helt säker: I det här samtalet framkom det alltså ingenting om vad tjänstemannen själv hade sagt?

Gustav Fridolin: Ordförande! Ledamoten! Nej, tjänstemannen sa till mig samma som han är citerad i den här artikeln med, att han inte mindes exakt hur orden föll men att det inte var hans avsikt eller vilja att påverka programinnehållet och att han inte skulle beskriva samtalet på det sättet.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Den aktuella tjänstemannen fick ju som sagt lämna sitt arbete, och jag har förstått det som att han återigen är anställd. Under hur lång tid var den här tjänstemannen borta från jobbet?

Gustav Fridolin: Herr ordförande! Tjänstemannen togs senare om hand av personalenheten, och tjänstemannen var sjukskriven under en period. Därefter, när det stod klart var tjänstemannen skulle kliva in, hade tjänstemannen också semester en period. Sedan tillträdde han tjänst vid Näringsdepartementet den 12 juli 2016. Anställningen gäller från den 25 juli 2016 – beslutet fattades den 12 juli.

Ordföranden: Det börjar framstå som att frågorna som finns är ställda. Vi ber att få tacka utbildningsministern för att han kom till utskottet och svarade på våra frågor. Jag förklarar sammanträdet avslutat.

Bilaga B6 Försvarsminister Peter Hultqvist

Tisdagen den 25 april 2017

Granskningsärende 4 Försvarsminister Peter Hultqvists inblandning i ärende rörande den militära stiftelsen MHS-Bostäder (se avsnitt 4.2)

Granskningsärende 7 Försvarsministerns information om en ubåtsbeställning (se avsnitt 2.4) – endast öppen del

Ordföranden: Jag förklarar konstitutionsutskottets öppna sammanträde inlett. Vi välkomnar försvarsminister Peter Hultqvist, som är här i dag för att svara på våra frågor i två granskningsärenden.

Det kommer att gå till på det sättet att vi börjar med det som heter granskningsärende 4, Försvarsminister Peter Hultqvists inblandning i ärende rörande den militära stiftelsen MHS-Bostäder. Denna utfrågning är i sin helhet öppen, och försvarsministern kommer att få möjlighet att göra en inledning. Därefter ställer ledamöterna frågor, anmälade parti först och därefter partierna i storleksordning.

Sedan går vi över till granskningsärende 7, som handlar om statens inköp av ubåtar. Där är det bara en del i början av utfrågningen som är öppen. I resten av utfrågningen förekommer det uppgifter som omfattas av sekretess, så den delen kommer att vara slutet och äga rum i utskottets sessionssal. När den öppna delen är avslutad ajournerar vi förhandlingarna och förflyttar oss skyndsamt till sessionssalen där vi återupptar utfrågningen i slutet format.

Gången är densamma där. Försvarsministern får inleda, och sedan ställer vi frågor, anmälade parti först och sedan partierna i storleksordning.

Vi börjar nu med granskningsärende 4 om MHS-Bostäder. Jag ger först ordet till försvarsministern, som får inleda och presentera sin bisittare. Var så god, och välkommen!

Peter Hultqvist: Maria Hedegård, expeditionschef.

När jag blev utsedd till statsråd blev jag tvungen att lämna den lägenhet som riksdagen hade ställt till förfogande. Jag blev uppmanad av Regeringskansliet att kontakta MHS- stiftelsen, som jag har förstått har hyrt ut lägenheter till statsråd tidigare, bland andra den förre finansministern Anders Borg.

Jag tecknade kontrakt den 19 november 2014. Samma dag avstod jag från besittningsrätten. Jag hyr lägenheten sedan den 1 januari 2015 till en kostnad av 10 299 kronor per månad. Numera uppgår hyran till 10 808 kronor per månad. Den beskattade ersättning för dubbelt boende som jag får för logi-kostnader är beviljad enligt gällande regelverk. Jag har min fasta bostad i Borlänge, där jag är folkbokförd.

Av det skriftliga underlag som lämnats till KU framgår att jag inte fattat något beslut eller deltagit i beredning av något regeringsärende som initierats av MHS-stiftelsen. Jag har heller inte deltagit i beredning eller beslut om MHS-stiftelsens förvärv av fastigheter från Fortifikationsverket. Det är dessutom Finansdepartementet som ansvarar för det sistnämnda ärendet. Detta

framgår också av de skriftliga svaren till KU och bekräftas av Finansdepartementets egen redogörelse i sammanhanget.

Ordföranden: Tack för denna inledning! Då går vi över till frågorna, och anmälande parti är Centerpartiet.

Per-Ingvar Johnsson (C): Statsrådet uppgav i sin inledning att han uppmanades att kontakta MHS-Bostäder för att få en bostad. Enligt KU-anmälan satt den tidigare chefen för det militära högkvarteret, Jan Salestrand, i styrelsen för Militärhögskolans bostadsstiftelse fram till en vecka före utnämningen till statssekreterare hos statsrådet på Forsvarsdepartementet.

Fanns det ett samband mellan utnämningen av Salestrand till statssekreterare och statsrådets hyreskontrakt? Med andra ord: Var det Salestrand som hjälpte till att ordna bostaden hos MHS-Bostäder? När informerades statsrådet om möjligheten att hyra hos MHS-bostäder, och var det Salestrand som informerade?

Peter Hultqvist: Salestrand avslutade sitt uppdrag i stiftelsen den 30 september 2014. Salestrand har över huvud taget inte varit inblandad i denna fråga, och jag har inte haft några som helst diskussioner med honom om detta över huvud taget.

Hans Ekström (S): Har statsrådet upplevt att han har hamnat i någon jävlikt situation beroende på vilken hyresvärd han har?

Peter Hultqvist: Jag kan bara konstatera att jag inte har deltagit i några beredningar eller beslut som gällt något som har med MHS-stiftelsen att göra under den tid som jag har varit statsråd. Det aktuella ärende som gäller förvärv av fastigheter har hanterats av Finansdepartementet. Detta finns belagt i både det skriftliga underlaget och min muntliga redogörelse.

Hans Ekström (S): Förutom Anders Borg, känner försvarsministern till andra befattningshavare som har fått lägenhet genom denna stiftelse?

Peter Hultqvist: Jag har förstått att det är så, men på den punkten har jag faktiskt inte ägnat tid åt att gå igenom några namnlistor. Däremot har detta med Anders Borg framgått i offentligheten.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! God förmiddag, försvarsministern!

Som försvarsministern inledde med blev han, när han utsågs till statsråd från att tidigare ha varit riksdagsledamot, tvungen att lämna den riksdagslägenhet som erbjuds riksdagsledamöter. Detta kan man förstås ha åsikter om, men det är en annan diskussion som tillhör regeringen och inte KU:s granskning.

I den artikel som fanns i Svenska Dagbladet i februari 2016 framkom att försvarsministern har ett hyreskontrakt i en fastighet som ägs av Militärhögskolans bostadsstiftelse MHS-Bostäder. Lite med anknytning till Centerpartiets fråga: Hur knöts denna kontakt? Skedde det på försvarsministerns eget initiativ, eller blev han kontaktad av någon med detta erbjudande?

Peter Hultqvist: Det gick till så att jag fick tips från Regeringskansliet om denna möjlighet med hänsyn till att det tidigare hade hyrts ut lägenheter där.

Därefter tog jag själv kontakt med bostadsstiftelsens bostadsförmedling. Jag var också där på ett personligt besök. Sedan erbjöds jag en lägenhet – en studentbostad – på 20–25 kvadrat, men jag sa att den aldrig skulle kunna fungera för min del. Sedan väntade jag, och då dök möjligheten till den lägenhet jag hyr i dag upp.

Jag har haft denna kontakt själv. Jag har inte gått via något ombud.

Annicka Engblom (M): Det var några frågetecken som klarades ut där. För dem som lyssnar kan det vara bra att vi får information om att bostadsstiftelsens styrelse tillsätts av överbefälhavaren efter inrådan av Försvarmaktens chefsjurist och i samråd med Försvarshögskolans rektor. I styrelsen sitter och har det suttit medlemmar som är höga företrädare för Försvarmakten, en myndighet som lyder under Förvarsdepartementet.

Jävsfrågan har kommit upp till diskussion. I detta sammanhang kan vi också ta upp om det någon gång under tidsutdräkten, från försvarsministerns tillträde den 3 oktober fram till Regeringskansliets beviljande av ersättning den 3 mars, diskuterades lämpligheten i att försvarsministern hyr lägenhet av en bostadsstiftelse där det sitter personer över vilka försvarsministern faktiskt har den yttersta beslutanderätten?

Peter Hultqvist: Jag anser inte att det är olämpligt att jag hyr, och stiftelsen anser tydligen inte heller att det finns någon olämplighet. Däremot finns det jävsregler, och det är sådant som man får förhålla sig till. Jag har tidigare, i ett svar på en enkel fråga i riksdagen, klargjort att jag har att förhålla mig till de jävsregler som gäller. Detta uppfattar jag att jag också har gjort.

Jag redogjorde inledningsvis för att jag inte har deltagit i några beslut eller beredningsprocesser, vilket också har bekräftats av Finansdepartementet.

Jonas Millard (SD): Herr ordförande! Tack, statsrådet, för redogörelsen än så länge!

Hyresnivån för den aktuella lägenheten ligger vad jag förstår på lite drygt 10 000 kronor. Vad jag förstår har hyresnivån nu höjts till närmare 11 000 kronor.

Om man tittar på liknande lägenheter på dessa adresser i Stockholm kan man snabbt konstatera att hyran i andra hand för en möblerad lägenhet med en sådan boarea ligger på uppemot 20 000 eller till och med 30 000 kronor. Har statsrådet gjort något övervägande kring nivån på hyran? Den är förhållandevis låg i jämförelse med andra bostäder av liknande kaliber.

Peter Hultqvist: När det gäller hyresnivån har jag inte sett att jag har anledning att göra några bredare analyser av eller jämförelser med andrahandsuthyrning i närområdet, utan jag har skrivit på ett hyreskontrakt enligt det som stiftelsen har presenterat för mig. Jag har regelmässigt, som man ska göra, betalat denna hyra. Det är egentligen så det enkla förhållandet är.

Jonas Millard (SD): Då förstår jag det så att statsrådet inte gjorde några överväganden eller bedömningar alls av att hyresnivån var så låg. Finns det någon nivå där statsrådet tror att han hade reagerat? Om hyresnivån på den aktuella lägenheten är kanske en tredjedel av den normala hyresnivån för en

liknande bostad på en liknande adress, hade det då inte varit rimligt att statsrådet funderade på skälen till detta?

Peter Hultqvist: Jag har inte uppfattat att det är en hyra av osedvanligt slag. Stiftelsen har en hyressättning som ska uppfattas som rimlig. Jag har heller inte uppfattat att detta har varit något som jag skulle kunna klandras för.

I inledningen av detta tittade bland andra en åklagare på hela detta ärende och kom fram till att det inte fanns något mer att göra i sammanhanget. För min del anser jag nog att den frågan därmed är avklarad.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande! Tack, statsrådet!

Jag tycker att det är mycket som har blivit ganska klart här. Alldeles efter det att statsrådet fick tipset kan jag tänka mig att det ändå fanns en stund av eftertanke innan statsrådet tog kontakt med stiftelsen. Hur gjorde statsrådet för att försäkra sig om att det inte fanns jäv i och med hyreskontraktet?

Peter Hultqvist: Nu är det så att det finns jävsregler som man har att förhålla sig till, och dem tar man ställning till i ärende för ärende när de kommer upp till hantering.

Som statsråd har man en skyldighet att ta ställning till om man ska delta i beredningsprocesser eller inte och om man slutligen ska delta i beslut. Det är så regelverket är utformat, och detta har jag försökt följa. Jag anser inte att det är ett grundläggande problem att jag har en lägenhet i en stiftelse där även tidigare statsråd bevisligen har haft lägenhet.

Frågan är om man förmår att hantera gällande jävsregler eller inte. Det anser jag att jag har gjort.

Agneta Börjesson (MP): Men jag kan väl se här att statsrådet innan, under och efter ändå har sett att det inte har funnits några jävsproblem. Kan statsrådet bekräfta det?

Peter Hultqvist: Jag har inte deltagit i någon beredning eller något beslut. Och jag har tagit konsekvensen av de jävsregler som finns.

Regeringen fattar kollektiva beslut. Om man anser att det kan finnas något problem ... För de här reglerna är utformade så att man bör avstå om det finns någon oklarhet. Om det kan finnas någonting som skulle kunna betyda att man kanske ändå skulle välja att avstå ska man göra det. Jag anser att jag har följt de här regelverken.

När det gäller den konkreta fastighetsförsäljningen, en affär med Stiftelsen MHS-Bostäder som är handlagd av Finansdepartementet och där jag icke har deltagit i beredningen, var det först i samband med vårandringsbudgeten som det kom upp. Då deltog jag inte i det beslutet.

Ali Esbati (V): Herr ordförande! Nu nämnde statsrådet det här med fastighetsaffären. Men det finns en annan frågeställning som också har varit uppe i debatten. Det gäller diskussionen om huruvida tjänsterna som köps av stiftelsen är att betrakta som otillåtet stöd från Försvarmakten till stiftelsen.

Jag har egentligen två frågor. Den ena gäller om detta i allmänhet har varit någonting som statsrådet har reflekterat över före signerandet av kontraktet, och om det finns några ärenden därefter, som har kommit upp i samband med

handläggningen av detta, som har träffats eller inte träffats av jävsförhållandena.

Peter Hultqvist: Jag skulle vilja att ledamoten utvecklar det här med tjänsteköp.

Ali Esbati (V): Det framkom senare, 2015, i Riksrevisionens rapport en del kritik mot att det fanns transaktioner mellan Försvarsmakten och stiftelsen som kunde betraktas som otillåtet stöd. Det är det det gäller.

Peter Hultqvist: Just den frågan är hanterad i myndighetsdialogen som vid det tillfället sköttes av statssekreterare Jan Salestrand. Han avgick ur styrelsen när han blev statssekreterare. Jag anser att den frågan är hanterad i det sammanhanget.

Ali Esbati (V): Då har det inte, efter det, kommit upp till diskussion på ett sätt som försvarsministern har deltagit i?

Peter Hultqvist: Alltså, vi har en ordning för hur sådant här ska gå till. Den typen av frågor som lyfts fram här ska hanteras i myndighetsdialogen, som Jan Salestrand skötte i det sammanhanget.

Stiftelsen MHS-Bostäder är inte någon verksamhet som är uppe till prövning på Försvarsdepartementet eller som någon huvudfråga i myndighetsdialogen. Det här är i vår verksamhet en verklig marginalfråga. Men saker och ting ska gå rätt till. Det sköttes av Jan Salestrand i samband med myndighetsdialogen.

För min del vill jag bara klargöra än en gång: Jag har inte deltagit i några beredningar eller några beslut.

Tina Ackefoht (L): Tack så mycket för redogörelsen, statsrådet! Jag tycker också att mycket är klarlagt. Men jag kan ändå inte låta bli att fastna vid jävsfrågan. Det är en fråga som ger oss mycket huvudbry, från olika håll naturligtvis.

Eftersom statsrådet är en erfaren man kan jag ändå inte låta bli att ställa en fråga. Statsrådet säger mycket riktigt att regeringen fattar beslut som ett kollektiv. Då har man också att agera så att ingen skugga faller över Sveriges regering. Om man då vet att MHS-Bostäder under flera års tid har pressat regeringen att godkänna den här stora markaffären, och om man vet att de kräver en rabatt på 400 miljoner kronor sett till marknadsvärdet, fanns det inte något tillfälle då det ringde en varningsklocka hos försvarsministern om att vara väldigt aktsam, även om jäv inte förelåg?

Peter Hultqvist: Jag vill bara tydliggöra att antingen är man med i en beredning och i att fatta ett beslut, eller också är man det inte.

Det finns jävsregler som har fastslagits. Och jag anser att jag har följt dem. Därmed har jag fullgjort min plikt i sammanhanget.

Jag har ingen anledning att sedan lägga mig i vad någon kan tro, tycka eller möjligen spekulera om. Antingen har man varit med i beredningen eller inte. Och jag har inte varit med i beredningen.

Det är Finansdepartementet som har skött det här ärendet, eftersom den typen av affärer ligger på det departementet.

Tina Ackeoft (L): Det tycker jag att försvarsministern har gjort tydligt; han har inte varit med i beredningen. Men stiftelsen har en väldigt nära koppling till Försvarsmakten. Kan man inte utifrån de premisserna ändå anses få en fördelaktig ställning vid en sådan här uthyrning, även om man inte är delaktig i en beredning?

Peter Hultqvist: Jag kan bara säga att jag har följt regelverket.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Tack för svaren så här långt, Peter Hultqvist!

Hela svaret kokar ned till: Jag har följt regelverket.

Jag kan förstå situationen: Man blir av med lägenheten som riksdagsledamot. Alternativen är inte många i Stockholm. Så får man ett tips av någon onämnd på Regeringskansliet, och alla funderingar skjuts åt sidan inför det framtida regeringssammanträdet när statsrådet har att ta ställning till om han är jävig eller inte.

Men det är inte riktigt så enkelt. KU har sagt att regeringens ledamöter ska iaktta betydande säkerhetsavstånd till gränsen mellan vad som är tillbörligt och otillbörligt. Vidare ska statsrådet värna om statsrådstjänstens integritet och inte, citat: göra något som är ägnat åt att rubba förtroendet i beslutsfattarens opartiskhet.

Fanns det ändå inte en liten tanke hos statsrådet när han snabbt skrev på kontraktet: Har jag verkligen ett betydande säkerhetsavstånd till gränsen mellan vad som är tillbörligt och otillbörligt – i den stunden där och då, inte i ett framtida regeringsbeslut?

Peter Hultqvist: Ledamoten ger egentligen en bra beskrivning av varför jag inte deltog i vare sig beredning eller beslut av ärendet.

Tuve Skånberg (KD): Men jag skulle väldigt gärna vilja få svar på min fråga. I den stund statsrådet skriver på hyreskontraktet – han vet om att det är emot stadgarna för MHS. Han vet om eller blev så småningom klar över rabatten när det gäller hyresnivån. Han vet om eller kunde ha tagit reda på situationen med rabatten på 430 miljoner kronor – gör han då och där, när han skriver under kontraktet, inget övervägande om ett betydande säkerhetsavstånd till gränsen mellan vad som är tillbörligt och otillbörligt?

Peter Hultqvist: Till att börja med bör KU nog i så fall kontrollera med stiftelsen om det är emot stadgarna och de tillstånd som stiftelsen har från länsstyrelsen när det gäller hur man reglerar sin uthyrningsverksamhet. Jag har uppfattat det som att man har möjlighet att göra den här typen av uthyrningar, som har hjälpt mig och också Anders Borg. Men det är en sak som KU i så fall kan kontrollera direkt med stiftelsen. Jag tycker inte att det för min del är rimligt att försätta mig i en situation där jag godkänner ett resonemang om det är emot någon sorts regelverk att hyra ut till mig. Det är det första jag vill säga.

Det andra jag vill säga är att det i så fall också bör redas ut med stiftelsen om det verkligen är rabatterade hyror eller inte. Jag har inte uppfattat att det är

på det sättet. Jag är därför inte beredd att här gå i god för att ledamotens påstående i sammanhanget är korrekt.

Det tredje är att det finns ett regelverk. Det är också det regelverket som reglerar det som man kallar för säkerhetsavståndet i de här sammanhangen. Just av den orsaken anser jag att jag har tagit de hänsyn och de mått och steg som bör vidtas i sammanhanget, det vill säga att hålla ett avstånd till denna fråga och till denna hantering genom att inte delta i vare sig beredningsprocess eller beslut.

Tuve Skånberg (KD): Jag tycker att svaret är uttömmande. Det är vid regeringsbesluten, där och bara där, som statsrådet gör de här övervägandena. Men vid kontraktstecknandet drog det inte ens genom huvudet – ska jag förstå det så? – att han ska ha ett säkerhetsavstånd. Gjorde statsrådet över huvud taget någon bedömning? Tog statsrådet reda på något av det som nu har kommit fram?

Peter Hultqvist: Till att börja med är jag inte beredd att gå i god för den beskrivning som Skånberg gör av det här ärendet och mina eventuella funderingar kring det sammanhanget.

Det jag har varit van vid att förhålla mig till genom åren som förtroendevald i en mängd sammanhang är de jävsregler som gäller i olika sammanhang. Det är det som man får försöka följa, och det är också det som utgör säkerhetsavståndet i det här.

När det gäller att det skulle vara problematiskt att bo i en lägenhet i just den stiftelsen vill jag bara påminna om att andra statsråd har gjort samma sak tidigare.

Jag har följt regelverket. Jag har på det sättet upprätthållit säkerhetsavståndet. Jag har inte deltagit i beredningar. Jag har inte deltagit i beslut.

Ordföranden: Det var första frågerundan. Finns det fler frågor från ledamöterna?

Hans Ekström (S): Jag tycker att statsrådet har klargjort på ett bra sätt att han har hållit sig ifrån jävsliknande situation. Jag är alltså nöjd.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! Jag är inte lika övertygad som min kollega Ekström om ett antal frågetecken. Om vi går över från själva kontraktsskrivningen till förhållandet mellan MHS-Bostäders intresse av en fastighetsaffär och att detta är ett regeringsärende – jag förutsätter att det är ett regeringsärende på grund av dess storlek i antal kronor – har det som försvarsministern föredragit överlämnats till Finansdepartementet.

Men under tiden efter att försvarsministern har tillträtt har det till Försvarsdepartementet kommit två akter rörande MHS-Bostäder. Jag frågar helt enkelt vad dessa akter handlar om.

Peter Hultqvist: I det skriftliga underlag som tidigare har levererats till KU från Finansdepartementet står det så här: Ärendena rör framställningar från Försvarsmakten avseende bland annat överlåtelse av tre av statens fastigheter i Stockholm – Svea Artilleri 2, Smyrna 3 och Ryttmästaren 14 – från Fortifikationsverket till Stiftelsen MHS-Bostäder. Fastigheterna är upplåtna

med tomträtt till stiftelsen. Båda ärendena har tidigare handlagts av Försvarsdepartementet men överlämnats till Socialdepartementet i februari 2012 respektive juni 2014, före det att Peter Hultqvist tillträdde som försvarsminister. Sedan januari 2015 handläggs ärendena av Finansdepartementet, till vilket Fortifikationsverket numera hör. Ärendena bereds. Peter Hultqvist har inte deltagit i beredningen. Några beslut i ärendena har inte fattats.

Det var vid den tidpunkten som detta papper skrevs. Sedan har det fattats beslut i samband med att regeringen hanterade vårändringsbudgeten. Och det beslutet har jag inte deltagit i.

Annicka Engblom (M): Försvarsministern säger i ena meningen i ett tidigare meningsutbyte här att regeringen fattar kollektiva beslut. Och i andra meningen säger han att han själv inte har deltagit i beslutet.

Hur hanterar regeringen detta egentligen? Är det kollektivt eller inte? Är det brukligt att det bara är vissa ministrar som kan ta beslut om fastighetsaffärer och liknande, och är det då inte ett kollektivt beslut? Kan försvarsministern reda ut det?

Peter Hultqvist: Besluten i regeringen är alltid kollektiva.

Om det finns en fråga som kan leda till att någon kan ifrågasätta om ett enskilt statsråd ska delta i när det ska fattas ett beslut på grund av de jävsregler som finns ska det statsrådet avstå från att delta i beslutet. Det jag har gjort handlar alltså inte om att jag i ena stunden har sagt det ena och sedan menat något annat i den andra stunden. Jag har följt gällande regelverk för hur sådant här ska hanteras. Det är vad jag har gjort.

Annicka Engblom (M): Jag har ändå en avslutande fråga. Om man ska sammanfatta och ta den sammantagna bilden – vi har ju ett ärende till att hantera här – så har det ju nämnts i underlaget och av försvarsministern att tidigare ministrar också har fått möjligheten att hyra av MHS-Bostäder. Men där har ändå inte det nära förhållandet förelegat mellan vilka som sitter i styrelsen, vilka äger styrelsen och vem som är departementschef och som äger yttersta beslutsfattanderätt för dessa styrelseledamöter egentligen, i ett annat sammanhang.

Det är ändå en delikatess i detta, och när jag i min första fråga lyfte frågan om lämpligheten i det hela så höll sig försvarsministern fast vid staketet kring jävsfrågan. Jag vill fortfarande ha ett uttryck av försvarsministern om han någon gång under hela den här processen funderade på och diskuterade lämpligheten i det hela. Rimligtvis borde det väl vara så, eftersom en åklagare har varit inkopplad på ärendet.

Peter Hultqvist: För det första, i det aktuella ärendet som jag har förstått att man skulle undersöka här, är det inte Försvarsdepartementet som är handläggare, utan det är Finansdepartementet. Det har jag nu klargjort ett antal gånger.

När det gäller jävsregler, återigen, är man antingen jävig eller så är man inte jävig. Det är liksom det grundläggande. Sedan har vi det att om det kan

misstänkas att man befinner sig i en sådan situation där någon kan påkalla att man är jävig så bör man överväga huruvida man ska delta i ett beslut eller inte.

Eftersom jag med önskvärd tydlighet har fått klart för mig att det har både misstänkts och spekulerats om både det ena och det andra i det här så valde jag mycket, mycket tidigt att inte delta i någonting när det gäller beredning och beslut i det här sammanhanget. Det har också bekräftats i de skriftliga underlag som utskottet har fått ta del av.

Det enda jag kan säga om det här är att jag har försökt att upprätthålla säkerhetsavståndet. Jag har försökt leva enligt det regelverk som finns. Jag har inte deltagit i någon beredning, och jag har inte deltagit i något beslut.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Låt mig citera några rader från en artikel i Svenska Dagbladet – jag tror att den är daterad den 16 januari i år med rubriken ”Länsstyrelsen beklagar ’begreppsförvirring’”: ”Enligt ett så kallat förhandsbesked från Länsstyrelsen i november 2014 finns ingen erinran mot att ’i undantagsfall och för begränsad tid’ hyra ut lägenheter ’till anställda i regeringskansliet, Försvarshögskolans lärare eller andra statsanställda’. Villkoret är enligt Länsstyrelsen att det finns lediga lägenheter när övriga behov är tillgodosedda och att stiftelsen kan visa att så är fallet.”

Den första frågan är helt enkelt: Ska konstitutionsutskottet betrakta en minister som i formell mening anställd vid Regeringskansliet?

Den andra frågan blir då om statsrådet gjorde några som helst överväganden kring om det var så att övriga behov var tillgodosedda och att stiftelsen kunde visa att så faktiskt var fallet.

Ordföranden: Det är väl en fråga som mer handlar om stiftelsens tillämpning av de här reglerna snarare än försvarsministerns. Men vill försvarsministern kommentera frågan ändå går det naturligtvis bra.

Peter Hultqvist: Jag får nog faktiskt även här hänvisa till stiftelsen om man vill ha en djupare utredning av just det sammanhanget.

Jonas Millard (SD): Tack, ordförande! Man kanske åtminstone skulle kunna få en kommentar kring huruvida ministern anser sig vara anställd vid Regeringskansliet eller inte.

Peter Hultqvist: Jag har alltså ett uppdrag och är utsedd som statsråd i regeringen. Det är min position, och jag kan konstatera att stiftelsen även tidigare har hyrt ut till statsråd. Jag fick information om den här möjligheten från Regeringskansliet.

Ordföranden: Precis, för det är ju inte stiftelsens rättstillämpning som vi granskar. Finns det fler frågor?

Peter Hultqvist: Man kan väl komplettera med att Regeringskansliet är regeringens stabsorgan i sammanhanget.

Ordföranden: Om det inte finns några ytterligare frågor har jag själv ett par avslutande frågor för att fånga upp det som Ali Esbati var inne på, nämligen den granskning som Riksrevisionen har gjort av Försvarsmakten, där man hävdar att en del av Försvarsmaktens utbetalningar till stiftelsen MHS-

Bostäder utgör otillåtet stöd, stöd som skulle förutsätta ett särskilt tillstånd från regeringen för att få ges.

Dessa synpunkter har Riksrevisionen framfört för flera år sedan, men trots detta har Försvarmakten fortsatt med utbetalningar på oförändrat sätt såvitt framgår av det underlag som utskottet har fått del av.

När vi har frågat skriftligen om detta svarar regeringen att man fortsatt följer Försvarmaktens arbete med ”intern styrning och kontroll”. Men här framstår för mig saken som ganska enkel: att antingen ger regeringen Försvarmakten tillstånd att lämna ekonomiska bidrag till den här stiftelsen eller också måste utbetalningarna upphöra.

Då blir min fråga: Tänker regeringen ge Försvarmakten tillstånd att lämna de här bidragen?

Peter Hultqvist: Det är korrekt, det som ordförande Norlén säger här om att vi i samband med myndighetsdialogerna med Försvarmakten har tagit upp frågan. Den var uppe den 23 juni 2015 som en av agendapunkterna.

Det var en genomgång av vilka åtgärder som myndigheten vidtagit och planerat att vidta för att stärka den interna styrningen och kontrollen, bland annat med hänvisning till Riksrevisionens påpekande i deras revisionsrapporter. Det här var en dialog som statssekreteraren skötte, vilket jag har sagt tidigare här i dag, så det är en upprepning från min sida.

När det gäller exakt de här utbetalningarna och den typen av hantering är det ingenting som jag är beredd att gå in på i dag, utan i så fall får man återkomma i det ärendet.

Ordföranden: Skälet till att jag ändå ville följa upp Ali Esbatis frågor är att det ju är riktigt som försvarsministern säger att när ett ärende bereds och det ska fattas beslut så kommer jävsreglerna in. Men man kan ju också tänka sig att även en underlåtenhet att agera kan vara känslig ur jävssynpunkt, att om man ser att den här stiftelsen får pengar på ett felaktigt sätt och regeringen väljer att inte ingripa mot de felaktiga utbetalningarna så kan man ju också utifrån den underlåtenheten ställa sig frågan vad det beror på, varför man inte agerar tydligare mot Försvarmakten vad gäller Försvarmaktens agerande mot stiftelsen.

Det är det som gör att vi ställer frågor kring det här och funderar på om det finns något särskilt skäl till att Försvarsdepartementet varit så mjuka gentemot Försvarmakten i förhållande till det som Riksrevisionen beskriver som ett regelbrott från Försvarmaktens sida.

Peter Hultqvist: Om ni vill utreda den frågan bör ni nog ta kontakt med Jan Salestrand så att han i så fall får komma hit och redogöra för den myndighetsdialog som han har fört i sammanhanget. Jag känner inte till hur det gick till på det sammanträdet, eller vad som sas, eftersom jag inte deltog på mötet.

Det finns heller ingen grund för att värdera vare sig mjukhet eller hårdhet i det här i dagsläget, utan jag vill nog i så fall uppmana utskottet att ta en kontakt med Jan Salestrand så kan han redogöra ytterligare för just den delen i sammanhanget.

Ordföranden: Här har tydligen statssekreterare Salestrand fört en myndighetsdialog med Försvarsmakten som rör stiftelsen MHS-Bostäder som han själv satt i styrelsen för bara åtta månader innan. Just apropå jäv och lämplighet och så är det kanske oundvikligt att ställa frågan hur försvarsministern ser på Salestrands agerande i det sammanhanget?

Peter Hultqvist: Antingen sitter man i styrelsen eller så sitter man inte i styrelsen. När man har avgått och har en annan uppgift, då är det den uppgiften som gäller.

Ordföranden: Så försvarsministern har inte deltagit i några diskussioner internt på departementet om relationen mellan Försvarsmakten och MHS-Bostäder vad gäller rapporten från Riksrevisionen?

Peter Hultqvist: Jag har tidigare klargjort att jag inte har deltagit vare sig i beredningar eller beslut när det gäller MHS-stiftelsen.

Ordföranden: Då tror jag att vi har uttömt frågorna i det här ärendet.

Tuve Skånberg hade en avslutande fråga.

Tuve Skånberg (KD): Tack, ordförande! Mot bakgrund av allt vad vi har hört som senare har kommit fram i medierna och i utskottsförhøret här är det väl uppenbart att det inte var så alldeles enkelt den gången som statsrådet satte pennan till papperet. Borde inte statsrådet ha övervägt, där och då, om han hade ett säkerhetsavstånd så att han hade sluppit hamna i den här situationen, sluppit bli granskad av åklagaren, just därför att allmänhetens förtroende för ministerns opartiskhet ska upprätthållas och inte ens ställas i fråga?

Ordföranden: Jag tror kanske att försvarsministern möjligen har svarat på den frågan redan.

Peter Hultqvist: Nu var det så att åklagaren ansåg att det liksom inte fanns någon anledning att fortsätta med någon förundersökning i sammanhanget. Det är väl ett faktaförhållande som är viktigt att konstatera.

Sedan har jag redogjort för här, åtskilliga gånger nu, hur jag ser på jävsregler, hur jag har försökt följa gällande jävsregler, hur jag har hanterat beredningsprocesser genom att inte delta och att jag inte heller har deltagit i några beslut.

Jag rår inte över hur debatter, artiklar och allting som är runt omkring utformas och vad syftena i de sammanhangen kan vara. Jag har bara försökt hålla mig till gällande regelverk och leva efter detta, och jag är väl underkunnig om både beredningsprocesser, beslutsprocesser och gällande jävsregler.

Ordföranden: Vi går vidare med granskningsärende 7 Försvarsministerns information om en ubåtsbeställning. Där är det som sagt var en mindre del i början som är öppen, och därefter förflyttar vi oss och har en sluten utfrågning.

Även här har försvarsministern möjlighet att ge en kortare inledning. Därefter ställer vi frågor.

Peter Hultqvist: Ordförande! I en anmälan till konstitutionsutskottet har man begärt att utskottet ska granska om jag iakttagit saklighetskravet i regeringsformen, information till riksdagen om beställning av två nya ubåtar.

Jag vill inledningsvis slå fast att såväl riksdagen i sin helhet som försvarsutskottet under många års tid har fått en stor mängd information i detta ärende, något som också framgår av de skriftliga svaren till konstitutionsutskottet.

Ända sedan 2010 har riksdagen orienterats löpande, bland annat genom redovisning i budgetpropositionerna, om hur anskaffningen av ubåtarna har fortlöpt.

Information har lämnats i budgetpropositionen för följande år: 2011, 2012, 2014, 2015, 2016 och 2017. När det gäller år 2014 har informationen lämnats såväl i budgetpropositionen som i vårändringsbudgeten.

Jag vill också i sammanhanget erinra om följande resonemang som fördes i Försvarsberedningens rapport Ds 2014:20 i vilken samtliga politiska partier deltog. Jag citerar: "Ubåtsförmågan är central för Försvarsmaktens samlade förmåga att genomföra operationer i närområdet varför beslut om investering i en ny ubåtsgeneration har fattats."

Försvarsberedningens rapport följdes upp av skrivningar i regeringens försvarspolitiska inriktningsproposition i vilken regeringen bland annat redovisar: "Under perioden påbörjas även byggnation av två nya ubåtar."

Propositionen antogs av riksdagen den 16 juni 2015.

Den information som har lämnats till riksdagen har varit korrekt och relevant i förhållande till det mandat som riksdagen har lämnat i ärendet. Att riksdagen har varit djupt initierad i ärendet framgår inte minst av det initiativ som riksdagen beslutade den 11 juni 2014.

I vårändringsbudgeten för 2014 redovisade den förra regeringen att det inte längre var möjligt att genomföra byggnationen av de nya ubåtarna inom ramen för den då valda lösningen och att en ny industriell lösning var nödvändig och att man bedömde ubåtsförmågan som ett väsentligt säkerhetsintresse.

Försvarsutskottet instämde i regeringens bedömning att undervattensförmågan är ett väsentligt säkerhetsintresse och välkomnade de åtgärder regeringen beskrev för att förmågan skulle kunna bibehållas. Dessutom tillkännagav alltså riksdagen för regeringen som sin mening att statens möjligheter att vid behov utöva inflytande över äganderätten till Karlskronavarvet skulle säkerställas. Regeringen bemyndigades att, om det bedömdes nödvändigt, ingå åtagande om att kompensera Saab för eventuella kostnader som kunde drabba bolaget till följd av miljöskador på fastigheterna med anledning av verksamheten som bedrivits på varvet fram till dess att Saab förvärvade desamma.

Den 15 maj 2014, det vill säga efter att vårändringsbudgeten hade lämnats till riksdagen, beslutade den förra regeringen att bemyndiga Försvarsmakten att beställa projektering och konstruktionsöversyn för ubåtsproduktion med en ny försörjningslösning. Samtidigt upphävde regeringen beslutet från 2010. Samma dag beslutade regeringen också att medge Materielverket nödvändiga

undantag från upphandlingsbestämmelser, med hänsyn till rikets väsentliga säkerhetsintressen, för att upphandlingen skulle riktas till Saab AB.

Den nu sittande regeringen återkom med information om detta under hösten 2014 i budgetpropositionen för 2015 med bland annat följande redovisning: I propositionen Vårändringsbudget för 2015 konstaterades dels att undervattensförmågan utgör ett väsentligt säkerhetsintresse och att bibehållandet av kompetensbasen är nödvändig för att tillförsäkra Försvarsmakten denna förmåga, dels att en konstruktionsöversyn av nästa generations ubåt bör genomföras. Mot denna bakgrund har beställningar av konstruktionsöversyn och projektering lagts på Saab AB.

I juli 2014 offentliggjordes Saabs köp av TKMS AB, före detta Kockums AB. Regeringen bedömde att den nya industriella lösningen skulle skapa förutsättningar för att trygga undervattensförmågan långsiktigt. Därutöver förtecknades byggnationsfasen av nästa generations ubåt som en delmängd av förslaget till beställningsbemyndigande för anslaget 1.3. Först därefter, den 19 mars 2015, följdes beslutet om en konstruktionsöversyn upp med ett bemyndigande om att beställa anskaffning och byggnation av två nya ubåtar.

Den här regeringen fullföljde alltså det som den förra regeringen hade påbörjat, och båda besluten ersatte besluten från 2010. Syftet var alltså att fullfölja riksdagsmandatet att anskaffa två nya ubåtar, dock med en ny industriell lösning, vilket framgick av den information som löpande lämnats till riksdagen. Riksdagen har således på intet sätt varit oinformerad om utvecklingen i ubåtsprojektet.

I sina frågeställningar tar konstitutionsutskottet upp frågan om export till annat land kopplat till anskaffning av ubåtarna. Först och främst vill jag framhålla att riksdagens bemyndigande om anskaffning inte var villkorat av någon projektspecifik ekonomisk ram. Den kostnadsram som regeringen haft att förhålla sig till är i stället den ram för beställningsbemyndigande som riksdagen har beslutat för det aktuella anslaget 1.3. Vid tidpunkten för bemyndigandet till Försvarsmakten år 2015 uppgick bemyndiganderamen till 66 miljarder kronor. Denna ram överskreds inte. Riksdagsmandatet var inte heller villkorat av att ubåtarna skulle ha en viss industriell eller teknisk lösning eller att anskaffningen skulle ske med eller utan annan part. Det har stått regeringen fritt att bestämma om detta. Ytterligare riksdagsbeslut i ärendet har inte bedömts som behövligt.

Jag stannar där och återkommer, om lämpligt, med en kortare inledning i den del av denna utfrågning som kommer att ske bakom stängda dörrar.

Ordföranden: Tanken är att vi här i den öppna delen enbart ska avhandla frågan om riksdagens bemyndiganden till regeringen. Frågor om innehållet i eventuella avtal får lämnas till den slutna delen, även om försvarsministern i och för sig kommenterade vissa frågor här i sin inledning. Tanken är att det av sekretesskäl ska vara en mer begränsad diskussion här.

Vi tackar för inledningen.

Allan Widman (L): Herr ordförande! Jag avser naturligtvis att återkomma i den slutna delen av utfrågningen av försvarsministern. I bemyndigandedelen har jag egentligen bara en fråga.

Den gamla regeringen ansåg det nödvändigt med ett särskilt bemyndigande 2010, som försvarsministern nu redogjorde för. Men som jag förstår menar försvarsministern att det allmänna bemyndigandet avseende all anskaffning av försvarsmateriel i sig är tillräckligt i termer av bemyndigande från riksdagen. Men frågan är: Varför gjorde då den föregående regeringen en annan bedömning på den här punkten än den som regeringen nu har gjort?

Peter Hultqvist: Riksdagen bemyndigade alltså regeringen den 16 juni 2010 att besluta om anskaffning av två nya ubåtar, och det fanns inte någon villkorad projektspecifik ekonomisk ram. Finansieringen ingick i Försvarsmaktens långsiktiga investeringsplan och skulle inrymmas inom ramen för de beräknade anslagen. Riksdagsmandatet var heller inte villkorat av att ubåtarna skulle ha en viss industriell eller teknisk lösning, och det fanns inte något villkor om anskaffning med eller utan annan part. Redan från början var detta alltså inte låst vid någon särskild ram.

Det som sedan kommit upp när affären redovisats är den ram som regeringen har satt, men den håller sig inom den samlade investeringsramen.

Allan Widman (L): Jag uppfattade inte, herr ordförande, att jag fick svar på min fråga om varför den nu sittande regeringen har gjort en annan bedömning av vad som krävs i form av bemyndigande än vad den tidigare regeringen gjorde.

Peter Hultqvist: Det som gjordes var att man bytte industriell lösning. Det var det som krånglade till det för den tidigare regeringen när man försökte verkställa beslutet om att vi skulle ha två nya ubåtar. Varvet ägdes av Thyssen-Krupp. De förhandlingar som fördes gick inte att slutföra. Jag ska inte gå in i detalj på alla dessa saker. Widman själv kanske också har en förnimmelse av hur det var på den tiden.

Detta föranledde den förra regeringen att vidta de mått och steg man gjorde. Därför fattade man beslut senare, när den nya industriella lösningen fanns, om att påbörja en ny konstruktionsöversyn och en projektering i syfte att upphandla ubåtarna. Det är utifrån denna plattform som nuvarande regering har fortsatt att arbeta. Vi menar att det beslut som vi har fattat har ersatt det tidigare regeringsbeslutet, som vi upphävde genom vårt beslut om att gå in i upphandlingsprocessen. Detta ska också läggas till alla de markeringar som jag gjorde inledningsvis om information som lämnats i budgetpropositionerna 2011, 2012, 2014, 2015, 2016 och 2017.

Allan Widman (L): Jag märker att jag inte riktigt får svar på min fråga, och jag kommer inte att ställa den en tredje gång.

Hans Ekström (S): Jag tycker att statsrådet har gett en bra bild av vilken information riksdagen har fått.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! Jag har samma funderingar som Allan Widman just kring själva bemyndigandet. För klargörandets skull:

Regeringen får ju särskilda mandat vid investeringar av den här sorten, vilket man också fick 2010, som försvarsministern har redogjort för, för införskaffande av två ubåtar att ersätta Sörmlandstypen och modifiering av Gotlandsubåtarna.

Eftersom försvarsministern tidigare som riksdagsledamot har suttit i KU är ju försvarsministern förtrogen med skrivelse 75, det vill säga riksdagsskrivelsen som beskriver regeringens hantering av både tillkännagivande och andra beslut. Där avskrevs detta bemyndigande 2011. Därmed är det ett tomrum mellan ett nytt bemyndigande från riksdagen och det beslut som regeringen fattade om ubåtbeställningen 2015. Eller, och det är här det stora frågetecknet ligger, har det tagits ett nytt beslut om bemyndigande? Vi känner inte till det här i riksdagen i alla fall.

Peter Hultqvist: Den nuvarande regeringen upphävde den gamla regeringens beslut och ersatte det med de nya besluten. Det var det som gjordes.

När det gäller riksdagens roll i sammanhanget har vi i ett otal budgetpropositioner och i en inriktningsproposition klargjort inriktningen att beställa två ubåtar. Denna inriktning klargörs också tydligt i ett regeringsbeslut från den 15 maj 2014, som Beatrice Ask har undertecknat: Verksamheten syftar till att inom ramen för en långsiktig konsoliderad försörjningslösning för undervattensområdet förbereda kommande beställningar av generalöversyner, visstidsförlängningar, halvtidsmodifieringar och nybyggnationer av ubåtar. Därigenom skapas förutsättningar för att tillgodose Försvarsmaktens operativa behov inom undervattensområdet.

Så här ska det vara: Den förra regeringen upphävde det gamla regeringsbeslutet, men vi ersatte det med ett nytt regeringsbeslut. Ursäkta att jag blandar ihop orden här.

Sedan har jag redogjort för den förra regeringens inriktning i arbetet och hur man skulle gå till väga med det här ärendet. Jag har också redogjort för alla budgetpropositioner där detta har berörts och även inriktningspropositionens inriktning i sammanhanget.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! Tack, försvarsministern! Det kanske var en liten freudiansk felsägning om vilken regering det gällde, med tanke på att det här är ett väldigt brett beslut. Vi ifrågasätter inte behovet av dessa så viktiga förstärkningar av Försvarsmaktens ubåtar och andra verksamheter. Det är något som vi definitivt har breda överenskommelser kring. Men ska jag tolka försvarsministerns svar som att regeringen har bedömt att något nytt bemyndigande från riksdagen i den fortsatta fasen inte behövs, utan att man bakar in detta i de årligen återkommande rambesluten som fattas i samband med budgeten?

Peter Hultqvist: Mot bakgrund av alla tidigare beslut, informationer och budgetpropositionsredovisningar ansåg vi detta. Jag försökte också redogöra för det rent tekniska upplägget som jag hoppas är klargjort nu.

Ordföranden: Jag kan inte avhålla mig från att ställa en ytterligare följdfråga på det spår som Annicka Engblom och Allan Widman varit inne på, bara för tydlighetens skull.

Som vi har förstått det fattar riksdagen särskilda beslut när det gäller stora försvarsvarsmaterielprojekt om att bemyndiga regeringen att ingå avtal – om Gripen, ubåtar eller andra stora projekt. Dessutom finns det ett anslagsbemyndigande, som försvarsministern nämnde, där man anslår en större mängd pengar, ett beställningsbemyndigande, för åtaganden som kan gälla flera år framåt. Men om man bortser från bemyndigandet om pengarna utan i stället fokuserar just på frågan om bemyndigandet om själva anskaffningen fattade ju riksdagen, som försvarsministern har sagt, 2010 ett beslut om att bemyndiga regeringen att 2010 fatta beslut om beställning av två nya ubåtar, vilket regeringen också gjorde.

Men i beslutet om bemyndigandet står det att det beslutet skulle fattas 2010. Därför redovisades den här riksdagsskrivelsen, med det här bemyndigandet, som slutbehandlad 2011. Det är det som gör att vi ställer frågan: Med stöd av vilket riksdagsbemyndigande beslutade regeringen 2015 att beställa två nya ubåtar?

Vi ifrågasätter absolut inte att regeringen har informerat riksdagen om ubåtsprojektet, för det har skett vid många tillfällen. Men vi hade en diskussion i utskottet förra året om inköp av helikoptrar till Sjöfartsverket. Där hade det också förekommit information från regeringen till riksdagen om de här helikoptrarna, men det fanns inget bemyndigande från riksdagen till regeringen att köpa helikoptrarna, vilket KU då kritiserade – det gällde då den förra regeringen.

Därför blir frågan: När försvarsministern säger att det fanns ett bemyndigande att köpa två ubåtar 2015 – är det då bemyndigandet som riksdagen beslutade 2010 som försvarsministern hänvisar till? Bara så att vi får det helt tydligt.

Peter Hultqvist: Alltså, vi har utgått från 2010 som bas i alltihop det här. Vi har utgått också från den gamla regeringens agerande när man då fattar beslut också om att gå in med väsentliga säkerhetsintressen och när man gör den industriella lösningen och när man i följd av detta också beställer en konstruktionsöversyn och projektering med inriktning på beställning av två nya ubåtar och kopplat till samtliga de här redovisningarna, som vi har gjort, plus att det slutligen var ett bekräftande beslut också i inriktningspropositionen. Då har vi utgått från att detta är riksdagens vilja. Detta är förankrat. Och vi har utgått från den grund som fanns 2010.

Jag tycker att vårt agerande, också genom att man gick vidare med produktionsöversyn eller konstruktionsöversyn och projektering, ligger i samma anda som den förra regeringens sätt att agera i det här sammanhanget. Så är det.

Tuve Skånberg (KD): Men nu, ordförande, kommer vi till själva sakernas kärna. Statsrådet säger att han har utgått från bemyndigandet 16 juni 2010. Han säger att detta är förankrat. Men statsrådet har ju en bakgrund som vice

ordförande i konstitutionsutskottet och vet om att det inte räcker med att man förankrar i bilaterala samtal mellan partierna, utan det måste finnas ett beslut i botten. Det måste finnas ett riksdagsbeslut med ett bemyndigande. Och det slutbehandlades 2011. Efter 2011 är det ett vakuum. Det finns ingenting. Har inte statsrådet övervägt detta? Det finns inget bemyndigande.

Peter Hultqvist: Nu är väl läget det att jag aldrig har varit vice ordförande i konstitutionsutskottet. Jag vill bara ha det klarlagt inledningsvis.

Ja, men det är en viss skillnad. Det var Per Bill som var vice ordförande på den tiden.

Sedan har jag redogjort, i min inledning, för hur vi ser på hela det här ärendet och de förhållanden vi har utgått ifrån. Jag tycker att jag har varit rätt så tydlig i det sammanhanget om vilka överväganden vi har gjort och hur vi har gått tillväga och vilka hänvisningar som finns i det här sammanhanget. Jag har utöver det ingenting att tillägga.

Ordföranden: Då ajournerar vi förhandlingarna och förflyttar oss till utskottets sessionssal, där det serveras kaffe.

Bilaga B7 Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson

Torsdagen den 27 april 2017

Granskningsärende 16 Justitie- och migrationsministerns uttalanden om rikspolischefen (se avsnitt 4.10)

Granskningsärende 33 Migrationsministerns samråd med EU-nämnden angående svensk ståndpunkt rörande kommissionens meddelande ”En reform av det gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa” (se avsnitt 1.4)

Ordföranden: Då återupptar vi förhandlingarna, och jag förklarar den öppna delen av konstitutionsutskottets sammanträde i dag för inledd.

Vi välkomnar justitie- och migrationsminister Morgan Johansson till utskottet för att diskutera konstitutionsutskottets granskningsärende 33, Migrationsministerns samråd med EU-nämnden angående svensk ståndpunkt rörande kommissionens meddelande ”En reform av det gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa”. Ordningen är som vanligt att ministern får möjlighet att göra en inledning och ge sin syn på ärendet. Därefter ställer ledamöterna frågor, först anmälade parti och därefter partierna i storleksordning.

Varmt välkommen, migrationsministern, att presentera bisittare och inleda!

Morgan Johansson: Tack! Med mig har jag Ola Henriksson, som är planeringschef på departementet.

Låt mig först ställa en fråga: Är det bara granskningsärende 33 vi ska avhandla? Jag har nämligen fått annan information.

Ordföranden: Det är riktigt. Det var ordföranden som hade lagt sina papper i fel ordning. Jag ber om ursäkt. Jag ska inte komma med fäniga uttalanden om sol och fläckar och så vidare, men jag konstaterar att vi först ska tala om granskningsärende 16, som handlar om en helt annan fråga, nämligen justitie- och migrationsministerns uttalanden om rikspolischefen. Det är i den änden vi ska börja. Annars är ordningen densamma: Ministern får inleda, och därefter ställer vi frågor. Varmt välkommen, ministern, att tala med oss om sina uttalanden om rikspolischefen!

Morgan Johansson: Granskningsärende 16 rör alltså en intervju som Dagens Nyheter gjorde med mig i direkt anslutning till regeringssammanträdet den 14 juli 2016. Principen om alla människors lika värde är central och grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Det är därför som vår grundlag kräver att Polismyndigheten och andra som utövar offentlig makt respekterar detta i sin verksamhet. Mitt uttalande då avsåg att understryka vikten av att värna principen om respekt för alla människors lika värde vid utövning av offentlig makt. Det är egentligen den enda kommentar jag har till detta ärende. Jag är öppen för att svara på frågor från KU:s ledamöter.

Ordföranden: Tack för den inledningen! Då lämnar jag ordet först till anmälände parti, Sverigedemokraterna. Jonas Millard, var så god!

Jonas Millard (SD): Detta var nog en av de kortaste inledningarna i KU:s historia, men då har vi desto mer tid att ställa relevanta frågor.

Detta ärende grundar sig som sagt i uttalanden som rikspolischefen har gjort och som statsrådet sedan har kommenterat. För att få ett klargörande kan vi väl initialt ställa frågan om statsrådet kände till att det vid tiden för uttalandet också pågick utredningar om de uttalanden som rikspolischefen hade gjort.

Morgan Johansson: Nej, faktiskt inte. Det blev jag uppmärksam på efteråt. Det här var ju i samband med vad vi kallar sommarregering, då vi alltså presenterar några av de frågor som vi har hanterat just på den torsdagen. Jag var ordförande vid det regeringssammanträdet och hade då en presskonferens med anledning av detta. Ni vet att de här uttalandena var ju rätt omdiskuterade.

Jag fick frågor som handlade om mitt förtroende för rikspolischefen och vad jag tyckte i det här sammanhanget. Då sa jag två saker. Det ena var att jag har stort förtroende för rikspolischefen. Det andra var att jag kritiserade Sverigedemokraterna som parti. Detta var ju också i samband med den stora diskussion som vi hade haft om asylhanteringen. Det var ju detta som rikspolischefens uttalande i grunden handlade om.

Bakom oss hade vi en situation där vi exempelvis hade ett stort antal anlagda bränder mot asylboenden. Jag tror att vi hade 14 anlagda bränder. I samband med detta, under hösten 2015, gick Sverigedemokraterna ut och lade ut adresser på asylboenden till offentligheten, vilket naturligtvis ledde till rätt stora säkerhetsproblem och inte minst problem för polisen.

Jag gjorde alltså två saker vid intervjun: Jag uttalade mitt stöd för rikspolischefen och jag kritiserade Sverigedemokraterna på ett par punkter. Jag tror nog att Sverigedemokraterna faktiskt får leva med att man ska kunna göra sådant i en offentlig debatt.

Jonas Millard (SD): Då har alltså statsrådet redogjort för att han inte kände till att det för tillfället pågick en utredning om just detta. Om du hade haft den kannedomen, hade du fortfarande valt att göra dessa uttalanden, trots att det pågick en utredning, och på så sätt riskera att de myndigheter som skulle göra denna utredning skulle kunna bli påverkade?

Morgan Johansson: Herr ordförande! När man som statsråd får en fråga huruvida man har förtroende eller inte för en myndighetschef finns det egentligen bara ett svar att ge. Säger man att man inte har förtroende är man ju så att säga redan på det sluttande planet. Men så länge man har förtroende för en myndighetschef uttalar man det. Mitt förtroende för rikspolischefen vid det här tillfället var obrutet, och det är det också nu. Sådana är omständigheterna för oss som ska kommentera den här typen av frågor när det gäller myndighetschefer.

Sedan tycker jag att det på senare år har smugit sig in ett ofog från en del politiska kretsar att ge sig på statstjänstemän, myndighetschefer. Det är en sak om politiker kritiserar politiken och ger sig på oss politiker på andra sidan

block- eller partigränsen. Jag tycker dock att man ska avhålla sig från att ge sig på myndighetschefer. Det tycker jag borde vara grundläggande. Diskussionen handlar ju också om detta eftersom ett antal politiker hade gått ut och krävt rikspolischefens avgång.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Konstitutionsutskottet har ju tidigare gjort uttalanden om vad som gäller från statsrådsidan när det handlar om att uttala sig under pågående utredningar. I dag är det ju inte rikspolischefen som är i fokus här utan statsrådet. Som statsråd ska ni svara inför konstitutionsutskottet om hur ni tänkte kring er kommentar om rikspolischefens uttalande, som då var under utredning.

Vi har konstaterat, när vi har fått svar på skriftliga frågor, att vi i alla fall är överens om att det pågick en utredning, och de uttalanden som statsrådet gjorde i anslutning till detta gjordes också under den pågående utredningen. Den tvistefråga som finns, och som statsrådet har anfört ett försvar gentemot, är huruvida uttalandet ska ses som ett inlägg i den allmänpolitiska debatten. Jag förstår att statsrådet i dag vidhåller att det ska ses som ett allmänt uttalande. Kan jag få ett konkret svar, ja eller nej, på den frågan?

Morgan Johansson: Herr ordförande! Jag tycker att jag har svarat på den frågan. Jag gjorde två saker. Jag fick frågan om jag hade förtroende för rikspolischefen, och jag svarade ja. Sedan kritiserade jag Sverigedemokraternas politik på en hel del områden. Det är en del av den allmänna debatten.

Jonas Millard (SD): Jag vill läsa upp några valda delar i statsrådets uttalande: ”Jag tycker att det är bra att rikspolischefen markerar.” Sedan kommer det in värderingar och så vidare om Sverigedemokraterna. ”Därför tycker inte jag att det är märkligt att markera på det här sättet.”

När man då tar del av detta uttalande som statsrådet har gjort är det uppenbart för mig och många andra att det du kommenterar inte gäller rent allmänt hur myndighetschefer bör agera. Det kan finnas en del i detta som rent allmänt gäller hur man tycker att myndighetschefer bör agera. I det här uttalandet är det dock inte så att du bara säger att det är helt okej av en myndighetschef att ta avstånd från folkvalda politiska partier, utan du ger också just den här myndighetschefen rätt i just det här uttalandet. Hur menar statsrådet att detta ska kunna tolkas som ett inlägg i den allmänpolitiska debatten, som inte tar sikte på just det här särskilda uttalandet, som var under pågående utredning när statsrådet valde att göra sitt uttalande?

Morgan Johansson: Rikspolischefen hade ju markerat principen om alla människors lika värde, och får man då frågan om man tycker att det är bra eller dåligt tycker jag att det är rätt viktigt att man är beredd att backa upp det uttalandet. Det var precis detta jag gjorde. Tänk om vi hade gjort motsatsen och vilken diskussion vi då hade haft. Nej, det står jag fast vid.

Jonas Millard (SD): Det här ärendet handlar egentligen inte om själva sakinnehållet i rikspolischefens uttalande utan om principen. Det pågår en utredning om ett uttalande som en myndighetschef har gjort. Under pågående utredning ger sig statsrådet in och kommenterar legitimiteten i att göra dessa

uttalanden, som alltså är under pågående utredning. Skulle statsrådet vilja göra någon egen tolkning av de regler som finns i regeringsformen när det gäller uttalanden från statsråd om sådant som rör pågående myndighetsutövning? Det skulle vara väldigt intressant, med beaktande av vad konstitutionsutskottet tidigare har anfört när statsrådet har gått in och kommenterat pågående utredningar. Finns det några förmildrande omständigheter som statsrådet vill lyfta fram här och som gör att hans kommentarer på något sätt skulle falla utanför det som står i regeringsformen?

Morgan Johansson: Kommentarererna gällde ju framför allt det som fanns i debatten kring det djupt olämpliga agerande som Sverigedemokraterna stod för i samband med bränderna på asylboendena, som ju ställde till mycket stora problem för polisen. Det är i det sammanhanget som detta ska ses.

Jonas Millard (SD): Förstår jag dig alltså rätt att du aldrig någonsin har gått ut och legitimerat just de här uttalandena från rikspolischefen, utan du har bara rent generellt sagt att det är bra att man pratar om människors lika värde? Har jag förstått detta rätt, eller har du sagt att det är okej med just rikspolischefens uttalanden, som var under pågående utredning?

Morgan Johansson: Jag fick frågan om jag har förtroende för rikspolischefen. Jag har uttalat mitt förtroende, och jag har dessutom kritiserat Sverigedemokraterna. Det får nog Sverigedemokraterna faktiskt leva med.

Jonas Millard (SD): Okej, jag ser att vi inte kommer att få ett tydligt svar.

Rent generellt, när det pågår utredningar, är det då lämpligt av ansvarigt statsråd att gå ut och fälla kommentarer som kan riskera att leda till att påverka myndigheter och myndighetsutövning?

Morgan Johansson: Det är klart att det alltid finns en gränsdragning här. Jag anser inte att jag har gått över den gränsen.

Jonas Millard (SD): Då återstår väl bara en fråga: Finns det någon sådan gräns som statsrådet skulle kunna ge exempel på? När går man över gränsen? Om det inte är att gå över gränsen när man har gått ut och kommenterat något som är under pågående utredning, var går i så fall gränsen?

Morgan Johansson: Detta är en rent spekulativ fråga, tycker jag. Det ni har att granska här är mina uttalanden i samband med detta och inget annat. Sedan är det upp till KU att göra den bedömningen.

Berit Högman (S): Ordförande! Tack, statsrådet, för inledningen! Att statsråd har yttrandefrihet som alla vi andra har KU slagit fast tidigare vid ett flertal tillfällen. Just i det fall som vi nu granskar har också Åklagarmyndigheten och Justitiekanslern slagit fast att det uttalande som rikspolischefen gjorde i juridisk mening inte är klandervärt på något sätt.

Jag skulle vilja lyfta frågan lite grann. Hur ser statsrådet generellt på att statsråd kommenterar uttalanden eller åsikter från GD:ar? Är det önskvärt, beror det på vad det handlar om och kan det ha betydelse för styrning och ledning av nationen? Den andra frågan är mer riktad till statsrådet själv. När statsrådet svarade på Dagens Nyheters frågor, var statsrådet då medveten om

att det kunde uppfattas som påverkan i rättssak, och skulle det i så fall ha påverkat statsrådets val att uttala sig?

Morgan Johansson: Jag börjar med den rent allmänna frågan om hur man kommenterar myndighetschefers uppfattningar. Jag ska säga att jag generellt sett är rätt försiktig med att kritisera generaldirektörers eller andras åsikter i offentligheten. Det finns nämligen en risk för att man undergräver deras möjligheter att verka. Om jag ibland har synpunkter på mina myndighetschefer ska jag nog kanske ta dem i ett annat sammanhang. Jag tycker att det är viktigt att man som statstjänsteman känner att man har regeringen i ryggen, särskilt om man har väldigt stora och svåra uppgifter att lösa. Då finns bara den här nästan digitala situationen – antingen har man förtroende eller så har man inte förtroende. Har man inte förtroende ska man som statsråd agera i stället för att kanske kritisera dem i offentligheten.

Ni ser kanske också att det för några år sedan fanns en tendens hos regeringen att kalla upp generaldirektörer. Det var någon som hade tyckt att de hade gjort något fel, och så vart det kritik i någon tidning. Regeringen reagerade: Nu kallar vi upp den, och nu kallar vi upp den. Så där agerar i varje fall inte jag. Då tycker jag nämligen att man bidrar till dålig ledning och styrning av statliga myndigheter. Man bidrar till att skapa en allmän osäkerhet kring vilken roll myndighetschefen har. Detta är en allmän styrningsutgångspunkt som i varje fall jag har. I det här fallet kan jag också säga att rikspolischefens myndighet inte är min, utan inrikesministerns.

Jag har redan svarat på frågan om huruvida jag var informerad om den utredning som pågick. Det var jag faktiskt inte. Jag uppmärksammades på den efteråt. Jag tycker ändå, sett i ljuset av det, att jag inte gick utanför gränsen för vilka kommentarer man kan fälla i det här sammanhanget.

Maria Abrahamsson (M): Jag har inga frågor.

Rasmus Ling (MP): Ordförande! Statsrådet är här i konstitutionsutskottet för att svara på frågor om vad som hände i juli förra året. Rikspolischefen hade då en utfrågning i Almedalen och fick frågan om han skulle sitta kvar om Sverigedemokraterna skulle inneha statsministerposten efter valet 2018. Rikspolischefen svarade att han i så fall inte skulle göra det. Sverigedemokraterna twittrade å sin sida ut att om det scenariot skulle inträffa skulle inte rikspolischefen avgå utan få sparken. Justitieministern sa då i en intervju att det är bra att rikspolischefen markerar mot värderingar som inte är i linje med vad svensk polis har att förhålla sig till.

Man kan då fråga sig vilka värderingar det handlar om. Statsrådet nämner i intervjun med Dagens Nyheter några av dem. Sverigedemokratiska företrädare lade ut adresser till asylboenden i samband med att ett flertal av de här asylboendena brändes ned förra året. Kent Ekeroth blev rättspolitisk talesperson för Sverigedemokraterna trots att han var med under den så kallade järnrörsskandalen. Det är ett annat exempel. Järnrörsskandalen vet vi väl säkert alla vad det är, men det var alltså en episod då Kent Ekeroth tillsammans med två andra högt uppsatta sverigedemokrater var ute på gatorna i Stockholm

med järnrör, något som de själva dokumenterade på film. Vad som också har hänt efter det är att Kent Ekeröth ...

Ordföranden: Förlåt, är det en fråga på väg?

Rasmus Ling (MP): Det kommer en fråga. Kent Ekeröth har också blivit anmäld för misshandel i en krogkö. I regeringsformen stadgas det att ”den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet”. Det framgår också att ”det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person”. Jag vill därför fråga justitieministern om han anser att polisen, som är en offentlig myndighet och bland annat har regeringsformen att förhålla sig till, ska följa den svenska konstitutionen, värna den enskildes frihet och värdighet och motverka diskriminering enligt de här grunderna.

Morgan Johansson: Svaret på den frågan är självklart ja. När det gäller en myndighet som faktiskt har våldsmonopolet finns det naturligtvis ännu större skäl att ställa väldigt höga krav på att man behandlar alla människor på samma sätt och lever upp till de grundläggande rättsprinciper som du nämner. Det är ett självklart ja på den frågan.

Rasmus Ling (MP): Då har jag en väldigt kort följdfråga. Vad tänker statsrådet skulle bli konsekvensen ifall rikspolischefen skulle ha gjort motsatt uttalande?

Morgan Johansson: Det är också en sådan här spekulativ fråga. Men det är klart: Om man skulle ha haft en rikspolischef som sagt att vi nu ska särbehandla människor beroende på etnisk bakgrund skulle den rikspolischefen inte kunnat sitta kvar särskilt länge. Regeringen hade naturligtvis sagt att vi inte längre har förtroende för den rikspolischefen. Så är det.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag har inga frågor.

Nooshi Dadgostar (V): Herr ordförande! Jag noterar att rikspolischefen under den här episoden var utsatt för väldigt grova personangrepp av Sverigedemokraterna. Under den här tiden får Morgan Johansson svara på en fråga i tidningen. Jag vill fråga: Svarade Morgan Johansson på en fråga som handlade om den allmänna principen i offentlig maktutövning, eller kommenterade han ett enskilt rättsfall?

Morgan Johansson: Jag fick som sagt frågan om jag hade förtroende för rikspolischefen. Och så fick jag frågan om jag ville kommentera hans uttalanden, vilket jag då gjorde. Jag sa: Jag har förtroende för rikspolischefen. Jag kritiserade samtidigt Sverigedemokraterna på det sätt som jag sagt tidigare. Det är ett inlägg i den allmänpolitiska debatten.

Nooshi Dadgostar (V): Jag har en följdfråga. Skulle det vara rimligt att avstå från att svara på frågor kring förtroendet för rikspolischefen, vad som gäller i offentlig maktutövning etcetera? Skulle man kunna fungera som justitieminister om man avstod från att svara på alla frågor av den typen?

Morgan Johansson: Herr ordförande! Nej, de marginalerna har man inte. Får man en rak fråga om huruvida man har förtroende eller inte måste man svara på den frågan, för allt annat sänder signalen att man inte har förtroende. Och om jag som justitieminister får en fråga om hur jag ser på uttalanden om alla människors värde och om jag inte svarar på den kommer jag nog inte att vara justitieminister särskilt länge till, skulle jag nog vilja säga.

Tina Acketoft (L): Jag har inga frågor.

Sofia Modigh (KD): Jag har ingen fråga.

Jonas Millard (SD): Herr ordförande! Jag kan inte låta bli att släppa den här försvarslinjen som statsrådet ändå envist på något sätt vidhåller, att det här handlar om ett rent allmänpolitiskt inlägg utan någon som helst koppling till någon särskild händelse eller något särskilt fall. Ett inlägg i den allmänpolitiska debatten måste ju vara just allmänt hållet. Det kan rimligtvis inte vara så att det handlar om en särskild händelse eller ett särskilt uttalande. Men på vilket sätt ska man läsa det här citatet av statsrådet för att kunna tolka det som att det inte omfattar ett särskilt uttalande utan är just det som statsrådet anför: ett inlägg i den allmänpolitiska debatten om någonting allmänpolitiskt? Kan statsrådet redogöra för det, tack!

Morgan Johansson: Jag skulle säga att det var ett inlägg som handlade om ett särskilt parti. Det är det som det handlade om, det vill säga vår syn på Sverigedemokraterna. Som sagt får nog Sverigedemokraterna faktiskt tåla att de får kritik på en del punkter, särskilt när ni håller på som ni har gjort när det gäller de här frågorna om bränderna på asylboendena till exempel.

Jonas Millard (SD): Herr ordförande! Det här handlar inte enbart om ett särskilt parti, utan om ett specifikt uttalande. Det är ju det anmälan handlar om. Det handlar om att man har kommenterat och godkänt ett särskilt uttalande. Vi kan egentligen bortse från vad uttalandet som sådant innehöll. Det vi vet är att det var ett uttalande som var under pågående utredning. Det spelar egentligen mindre roll vad uttalandet som sådant innehöll. Om det så handlade om ett uttalande om att det var vackert väder ute spelar inte det någon större roll för den här frågan, utan det handlar om att man kommenterade ett uttalande som var under pågående utredning. Har man ingen som helst förståelse för att det kan gå över det som stipuleras i regeringsformen?

Morgan Johansson: Nej, herr ordförande, jag tycker att de kommentarer jag har gjort håller sig inom de gränser som finns.

Ordföranden: Eftersom det inte finns fler frågor i detta ärende är vi klara med utfrågningen i granskningsärende 16. Vi går över till granskningsärende 33: Migrationsministerns samråd med EU-nämnden angående svensk ståndpunkt rörande kommissionens meddelande ”En reform av det gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa”. Jag lämnar även här ordet till migrationsministern för en inledning.

Morgan Johansson: Herr ordförande! Det här ärendet rör frågan om samråd med EU-nämnden angående kommissionens meddelande ”En reform av det

gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa”, särskilt inför rådet för rättsliga och inrikes frågor den 21 april 2016. Det handlar alltså om regeringens informations- och samrådsskyldighet i förhållande till riksdagen. Det är en självklarhet, anser jag, att denna skyldighet ska fullgöras. Det finns väl etablerade rutiner för detta, och regeringen tar sin skyldighet på största allvar. De rutinerna har ju gällt sedan Sverige inträdde i EU för över 20 år sedan. Jag vill också uttrycka min uppskattning för det goda samarbete som jag upplever finns mellan regeringen och riksdagen i de här frågorna.

Beträffande regeringens rutiner i kontakter med riksdagen tillämpas Regeringskansliets cirkulär två. Cirkuläret innehåller riktlinjer avseende information, överläggning och samråd mellan regering och riksdag i EU-frågor. Dessa har utformats efter samråd med riksdagens kammarkansli och EU-nämndens kansli. I det nu aktuella sammanhanget kan jag nämna att det i cirkulär två inte fastställs några riktlinjer för samråd med EU-nämnden inför informella diskussioner vid formella rådsmöten, det vill säga till exempel inför en informell lunchdiskussion. Där finns det inga sådana riktlinjer och följaktligen heller inte någon samrådsskyldighet.

Som ni vet var dagordningspunkten om reformen av det gemensamma europeiska asylsystemet ursprungligen uppsatt på dagordningen för rådet för rättsliga och inrikes frågor den 21 april som möjlig diskussionspunkt. Men tidigare samma månad, den 6 april, hade kommissionen presenterat sitt meddelande för en reform av det gemensamma europeiska asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa. En första inledande diskussion om meddelandets första del, som rör det framtida gemensamma asylsystemet, skulle hållas vid rådets möte den 21 april. Regeringen informerade socialförsäkringsutskottet den 14 april och samrådde med EU-nämnden vid två tillfällen inför rådsmötet, den 15 och den 19 april. Men dagen före rådsmötet ströks dagordningspunkten från rådets dagordning. Frågan behandlades alltså inte vid mötet. I stället blev den föremål för en informell diskussion vid inrikesministrarnas lunch, som alltså inte utgjorde en del av rådsmötet.

Som jag redogjorde för i EU-nämnden den 3 juni 2016 var det reformen av det gemensamma asylsystemet, och i synnerhet frågan om ansvarig medlemsstat för prövning av asylansökan, som blev föremål för diskussion vid lunchen. Jag framförde att Sveriges inriktning var att ha en så långtgående omfördelning som möjligt. Det tjänade Sveriges intressen bäst. Jag nämnde även att det är viktigt att vi etablerar lagliga vägar till Europa och att vi behöver ha ett fungerande vidarebosättningsprogram.

Även om det alltså rörde sig om en informell lunchdiskussion vill jag framhålla att de ståndpunkter jag framförde sedan tidigare var förankrade i socialförsäkringsutskottet och EU-nämnden. Förankringen av de här ståndpunkterna har skett bland annat i anslutning till RIF-rådet den 9–10 oktober 2014, RIF-rådet den 4–5 december 2014, RIF-rådet den 12–13 mars 2015, EU:s utrikes- och inrikesministermöte om migration den 20 april 2015, RIF-rådet den 14 september 2015, RIF-rådet den 10–11 mars 2016 och RIF-rådet

den 21 april 2016. Sammanlagt har de alltså förankrats vid sju tillfällen i EU-nämnden.

Avslutningsvis vill jag säga att det är min uppfattning att regeringen har fullgjort sin informations- och samrådspåikt beträffande de aktuella frågorna. Med det är jag öppen för att svara på utskottets frågor.

Ordföranden: Tack för inledningen! Vi går först till anmälande parti, Moderaterna.

Patrick Reslow (M): Ordförande! Tack, ministern, för redogörelsen! Jag skulle vilja börja med att ställa en fråga rörande ståndpunkten om meddelandet. Är det korrekt uppfattat att ministern till EU-nämnden framförde att det endast var första delen i kommissionens meddelande som var föremål, eller skulle vara föremål, för diskussion vid rådsötet den 21 april?

Morgan Johansson: Ja, resten utgick och blev en informell punkt i stället.

Patrick Reslow (M): Frågan var alltså om det är korrekt uppfattat att ministern till EU-nämnden framförde att det endast var första delen i kommissionens meddelande som skulle vara föremål för diskussion vid rådsötet den 21 april. Om jag förstod ministern rätt informerades EU-nämnden sista gången den 19 april, och det var först den 20 april som det skedde någon ändring på dagordningen. Så frågan är alltså om det var så att ministern till EU-nämnden framfört att det endast var första delen i kommissionens meddelande som var föremål för diskussion vid rådsötet den 21 april.

Morgan Johansson: Ordförande! Det var osäkert in i det sista om detta skulle upp på det formella eller på det informella. Nu blev det på den informella delen. Men alldeles oavsett om det var informellt eller formellt hade samtliga dessa ståndpunkter förankrats vid sammanlagt, som jag sa, sju tillfällen i EU-nämnden.

Patrick Reslow (M): I den promemoria och det utdrag vi har fått från EU-nämnden framgår det ju att ministern väldigt tydligt säger att det bara är första delen som skulle upp till diskussion den 21 april. Så jag vill fortfarande ha ett svar på om det är korrekt uppfattat att ministern till EU-nämnden framförde att det endast var den första delen som skulle vara föremål för diskussion vid rådsötet den 21 april, när detta meddelades EU-nämnden den 19 april.

Morgan Johansson: Herr ordförande! Men frågan gäller ju huruvida jag hade förankrat ståndpunkter på det totala meddelandet och på de här frågorna. Det som hände var ju att det som ordförandeskapet från början hade tänkt skulle avhandlas alltihop på det formella mötet, det blev i stället en punkt för en informell lunchdiskussion. Detta hände väldigt sent i det här skedet. Men det har egentligen ingen betydelse för själva hanteringen av frågan i EU-nämnden i det avseendet. Så jag vet inte riktigt vad Patrick Reslow faktiskt är ute efter.

Grunden för oss är att samrådspåikten gäller de formella punkterna; så har det varit i över 20 år. För informella diskussioner har man ingen samrådspåikt. Men även om vi hade haft en samrådspåikt har jag ju överlagt med EU-nämnden kring alla dessa frågor vid ett stort antal tillfällen, och jag har inte

vid något tillfälle sagt någonting som har gått utanför det som jag har haft förhandlingsmandat att göra från EU-nämnden.

Patrick Reslow (M): Herr ordförande! Jag har en rad andra frågor, men jag konstaterar att jag tror att ministern missuppfattar mig. Jag ville veta vad det är som ministern har sagt till EU-nämnden när det gäller kommissionens meddelande – vilka delar som skulle ha tagits upp den 21 april. Men jag noterar att jag inte får ett klart och tydligt svar där, utan diskussionen handlar mer om vad som hände sedan.

Men låt mig då gå vidare. Efter det att regeringen hade sökt och erhållit stöd för sitt ställningstagande har diskussionen förts, som ministern säger, vid ett lunchmöte. Frågan är då: Varför redogjorde inte ministern för de diskussionerna i återrapporten, och vilka överväganden gjorde ministern för att inte redogöra för dem i återrapporten?

Morgan Johansson: Det är ju så här, herr ordförande, att när det gäller de formella punkterna gör vi en återrapportering varje gång. När det gäller informella diskussioner använde sig det slovakiska ordförandeskapet, både före och under det slovakiska ordförandeskapet på hösten 2016, av ganska många informella tillfällen, just eftersom vi hade så stora frågor att hantera, där vi stod ganska långt ifrån varandra. Men när det gäller de informella diskussionerna är det inte något man har en återrapporteringsplikt för på det sätt man har för de andra.

Ändå, trots detta, valde jag att vid detta tillfälle rapportera tillbaka från den lunchdiskussionen. Detta gjorde jag eftersom jag vet att det finns ett stort sug efter information från EU-nämnden. Vi hade fått kritik för att vi borde vara mer öppna. Så då gjorde jag det: Jag rapporterade tillbaka från lunchdiskussionen och förklarade då vad jag hade sagt under den, bland annat att jag drev på för ökad vidarebosättning. Och som tack för denna ökade öppenhet som jag visade fick jag en KU-anmälan på köpet, där man hänger upp sig på att det som jag skulle ha sagt vid den informella lunchdiskussionen inte skulle ha varit förankrat i EU-nämnden.

Men återigen: Punkterna har varit förankrade vid sju tillfällen, och samrådsplikten – formellt sett – har man när det gäller de formella punkterna, inte de informella punkterna. Därmed anser jag faktiskt att denna anmälan faller.

Patrick Reslow (M): Jag förstår svårigheten där, men jag vill också fråga ministern: När detta rapporterades tillbaka, gjordes det i den skriftliga eller i den muntliga återrapporten?

Morgan Johansson: Herr ordförande! Det finns inga tjänsteanteckningar. Så här är det: När vi träffas i den stora kretsen för de formella punkterna är det alla ministrarna plus alla tjänstemän, och det förs protokoll. Men när man träffas i ett informellt sammanhang är det bara ministrarna och tolkar som är med, och det förs inga protokoll. Det är till för att ordförandeskapet ofta vill att man helt enkelt ska kunna prata lite mer fritt och utbyta åsikter. Så vid de

här informella diskussionerna – luncherna och ibland middagar, jag har varit med och suttit i flera timmar för att diskutera olika frågor – förs inga protokoll.

Därmed fick du heller ingen skriftlig återrapportering på den lunchdiskussionen, utan vad EU-nämnden fick var en muntlig återrapportering från mig för att jag faktiskt ville vara öppen mot EU-nämnden bara för att redogöra för hur saker och ting faktiskt stod just då. En av de saker som jag då sa var att vi var ett av få länder som drev på för ökad vidarebosättning, alltså fler lagliga vägar till Europa. Det måste väl vara en av de allra minst kontroversiella frågorna, faktiskt, i dessa sammanhang, åtminstone på svensk botten.

Så min inställning är: Jag var faktiskt mer öppen mot EU-nämnden än vad jag egentligen hade behövt vara. Sedan slutar det med att jag hamnar i KU; det tycker jag är lite orättvist, faktiskt.

Ordföranden: Vi noterar ministerns vägledning för KU:s fortsatta bedömning, som dock ankommer på utskottet.

Patrick Reslow (M): Jag har några frågor till. Jag får fråga så här: Anser ministern att lunchdiskussioner inte är föremål för förankring och mandatgivning i EU-nämnden?

Morgan Johansson: Nej, herr ordförande, det har de faktiskt aldrig varit. Vi kan som sagt gå 20 år tillbaka, och det är de formella punkterna som man har samrådsskyldighet för. Det är därför jag här redogjorde för hur det står i Regeringskansliets cirkulär, som ju är samrått med riksdagen och som är en inarbetad rutin som vi har haft.

Skulle vi börja överväga att också gå in där skulle jag säga att det skulle stöta på betydliga problem, för ofta är det så att när det gäller de informella diskussionerna har vi väldigt lite att hålla oss till. Det finns nästan inget underlag; det finns ofta bara en rubrik för vad man ska prata om. Det finns inget skriftligt i det.

Sedan kan man också fundera över vart det bär iväg. Jag har, utöver de här diskussionerna – de formella diskussionerna på ministerrådet och de informella diskussioner som ordförandeskapet ofta lägger in – också ett stort antal bilaterala möten med enskilda ministrar från andra medlemsländer, som vi försöker påverka. Vad jag vet har det inte varit någon diskussion om att också samråda kring detta, utan man får lita på regeringen – att vi för fram, i alla de samtal vi har, Sveriges linje. Där är mitt samvete helt rent. Jag för aldrig fram någonting annat än vad som är förankrat i EU-nämnden.

Patrick Reslow (M): Uppfattar jag då ministern rätt, att svaret på frågan var nej och att han inte anser att lunchdiskussionerna är föremål för förankring och mandatgivning i EU-nämnden? Då innebär det i så fall att ministern inte anser att det som diskuteras på informella möten behöver ligga i linje med det som har förankrats i EU-nämnden.

Morgan Johansson: Jo, det är en självklarhet att det måste ligga i linje. Man ska aldrig föra fram någonting för svensk räkning som man inte har klart bakåt för. Men den formella hanteringen här är att EU-nämnden behandlar de dagordningspunkter som finns på ministerrådsmötena.

I den här sakfrågan finns det vad jag vet ingen som har haft invändningar mot någonting av det jag har sagt i sak heller, utan jag har fört fram väl kända ståndpunkter för Sverige, det vill säga dela på ansvaret när det gäller omfördelning av asylsökande och fler lagliga vägar. Där har vi fullständigt klart från både socialförsäkringsutskottet och EU-nämnden att vi har mandat att driva de frågorna.

Ordföranden: Jag tror att vi får gå vidare. En mycket kort sista fråga för vi behöver gå vidare med fler partier.

Patrick Reslow (M): Första frågan handlar alltså om första delen av meddelandet, men under lunchdiskussionen har även andra delen av kommissionens meddelande kommit fram. Då är frågan om ministern övervägde att under lunchen ta kontakt med EU-nämndens kansli för att diskutera den fråga som uppkom.

Morgan Johansson: Nej, som sagt, detta var ju en informell diskussion. Det är inte den enda, som sagt. Nästan på vartenda ministerrådsmöte har vi lunchdiskussioner och ibland också middagsdiskussioner. Jag framförde som sagt ingenting som har gått över det mandat som vi har för svensk räkning: dela på ansvaret och se till att ha fler lagliga vägar till EU.

Det vi gjorde som möjligen var lite oortodox var att jag faktiskt vid återrapporteringen också berörde den här lunchdiskussionen. Jag var alltså mer öppen mot riksdagen än vad jag egentligen hade behövt vara. Och, som sagt, då slutade det i en KU-anmälan. Då tycker jag att KU får diskutera var de här gränsdragningarna ska gå, men jag tycker att den nuvarande ordning som vi har just nu och som vi har haft i över 20 år fungerar väl.

Emanuel Öz (S): Ordförande! Tack, statsrådet, för att du är här i dag för att svara på frågor. Vi har nu fått en hel del klagoranden i det här ärendet med anledning av statsrådets svar. Det är mycket riktigt så att det är regeringen som företräder Sverige i ministerrådet, både under formella omständigheter och under informella luncher och i andra sammanhang. Då dyker såklart frågan om förankring och samråd upp i olika sammanhang.

Statsrådet sätter fingret på kärnan i detta ärende. Det konstitutionella perspektivet är ju huruvida en informell lunch av det här slaget och det som sägs där ska förankras i EU-nämnden eller inte. Där tycker jag att statsrådet har svarat ganska rakt på sak, om man säger så. Jag har väl uppfattat statsrådet korrekt när han säger att det inte förelåg någon samrådsskyldighet? Jag uppfattar av statsrådets raka svar att det inte heller förelåg några konstitutionella tveksamheter i det förfarande som statsrådet förde i de här sammanhangen.

En hel del frågor som jag hade har retts ut, men det var ju också fråga om vad som skulle diskuteras under det formella rådsmötet och i de informella sammanhangen. När jag läser handlingarna här förstår jag det som att statsrådet var tydlig med att det också fanns möjligheter att återkomma till EU-nämnden för det fall det skulle bli skarpt läge när det gällde ståndpunkter som

skulle tas upp under formella rådsmöten. Är det korrekt uppfattat? Statsrådet får gärna kommentera det något.

Morgan Johansson: Herr ordförande! Som sagt, min ingång är nej, det finns ingen samrådsskyldighet i dessa sammanhang. Och även om det hade funnits har jag hållit mig precis inom det mandat som jag har från riksdagen och som riksdagen har lagt fast vid inte mindre än sju tillfällen.

Så till frågan om det finns möjlighet att, om läget ändras under mötet, återkomma. Ja, det händer ju faktiskt att man får göra det. Det är inte så vanligt, men det händer. Då får man oftast ha en telefonkonferens med EU-nämnden för att förankra nya ståndpunkter.

Den sakfråga som vi här hanterar är ju fortfarande föremål för förhandling. Vid varje tillfälle då vi behöver utveckla vår ståndpunkt går vi först till socialförsäkringsutskottet och därefter, när det blir läge för det, till EU-nämnden inför de beslut. Så vi är väldigt angelägna om att alltid ha riksdagen bakom oss för de positioner vi för fram i olika sammanhang.

Emanuel Öz (S): Tack för svaret! Jag har inga fler frågor för tillfället.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Statsrådet hänvisar ju till cirkulär 2. Förstår jag det rätt stipuleras inte i det att det finns något återrapporteringskrav och inte heller någon samrådsskyldighet när det gäller den informella delen av de här mötena. Det ställer naturligtvis en del andra frågor om transparens och öppenhet och så inom EU, men det skulle vara intressant att få statsrådets bild av hur vanligt förekommande det är med de här informella mötena. Är det något som statsrådet menar har blivit mer vanligt förekommande än tidigare?

Morgan Johansson: På frågan hur vanligt det är vill jag nog svara att det förekommer på mina ministerrådsmöten vid nästan varje tillfälle då vi bland ministrarna bara sitter själva. Det kan faktiskt bero på att vi har att hantera frågor där vi har stått ganska långt ifrån varandra. På det sättet kan man ibland lösa upp knutar. Och jag hoppas att vi ska kunna göra det under den här våren när förhandlingarna fortsätter.

Det finns två former av informella möten. Det finns informella lunchmöten och informella middagsmöten som berörs här. Men sedan finns det också informella RIF-möten när hela ministerrådet är informellt. Efter dem sker det alltid en skriftlig återrapportering. Däremot sker det inte en förankring eller ett samråd inför dessa RIF-möten eftersom det inte är beslutstillfällen.

Det som regeringen får göra är att se till att fackutskottet alltid är med tidigt i processen, så tidigt som möjligt, för att man ska känna sig trygg med de positioner som vi för fram i förhandlingarna. Här har vi väldigt nära relation med åtminstone de fyra utskott som jag har att hantera i de olika råds-konstellationerna.

Jonas Millard (SD): Tack så mycket, statsrådet, för redogörelsen!

Jag kan naturligtvis förstå att det finns ett visst behov av att kunna hålla informella möten för att man ska kunna diskutera mer öppet. Men det finns en balans mellan informella möten, öppenhet och transparens. I förlängningen

kan det bidra till problem i och med att det inte omfattas av samrådsskyldighet och återrapportering.

I just det här fallet verkar statsrådet ha gjort bedömningen att man kanske ändå ska gå längre än vad lagen kräver. Då blir den naturliga frågan: Ser man att det finns några problem med att fler och fler diskussioner förs på de informella mötena? Det rör sig då om diskussioner där medborgarna och riksdagen inte får tillräckligt god insyn. I det här fallet har man ju gjort bedömningen att man behövde ge information. Då tänker jag mig att det också kan finnas många andra ärenden där det skulle vara av intresse för riksdagen eller för allmänheten att få insyn i, men som man inte får på grund av att diskussionen sker på informella slutna möten.

Morgan Johansson: Jag hade förstått kritiken om man hade kunnat peka på att vi från regeringen hade gått utöver vårt mandat vid något tillfälle. Såvitt jag har hört hittills i den här diskussionen är det ingen som har kunnat peka på det. Tvärtom, det som har förts fram har varit helt inom det mandat som vi har, alldeles oavsett i vilka sammanhang som vi för fram det.

Det var en formulering som gick ut på att jag gick längre. Ja, jag var mer öppen mot EU-nämnden än vad jag egentligen behövde vara. Men det gjorde jag därför att jag vet vilket intresse som det finns av att få veta hur saker och ting utvecklas. Den här frågan har trots allt varit en av de mest omdiskuterade. Det var därför som jag ville lämna den informationen.

Själva grundfrågan är: Ska man också binda upp de informella diskussionerna? Ger man sig in i det hamnar man i ett väldigt svårt läge. Det finns i allmänhet ingenting att ta ställning till. Det finns inga skrivna underlag från början att ta ställning till. Vi har heller aldrig tillämpat det under de 20 år som vi har varit med i EU.

Rasmus Ling (MP): Statsrådet har ju svarat på frågan om de tidigare förankringarna, de sju tillfällena, öppenheten och regelverket kring detta.

Jag vill då bara ställa en fråga: Fanns det skäl att anta att det skulle uppstå informella diskussioner eller sammanhang som hade tjänat på att ståndpunkterna ytterligare en åttonde gång skulle ha förankrats?

Morgan Johansson: Nej, egentligen inte. När jag går in i en sådan diskussion, om det är på en lunch, middag eller ett i bilateralt sammanhang, har jag ett förhandlingsmandat från riksdagen i ryggen.

Det underlag som jag hade förankrat här vid inte mindre än sju tillfällen är fullt tillräckligt för oss för att kunna driva positioner. Skulle det förändras i substans och skulle vi behöva göra kompromisser går vi omedelbart tillbaka till riksdagen och säger: Nu har förhandlingarna tagit sig hit. Nu behöver vi justera vår ståndpunkt. Är ni med på det?

Men i det här sammanhanget fanns det inget sådant behov.

Per-Ingvar Johnsson (C): Tack, jag har redan fått svar på mina frågor.

Nooshi Dadgostar (V): I tidigare ärendehanteringar har ju utskottet uttryckt att aktuella EU-frågor som förs fram vid sidan av formella möten innebär inte att bestämmelser som syftar till att riksdagen ska få ett aktivt reellt inflytande

saknar tillämpning. Däremot verkar ministern vara av en annan åsikt. Skulle jag kunna få klarhet i det?

Morgan Johansson: Nej, det där är ett uttryck för själva principen, att vi i vilket sammanhang vi än uttrycker oss – i bilaterala sammanhang eller i en grupp av ministrar – är det de svenska ståndpunkterna som ska föras fram. Samrådsskyldigheten gäller de formella punkterna som finns på dagordningen.

Nooshi Dadgostar (V): I det här ärendet uppfattar jag att det har funnits en viss osäkerhet kring själva dagordningen. Regeringen har haft uppfattningen att det är väldigt få dagordningspunkter. Det har varit lite rörigt kring vad det informella mötet skulle handla om. Ministern själv säger att de brukar vara lite vaga i kanterna.

Statsrådet uttrycker också att det är väldigt viktigt att ha förankrat bakåt allting som sägs i både formella och informella sammanhang. Hade det inte varit ett bättre sätt att hantera det på, att så att säga ta ställning till de olika scenarier som skulle kunna komma upp på det här mötet i stället för att ha det mycket mer minimalistiska förhållningssätt som jag uppfattar att man hade den här gången?

Morgan Johansson: Det är inte minimalistiskt när vi vid inte mindre än sju tillfällen har lagt fast vilka ståndpunkter som vi ska inta, alldeles oavsett i vilka sammanhang som vi för fram dem.

Sedan var det ordförandeskapet som strök den här punkten från den formella dagordningen och satte upp den på den informella dagordningen. Det hade vi inte något inflytande över.

Vad jag har gjort är att jag har varit öppen mot riksdagen om vilka ståndpunkter som vi förde fram i det sammanhanget. Som sagt finns det ingen som har kritiserat oss, i varje fall inte hittills, för att vi skulle ha gått utöver våra mandat. Det är väl ändå det som är huvudfrågan.

Nooshi Dadgostar (V): Jag uppfattar att det inte finns någon öppning för att man i framtiden skulle kunna tänka sig att ta ställning till fler frågor. Här hade kommissionen kommit med ett meddelande som innehöll ett stort antal frågor. Jag uppfattade att kritiken var att regeringen inte tog ställning till många av de frågor som eventuellt skulle kunna ha tagits upp.

I efterhand verkar dagordningen att vara ganska rörlig, så det är inte en helt ovidkommande oro att det skulle ha kunnat uppstå en fråga som inte hade förankrats i EU-nämnden. Hur ser statsrådet på den frågan? Skulle man kunna ha bredare mandat än så? Hade man kanske kunnat ta ställning till fler frågor i det här ärendet?

Morgan Johansson: Ibland bereder vi frågor som eventuellt kan komma upp. Det beror lite grann på hur förhandlingen går, i vilka skeden som man tar upp varje fråga. Det måste trots allt vara regeringen som avgör när frågan kan tas upp.

Om frågan utvecklar sig på ett sådant sätt att vi måste uppfylla vår samrådsplikt – den kan till exempel hamna på en formell dagordning och man

ska ha en inriktningsdiskussion – då måste vi omedelbart ta kontakt med EU-nämnden och förankra den.

Det är så vi har jobbat. Det är nog svårt att i alla lägen se alla alternativa scenarier framför sig. Den här frågan är svår nog ändå att klara ut. Jag tycker att det viktiga är att riksdagen ska känna trygghet i att regeringen inte går utöver det mandat som vi har lagt fast, och det har vi inte gjort.

Nooshi Dadgostar (V): En sista fråga: Då uppfattar jag att statsrådet tycker att det räcker med gamla ställningstaganden i informella sammanhang?

Morgan Johansson: Ja, så länge det inte uppkommer nya omständigheter. Skulle det göra det får vi ta den frågan då.

Det som hela diskussionen handlade om var hur långt omfördelningen av asylsökande skulle kunna gå. Ska alla medlemsländer vara tvungna att ta emot asylsökande, om vi hamnar i en kris? Ska vi ha ett europeiskt vidarebosättningsprogram eller inte där alla åtar sig att direkt till EU ta emot flyktingar från flyktinglägren? Detta är välkända sakfrågor där vi har riksdagen – både nu och vid det tillfället – bakom oss.

Tina Acketoft (L): Låt mig börja med att säga att jag beklagar om statsrådet är lite putt över att han trots sin öppna attityd – eller kanske just på grund av den – befinner sig i KU i dag. Men han ska snarare se det som möjlighet att redogöra för hur det har gått till.

Jag har ju förmånen att sitta i EU-nämnden, och jag minns mycket väl dessa möten eftersom de var något turbulenta. Det fanns missförstånd på vägen, och man visste inte riktigt om a och b diskuterade samma saker som statsrådet gjorde.

En av Sveriges stora styrkor är just att vi har öppenhet och samrådsskyldighet. Oavsett regering och oavsett vem som sitter i regeringen behandlar man det mandatet väldigt väl. Kanske att man visar lite ytterligare öppenhet än vad som egentligen avkrävs. Jag tycker att det är en styrka för Sverige. Oavsett vad vi kommer fram till är det viktigt att Sveriges röst i EU är så stark som möjligt. Då krävs det denna samrådsskyldighet.

Frågan på de två olika mötena – jag vet att vi bollade den fram tillbaka – grundade sig egentligen på att anmälaren, Moderaterna, upplevde att – jag ska inte gå in på teknikaliteter – alternativ ett och alternativ två inte var tillräckligt utredda för att Sverige skulle kunna ha en tydlig ståndpunkt. Därmed kunde EU-nämnden inte heller ge ett fullt mandat för Sveriges ståndpunkt i fråga om asyl- och migrationspolitiken.

Vid avslutningen av det andra mötet den 19 april avkrävdes statsrådet svar på frågan från flera ledamöter, bland annat från mig: Avser statsrådet att proklamera för ett ställningstagande som Sverige har valt, alltså ettan eller tvåan? Då svarade statsrådet: Nej, det kommer vi inte att göra.

Under en informell lunch då detta uttalas där det ska sonderas hur EU:s 27 medlemsländer ställer sig i den här frågan, säger statsrådet att alternativ två är det som ligger närmast Sverige. Det är kanske just den punkten som gör att statsrådet sitter här i dag.

Trots att statsrådet hade fått medskicket och trots att han hade sagt att han inte kommer att ta ställning, säger han under den informella lunchen: Nummer två är det som i dag ligger Sverige närmast. Då har man faktiskt direkt gått emot den diskussion som vi hade i EU-nämnden där han sa att han inte kommer att ta ställning.

Morgan Johansson: Som jag minns det fanns det ju en rörlig materia. Jag var väldigt öppen mot EU-nämnden. Sveriges intresse är naturligtvis en så ambitiös omfördelning som möjligt. Jag tror till och med att jag vid flera tillfällen sa att idealet i det här läget är att om man kommer till EU:s yttre gräns, söker asyl där och sedan ska man fördelas till det land där man vid det tillfället har kapacitet. Det var så som det mest ambitiösa kommissionsförslaget såg ut.

Sedan kunde man säga att alternativet till det skulle vara en mindre ambitiös omfördelning som var det andra alternativet.

Men för svensk räkning är det det som hade varit det viktigaste. I diskussionerna framgick att det skulle vara väldigt svårt att få en majoritet och en stor uppslutning kring det mest ambitiösa omfördelningsperspektivet. I stället blev det det andra. Tre olika länder grupperade sig – dels länder som inte ville göra någonting, dels länder som ville ha alternativ ett och dels länder som ville ha alternativ två.

Det jag har gett uttryck för är att det för svensk räkning är så att ju mer ambitiös omfördelning man har, desto bättre är det, eftersom vi annars skulle hamna i ett läge där vi får ta en oproportionerligt stor andel av de totala asylsökande. Det har varit en riktning som vi har jobbat för.

Nu är ju läget ett annat. Nu finns det ett annat konkret förslag på bordet som i och för sig också är godtagbart för oss. Men så var läget då.

Tina Acketoft (L): Det är inte vilken väg som sådan som Sverige ska välja som vi diskuterar här, för det gör vi i EU-nämnden, och det kommer vi tyvärr att göra under väldigt lång tid framöver och i alla andra berörda utskott.

Frågan är hur statsrådet ser på det faktum att han i EU-nämnden från anmälaren tydligt fick frågan och svarade på den också. Frågan var: Avser alltså statsrådet inte att proklamera en svensk hållning i denna fråga? Detta eftersom anmälaren inte ansåg att frågan var tillräckligt utredd.

När det gäller det vi nu fick i återrapporten från en informell lunch, men även under informella sammanträden, ska linjen inte avvika ifrån. Det är där statsrådet säger: Spår nummer två är det som ligger Sverige närmast. Jag tar inte ställning till om det i sak är rätt eller fel, för jag tror att statsrådet och jag har väldigt lika åsikter när det gäller vilka olika vägar som EU bör gå och hantera denna fråga på.

Det är just detta: Uppfattade inte statsrådet att han under EU-nämndens möte på en direkt fråga svarade att han inte skulle proklamera en svensk hållning och sedan ändå under den informella lunchen svarade att spår nummer två är det som ligger Sverige närmast? Då skulle i alla fall jag uppfatta det som att där har statsrådet satt ned foten och sagt: Det här är Sveriges linje.

Morgan Johansson: Jag upplever det som sagt inte så, utan jag upplever att jag hela tiden har sagt på EU-nämnden att ju mer ambitiös omfördelning som vi har, desto bättre är det för Sverige. Det är det som har varit min viljeinriktning.

Sofia Modigh (KD): Ordförande! Tack, statsrådet, för svaren vi har fått hittills! Det här är möjligen en teknikalitet, men bara för att jag vill reda ut den fråga jag.

Om principen för de informella mötena ur ett svenskt perspektiv är att det som inte är förankrat inte ska föras fram kan man se det som ett slags låsta mandat. Samtidigt sa ministern att de informella mötena, luncherna, är till för att kunna lösa upp frågor som kanske inte går att lösa upp på formella möten.

Är praktiken eller tekniken då den att det förutsätter att de andra länderna inte har så låsta mandat? Annars haltar ju resonemanget.

Morgan Johansson: Som sagt: De där tillfällena är till för att man ska kunna lyssna av inte bara vilka positioner som de andra länderna har utan också kanske hur fastlåsta de är. Det kan också vara en gradskillnad i det. Hur viktigt är det egentligen för ett enskilt land att man går i den ena eller andra riktningen? Då kan man ibland med utgångspunkt i dessa diskussioner sedan i efterföljande, inte minst bilaterala, diskussioner gå vidare och säga: Kan vi inte lirka lite där, och kan ni inte hänga med på en kompromiss i det här avseendet? Det kan vara väldigt klargörande på det sättet.

Därför jobbade, som sagt, ordförandeskapet både på våren 2016 och på hösten 2016 med sådana här informella tillfällen.

Nu är vi inte i mål än, men jag är faktiskt ändå rätt optimistisk om att vi ska kunna klara ut de värsta principfrågorna under Maltas ordförandeskap. De jobbar väldigt konstruktivt just nu.

Men som sagt: Det är så de där tillfällena ska utnyttjas.

Sofia Modigh (KD): Tack! Då har jag inga fler frågor.

Ordföranden: Då har vi gått igenom den första rundan. Finns det fler frågor?

Patrick Reslow (M): Herr ordförande! Jag har en fråga som gnager lite här. Den hänger samman med frågan jag ställde tidigare när ministern uttryckte att lunchdiskussioner inte var föremål för förankring och mandatgivning i EU-nämnden.

Konstitutionsutskottet har några gånger, bland annat så sent som i fjol, uttalat: "Likaså vill utskottet understryka att i princip måste samma krav på förankring av tankar och idéer som läggs fram i EU-kretsen gälla oavsett om det sker under eller vid sidan av formella möten".

Följdfrågan blir om ministern har en annan uppfattning i den här frågan än vad KU har uttalat tidigare.

Morgan Johansson: Ordförande! Vi följer det cirkulär som finns och som är samrått om med riksdagen. Om riksdagen vill ändra reglerna måste i så fall den diskussionen tas upp. Men om man exempelvis skulle pålägga en samrådspåbudsplikt för alla diskussioner och om man ska följa formuleringen rakt upp och ned ska man i så fall samråda om inte bara de informella delarna – alla informella diskussioner som vi har när det gäller luncher och middagar.

Vi har också frukostmöten med de nordiska länderna nästan varenda gång. Vi har haft det bland annat för att diskutera gränskontrollfrågorna. Ska vi samråda om dem också? Eller bilaterala möten med enskilda länder – ska vi samråda om dem också?

Jag tror att det får iväg väldigt mycket för EU-nämnden om man skulle anträda den vägen.

Patrick Reslow (M): Ordförande! Jag tror faktiskt att det är konstitutionsutskottet som tolkar författningen och vilken praxis som ska gälla.

Jag noterar att ministern säger att ni följer cirkuläret. Men frågan gällde just KU:s praxis. KU:s praxis har sagt att det är i princip samma krav på förankring av tankar och idéer som läggs fram i EU-kretsen som ska gälla oavsett om det sker under eller vid sidan av formella möten.

Jag tolkar ministrerns svar som att han inte delar denna uppfattning.

Morgan Johansson: Herr ordförande! Den här regeringen följer samma ordning som samtliga regeringar har gjort sedan vi inträdde i EU den 1 januari 1995 oavsett vilka färger vi har haft. Det tycker jag är en ordning som fungerar väl. Om man vill ändra på den får vi ta en diskussion om det. Jag vill då bara varna för att vi kan hamna i situationer där man till slut ska samråda om allting.

Det viktiga är väl ändå att regeringen aldrig går utöver det mandat som man har från riksdagen. Och som sagt: Det upplever vi inte att vi har gjort.

Ordföranden: Finns det fler frågor?

Emanuel Öz (S): Nej, vi har fått svar på alla våra frågor.

Ordföranden: Finns det fler synpunkter runt bordet? Om inte skulle jag bara avslutningsvis vilja följa upp den fråga som Nooshi Dadgostar var inne på. Som jag uppfattar diskussioner vid de här båda EU-nämndsmötena i april inför det rådsmöte som vi diskuterar var en del av kritiken mot regeringen vid de här EU-nämndssammanträdena att kommissionen hade presenterat ett meddelande som innehöll ett mycket stort antal förslag vad gäller asylpolitiken. Regeringen presenterade ståndpunkter som rörde en mycket liten del av alla de förslag som kommissionen hade lagt fram.

Oaktat att ordförandeskapet hade signalerat att bara några få frågor skulle diskuteras fanns då ändå en oro för att diskussionen skulle glida iväg, för alla ministrar hade förstått sett hela kommissionens meddelande. I diskussioner är det lätt att man glider in även på frågor som man kanske formellt sett inte hade tänkt sig skulle komma upp. Jag uppfattar att det fanns en kritik i EU-nämnden mot att regeringen bara hade valt att begära mandat för en mycket liten del av kommissionens stora meddelande. Det sågs som ett problem i mandatgivningen.

Jag undrar om ministern skulle vilja utveckla lite om varför regeringen valde att söka mandat för bara en liten del av alla de förslag som kommissionen hade lagt fram. Kan inte ministern se de risker som en sådan snäv mandatgivning kan föra med sig?

Morgan Johansson: Herr ordförande! Det var inte en liten del, utan det var faktiskt de bärande principerna som våra ståndpunkter då berörde. Men det är

rätt i det avseendet att det var ståndpunkter som baserade sig på de frågor som vi visste skulle komma upp på det formella mötet.

Sedan är det inte så att EU-nämndens majoritet hade någon kritik mot regeringens sätt att hantera detta – tvärtom. Vi fick stöd av breda majoriteter kring ståndpunkterna.

Sedan fanns det enskilda ledamöter i EU-nämnden som ville att vi skulle gå längre i den meningen att vi också skulle ha ståndpunkter om sådant som inte skulle upp vid detta möte. Den åsikten kan man naturligtvis ha, men sedan återkom vi till dessa frågor när de kom upp. Nu har vi ståndpunkter som är beredda på alla håll kring samtliga ärenden. Det är ju sju rättsakter som ligger på bordet. Allting är förankrat både i socialförsäkringsutskottet och i EU-nämnden.

Men det är klart att enskilda ledamöter kan ha synpunkter: Varför tog ni inte det då? Varför väntade ni med det ytterligare en tid? Förklaringen är att det var dessa frågor som skulle upp på ministerrådet vid det tillfället.

Men detta är ingen liten del, utan det är tvärtom bärande delar i asyl-proceduren det är fråga om.

Ordföranden: Men ministerns uppfattning är att han inte vid mötena, informella eller formella, den här dagen kommenterade frågor som inte hade varit föremål för mandatgivning i EU-nämnden?

Morgan Johansson: Nej, det enkla svaret är att jag inte har gått utanför mitt mandat.

Ordföranden: Då så. Då ber vi att få tacka ministern för att han kom till oss i dag och svarade på våra frågor. Jag förklarar sammanträdet avslutat.

Bilaga B8 Statsminister Stefan Löfven

Måndagen den 8 maj 2017

Granskningsärende 6 Utrikesminister Margot Wallströms hantering av säkerhetsråds kampanjen (se avsnitt 2.3)

Granskningsärende 13 Statsministerns efterlevnad av konstitutionsutskottets uttalande vad gäller tidigare statsråds medverkan i utskottets granskning (se avsnitt 1.2)

Granskningsärende 23 Överklagande av strandskyddsärende (se avsnitt 2.1)

Granskningsärende 33 Migrationsministerns samråd med EU-nämnden angående svensk ståndpunkt rörande kommissionens meddelande ”En reform av det gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa” (se avsnitt 1.4)

Ordföranden: Klockan är 13, och jag förklarar konstitutionsutskottets öppna sammanträde för inlett.

Vi välkomnar i dag statsminister Stefan Löfven till utskottet för en utfrågning i fyra olika granskningsärenden: granskningsärende 6, som heter Utrikesminister Margot Wallströms hantering av säkerhetsråds kampanjen, granskningsärende 13, Statsministerns efterlevnad av konstitutionsutskottets uttalande vad gäller tidigare statsråds medverkan i utskottets granskning, granskningsärende 23, Överklagande av strandskyddsärende, samt granskningsärende 33 om migrationsministerns samråd med EU-nämnden om svensk ståndpunkt om kommissionens meddelande om det gemensamma asylsystemet.

Tanken är att vi betar av ärendena i den ordning som jag nu redovisade. Statsministern har i varje ärende möjlighet att göra en inledning, och därefter ställer vi frågor från utskottet: först anmälade parti och därefter partierna i storleksordning.

Vi gör en kort paus efter de två första ärendena, och då kommer det att serveras kaffe för den som så önskar.

Men vi börjar med granskningsärende 6, och då kommer Laila Naraghi (S) inte att sitta med vid podiet, eftersom hon tidigare har varit anställd inom Utrikesdepartementets politiska stab.

Jag välkomnar statsministern att inleda vad gäller granskningsärende 6 och även presentera sin bisittare. Var så god!

Stefan Löfven: Herr ordförande! Ärade ledamöter! Jag tackar för möjligheten att få komma till utskottet och svara på utskottets frågor i de fyra granskningsärendena. Bredvid mig sitter Statsrådsberedningens rättschef Per Hall.

Jag kommer naturligtvis att svara på alla frågor som jag kan svara på och i övrigt medverka efter bästa förmåga i utskottets arbete i granskningen av de här ärendena.

När det gäller granskningsärende 6 om utrikesminister Margot Wallströms hantering av säkerhetsrådskampanjen har konstitutionsutskottet ställt frågor om arbetet med kandidaturen till FN:s säkerhetsråd. Frågorna handlar om hur arbetet med kandidaturen har varit organiserat och hur kandidaturen har finansierats. Regeringskansliet har försett konstitutionsutskottet med ett omfattande skriftligt material och svarat på utskottets frågor i två omgångar. Utrikesminister Margot Wallström har varit här och svarat på frågor inom sitt ansvarsområde, och låt mig därför bara kort redogöra för ärendet utifrån mitt perspektiv som statsminister.

Herr ordförande! Jag är först övertygad om att FN:s säkerhetsråd är den bästa platsen för Sverige att arbeta för fred och säkerhet. Säkerhetsrådet är unikt, om än inte perfekt. I säkerhetsrådet har vi möjlighet att vara en kritisk vän och samtidigt utveckla rådet och FN som organisation. FN är en hörnsten i svensk utrikespolitik, och det finns ett stort intresse i omvärlden för svensk politik.

Vi har haft ett bra och effektivt kandidaturarbete. Jag är glad och mycket stolt över att Sverige röstades in i säkerhetsrådet med god marginal. Det är ett erkännande av svensk utrikespolitik. Grunden för det svenska kandidaturarbetet var regeringens politik och främjandet av Sverige som en principfast, ansvarstagande och trovärdig utrikespolitisk aktör. Profilsfrågor som var särskilt viktiga för kandidaturen var Sveriges engagemang för klimat och hållbar utveckling, humanitära frågor, fredsforebyggande och fredsbevarande åtgärder samt Sveriges långa engagemang för fattigdomsbekämpning.

Kandidaturen byggde på dialog och substansfrågor. Kandidaturens viktigaste verktyg var därför att statsråd och andra regeringsföreträdare vid resor eller inkommande besök tog upp kandidaturen, även om kandidaturen inte var huvudämne vid dessa samtal. Alla de resor jag själv gjorde under den tid kampanjarbetet pågick var naturligtvis tillfällen att lyfta fram Sveriges kandidatur till säkerhetsrådet, och detsamma gällde inkommande besök.

Som regeringschef och chef för Regeringskansliet har jag det övergripande ansvaret för regeringens och Regeringskansliets arbete. Det är departementschefen i respektive departement som beslutar om hur verksamheter närmare ska prioriteras och hur tilldelade resurser ska fördelas inom departementet.

När det gäller detaljer kring kampanjarbetet hänvisar jag till de skriftliga svaren från Utrikesdepartementet och till ansvarigt statsråd. Jag har förtroende för att utrikesministern har arbetat med kandidaturen på bästa sätt.

Och därmed, herr ordförande, är jag beredd att svara på frågor i ärendet.

Ordföranden: Tack, statsministern, för den inledningen! Då börjar vi med frågor från anmälade parti, och det är Centerpartiet och Per-Ingvar Johnsson. Var så god!

Per-Ingvar Johnsson (C): Herr statsminister! En öppenhet i säkerhetsråds-kampanjen var utlovad av regeringen. Kampanjen blev ju framgångsrik för Sverige, men det fanns problem med öppenheten. Enligt Dagens Nyheter så fanns inte något spår av säkerhetsråds-kampanjen i Utrikesdepartementets diarium när man flera månader i efterhand tittade och då fann att kontakterna

– skriftväxling mellan Dag Hammarskjölds Minnesfond och UD – inte fanns diarieförda förrän flera månader efteråt.

Utrikesminister Margot Wallström förklarade inför KU att det berodde på resursbrist och att ett stort antal handlingar hade begärts ut.

Mina frågor till statsministern är: Är en sådan här eftersläpning i ett departements diarieföring på flera månader godtagbar? Och hur ser statsministern på detta?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Just den här frågan är föremål för JO:s granskning, och den pågår. Utrikesdepartementet har svarat på frågor till JO, och vi avvaktar helt enkelt JO:s ställningstagande.

Per-Ingvar Johnsson (C): När man ser på kampanjen ledde ju den här bristande öppenheten till mycket spekulationer i medierna om hur säkerhetskampanjen hade finansierats. Så det fick ganska stor betydelse för hanteringen av kampanjen, just den här bristen. Så det var inte bara en formell brist; det påverkade också hela mediediskussionen om säkerhetskampanjen. Därför uppfattar jag att det inte är bara tiden utan också debatten som blev delvis felaktig. Hur ser statsministern på det?

Stefan Löfven: Återigen: Vad gäller själva den fråga som är föremål för behandling av Justitieombudsmannen så vill jag inte uttala mig om den förrän det utlåtandet har kommit. Men det var inte så, å andra sidan, att det var ingen annan information i detta ärende. Det har ju funnits information på exempelvis regeringens hemsida och på andra olika sätt informerats om kandidaturarbetet. Men just i den här specifika frågan avvaktar vi JO:s utlåtande.

Ordföranden: Tack! Då går vi vidare med Socialdemokraterna och Björn von Sydow.

Björn von Sydow (S): Herr ordförande! Herr statsminister! De nordiska länderna och Sverige är ju kända för att vara icke-korrupta, icke korrumperrande samhällen. Och det finns både forskare och andra som menar att det är helt avgörande egentligen för demokratins sätt att fungera att det inte finns, så att säga, genvägar till inflytande.

Så jag vill ställa en fråga till statsministern både vad statsministern uppfattade under det att kampanjarbetet pågick och även sedan när han har läst handlingarna kring den här anmälan och så vidare. Anser statsministern att kampanjen har varit icke-korruptiv i sin helhet och delar?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Ja, med eftertryck: Ja! Det är hela utgångspunkten för Sveriges kandidatur: att vi bygger den på att vi är en trovärdig, vederhäftig medarbetare i världssamfundets arbete och kommer icke att inlåta oss på några som helst tendenser vad gäller korruption. Inte på något sätt! Utan... Och jag är helt övertygad om att det är precis som ledamoten von Sydow säger: Det bidrar också till trovärdigheten i vår kandidatur.

Det var många länder som framhöll just det att de nordiska länderna står för detta och står upp för detta på riktigt. Det gör också att vi kunde vara trovärdiga i vår kandidatur och är inte ens i närheten av något sådant.

Björn von Sydow (S): Så det är statsministerns mening att kampanjen både planlades och genomfördes med tanke på att den inte skulle innehålla sådana inslag som man vet finns både i andra samhällen och i agerande i internationella organisationer och så vidare?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Ja, det var hela utgångspunkten för det, en av hörnpelarna för kandidaturen. Ja.

Björn von Sydow (S): Inga fler frågor.

Ordföranden: Tack! Då är det Moderaterna och Annicka Engblom.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! Jag vill understryka för lyssnande och statsministern att det ju inte är säkerhetsrådet eller de nordiska ländernas trovärdighet som står på ... under vår lupp här i konstitutionsutskottet, utan det är ju det processuella hanterandet av själva biståndet ... eller, förlåt, av själva kandidaturen och kampanjarbetet. Där är ju bland annat en av frågorna hur man hanterat bland annat ett antal olika tillställningar.

Och en av de saker som har kommit upp är huruvida man har använt biståndsmedel som en del av kampanjarbetet. Där har vi i tidigare utfrågning av Margot Wallström, utrikesministern, fått lite motsäggande uppgifter. Så därför vore det kanske bra om statsministern här i egenskap av regeringschef i dag kan räta ut det frågetecknet.

Bland annat ställde vi den raka frågan huruvida några biståndsmedel hade använts i kandidaturarbetet, där utrikesministern i ena svaret sa att hon i sina skriftliga svar har nämnt att det inte har använts några biståndsmedel. Och lite senare i ett annat svar redogör hon för att den stiftelse, Dag Hammarskjöldstiftelsen, som man använder vid ett tillfälle då har bistått med sina egna medel som man ju får från regeringens utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Är det då inte biståndsmedel som har använts till en del av kampanjarbetet?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Om jag då förstod... Bara för att tydliggöra: Det är Dag Hammarskjöldfondens användning...?

Annicka Engblom (M): Ja.

Stefan Löfven: Den verksamhet som Dag Hammarskjöldfonden har gjort har hela tiden varit dess ordinarie verksamhet. Det är Dag Hammarskjöldfondens uppgift, arbete, att se till att kunna vara facilitator, anordna seminarier och andra aktiviteter, där man också bjuder in representanter från andra länder, helt enkelt. Så det är en ordinarie verksamhet som fonden arbetar med.

Annicka Engblom (M): Herr ordförande! Nu var ju inte min fråga om det här var en ordinarie verksamhet eller extraordinär verksamhet, utan huruvida det hade använts biståndsmedel eller inte. Dag Hammarskjöldfonden får ju pengar ifrån regeringen ur biståndskontot. Därmed så har ju också ... då står svaren från utrikesministern lite emot varandra. Det vill säga när man i ena svaret anger att inga biståndsmedel har använts, och sedan anger att Dag Hammarskjöldfonden, som ju får biståndsmedel, har i sin ordinarie verksamhet med biståndsmedel varit delaktig i kampanjarbetet.

Stefan Löfven: Herr ordförande! UD har ju redovisat exakt vilka kostnader som har förevarit i samband med kampanjarbetet. Och återigen, det som Dag Hammarskjölds Minnesfond har bidragit med ligger inom dess ordinarie verksamhet. Ja, de pengarna kommer ju till största delen från anslaget från statsbudgeten.

I den meningen är det riktigt, men det är inget som är gjort specifikt för kandidaturen, utan det ligger inom ramen för Dag Hammarskjöldfondens verksamhet, och det tycker jag är avgörande.

Annicka Engblom (M): Om jag får exemplifiera lite grann vad gäller kandidaturarbetet är en av de saker som har kommit upp till diskussion och också i tidningsartiklarna den konferens och den middag som anordnades av UD i samarbete med just Dag Hammarskjöldfonden i augusti 2015 där man bjöd in ett antal länder för att diskutera miljömål.

I utfrågningen med utrikesministern ställde vi lite frågor kring de här olika länderna och under vilka kriterier de bjöds in. En del länder föll under Dacreglerna av least developed countries, och sedan var det några till länder som deltog som inte föll under den paragrafen.

Vi fick inte riktigt svar på frågan om hur man anordnar sådana här konferenser. Det var förstås också en del av möjligheten att föra fram exempelvis Sveriges miljöpolitiska arbete inför kandidaturen. Där är det hur sådana här går till egentligen med tanke på att ... Skulle man kunna bjuda in vilka länder som helst, bara det främjar en kandidatur, därför att man ska prata om miljömål? Till detta användes ju både UD:s egna medel för en del av försäkringskostnaderna och också Dag Hammarskjöldfondens bidrag som ju kommer ur biståndsbudgeten.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag kan inte svara på om man kan bjuda in vilka länder som helst. Det där får arrangeras från tillfälle till tillfälle. Frågan är: Håller vi oss till Dacreglerna? Det menar vi att vi har gjort.

De länder som var inbjudna i augusti 2015 var Malawi, Dominikanska republiken, Trinidad och Tobago, Senegal, Benin, Guinea-Bissau, Guinea, Gambia, Fiji och så vidare. Det är några som inte finns med på Dacs lista över biståndsmottagarländer. Trinidad och Tobago är en sådan, men de är däremot med på Unescos lista över small island developing states.

Det är i enlighet med Dacs regler att ha sådana här seminarier där man bjuder in de länder som är biståndsmottagarländer men där även andra länder kan ingå så länge övningen som sådan uppfyller biståndsmålen, arbetar för våra biståndsmål, och det gör de. Med det anser vi att den här övningen, vilket jag antar att det här ärendet handlar om, i augusti 2015 uppfyllde Dacs regler.

Ordföranden: Jag var på väg att avbryta statsministern där. När vi har haft kontakt med Utrikesdepartementet i det här ärendet har man varit noga med att just vilka länder som var inbjudna omfattas av sekretess och att vi inte fick nämna det i en öppen utfrågning. Men nu nämnde statsministern ett antal länder. Innebär det att Regeringskansliet nu gör en annan bedömning vad gäller sekretessfrågan av de länder som nämns? Det kan vara praktiskt för

utskottet att veta för det fortsatta arbetet. UD sa att den här deltagarlistan omfattas av utrikessekretess.

Stefan Löfven: I grunden är det inte annorlunda än att det är sekretess. Jag gav några exempel på de länder som var här, men huvudpoängen är att vi följde Dacs regler för det här seminariet.

Jonas Millard (SD): Ordförande! Tack, statsministern, för redogörelsen och för svaren än så länge! Jag tänkte knyta an lite grann till det som den föregående talaren Annicka Engblom avslutade med, men jag tänkte faktiskt bli lite mer specifik.

Vid den här konferensen som skedde under augusti 2015 försiggick en middag där man bjöd 27 eller 28 olika ambassadörer från flera delar av världen för sammanlagt 42 000 kronor. Det här finns med i det skriftliga material som jag förutsätter att statsministern har tagit del av.

I det skriftliga materialet framstår det som att den här middagen för 42 000 kronor har betalats med biståndspengar. Är det rätt uppfattat?

Stefan Löfven: Enligt den redovisning som Utrikesdepartementet här har lämnat till konstitutionsutskottet är det här arbetsrelaterade måltider vid besöket i augusti 2015 liksom reseförsäkring vid det besöket i augusti 2015 som har tagits ur biståndsmedel, också i enlighet med Dacreglerna.

Jonas Millard (SD): Tack så mycket för svaret! Jag tror att gemene man har väldigt svårt att se att man kan gå ut och äta middag för 42 000 kronor – nästan 1 600 kronor per person – och att det på något sätt ska tas ur biståndspengarna, biståndsmedlen.

Man hänvisar till reglerna som finns och riktlinjer från OECD-Dac. Statsministern får gärna redogöra för vilka specifika riktlinjer det är han pekar på när han säger att det här är enligt de regler som finns.

Stefan Löfven: Jag är knappast här för att redogöra för Dacs regler i detalj, men den här måltiden var en arbetsrelaterad måltid. Det handlade framför allt om frågor som hade med klimat och hållbarhet att göra. Det handlade också om Agenda 2030. Jag själv deltog vid den här måltiden och höll ett anförande på precis de två timmarna.

Det var det som var syftet med det här, och det är i enlighet med Dacreglerna. Jag är rimligtvis här för att svara på vad som är det konstitutionellt riktiga eller inte, och enligt vår uppfattning är det här enligt Dacs regler, ja.

Jonas Millard (SD): Det var som sagt väldigt otydligt när vi hade Margot Wallström här. Hon hade svårt att redogöra för från vilken pott som pengarna togs när det gällde den här middagen. Men då har jag ändå förstått det som att det här var biståndsmedel och det var biståndsmedel som bekostade den här middagen fullt ut och inga andra potter.

Statsministern kan väl kommentera om det är rätt uppfattat så att vi har det hundra procent klart för oss.

Stefan Löfven: När det gäller exakt på kronan vilka kostnader som har tagits på det ena eller det andra får jag nog hänvisa till Utrikesdepartementet eller

ansvarigt statsråd. Vad jag har svarat på är just de här frågorna. De 44 500 kronorna togs ur biståndsmedel varav en del var kostnader för middag och en mindre del var kostnader för reseförsäkring.

Jonas Millard (SD): För att peka på det som jag hänvisade till tidigare är det alltså det skriftliga materialet på sidan 5 av 10 i den som heter G6 16/17, svar 1, där det står ”Mot den bakgrunden redovisades kostnaderna för denna måltid, ca 42 000 kronor, som bistånd.” Där står det alltså så att säga tydligt. Då förutsätter jag att det också är på det sättet. Men när vi hade statsrådet Margot Wallström här tidigare var det som sagt inte alls lika tydligt.

Jag tror att någonting som många frågar sig är: Hur vanligt är det att man gör på det här sättet? Hur vanligt är det att man äter middagar och har bjudningar och liknande där pengar som är tänkta för biståndet går till den typen av exempelvis arbetsmåltider och konferenser?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag kan inte säga någon procent eller så, men det är inte ovanligt att man när man bjuder gäster har seminarier, gör studiebesök och äter. Det är rätt vanligt förekommande, men exakt hur vanligt det är i förhållande till det här är nog Utrikesdepartementet bättre att svara på än vad jag är.

Jonas Millard (SD): Brukar statsministern personligen på något sätt vara med i diskussionerna kring huruvida man ska bokföra någonting som bistånd eller ej?

En annan fråga är: Anser statsministern att man i det här fallet hade varit förhindrad att faktiskt finansiera den här måltiden som exempelvis representation i stället för att ta pengarna från biståndet? Det är en sak att det är tillåtet att göra det, sedan finns det naturligtvis andra saker att förhålla sig till – jag tänker kanske på Regeringskansliets interna etiska riktlinjer och dylikt. Hade man varit förhindrad att bekosta det här med andra medel än biståndspengar?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag har det övergripande ansvaret för Regeringskansliets arbete och för regeringen. I det ligger att det finns rutiner, riktlinjer, för hur vi ska arbeta, att det finns tillräckligt med resurser eller adekvata resurser. Sedan är det varje departementschef som avgör hur de resurserna ska fördelas. Det är inte så att statsministern också sitter med på de olika departementens övningar med vilka man har seminarier eller middagar eller inte, utan det är upp till respektive departement att handha sina resurser och fördela dem efter bästa förmåga.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande! Tack, statsministern, för svar och redogörelse så här långt! Jag tänker ställa en följdfråga på det som vi har pratat om alldeles nyligen.

Har Dacreglerna använts på något annat sätt under kampanjen än vad man har använt dem på tidigare? Har de tolkats på något annat sätt eller har man tänjt på dem på något särskilt sätt under tiden som kampanjen föregick, såvitt statsministern känner till?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Såvitt jag känner till är svaret nej.

Mia Sydow Mölleby (V): Jag har inga ytterligare frågor. Jag tycker att jag har fått svar på det som jag möjligen hade funderingar på.

Tina Ackefoht (L): Tack så mycket, statsministern, för redogörelsen! Statsministern nämnde själv att Sveriges kandidatur till säkerhetsrådet byggde på en dialog, det vill säga att alla resor tog upp den svenska kandidaturen och att alla besökande också fick en diskussion om den svenska kandidaturen.

Allting är inte alltid transparent, och på en direkt fråga från KU har man också svarat att det fanns inga finansiella åtaganden som gjordes i utbyte mot en röst för Sverige. Så långt är det gott och väl, men statsministern var ju också i allra högsta grad delaktig i de här samtalen, dialogerna.

Såvitt statsministern kommer ihåg, gavs det några andra löften, inte finansiella åtaganden, men några andra löften i utbyte mot en röst för Sverige?

Stefan Löfven: Nej, det gör det inte. De här samtalen är i första hand ett främjande av Sverige, vill jag påstå. Samtal som man har bilateralt och ibland också multilateralt kan handla om allt från handelspolitik till mänskliga rättigheter, konsulära frågor, regionala konflikter någonstans i världen. Det kan vara en mängd olika frågor som handhas, vid lite olika tillfällen naturligtvis.

Vid de tillfällena när vi har haft det här samtalet och vi också har tagit upp kandidaturen har det inte gjorts några åtaganden av några som helst skäl, nej.

Tina Ackefoht (L): När vi hade utrikesministern här för utfrågning svarade hon på samma fråga ungefär: Ibland var det så att de sa: Skulle ni kunna hjälpa oss att få till stånd ett möte? Skulle ni kunna underlätta för oss i vissa sammanhang? och så vidare.

Naturligtvis, som jag också förstår, kan det kan vara bilaterala diskussioner om allt möjligt. Men statsministern kan inte påminna sig att han hamnade i någon sådan här situation som eventuellt kanske kunde vara en gränsdragningsfråga huruvida det var en utfästelse eller ett bilateralt samtal enbart?

Stefan Löfven: I så gott som uteslutande alla fall, vill jag påstå, där vi exempelvis har haft något bilateralt samtal under den här perioden har det avslutats med kandidaturen. Det har inte påbörjats något med kandidaturen, utan vi har pratat om handelsfrågor, som jag sa, konsulära frågor bland annat och så vidare, och så har det avslutats med att vi har påmint om att vi också är kandidat till FN:s säkerhetsråd, för det har varit ett mycket bra tillfälle att göra det.

Så det har inte varit någon sådan sammanblandning där sakfrågor har blandats ihop med att man har gjort åtaganden eller löften av något som helst skäl. Nej, det finns inget sådant.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Tack, statsministern, för svaren så här långt! Statsministern har sagt att kandidaturen ska vara trovärdig och vederhäftig, en hörpelare. Statsministern har aktivt deltagit och rest för kampanjen, och regeringen har lovat öppenhet. Nu svarar statsministern att nej, kampanjen har inte kostat någonting i utfästa löften. Inga andra löften. Det har inte gjorts några som helst åtaganden.

Ändå står det i det pm som är daterat 2017-02-09, och jag läser från sidan 3 av 10: ”Ensidiga och ömsesidiga förhandsbesked om stöd var en viktig komponent i kandidaturarbetet. Sådana förhandsbesked om stöd för kandidaturer till internationella organ som när de är ömsesidiga kan benämnas röstbyte är vedertagna i umgänget mellan stater och används av i stort alla utrikesförvaltningar och regeringskanslier.” Detta är ett citat ur en promemoria från UD som KU har fått med anledning av den här utfrågningen. Här säger alltså UD att ja, det har förekommit förhandsbesked, det har förekommit röstbyte.

Då är min fråga: Mot bakgrund av att UD säger att det har förekommit förhandsbesked medan statsministern säger att några sådana över huvud taget inte har förekommit, har det varit några förhandsbesked till Saudiarabien till exempel om platser i olika FN-organ, till exempel något som handlar om kvinnofrågor?

Stefan Löfven: Herr ordförande! För det första har jag inte rest för kampanjen uteslutande – inte enbart – utan i samband med de resor jag har gjort har jag passat på att ta tillfället i akt att prata för Sveriges kandidatur. Så inga specifika resor har gjorts i kandidaturarbetet.

Förhandsbesked är en vedertagen praxis som man har mellan länder. Jag trodde att de tidigare frågorna avsåg ekonomiska åtaganden eller andra; jag har inte pratat om förhandsbesked. Förhandsbesked hade vi, jag tror ett trettiotal ... När vi tillträdde i regeringen hade vi redan ett trettiotal som den förra regeringen hade. Sedan har vi arbetat med att få flera sådana, ja.

Ibland ger man ömsesidiga, alltså man byter – vi röstar på er, och ni röstar på oss där – och ibland gör man ensidiga. Alla de beskedena bereds på sedvanligt sätt inom Regeringskansliet. Därutöver kommenterar vi inte enskilda länder, men det är helt enligt praxis. Alla länder gör det nog, mig veterligen. Det skulle förvåna om inte någon gjorde det, för det är naturligtvis också ett sätt att veta om det här är möjligt eller inte möjligt.

Tuve Skånberg (KD): Tack för svaret! Så jag ska förstå statsministern som att det över huvud taget inte har gjorts några utfästelser, men bara när det gäller ekonomi? När det handlar om att lova andra saker – till exempel platser, ageranden eller ställningstaganden – är det fortfarande en öppen fråga om regeringen har eller inte har gjort några utfästelser.

Vill då statsministern svara på min fråga: Har regeringen gjort utrikespolitiska utfästelser av icke ekonomisk art – av den typen att till exempel lova Saudiarabien ett eller annat?

Stefan Löfven: Herr ordförande! En oerhört insinuant fråga. Vi har inte gjort några andra åtaganden. Det ledamoten nu frågade först om var om det har getts några förhandsbesked på röstbyte. Så görs av alla länder, och så görs också av Sverige. Så gjordes av den förra regeringen, och så görs av den nuvarande regeringen. Sedan har vi inte gjort några andra utfästelser i form av ekonomi eller andra åtaganden. Svaret är nej.

Tuve Skånberg (KD): Då är det ju klarlagt: inga ekonomiska åtaganden, inga utrikespolitiska åtaganden eller ställningstaganden. Däremot har röstbyten

förekommit. Vi kan alltså inte tro att ageranden som har varit i Unesco, till exempel, alldeles nyligen – om Jerusalems ställning och frågan om arkeologiska utgrävningar – har varit föremål för löften.

Stefan Löfven: Nej, jag kan över huvud taget inte se det. Jag kan svara bestämt för min egen del nej, och jag har inga som helst skäl att tro att någon annan har gjort någon utfästelse i det ärendet över huvud taget – eller något annat. Inga ekonomiska åtaganden eller andra åtaganden. Vi byggde hela kandidaturen på att i Sverige, i Norden och i andra länder som liknar oss gör man inte så. Det är inte så vi går till väga.

Vi bygger kandidaturen på Sveriges utrikespolitik. Vi är en intressant medpart eftersom vi har ett långt, långt arbete för att motarbeta hunger och svält samt i fred- och säkerhetsfrågor, mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, jämställdhet och så vidare. Det är det som lägger grunden för säkerhetsråds-kandidaturen, inga konstiga åtaganden och givanden hit och dit – svar nej.

Ordföranden: Då har vi gått igenom första rundan. Vi ska se om det finns ytterligare frågor från något håll, och vi tar partierna i samma ordning.

Annicka Engblom (M): Det är inte helt lätt, många gånger, att förstå lite grann hur man ... bland annat den fråga vi hade tidigare om vad som ska räknas som bistånd och inte bistånd och hur man använder biståndsmedel. Bland gemene man tänker vi oss nog biståndsmedel till svårt lidande människor i svältande delar av världen eller krigförande zoner, men det är klart att diplomati är mycket vidare än så.

Det är därför vi behöver borra i detta, eftersom kandidaturarbetet förespeglades av regeringen skulle ske med både öppenhet och en liten kampanjbudget. Det har sedan framkommit, så att säga, att det är mycket annat som har skett – bland annat den konferens som både jag och kollegan Jonas Millard har pratat om. En middagskostnad på 42 000 kronor kan verka liten i sammanhanget, men det är ändå viktigt principiellt att veta vad som går till vad eftersom det inte ska falla tillbaka på oss som land. Regeringen äger utrikespolitiken och gör utfästelser i Sveriges namn, och därför är det viktigt för oss att det går rätt till.

En av de andra utestående frågorna från förra omgången med utrikesministern var de många olika ytterligare ambassadörer för kampanjarbetet som regeringen använde. Där är namngivet ett antal sändebud av olika digniteter, och även riksdagsledamöter när de har varit ute och rest – eller regeringsföreträdare, rättare sagt, som statsministern sa har haft med sig i sitt ordinarie arbete att också prata väl för Sverige.

Däribland har det också varit, som har nämnts i underlaget, för att ta som ett exempel, en riksdagsledamot som för sitt arbete fick både resa och traktamente med sig – utan egentligen något program eller någon agenda annat än ett antal talepunkter. För detta utgick en kostnad av 30 000 kronor, alltså nästan lika mycket som den middag vi just har pratat om. Är det vanligt att man använder sig av förespråkare på det här sättet, utan att ha en riktig agenda?

Stefan Löfven: Agendan var ju säkerhetsråds kandidaturen och på det sätt vi hade byggt upp det, med det förtroende jag pratade om och de kärnfrågor vi har stått upp för på riktigt – klimat och hållbarhet, jämställdhet, jämlikhet, fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter och så vidare. Det är det vi har byggt på. Det har funnits ett kansli upprättat på Utrikesdepartementet. Naturligtvis har FN-representationen i New York varit i allra högsta grad inblandad, liksom andra ambassader och beskickningar.

Ja, det är klart att det är så att de allra flesta – den mycket, mycket stora delen av biståndsmedlen – går till människor som behöver. Det är därför som vi ... Vi är faktiskt nummer sju, Sverige – i absoluta tal – som givare i världen. Nummer sju! Jag är helt övertygad om att det är en av anledningarna till att vi faktiskt kom in i den första omgången. Det var inte många som trodde det, men vi kom in i den första omgången – därför att vi har ett långt åtagande och en lång trovärdighet i dessa frågor. Därför är det också så att vi använder de här medlen på det sätt som är internationellt erkänt, och det är så vi har gjort.

När det gäller sändebuden är ju de redogjorda för – vilka de var och vilka kostnader respektive person har. Jag tror att det var någon person som inte hade någon kostnad; det blev aldrig tal om något. De fick sina uppdrag vid varje givet tillfälle. Huruvida det därutöver är så att UD använder sig av den formen – den frågan måste ställas till UD.

Annicka Engblom (M): Den frågan ställdes till UD, och på det svarade man inte. Därför tar jag tillfället att fråga statsministern, och det är en principfråga.

Jag ska specificera min fråga, och då säger jag: Den här personen hade enkom det här uppdraget, så det var inte inom en ordinarie arbetsresa eller liknande. Jag ifrågasätter varken sändebuden eller det vi alla är stolta över, nämligen slutledningen av kampanjarbetet och att det medförde en plats i säkerhetsrådet – absolut – men riksdagsledamoten i fråga hade alltså inget program. I stället får man traktamente, resa och samtliga kostnader till en kostnad av 30 000 kronor, med ett antal talepunkter – utan ett program till, om jag säger som så.

Uppgiften i fråga är vi ju måna om, men att det är på så lösa boliner som man får ersättning på det här sättet? Det fick jag inget svar på av utrikesministern, och det ser ut som att statsministern låter det frågetecknet stå kvar.

Stefan Löfven: Med all respekt: Att jag ska veta exakt vilka program de olika sändebuden har ... Vi är överens om att vi skulle använda sändebud; det var vi överens om. Det var inget gemensamt uppdrag, utan var och en fick ... Det blev beslutat vid respektive tillfälle, när personen skulle åka, vad det byggde på. Det är ett beslut som tas inom ramen för Utrikesdepartementet. Jag menar att det är på en detaljnivå där jag inte kan anses vara den självklara budbäraren.

Jonas Millard (SD): Tack för redogörelsen än så länge, statsministern! Jag hade en del frågor tidigare kring just den här middagen och OECD:s och Dacs riktlinjer kring avräkning av biståndsregler. Statsministern sa då att han inte i detalj kunde redogöra för reglerna. Låt mig därför läsa för statsministern vad som står på sidan 5 i den svarspromemoria vi har fått. Det står så här:

”Enligt riktlinjer från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings biståndskommitté, OECD/DAC, kan bistånd användas för ’aid for environment’.”

Hur är en middag ”aid for environment”?

Stefan Löfven: Vid varje tillfälle avgörs ju vad som är gångbart och inte gångbart. Det kan vara seminarier, det kan vara studiebesök och det kan vara måltider också.

Måltiden var arbetsrelaterad. Där diskuterade vi specifikt klimatfrågan inför de kommande COP 21-förhandlingarna, där världens ledare förhoppningsvis – som vi såg det då – skulle sluta ett avtal om klimatet och hur vi tar oss an klimatfrågan. Vi diskuterade också hållbar utveckling och de nya målen, Agenda 2030. I det ingår de länder som var inbjudna, i den dialogen – hur ska vi fullgöra det på bästa sätt.

Här var det länder som är oerhört utsatta för klimatpåverkan. Det är länder som, en del av dem, är rädda att de ska försvinna – att de inte är kvar när vattnet höjs tillräckligt mycket. Då tycker vi att det är ganska naturligt att vi driver de frågorna. Sverige är engagerat i klimatfrågorna och ska så vara, och då ingår bland annat naturligtvis att se till att ordna erfarenhetsutbyte, seminarier och andra aktiviteter där de här länderna ges tillträde för att framföra sina synpunkter och där vi kan diskutera hur vi gemensamt ser till att föra klimatfrågan framåt så bra det någonsin går.

Jonas Millard (SD): Jag tolkar det ändå som att begreppet ”aid for environment” ... Det kan naturligtvis tolkas rätt så brett, och där kan man naturligtvis stoppa in i praktiken nästan vad som helst – om man har en arbetsrelaterad middag där man pratar om miljöfrågor kan den middagen så att säga finansieras med biståndsmedel. När jag lyssnar på statsministern är min tolkning att det är ungefär så statsministern också resonerar.

Det knyter an lite grann till min sista fråga som jag ställde tidigare. Det var om det förelåg något som helst hinder ... Hade det varit så att man var förhindrad att helt enkelt ta och finansiera och bekosta den här middagen med andra medel än biståndspengar? Jag förstår att man i ”aid for environment” kan läsa in en middag för 1 600 kronor per deltagare som ”aid for environment”, om man bara har tillräckligt stor fantasi. Men hade man varit förhindrad att finansiera den här middagen med andra medel, statsministern – ja eller nej?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag har ingen anledning att sitta och spekulera i om man var förhindrad eller inte. Jag konstaterar att här har gjorts ett val. Det har gjorts en tydlig redovisning av vad pengarna har använts till, och uppfattningen är enligt Utrikesdepartementet att det här är i enlighet med Dacreglerna. Det är det som får gälla.

Jonas Millard (SD): Bara ett väldigt kort förtydligande: Då ska man alltså tolka det som att en middag för 1 600 kronor där man pratar miljö går att se som ”aid for environment”. Det ska tolkas på det sättet?

Stefan Löfven: Exakt vilken tolkning Utrikesdepartementet har gjort kan jag inte svara på. Däremot är det enligt uppgift i enlighet med Dacreglerna. Det är de uppgifter konstitutionsutskottet har fått, och då är det det vi står för.

Tuve Skånberg (KD): Herr ordförande! På sidan 10 i den promemoria vi har fått utdelad, daterad den 13 december, deklarerar regeringen: ”Det finns ingen risk för att regeringen skulle frångå sina utrikespolitiska principer för att vinna röster i kampanjen.”

Statsministern har tidigare förnekat att några som helst utfästelser har skett, varken av ekonomisk eller politisk art – inga platser eller andra förmåner, om jag så uttrycker det. Hur har statsministern säkerställt att inga utfästelser av sådan art – utrikespolitiskt, ekonomiskt eller platser i olika FN-organ – har utfästs av andra av regeringens representanter?

Stefan Löfven: Vi har varit väldigt tydliga från start i kandidaturen att det inte är så vi arbetar, utan vi står upp för den utrikespolitik som Sverige för, som jag har nämnt tidigare – mänskliga rättigheter, fattigdomsbekämpning, fred och säkerhet, fredsbevarande och andra sådana principer. Dem har vi absolut inte avvikit ifrån.

Enligt vår egen uppfattning från start, från att vi tog över regeringsmakten, har vi aldrig trott på att man ska vinna en kandidatur på det sättet över huvud taget. Man står för det man tror på, rakryggat. Det är det som vinner förtroende i längden.

Här räknades det upp frångående av principer, ekonomiska åtaganden och annat. Nej, det jag har försökt framhålla är att det inte har varit på dagordningen över huvud taget.

Ordföranden: Jag ber om ursäkt! Jag förbisåg att Mia Sydow Mölleby, V, också ville ställa en fråga. Jag är ledsen för det. Var så god!

Mia Sydow Mölleby (V): Tack! Nu har Dacreglerna och tolkningarna av dem diskuterats ganska mycket fram och tillbaka. Man kan tycka mycket om vilka saker som får läggas in där och så, men det är egentligen inte det vi ska diskutera nu. Vi ska diskutera finansiering och hantering av säkerhetsråds-kampanjen. Dacreglernas konstruktion kan man diskutera någon annan gång.

Utifrån att vi nu pratar om kampanjen för Sveriges kandidatur till säkerhetsrådet skulle jag vilja fråga om samarbetet med Dag Hammarskjöld-fonden. Det har också varit aktuellt. Känner statsministern till om det vid andra tillfällen – andra år eller i andra sammanhang – har funnits samarbeten mellan UD och Dag Hammarskjölds Minnesfond? Har det i så fall finansierats på ungefär samma sätt? Eller har man vid det här tillfället valt en annan finansieringsform än den brukliga för den här typen av samarbeten?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Enligt den information jag har är det inte alls ovanligt med den här typen av samarbete. Det är snarare rätt vanligt. Det kan vara med Dag Hammarskjöldfonden. Vid något tillfälle har det också varit med Sida – det kan till och med ha varit vid några tillfällen; men det ska jag låta vara osagt.

Det är inget konstigt att man har den typen av samarbete, så länge det sker inom ramen för den verksamhet som man faktiskt arbetar med. Det tycker jag är ganska naturligt.

Ordföranden: Då verkar det som att det inte finns fler frågor att ställa inom detta granskningsärende.

Vi lämnar det och går över till att diskutera granskningsärende 13 om statsministerns efterlevnad av konstitutionsutskottets uttalande vad gäller tidigare statsråds medverkan i utskottets granskning.

Stefan Löfven: Herr ordförande, ärade ledamöter! Konstitutionsutskottet har i det här ärendet frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit med anledning av utskottets uttalande om statsråds medverkan i utskottets granskning. Jag får börja med att tacka konstitutionsutskottet för det arbete utskottet har gjort i fråga om statsråds medverkan i granskning.

Jag är den första statsministern som i samband med att jag tillträdde krävde att samtliga statsråd skulle åta sig att alltid medverka i de utfrågningar som konstitutionsutskottet kallar till med anledning av sin granskning. Också de statsråd som har tillträtt senare har varit tvungna att göra sådana åtaganden. Anledningen till att jag krävde de åtagandena var att jag inte ansåg det godtagbart att tidigare statsråd uteblev när de inbjudits till konstitutionsutskottet.

Våren 2014 beslutade konstitutionsutskottet att en utredare skulle utvärdera frågan om statsråds medverkan i utskottets granskning. Helt i enlighet med den ordning som jag tillämnat föreslog utredaren att tillträdande statsråd ska åta sig att medverka i konstitutionsutskottets granskning, också efter att man har lämnat uppdraget som statsråd. Utskottet delade utredarens bedömning. Och enligt utskottets uppfattning skulle åtagandena dessutom avfattas skriftligt.

Eftersom samtliga statsråd åtagit sig att medverka i utskottets granskning och åtagandet dessutom hade getts i skriftlig form bedömde jag att jag hade uppfyllt konstitutionsutskottets krav. När jag senare, efter en kontakt mellan utskottet och Regeringskansliet, blev informerad om att utskottet hade avsett att statsrådets åtaganden inte enbart skulle vara skriftliga utan även egenhändigt undertecknade togs undertecknade åtaganden fram. De gavs in till konstitutionsutskottet inom ramen för förra årets höstgranskning.

Herr ordförande! Därmed är jag beredd att svara på frågor i det ärendet.

Ordföranden: Tack för den inledningen, statsministern! Jag lämnar första ordet till anmälände parti, som är Moderaterna, och Maria Abrahamsson.

Maria Abrahamsson (M): Ordförande! Tack, statsministern, för den inledningen som har vissa gemensamma beröringspunkter med det jag tänker säga – vissa.

Den här granskningsanmälan har, som statsministern antydde, sin grund i att ett statsråd våren 2014 avböjde att infinna sig till en utfrågning i KU. Statsrådet hade lämnat regeringen sedan ett par år och var alltså inte längre statsråd.

Som statsministern kanske minns blev det en ganska livlig debatt i medierna, och inte bara i medierna. Även i det här huset blev det en diskussion i KU, som samma vår gav en utredare i uppdrag att utvärdera vilka krav som skulle ställas på statsråd och deras medverkan i KU:s granskning.

Som statsministern sa presenterade utredaren sitt förslag hösten 2015. Man avrådde då från lagstiftning och föreslog i stället att tillträdande statsråd skulle göra ett åtagande att medverka i KU:s granskning, också efter det att han eller hon slutat som statsråd.

Ett enigt KU instämde i utredarens slutsatser. KU uttalade att man förväntar sig att statsministern kräver av sina nya statsråd att de ska åta sig att ställa sig till KU:s förfogande, också efter tiden som statsråd. Och KU uttalade att dessa åtaganden ska avfattas skriftligt, eftersom de ska kunna följas upp på ett tillfredsställande sätt.

För att ge eftertryck åt kravet på skriftliga åtaganden framhöll KU att utskottet i sin granskning skulle följa upp att statsministern ställt dessa krav och i vilken form åtagandena hade gjorts. Detta var i februari 2016.

Den 25 maj, alltså bara några månader senare, tillsatte statsministern tre nya statsråd: Peter Eriksson, Ann Linde och Karolina Skog. Men trots KU:s uttalande avkrävde statsministern inte sina nya ministrar några skriftliga försäkringar om att medverka i KU:s granskning efter statsrådstiden. Jag var själv i kontakt med Regeringskansliet och fick då beskedet att de var muntliga.

Mot den bakgrunden vill jag fråga statsministern varför han inte brydde sig om KU:s eniga uttalande om att statsråd i samband med tillträdet skriftligt ska åta sig att medverka i KU:s granskning, även efter statsrådstiden.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag vet inte om det är ordförvillelse, men enligt min uppfattning var det i skriftlig form eftersom vi i september 2015 hade överlämnat till konstitutionsutskottet åtagande i skriftlig form. Eftersom huvudargumentet i frågan, enligt min uppfattning, var att man skulle kunna följa upp framgår det av det som överlämnades vad det var man lovade att göra, nämligen att alltid ställa upp i konstitutionsutskottet, inklusive när man har frånträtt sitt statsrådsuppdrag.

Därefter, när vi i fjol, ungefär i juni, blev uppmärksammade på att konstitutionsutskottet avsåg undertecknade handlingar tog vi fram sådana undertecknade handlingar. Men skriftlig form innebär inom juridiken precis den skriftliga form som vi hade lämnat in. Jag uppfattade konstitutionsutskottets begäran som en formfråga. Det skulle vara i skriftlig form, och det hade vi lämnat in. Men när det stod klart för mig att man ville ha ett individuellt undertecknat dokument tog vi fram ett sådant.

Maria Abrahamsson (M): Tack för det! Jag har också funderat mycket på redogörelsen från Regeringskansliet om åtagandet, som mycket riktigt har skett i skriftlig form och som statsministern visade upp här. Men att regeringen har redogjort skriftligt för innehållet i statsrådets åtaganden är naturligtvis inte detsamma som att själva åtagandet är skriftligt.

Jag tycker att det synsättet är inte bara märkligt utan närmast ett försök att faktiskt vilseleda KU. Inte kan väl statsministern mena att en redogörelse i en

promemoria från Statsrådsberedningen är detsamma som skriftliga åtaganden från statsråden själva?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag vill mena att det är i skriftlig form. Skriftlig form är *en* form och undertecknad är en annan.

Och här framgår precis vad som skulle göras: Konstitutionsutskottet ska enligt regeringsformen granska statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning. Utskottet har rätt att för granskningen få ut protokollen över beslut i regeringsärenden, handlingar som hör till dessa ärenden samt regeringens övriga handlingar som utskottet finner nödvändiga för sin granskning. Utskottet kan också inhämta upplysningar genom skriftliga redovisningar och muntliga utfrågningar av bland andra statsråd och tidigare statsråd. Någon formell skyldighet för statsråd eller tidigare statsråd att delta i konstitutionsutskottets utfrågningar finns inte. Statsråden i den regering som tillträdde den 3 oktober 2014 har emellertid åtagit sig att alltid medverka i den konstitutionella granskningen fullt ut och detta även efter det att uppdraget som statsråd upphört. Åtagandet innebär alltså att dessa alltid kommer att delta i utfrågningar som konstitutionsutskottet kallar till med anledning av sin granskning.

Hela detta system bygger på att det finns ett förtroende mellan riksdagen och Sveriges statsminister, på att statsministern avkräver detta. Hösten 2014 var det dessutom väldigt tydligt, också i medierna, att det här hade avkrävts.

Konstitutionsutskottet har också fört det resonemanget i sitt utlåtande, med anledning av utredningen; det finns inte något lagkrav på detta. Det finns ingen sanktion. Därmed är själva formen egentligen underordnad. Konstitutionsutskottet konstaterar däremot att givet att sådana åtaganden gjorts, dessutom medialt, offentligt, är det ett väl så starkt incitament för statsråden, även när de har avgått, att faktiskt infinna sig på konstitutionsutskottets utfrågning.

Det var hela bakgrunden till detta. Det fanns ingen som helst anledning för mig att försöka gå bakom ryggen på eller lura konstitutionsutskottet. För mig var frågan om kravet på skriftlig form uppfyllt. Själva åtagandet var muntligt, men skriftlig form är detta som jag visar för utskottet nu. Men nu när konstitutionsutskottet ändå vill ha undertecknade sådana har vi nu tillsänt konstitutionsutskottet dem.

Maria Abrahamsson (M): Jag börjar med att kommentera det som jag på ett sätt är glad över att statsministern själv tar upp när han hänvisar till den mediala debatten i september 2014. Det stämmer. Då fanns nämligen den här artikeln ute, som jag nu visar för statsministern. Den finns inte med i våra granskningshandlingar, och därför vågade jag inte nämna det. Men eftersom statsministern själv tog upp det så. Rubriken är: ”Stefan Löfvens tuffa krav på ministrarna”.

I artikeln redogörs för att statsministern kommer att kräva skriftliga åtaganden från sina statsråd. Men när den frågan sedan kom upp i KU:s utredning – jag satt i referensgruppen där – ville utredningen såklart titta på artikeln och få in den. Artikeln fanns på Expressens hemsida, men den där planen för ett öppet regeringskansli, som artikeln handlade om och som

statsministern gick i god för, fanns inte då. Och ingen har sett den därefter heller.

Jag vill alltså haka fast vid den här frågan som jag tycker att statsministern inte riktigt har klargjort. Hur ser statsministern egentligen på KU:s konstitutionella praxis? Statsministern nämnde själv att alternativet ifall den mer frivilliga skriftliga-åtagande-modellen inte hålls är hotet om lagstiftning. Och KU har under lång tid, i olika granskningar och genom uttalanden, byggt upp en konstitutionell praxis som har utvecklats successivt. Ytterst handlar det om hur ett gott regeringsarbete ska bedrivas. Då är det onödigt med lagstiftning som tynger och kanske gör maskineriet i Regeringskansliet trögt.

Jag skulle gärna vilja att statsministern försäkrar att han i fortsättningen ska vara mer uppmärksam på de önskemål och krav som KU ställer på statsministern i hans egenskap av regeringschef. För även om vi nu har hört att statsministern tycker att han har rättat sig efter KU:s uttalanden tog det faktiskt ganska lång tid från KU:s beslut till dess dessa namnundertecknade åtaganden kom in.

Ordföranden: En del av granskningen här i vår går ut på att KU ska göra en bedömning av exakt hur vi ser på frågan. Men statsministern får naturligtvis ändå gärna kommentera Maria Abrahamssons fråga. Det handlar alltså om hur vi ser på ärendet. Vi har inte dragit några slutsatser på förhand.

Stefan Löfven: Vi följer naturligtvis konstitutionsutskottets uttalanden noga och ska naturligtvis se till att hörsamma dem. Det är därför som det nu föreligger undertecknade åtaganden från respektive statsråd.

Varför det inte gjordes tidigare berodde på, som jag sa, att jag uppfattade att vi redan hade levererat detta i skriftlig form. Det levererades i skriftlig form i september 2015.

Sedan bekräftade KU i februari 2016 att man avsåg skriftlig form. Men i juni 2016 förstod vi att det som konstitutionsutskottet avsåg var individuellt undertecknade sådana. Då såg vi till att påbörja den processen och kunde leverera in dem i samband med höstgranskningen.

Det är självfallet så att konstitutionsutskottets uttalanden har betydelse.

Veronica Lindholm (S): Jag tackar statsministern för inledningen.

Precis som tidigare har nämnts diskuterades eventuell lagstiftning, det som man i medierna kallade för lex Maud. Men precis som Maria Abrahamsson tidigare har nämnt ansåg KU att praxis är att föredra. Om detta inte skulle efterlevas är det lagstiftning som man kanske behöver implementera i så fall.

Utifrån det ska jag ställa en liknande fråga som den Maria Abrahamsson ställde om något som jag också har funderat över. Är det på det viset att det uppfattades som att KU varit otydligt i sitt sätt att framföra på vilket sätt utskottet avsett att statsrådets åtaganden skulle vara utförda, det vill säga egenhändigt undertecknade?

Jag undrar också om statsministern, med facit i hand, skulle ha handlat på ett annat vis.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag uppfattade tydligt att det skulle vara skriftligt. För mig är skriftlig form den som vi hade skickat in. Undertecknad form är en annan sak. Då ska det undertecknas. Det kan till och med finnas en form där namnteckningen ska bevitnas.

Men att det skulle vara i skriftlig form uppfattade jag tydligt. Det var därför som detta kom i skriftlig form. Om det hade sagts att detta skulle undertecknas hade det kommit i undertecknad form.

Veronica Lindholm (S): Jag ställde ytterligare en fråga: Hade statsministern med facit i hand, när han vet vad som avsågs från KU:s sida, handlat på ett annat sätt?

Stefan Löfven: Ja, hade krav kommit på undertecknad handling hade det kommit en sådan undertecknad handling. När det framgick i juni i fjol, ungefär, att det var det som konstitutionsutskottet avsåg, tog vi också fram undertecknade handlingar. Dessa handlingar har konstitutionsutskottet fått sig tillsända.

Fredrik Eriksson (SD): Jag är faktiskt väldigt glad över att just detta ärende har kommit upp till KU:s prövning detta år. Jag satt själv med i utredningens parlamentariska referensgrupp som såg över just hur man kunde säkerställa att tidigare statsråd skulle infinna sig när KU kallade.

Som några kanske känner till är Sverigedemokraterna det enda parti som har gett uttryck för någon form av skiljaktig mening i denna hantering. Vi tyckte nog, och tycker nog fortfarande, att en lapp som sitter i en pärm kanske inte är ett tillräckligt starkt och adekvat instrument att använda för denna typ av viktiga frågor som det handlar om.

Samtidigt måste jag ändå säga att jag ser det som positivt att nuvarande statsminister är den första statsministern som åtminstone har försökt sig på en ansats till att adressera denna frågeställning.

Ska jag förstå det som att de tillträdande statsråden ska ha sett det som en förutsättning för att få tillträda som statsråd att de gör detta åtagande till statsministern? Är det korrekt uppfattat?

Stefan Löfven: Det är korrekt uppfattat.

Fredrik Eriksson (SD): Då blir nästa fråga: Om det nu är så att ett nytillträtt statsråd gör detta åtagande till statsministern, hur avser statsministern då att följa upp och faktiskt säkerställa att de som gör detta åtagande till honom också efterkommer det den dag som de eventuellt avgår eller avsätts som statsråd?

Stefan Löfven: Det är ett löfte som avges till statsministern innan man får uppdraget som statsråd. Då utgår jag från att dessa personer också håller sitt löfte.

Det finns varken för statsministern, för konstitutionsutskottet eller för riksdagen några sanktionsmöjligheter. Men det är ett allvarligt samtal som jag har innan en person får uppdraget som statsråd, där jag förutom att ställa krav på att man som statsråd ska delta vid konstitutionsutskottets alla utfrågningar också ställer krav på redovisning av finansiella instrument och om det finns

uppdrag bredvid som skulle kunna vara ett hinder. I så fall ska dessa uppdrag lämnas.

Detta är alltså en del av samtalet som är mycket viktigt innan jag tillsätter statsråd.

Fredrik Eriksson (SD): Det är helt rätt, som statsministern säger, att en av de saker som vi kanske har invänt lite grann mot från Sverigedemokraternas sida är just avsaknaden av sanktionsmöjligheter, förelägganden vid vite och så vidare. Det riskerar att göra verktyget lite tandlöst.

Statsministern säger att detta är ett löfte som de nyttillträdde statsråden ger till statsministern och att han utgår från att de kommer att leva upp till dem.

I andra sammanhang har statsministern gett uttryck för att det kan ha funnits ett visst mått av naivitet inblandat i olika sammanhang. Frågan är om så inte är fallet här också.

Jag ska fråga följande: Pondera att Maud Olofsson hade varit statsråd i Stefan Löfvens regering, på vilket sätt hade en lapp som den här, eller ett löfte som detta, hjälpt Stefan Löfven att avstyra hennes skandalösa beteende?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Med all respekt, det är omöjligt för mig att sitta och spekulera om det ena eller det andra. Vi har den lagstiftning vi har nu. Det finns en lagstiftning, och den ger ingen sanktionsmöjlighet vare sig för riksdag eller regering. Men inom ramen för den lagstiftning som nu finns, och som det finns en bred politisk majoritet för så här långt i alla fall att den ska se ut på detta sätt och att man inte ska ändra på denna punkt, är jag den förste statsminister som har tagit fram ett sådant åtagande och ställer detta krav innan jag utnämner statsråd. Det finns också i skriftlig form, och det har dessutom fått formen av ett undertecknat dokument.

Men varken statsministern eller någon annan har några sanktioner, om inte någon kan komma på några. Detta utgår från att det måste finnas ett förtroende i botten mellan riksdagen och Sveriges statsminister, och naturligtvis mellan statsråd och Sveriges statsminister, när det gäller att detta nu har skett och att detta dessutom är undertecknat. När jag talar med statsråden går vi igenom dessa frågor, där det framgår att det är detta som gäller för att bli utnämnd till statsråd. Då utgår jag från, kanske till en del som konstitutionsutskottet skriver i sitt betänkande, att ett sådant åtagande som faktiskt har gjorts från ett statsråd och som är medialt och offentligt är en ganska stark kraft för att se till att man uppfyller sitt åtagande.

Fredrik Eriksson (SD): Jag har två frågor till.

Man utgår från att detta kommer att hanteras, och man utgår från att detta kommer att respekteras. Betyder det att vi ska utgå från att om statsministern inte hade presenterat denna lapp hade statsråden i statsministerns regering inte känt till dessa mest grundläggande förväntningar som finns på dem? Påskriften eller ej, vilket värde i det avseendet anser statsministern att lappen i pärmen och samtalen runt omkring tillför som inte redan finns just sett till redan befintlig lagstiftning och praxis?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Befintlig lagstiftning är ju som den är. Det är den som inte ger några sanktioner. Det finns inga sanktioner. Så man kan välja att inte komma. Så ser det ut, och det finns en bred politisk enighet om att så ska lagstiftningen vara. Men konstitutionsutskottet har sagt, precis som jag, att man bör ställa krav på detta från de tillträdande statsråden innan de tillträder. Det är precis det som jag har gjort.

Det har dessutom framkommit att konstitutionsutskottet vill ha en under-tecknad handling om detta. Då har jag levererat det också. Det är den ram som finns för dagens lagstiftning.

Skulle det finnas en annan lagstiftning, som inbegriper sanktioner, då skulle vi ha en annan situation. Jag kan inte hålla på och spekulera i den situationen. Nu har jag gjort detta utifrån nuvarande lagstiftning, och det har varit viktigt för mig. Jag tycker att det är fel om man inte infinner sig till utfrågning i konstitutionsutskottet om man har lämnat sin statsrådspost.

De tillträdande statsråden har sagt att de är beredda att göra detta. De har också vetat om att det är en förutsättning för att bli utnämnd till statsråd.

Ordföranden: Frågeställningen som KU granskar är om statsministern har följt KU:s ställningstagande eller inte. Vi kanske inte ska ha ett seminarium om vilka nya regler som skulle behövas. Jag vet inte om Fredrik Eriksson har frågor som mer direkt anknyter till själva granskningen.

Fredrik Eriksson (SD): Utredningsläget är ganska gott i hela ärendet. Vi har fått redogjort för oss hur saker och ting har förlöpt. Där finns det väl ingen egentlig tvist, utan det blir en bedömningsfråga för utskottet sedan om man anser att statsministerns tolkning och hur han har läst in KU:s rekommendation i frågan är till fyllest eller inte.

Men det är lite synd att ordföranden lyfter fram detta. Det var ju precis min avslutande fråga till statsministern om statsministern hade velat se, eller känt att han hade varit hjälpt av, att detta verktyg hade varit utformat på något annat sätt.

Ordföranden: Vill statsministern kommentera detta får han gärna göra det.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag tror inte att jag har några fler kommentarer nu.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande! Jag har nog egentligen fått svar på de flesta frågorna. Men jag ska se om jag klarar av att formulera en fråga om detta. Det är något av ett trauma för KU när en före detta minister vägrar komma till KU. När Maud Olofsson gjorde det skapade det en stor osäkerhet om denna del av den granskande makten skulle kunna fungera och om detta skulle riskera att skapa ett nytt prejudikat.

Det blev senare en utredning som väldigt många av KU-ledamöterna här har deltagit i och som Bertil Wennberg har lett. I denna utredning funderade man över, som flera har varit inne på, om man skulle göra en lagstiftning. Till sist landade utredningen i att det som hände med Maud Olofsson i princip var en engångsföreteelse. Det hade hänt någon gång tidigare, men då var det någon

före detta minister som var sjuk. Det har inte varit någon annan som har vägrat att komma.

Att då lägga detta ansvar på statsministern är ett sätt att förbereda en minister för vad som komma ska. Jag vet inte om statsministern har någon ytterligare reflektion kring detta. Någon bättre fråga än detta klarar jag inte av att ställa.

Ordföranden: Har statsministern något ytterligare att tillägga?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag är inte så säker på det. Låt mig bara upprepa att jag tog detta initiativ av det skälet att jag delar uppfattningen att man ska komma till konstitutionsutskottet när utskottet kallar till utfrågning, oavsett om man sitter kvar som statsråd eller inte. Det var därför som jag tog detta initiativ.

Jag kan konstatera att utredaren drog samma slutsats, att detta bör åligga statsråd och att statsministern bör ställa detta krav. Det har jag gjort. Efter att vi har klargjort formen för det hela har jag också inkommit med undertecknade skriftliga handlingar för respektive statsråd, att man åtar sig att komma till konstitutionsutskottet även om man har lämnat sitt uppdrag.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag har fått svar på mina frågor.

Mia Sydow Mölleby (V): Jag har också fått svar på mina frågor.

Tina Acketoft (L): Med risk för att låta som en papegoja: Jag får tacka för svaren.

Tuve Skånberg (KD): Jag har kanske inte fått svar på mina frågor, herr statsminister.

I februari formulerade KU sitt önskemål till Statsrådsberedningen och statsministern: Kraven och åtagandena bör enligt utskottets uppfattning dessutom avfattas skriftligt, så att de kan följas upp på ett tillfredsställande sätt.

Jag kan förstå att man skulle kunna tänka sig att kraven bara var en promemoria. Det är väl inte orimligt att det är en lapp i en pärm. Men hur i all världen kunde statsministern tro att åtaganden som avfattas skriftligt inte innebar undertecknande av statsråden?

Vi hade haft en utredning som hade talat om detta. Det hade varit stort i medierna. Det var detta som KU jobbade med i gott och väl ett år, därtill ganska så uppmuntrade av regeringen med anledning av Maud Olofssons affär.

Vill statsministern något utveckla hur han, med det stöd som han har av Regeringskansliet, av KU:s kansli och av utredningen, ändå såg det som att åtaganden som avfattas skriftligt inte innebär att man undertecknar dem?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Rubriken på det skriftliga är Åtagande av statsråden i den regering som tillträdde den 3 oktober 2014. Det är ett åtagande som görs. Det är skillnad på skriftlig form och undertecknad form. När det blev klart för mig att det var undertecknad variant som utskottet ville ha har jag också levererat en undertecknad sådan.

Tuve Skånberg (KD): Man kanske inte kan förklara hur man inte förstod det. Man får bara konstatera att här var det en misskommunikation mellan vad konstitutionsutskottet med stöd av en utredning uppfattade som glasklart men som uppenbarligen inte Statsrådsberedningen och statsministern uppfattade förrän efter en påminnelse och flera månader.

Vi kan väl konstatera att den misskommunikationen var olycklig eftersom den rörde en mycket viktig fråga som KU har valt att utreda. Avser statsministern att försäkra sig i fortsättningen om att det inte blir sådana missförstånd igen?

Ordföranden: I vilken mån det är misskommunikationer eller vad det är som har hänt blir det KU:s senare bedömning av granskningsärendet. Vill statsministern tillägga någonting går det bra.

Stefan Löfven: Jag vet bara inte om jag kan försäkra mig om att det aldrig kommer att uppstå några missförstånd igen. Det vill jag nog inte lova någon hundra procentig garanti på. Jag har ingen annan ambition än att naturligtvis se till att det konstitutionsutskottet vill ha ska det naturligtvis också få.

Ordföranden: Jonas Millard ville ställa en fråga. Det är egentligen en frågeställare per parti som vi brukar försöka hålla oss till. Men finns det en viktig fråga ytterligare så varsågod.

Jonas Millard (SD): Herr ordförande! Jag ska inte bli så långrandig. Statsministern nämnde tidigare att det var en förutsättning att man skrev under detta för att kunna bli statsråd. Samtidigt uttryckte sig statsministern på följande sätt under utfrågningen nyss: När jag talar med statsråden om dessa åtaganden.

Då tänker man: Om den här frågan lyfts upp till diskussion när de redan är statsråd, hur kan det då vara en förutsättning? Den konkreta frågan blir: Sker undertecknandet före eller efter att man har skrivit på statsrådsförordnandet?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag avsåg naturligtvis: De är nu statsråd. Frågan tas upp innan man blir statsråd. De är icke tillträdde statsråd då. Nu har de redan tillträtt när man har skrivit på den, av kända skäl, eftersom det var först i efterhand som jag sa: Nu är det undertecknande som gäller också, och då har man gjort det.

Jonas Millard (SD): Okej, men framdeles kommer undertecknandet att ske innan man skriver på sitt statsrådsförordnande. Då har jag förstått statsministern rätt.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Svar ja.

Ordföranden: Jag har en kompletterande fråga. Det gäller innan statsministern begärde in de skriftliga åtagandena från statsråden – den ursprungliga modellen som statsministern hade tänkt sig med muntliga åtaganden och så ett dokument som visade hur åtagandet såg ut, det som statsministern höll upp förut. När den modellen var det statsministern tänkte sig, fanns det då någon lista över vilka statsråd som hade gjort det muntliga åtagandet så att man i

efterhand kunde gå tillbaka och se om verkligen alla statsråd hade gjort sitt åtagande?

Stefan Löfven: Alla hade gjort sitt åtagande. Det fanns inget tvivel om att man hade gjort det åtagandet. Alla statsråd hade dessutom en individuell pärm i vilken det ingick både vad gäller det här åtagandet liksom vad gäller de finansiella instrumenten och andra uppdrag. De dokumenten fanns i respektive statsråds pärm.

Ordföranden: Inklusive det dokument som statsministern höll upp för oss här där åtagandet beskrevs?

Stefan Löfven: Allra först: Det skriftliga dokumentet kom i september 2015 när vi överlämnade det. Det är det dokument som jag har hållit upp här.

Ordföranden: Bara för tydlighetens skull: Vad var det som satt i statsrådets pärm?

Stefan Löfven: Ett åtagande att man här skulle se till att delta i konstitutionsutskottets utfrågning även efter att man har lämnat som statsråd.

Ordföranden: Om då någon utomstående part skulle vilja gå in i Regeringskansliet och ta reda på vilka statsråd som hade gjort åtagandet, hur skulle man gå till väga då?

Stefan Löfven: Åtagandet som sådant var muntligt. Man svarar ja på en fråga: Jag kräver att du deltar i konstitutionsutskottets utfrågning även efter om du lämnar statsrådsuppdraget. Man svarar ja på den frågan. De texter som fanns i pärnarna gällde för alla statsråd. Därefter när vi skulle se till att det fanns i skriftlig form, som vi då trodde var det konstitutionsutskottet avsåg med skriftlig, skickades de in till KU i september. Det är det dokumentet som jag har hållit upp här för konstitutionsutskottet.

Ordföranden: Okej, tack.

Maria Abrahamsson (M): Jag hade egentligen inte tänkt ställa någon mer fråga. Statsministern markerar nu så tydligt att han trodde och tyckte det dög med att regeringen skriftligt har redogjort för åtagandenas innehåll. I varje fall tyckte statsministern att det är detsamma som att själva åtagandet har gjorts skriftligt. En skriftlig redogörelse av innehållet dög som redovisning av åtagandet.

Jag måste än en gång på något sätt få klart för mig att statsministern menar att en redogörelse av ett åtagande i en promemoria från Statsrådsberedningen är detsamma som ett skriftligt åtagande från statsrådet självt. Är det så vi ska uppfatta det?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag tror inte riktigt det. Åtagandet som sådant hade fått en skriftlig form. Det ingick inte i ett pm, utan det fanns ett åtagande, det som jag precis höll upp. Där har vi det, precis. Det hade skriftlig form.

Maria Abrahamsson (M): Men detta är en beskrivning av innehållet i åtagandet. Anser statsministern att en beskrivning av ett innehåll i ett åtagande är detsamma som ett skriftligt åtagande som statsråden har ingått?

Stefan Löfven: Det var i grunden ett muntligt åtagande som sedan formulerades skriftligt, ja. Sedan finns det skriftligt som ska undertecknas. Det är en annan form. Ytterligare en form är att det dessutom ska bevitnas. Där är juridiken att skriftlig form är av den arten. Undertecknad är en annan form helt enkelt.

När vi i juni i fjol fick klart för oss att det är vad konstitutionsutskottet vill ha har jag uppfyllt det. Det finns ingen ambition från min sida att försöka lura utskottet eller på något annat sätt förbigå det. Jag har den uppfattningen att skriftlig form är det här. Det är vanligt förekommande i juridiken, enligt vad de som har läst mer juridik än jag påstår.

Ordföranden: Då tror jag att vi har uttömt det ämnet. Vi ajournerar utfrågningen och börjar igen kl. 14.40.

Ordföranden: Klockan är 14.40, och vi återupptar konstitutionsutskottets öppna sammanträde och övergår nu till behandling av granskningsärende 23, Överklagande av strandskyddsärende. Jag lämnar först ordet till statsministern för en inledning.

Stefan Löfven: Ordförande! Ärade ledamöter! I det här granskningsärendet har konstitutionsutskottet ställt frågor om handläggning av strandskyddsärende vid Miljö- och energidepartementet. Det har då riktats särskilt fokus mot ett enskilt ärende som gäller överklagande av ett beslut om utvidgat strandskydd i Kronobergs län.

Konstitutionsutskottet har i ett antal höstgranskningar uppmärksammat handläggningen av förvaltningsärenden i Miljö- och energidepartementet. Utskottets belysning av Regeringskansliets ärendehantering är av stort värde, och utskottets ställningstaganden har beaktats inom verksamheten.

Som chef för Regeringskansliet har jag det övergripande ansvaret för att myndighetens arbete är organiserat på så sätt att vi klarar av att leva upp till förvaltningslagens krav på handläggning av förvaltningsärenden. Det innebär att jag har ansvaret för att säkerställa att det inom Regeringskansliet finns väl fungerande rutiner och arbetssätt samt en ändamålsenlig resursfördelning. Inom respektive departement är det departementschefen som beslutar om hur verksamheten närmare ska prioriteras och hur tilldelade resurser ska fördelas.

När det gäller Miljö- och energidepartementets hantering av förvaltningsärenden har jag förtroende för att miljöministern har prioriterat och planerat verksamheten inom departementet på bästa sätt.

Det aktuella ärendet har handlagts vid miljöprovningseenheten i Miljö- och energidepartementet. Miljöprovningseenhetens huvudsakliga uppgift är att handlägga förvaltningsärenden. Enheten ansvarar framför allt för regeringens handläggning av miljöbalksärenden. Det kan handla om provning av stora infrastrukturåtgärningar som Ostlänken, kärnenergianläggningar som det kommande slutförvaret för kärnbränsle eller flera typer av områdesskydd, bland annat strandskydd.

Den 1 juni 2009 trädde nya ändringar i kraft i miljöbalken gällande strandskydd, och till följd av ändringarna fick miljöprovningseenheten under slutet

av 2014 och början av 2015 in ett mycket stort antal ärenden. Det aktuella ärendet kom in till enheten i samband med den ökade ärendetillströmningen.

Ärendetillströmningen var förväntad, men handläggningen av ärendena visade sig vara mer resurskrävande än vad Miljö- och energidepartementet hade kunnat förutse. Ett stort antal ärenden har behövt skickas tillbaka till länsstyrelserna för ny handläggning, vilket har lett till att länsstyrelserna i flera fall fattat nya beslut som också har överklagats.

Detta har medfört att den stora tillströmningen av överklagade strandskyddsbeslut under 2014 och 2015 även fortsatte under 2016. Flertalet av dessa ärenden är komplexa och kräver omfattande och noggrann utredning. I ärendena förekommer också ofta brådskande yrkanden som måste ges förtur. Allt detta påverkar ärendenas handläggningstider.

När det sedan gäller detaljer kring handläggningstiden för det aktuella ärendet får jag hänvisa till det skriftliga svar som getts in till utskottet av Miljö- och energidepartementet och till ansvarigt statsråd.

Miljö- och energidepartementet har successivt förstärkt handläggningen av strandskyddsärenden för att kunna handlägga den ökade ärendemängden snabbt, effektivt och utan att rättssäkerheten eftersätts. Miljöprövningsenheten har fått utökade resurser, och en omprioritering har skett så att fler handläggare arbetar med strandskyddsärenden.

Därutöver är frågan om förändrade arbetsätt i syfte att effektivisera handläggningen ständigt aktuell inom Miljö- och energidepartementet och inom Regeringskansliet i övrigt. Miljö- och energidepartementet har under verksamhetsplaneringen fört fram behov av förstärkningar avseende ärendehandläggningen, och det har också beaktats vid fördelningen av resurser mellan departementen.

Med detta, herr ordförande, är jag redo att svara på utskottets frågor.

Lisbeth Sundén Andersson (M): Tack, statsministern! Det var ju en inledning som förklarar eller rättare sagt verkligen klargör vem som är chef över departementet. Med anledning av detta vill jag läsa upp något som vi har fått i svaren från departementet när det gäller detta: ”Det är inte godtagbart att handläggning av ärenden som avser myndighetsutövning mot enskilda fördröjs.”

Sedan är det också ett konstaterande som konstitutionsutskottet har gjort – för vi i konstitutionsutskottet har ju varje år granskat just frågor som rör de departementsfrågor som är uppe nu. Då har vi också konstaterat i ett uttalande: ”Att i ovisshet behöva gå och vänta under lång tid på ett myndighetsbeslut som kanske gäller frågor som har avgörande betydelse för en persons ekonomi eller personliga förhållanden kan förorsaka otrygghet och personligt lidande, kanske också ekonomiska förluster. Det gäller här inte en ren servicefråga utan handlar i hög grad också om den enskilda människans rättssäkerhet.” Vad svarar statsministern på det?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Som sagt var, detta ärende kom in i samband med det stora inflödet av strandskyddsärenden runt årsskiftet 2014/15. På knappt ett halvår kom det då in ett hundratal ärenden, och tidigare kom det in

endast några enstaka ärenden per år. Ärendet var komplext och omfattande; det avsåg ju ett beslut om det utökade strandskyddet i hela Kronobergs län. Det var också ovanligt många som överklagade.

Arbetsituationen krävde då att enheten prioriterade de mest angelägna frågorna, och till dem hör ju bland annat interimistiska yrkanden och så kallade inhibitionsbeslut, som alltid ges förtur.

En stor andel av dessa ärenden har man också tvingats skicka tillbaka till länsstyrelserna, och det har lett till att länsstyrelserna, som jag sa, i flera fall har fattat nya beslut, som också har överklagats. Denna komplexitet har gjort att det har blivit dessa tider för handläggning. Det finns ingen annan ambition hos departementet naturligtvis, eller Regeringskansliet i dess helhet, än att vi ska hantera ärenden så snabbt och effektivt som möjligt, utan att ge efterkall på rättssäkerheten, naturligtvis.

Den ambitionen finns hela tiden, och därför har man med jämna mellanrum möten och genomgångar om besluten och handläggningen. Går det att effektivisera och göra annorlunda? Och departementet har, som sagt var, inkommit till Statsrådsberedningen vad gäller utökade resurser, och det har vi också tilldelat departementet.

Lisbeth Sundén Andersson (M): Tack för det, statsministern! Vi har också fått svaret från departementet att ärenden avgörs i den turordning de kommer in. Men några rader längre ned i svaret står det också att arbetsituationen har krävt att enheten prioriterar de mest angelägna. Då blir det ju inte i turordning. Är det bra att ärendena tas upp i den ordning de kommer in? Bör man kanske titta över en prioritering redan när ärendet kommer in? Vad säger statsministern om detta?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Det har departementet också gjort efter en fråga från konstitutionsutskottet huruvida man skulle kunna ta dem i en annan ordning och ta de enkla först och bli av med eller, mer korrekt uttryckt, klara av dem snabbt. Det har dock visat sig att de ärenden som är så enkla är ganska få, så det gör tydligen inte så stor skillnad. Vad som har blivit föremål för snabb handläggning är av nödvändiga skäl inhibitionsbeslut och så kallade interimistiska yrkanden; de måste ges förtur. Därför kan det bli så här, dessvärre.

Lisbeth Sundén Andersson (M): En liten sista fråga: När man tittar på när konstitutionsutskottet har granskat Miljödepartementet i just dessa frågor gällande strandskydd ser man att det ända sedan 2003 faktiskt riktats påpekanden om att det är för långa handläggningstider, och, som sagt, de ökar nästan över tid. Det står i ett svar som vi fick in den 7 mars i år att regeringen nu tittar på detta. Regeringen kanske skulle ha tittat på det lite tidigare, eller vad säger statsministern? Det verkar ju som om personalsituationen är svår nästan oavbrutet.

Stefan Löfven: Det är klart att jag blev uppmärksam på detta tidigare – det är inte så att vi i år har börjat titta på detta. Vi har uppmärksammat det sedan tidigare. Under ett antal år, också under den förevarande regeringens tid,

tillskötts mer resurser till departementet för att det behövdes. Det som dock blev skillnad vid årsskiftet 2014/15 var att det då, som sagt var, kom hundratals ärenden helt plötsligt därför att länsstyrelserna var tvungna att fatta beslut före 2014 års utgång. Så då blev det alltså en dramatisk ökning.

Men det är klart, som jag sa tidigare, att både departementet och Regeringskansliet som helhet hela tiden försöker att utveckla metoder och arbetssätt, tittar på möjliga omprioriteringar och skjuter till resurser där så behövs. Departementet har inkommit med äskanden om utökade resurser, och detta har vi tillgodosett. Man har fått mer resurser, och därutöver måste departementet inom sin ram avdela resurser.

Ett problem som ibland också kan uppstå eftersom det är ganska komplexa och svåra ärenden är att rekryteringen inte alltid är helt lätt. Man måste ha rätt person på rätt plats, med rätt kompetens, helt enkelt.

Vi tittar också nu annorlunda än förut på den så kallade ärendebalansen och går igenom den med alla expeditionschefer för att se vad vi kan göra ytterligare för att effektivisera handläggningen, utan att ge avkall på rättssäkerheten.

Laila Naraghi (S): Herr ordförande! Tack, statsministern, för en klargörande föredragning! Nya strandskyddsregler infördes alltså 2009, och i samband med att lagändringarna trädde i kraft fick länsstyrelserna i uppdrag av dåvarande regering att se över och fatta beslut om utvidgade strandskyddsområden i det egna länet. Detta skulle genomföras under perioden fram till den sista december 2014.

Av KU:s granskning har det framgått att det från departementets sida var förväntat att denna översyn skulle leda till en ökad, mycket omfattande ärendehantering. Detta visade sig också bli fallet, precis som har framgått här.

I ljuset av detta skulle jag vilja fråga vad Regeringskansliet hade gjort för att förekomma problem, det vill säga långa handläggningstider, med anledning av just den förväntade omfattande ärendehantering. Vilka förberedelser hade man gjort på våren och sommaren 2014 för att hantera den förväntade ökningen och risken för ökade handläggningstider? Vilka förstärkningar gjordes senare, under hösten och vintern, när den ökade ärendemängden var ett faktum?

Stefan Löfven: Ordförande! När det gäller detaljer, exakt hur många och så, får jag hänvisa till departementet, som vet exakt hur många man har anställt. Det har också varit visstidsanställningar och tillsvidareanställningar, och detta kan departementet bättre i detalj.

Däremot har det sedan ett antal år, som jag sa tidigare, tillförts resurser. Den här enheten, miljöprövningsenheten, var ju borta ett tag i Regeringskansliet men inrättades sedan den 1 januari 2013. Sedan konstaterade konstitutionsutskottet till exempel redan i betänkandet 2013/14 att det tar för lång tid, helt enkelt.

Sedan har regeringen successivt fattat beslut om att tillskjuta resurser under ett flertal år, och så har också denna regering gjort. När den typen av äskanden har kommit har vi tillgodosett dem så att man har fått mer resurser. Därutöver

går departementet hela tiden igenom hur man kan effektivisera handläggningen, och Regeringskansliet som helhet har också en diskussion med alla departement, inklusive detta, om dessa ärenden och hur vi kan effektivisera det.

Laila Naraghi (S): Tack för detta svar! Jag skulle vilja ställa en följdfråga apropå vad som gjordes i samband med beslutet om en översyn av dessa utvidgade strandskyddsärenden, vilket också togs upp här. Granskningen har ju visat att en organisationsförändring skedde på Miljödepartementet en tid efter lagändringen och innan översynen avslutats. Det var det som nämndes här: Den ansvariga enheten på Miljödepartementet, som hanterade handläggningen av dessa förvaltningsärenden, avvecklades 2011. Detta skedde i samband med någon typ av omorganisation. Enheten ska vad vi förstår ha återinrättats två år senare, 2013.

Kan något sägas om denna omorganisation 2011 och det faktum att dessa mycket viktiga uppgifter verkar ha flyttats runt under vad som framstår som en rätt märkligt vald tidsperiod? Hur har det påverkat arbetssituationen och förmågan för Regeringskansliet att hantera detta? Vilken enhet hanterar dessa saker nu?

Stefan Löfven: Ordförande! Speciellt vid tiden innan jag tillträdde som statsminister kan jag inte redogöra för de detaljerna. På detaljnivå är det fortfarande departementet som är bäst på att svara på hur det ser ut. Det är i första hand en omprioritering inom departementet, och det styr respektive departement och departementschef. Det är deras beslut hur man använder tilldelade resurser.

Det är i första hand det, och i andra hand: Om man behöver tillföra resurser får vi ett äskande på det till Statsrådsberedningen. Det är det vi har tillgodosett. När man har kommit med beskedet att man behöver mer resurser har vi tillfört mer resurser. Exakt hur många det är på heltid eller tills vidare eller visstid kan departementet bättre svara på.

Fredrik Eriksson (SD): Egentligen är ju utredningsläget ganska gott även i detta ärende. Det finns en oomtvistad beskrivning av sakförhållandena, och vi har tagit del av försöken att förklara hur det har kunnat bli som det har blivit. Precis som tidigare nämnts här är det inte första gången vi har uppe denna typ av frågor om långsam handläggning av strandskyddsärenden.

Jag sitter och funderar kring en fråga. Det talas mycket om att det är hög arbetsbelastning, komplicerade ärenden och bristfälliga resurser. Så kan det säkert vara. Samtidigt har det också konstaterats att regeringen har det övergripande ansvaret att säkerställa att resurserna är tillräckliga och att verksamheten fungerar tillfredsställande.

Men när det gäller konkreta åtgärder vet jag inte om vi har sett så mycket av det. Det närmaste vi har sett någon form av konkret åtgärd från regeringen på sistone när det handlar om att komma till rätta med långsamma och långa handläggningstider är, tycker jag, ett förslag till ny förvaltningslag, där man har för avsikt att begränsa och införa en tidsrymd på sex månader som

underinstanserna och förstainstanserna förväntas klara av sina ärenden på. Annars kan domstol vara att vänta.

Samtidigt har jag förstått att det inom Regeringskansliet finns en ambition att klara av 75 procent av dessa ärenden inom ett år. Då blir min fråga varför man har en lägre ambitionsnivå inom Regeringskansliet än man önskar ålägga sina underliggande förstainstanser. Eller jag kanske ska fråga så här: Är statsministern beredd att göra ett åtagande om att man ska ha samma ambitiösa målsättning inom Regeringskansliet för att avgöra ärenden inom samma tidsrymd som man vill ålägga sina underinstanser? Då kanske vi slipper se just den här typen av frågeställningar i KU igen.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Jag tänker inte kommentera den kommande förvaltningslag som diskuteras. Den bereds här. I svaret från departementet kan vi konstatera att 75 procent av enhetens samtliga ärenden ska avgöras inom ett år; det är målsättningen på det departementet. Det är departementets målsättning, helt enkelt. Jag tänker inte förhålla mig till kommande förvaltningslag – den får vi ta då, när den kommer.

Fredrik Eriksson (SD): KU har ju tidigare uttalat hur viktigt det är att just överklagandeärenden hanteras skyndsamt på grund av att de redan har gått i långbänk en vända i tidigare instanser. Finns det då inte skäl att höja ambitionsnivån något och verkligen försöka leda och föregå med gott exempel?

Stefan Löfven: Det finns alltid skäl att höja ambitionsnivån, och det arbetar vi med kontinuerligt. Vi ser över det departement för departement, som jag sa, men Statsrådsberedningen ser också över det i samråd med departementen. Hur ser ärendebalansen ut, och vad kan göras för att effektivisera och förkorta handläggningstiden? Den ambitionen måste man alltid ha.

Man får i det här fallet också ha viss förståelse för att det normalt sett kommer några enstaka fall per år och på ett halvår kom 100. Även om man kunde förutse ärendemängden – den kommer att öka eftersom lagstiftningen är omgjord och kommer att kräva fler ärenden – var komplexiteten hos ärendena svår att förutse. Som jag sa: När man från departementets sida tar emot ärendena men också måste ta interimistiska beslut tidigare och inhibitionsbeslut måste alla ärenden av den typen få förtur, helt enkelt, för så ser reglerna ut.

Det finns andra skäl till att tiden blev så här lång, men det är ingen tvekan om att både departementet – det aktuella departementet, Miljö- och energidepartementet – liksom Regeringskansliet i sin helhet arbetar på att se till att vi kan effektivisera handläggningen så mycket vi kan utan att ge avkall på rättssäkerheten.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande! Ja, vi har ju som flera har varit inne på tidigare vid flera tillfällen lyft frågan om det här med långa handläggningstider och frågorna om strandskyddsärenden.

Jag tänkte höra: När var det senast som departementet fick utökade resurser? Jag ska inte fråga om det ligger yrkanden på att fortsatt utöka dem, men

finns det sådana tankar på att man kommer att behöva strama upp ytterligare framöver?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Inför budgetåret 2016 tillfördes det ytterligare resurser, så den nivån kvarstår. Under tiden har både departementet som sådant och Regeringskansliet i sin helhet att jobba med att effektivisera ärenden, så i den mån vi har fått förfrågningar om ytterligare resurser har vi också tillgodosett med ytterligare resurser. Däremot vill jag inte i detalj svara på exakt hur många det innebär på heltid, deltid, tills vidare eller visstid.

Per-Ingvar Johnsson (C): Det står i det svar vi fick från Regeringskansliet den 7 mars i år att miljöministern och statsministern känner till situationen vid den aktuella enheten och de handläggningstider som råder. Det framgår också i det svaret att ytterligare förstärkningar avseende ärendehantering kommer att ske under 2016.

Statsministern svarade just att förstärkningar skulle komma att ske under 2017. Statsministern svarade just att förstärkningar skedde 2016. Men när det gäller förstärkningarna som utlovades 2017, vad har skett och vilka är de aktuella handläggningstiderna? Har statsministern med sig något besked om den aktuella situationen?

Stefan Löfven: Vad gäller 2017 är det departementet som har sagt att man avser att rekrytera. Den rekryteringen är, vad jag är informerad, ännu inte gjord. Men man avser att rekrytera ytterligare en person 2017.

Sedan är det ju så, precis som sägs här, att som statsminister får jag reda på – naturligtvis i samband med utskottets granskning – att här är det långa handläggningstider. Det finns klagomål på det. Vi ser över det, och det är därför det under flera år har tillförts resurser.

Dessutom förbereddes vi på en fråga. Vi hade en utfrågning på statsministerns frågestund där vi också uppmärksammade det här – att den här frågan mycket väl kan komma, av naturliga skäl. Det blir jag alltså uppdaterad om, och det är därför vi när vi får en förfrågan om resursförstärkning har tillgodosett det.

Mia Sydow Mölleby (V): Herr ordförande! Det blev lite otydligt för mig här hur resultatet av de här förstärkningarna har blivit.

Statsministern nämnde tidigare att man har gått igenom ärendebalanserna. Vi har också fått besked om att det anställdes en person den 1 december 2016 och sedan om det här som kom upp igen med omprioriteringar inom enheten så att ytterligare personer kan arbeta med strandskyddsfrågorna.

Men jag har inte uppfattat att vi har fått något svar på om det här gett någon effekt. Har handläggningstiderna minskat? Vad visade den ärendebalansgenomgång som gjordes?

Stefan Löfven: Att det har tillförts resurser, det står klart. Men vad gäller detaljerna för dem är departementet som sagt bättre skickat att svara på exakt hur de har utnyttjats. Det är de som får avdela resurserna och använda dem på bästa sätt.

Den genomsnittliga handläggningstiden är knappt ett år och två månader, enligt departementet – för att vara riktigt noga 13,6 månader. Det är ju inte i enlighet med målsättningen, nej, men enligt den information jag har fått har den förkortats. Det går åt rätt håll, men det är en bit kvar till ett år.

Tina Acketoft (L): Tack så mycket, statsministern, för redogörelsen!

KU har ju uppmärksammat handläggningstiden för förvaltningsärenden väldigt frekvent, tyvärr, särskilt vad gäller fall som drabbar enskilda. JO:s ämbetsmannaberättelse är ganska sorglig läsning. Man tar upp adoptionsfall som tar väldigt lång tid att hantera och föräldrafrågor, Kriminalvården och naturligtvis också strandskyddet, som har långa handläggningstider. Det drabbar enskilda – väldigt hårt, skulle jag vilja påstå.

Statsministern sa i sitt inledningsanförande att han är övertygad om att verksamheten sköts på bästa sätt. Samtidigt ser vi att man kanske inte rimligen kan dra slutsatsen att det har skötts på bästa sätt.

I ljuset av alla långa överklaganden och långa handläggningstider, vad har statsministern gjort för att garantera just medborgarnas skydd mot överdrivet långa ärendehanteringar?

Stefan Löfven: Ordförande! Hela Regeringskansliet ska ju arbeta för att ärenden ska handläggas så snabbt och effektivt som möjligt utan att ge efterkall på rättssäkerheten.

Det här var ett ovanligt komplext ärende därför att det gällde strandskyddet för hela Kronobergs län och det fanns ovanligt många överklaganden. Det blev också så att några gick tillbaka till länsstyrelsen, som fattade ett nytt beslut. Då överklagades det. Så kom det en fråga om inhibition, och så kom det en fråga om interimistiskt yrkande och så vidare.

Det som då åligger departementet som sådant är att se hur man kan fördela om sina resurser och möjligtvis omprioritera inom den verksamheten.

Det andra är för Regeringskansliet som helhet, och där har jag naturligtvis det övergripande ansvaret för att se till att det finns resurser. När frågan kom om mer resurser tillförde vi mer resurser. Så har vi gjort under ett antal år. Det gjorde också den förutvarande regeringen. Man har successivt tillskjutit resurser.

Men den här situationen var ganska extrem. Från några enstaka ärenden per år till 100 på ett halvår blev det en stor ansamling av ärenden på kort tid. Departementet har försökt beta av dem så fort och effektivt det kan gå, och från Statsrådsberedningen har vi tillfört mer resurser.

Tina Acketoft (L): Som min kollega var inne på tidigare kunde man kanske ha förutsett att det skulle anhopas ärendefall just under denna period. Förekom det aldrig några diskussioner om att man skulle förebygga den här anhopningen och se till att tillsätta resurser innan man redan hade en propp i systemet, så att säga?

Stefan Löfven: Ja, man kunde ha förutsett mängden, men komplexiteten har man sagt på departementet att man inte kunde förutse. Komplexiteten med de olika överklagandena, det som handlar om interimistiska beslut och så vidare

kunde man däremot inte förutse. Man har försökt göra så gott som möjligt under tiden med att omprioritera och tillföra resurser för att ha en så snabb handläggning som möjligt.

Tina Ackeoft (L): Nu ska jag inte be statsministern att sja om framtiden, men är det statsministerns övertygelse att vi nu har tillräckligt med resurser och att man har förutsett den här komplexiteten, som eventuellt kan drabba verksamheten igen? Eller kommer det att bli den här typen av brandkårsutryckningar även i fortsättningen?

Stefan Löfven: Regeringskansliet arbetar efter bästa förmåga för att vi ska ha adekvata resurser.

Jag kan aldrig förutse alla situationer som kan uppstå. Det finns ingen som kan garantera det. Men vi arbetar efter bästa förmåga för att ha så korta handläggningstider som möjligt. Det är också därför vi skjuter till resurser. När vi fått en förfrågan om mer resurser har vi skjutit till mer resurser.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Tack, statsministern, för svaren så här långt!

Det jag har hört statsministern säga är att ambitionen är att behandla ärenden så snabbt som möjligt. Med jämna mellanrum har Regeringskansliet genomgångar för att säkerställa detta. Det har uppmärksammats i flera år. Vi har tillfört resurser. Under ett flertal år har det beslutats att tillskjuta nya resurser.

Och så säger statsministern: Vi gör så mycket vi kan göra utan att ge avkall på rättssäkerheten. I förra replikskiftet sa han: Regeringskansliet arbetar efter bästa förmåga.

Finns det några skäl att tro att statsministern kommer att kunna korta handläggningstiderna om detta är "efter bästa förmåga"?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Om det under ett halvår kommer 100 ärenden till en enhet som normalt får några enstaka ärenden på ett år och de 100 ärendena är komplexa, då gäller det naturligtvis att försöka omprioritera så gott det går och fördela om inom departementet.

I det fall man behöver mer resurser har vi tillgodosett det. Man har fått mer resurser. Men det är inte alltid lätt att rekrytera precis rätt personer. Det här är inga ärenden som vem som helst kan handlägga, utan det måste till en viss kompetens. Därför har departementet försökt att rekrytera så snabbt det går och organisera om och prioritera om, och vi har fört till resurser.

Utgår vi från att vi inte har tillskott av 100 ärenden på ett halvår utan kommer tillbaka till ett mer normalt inflöde, då utgår vi också från att handläggningstiden kan förkortas. Den ska förkortas, för departementet självt har en tydlig målsättning vad man vill ned till. Då är det naturligtvis den målsättningen som gäller.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Så utfästelsen att Regeringskansliet arbetar efter bästa förmåga och att Regeringskansliet gör så mycket som Regeringskansliet kan göra skulle vara tillräcklig för att det här problemet, som har kvarstått i flera år och som KU har påtalat, nu ska bli löst?

Stefan Löfven: Jag kan inte ha någon annan ambition, herr ordförande. Det är klart att vi måste se till att ha så korta handläggningstider som möjligt på dessa ärenden. Det är målsättningen. Det är vad Regeringskansliet arbetar efter, självklart, och därför pågår det hela tiden en dialog.

I det här departementets fall har man som jag sa regelbundna möten, sammanträden, för att se vad man kan göra för att förkorta. Man diskuterade konstitutionsutskottets förslag att gå på de enkla ärendena först, att de skulle komma allra först så att man blev av med den delen av ärendestocken, ärendebalansen, men konstaterade att de ärendena – alltså enkla ärenden – är så pass få att det inte gör någon större skillnad.

Ärendena är ofta komplicerade när de kommer till departementet. Där har den arbetsmetoden prövats och man gör det man kan, men det blir inte så mycket, så stor förändring, som man kanske hade kunnat förutse. Det prövas hela tiden, och så måste det vara. Man måste hela tiden försöka förbättra och förkorta handläggningstiden. Det finns ingen anledning för Regeringskansliet att handlägga ärenden längre tid än vad som är absolut nödvändigt.

Ordföranden: Det var första rundan med frågor. Frågan är om det finns ytterligare frågor från ledamöterna.

Laila Naraghi (S): Det har ju framgått väldigt tydligt här att extra resurser har kommit den här enheten till del under de senaste två åren, under den här regeringen. Vad jag har förstått har det också getts under tidigare regering.

Jag vill följa upp vad Tina Acketoft var inne på angående att försöka förekomma de här bekymren. Jag förstår att det kan vara svårt för statsministern att svara på eftersom det var under tidigare regering som det här beslutet fattades. Men enligt KU:s granskning har det ju framkommit att man inte förutsåg det här. Man förutsåg en ökande ärendemängd, men det möttes inte upp med tillräckliga resurser. Regeringskansliet har sagt att man inte såg bekymren med inhibition.

Jag förstår som sagt att det här är något från en tidigare regering. Men vad lär Regeringskansliet av detta nu i liknande situationer? Jag tror att alla kan vara överens om att det är viktigt att lära av det som har skett vid liknande situationer. Kan statsministern säga något om det?

Stefan Löfven: Det pågår kontinuerligt inom departementet och i Regeringskansliet som helhet en dialog om vad man kan dra för slutsatser och vad man kan lära av tidigare situationer, och även här måste man naturligtvis kunna göra det.

Enligt departementet kunde man nog förutse att ärendemängden skulle öka, men det var komplexiteten som enligt departementet var svår att förutse.

Alla slutsatser som vi kan dra ska naturligtvis dras. Därför går vi tillsammans med expeditiöscheferna i departementen regelbundet igenom hur ärendebalanserna ser ut. Utifrån det får vi naturligtvis effektivisera handläggningen så mycket som det går.

Ordföranden: Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern. Detta handlar ju ytterst om statsministerns förmåga att leda och organisera Regeringskansliet

på ett sätt som gör att Regeringskansliet är ett stöd för regeringens politiska arbete, men också att Regeringskansliet fungerar som stöd för regeringen i regeringens egenskap av högsta förvaltningsmyndighet. En regering har ju både politiska och förvaltningsrättsliga uppgifter.

Då vill jag fråga om förvaltningsuppgifterna har prioriterats tillräckligt högt. Det kan ju vara lätt, kan man tänka, att regeringen fokuserar på sitt politiska arbete med att styra riket och inte tillräckligt uppmärksammar sin roll som högsta förvaltningsmyndighet i ett antal ärendekategorier.

Anser statsministern att detta arbete har fått tillräcklig prioritet? Och säger detta utfall något om statsministerns förmåga att leda och organisera en komplex verksamhet?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Det är klart att vårt sätt att hantera förvaltningsärenden är uppe till diskussion, för som jag sa ska vi hela tiden eftersträva att bli så effektiva och snabba som möjligt utan att göra avkall på rättssäkerheten. Som jag har svarat vid ett antal tillfällen här pågår hela tiden en diskussion i det berörda ärendet för det berörda departementet om vad man kan göra annorlunda. Man prövade också konstitutionsutskottets förslag om att försöka beta av enkla ärenden i början, men det gav inte så mycket eftersom det kommer så få ärenden av den karaktären. Vi för också regelbundet diskussioner i Regeringskansliet i sin helhet, exempelvis när vi går igenom ärendebalanserna med respektive expeditionschef, om hur vi kan förenkla, förbättra och effektivisera handläggningen. Detta är naturligtvis *en* viktig del av Regeringskansliets arbete.

Jag är chef för Regeringskansliet och har det övergripande ansvaret, och i detta ligger att det finns rutiner och arbetssätt som gör att vi hela tiden gör förbättringar. Detta förbättringsarbete pågår inom departementen. Därutöver är det naturligtvis ytterst mitt ansvar att se till att det finns ändamålsenliga resurser. I det fall som nu granskas har vi fått en förfrågan om mer resurser, och vi har tillfört mer resurser.

Ordföranden: Därmed är vi klara med granskningsärende 23.

Ordföranden: Vi går nu in på dagens sista ärende, granskningsärende 33, Migrationsministerns samråd med EU-nämnden angående svensk ståndpunkt rörande kommissionens meddelande ”En reform av det gemensamma asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa”.

Stefan Löfven: Herr ordförande och ärade ledamöter! Detta ärende rör regeringens skyldighet att informera och samråda med riksdagen om arbetet i Europeiska unionen, och jag och regeringen i sin helhet är naturligtvis angelägna om att regeringen ska fullgöra denna skyldighet mot riksdagen.

Det nu aktuella ärendet gäller frågan om justitie- och migrationsministerns samråd med EU-nämnden inför ett rådsmöte. Som regeringschef och chef för Regeringskansliet har jag det övergripande ansvaret för regeringens och Regeringskansliets arbete. Det innebär att jag bland annat ansvarar för att Regeringskansliet har riktlinjer och rutiner för att kunna följa regeringens informations- och samrådsskyldighet gentemot riksdagen.

Inom Regeringskansliet har också utarbetats rutiner för att säkerställa samspelet med riksdagen. De har tagits fram efter samråd med riksdagens kammarkansli och EU-nämndens kansli. Dessutom beaktar regeringen löpande konstitutionsutskottets uttalande när det gäller regeringens informations- och samrådsskyldighet.

Från min utgångspunkt finns alltså en väl fungerande ordning för hur regeringens informations- och samrådsskyldighet mot riksdagen ska fullgöras. Regeringskansliet har i det skriftliga svaret till utskottet svarat på konstitutionsutskottets frågor, och justitie- och migrationsministern Morgan Johansson har också varit här och svarat på frågor i ärendet.

Justitie- och migrationsministern har redovisat att de ståndpunkter han framförde vid den aktuella lunchdiskussionen sedan tidigare var förankrade i socialförsäkringsutskottet och i EU-nämnden. Regeringen har därmed fullgjort sin informations- och samrådsskyldighet.

Därmed, herr ordförande, är jag beredd att svara på utskottets frågor.

Patrick Reslow (M): Herr ordförande! Jag tackar statsministern för inledningen.

Ärendet handlar om ett samråd som ägde rum den 21 april. Vid samrådet skulle man diskutera ett meddelande från kommissionen. Meddelandet bestod av två delar. Den första delen avsåg gemensamma asylregler och den andra delen avsåg lagliga vägar för inresa till Europa.

Efter samrådet i EU-nämnden den 19 april togs det fram ståndpunkter när det gällde del ett. Samtidigt markerades tydligt, både skriftligen och muntligen, att det inte fanns skäl att ta fram ståndpunkter i del 2, eftersom den inte skulle upp till diskussion vid rådsmötet. Vad som sedan hände var att detta ärende lyftes bort från det formella rådsmötet och i stället förlades till en lunchdiskussion.

Min fråga till statsministern är om statsministern anser att det som framförs vid informella möten, till exempel lunchdiskussioner, ska vara förankrat i EU-nämnden.

Stefan Löfven: Ja, det anser jag, och det anser också övriga regeringen. Det som justitie- och migrationsministern har framfört här är att denna ståndpunkt var förankrad inför tidigare RIF-råd ett antal gånger.

Patrick Reslow (M): Herr ordförande! Jag tycker att det var ett klart svar från statsministern. Vi konstaterade efter utfrågningen av migrationsministern att det inte var lika tydligt, för där fanns en diskussion om att det inte förelåg någon samrådsskyldighet, och så långt är vi överens. Däremot fördes också en diskussion vid den utfrågningen om huruvida man skulle förankra ståndpunkter i övrigt. Där noterar jag att statsministern inte har samma uppfattning som migrationsministern.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Nej, för det är två olika frågor.

Den ena frågan är om man också vid en informell lunchdiskussion, som det var i det här fallet, ska framföra de ståndpunkter som är förankrade i riksdagen. Där är svaret ja.

Den andra frågan är om man har en samrådsskyldighet inför informella lunchdiskussioner. Enligt den ordning som vi har utarbetat i samråd med både riksdagens kammarkansli och EU-nämndens kansli är vi överens om att det ska ske samråd inför informella och formella rådsmöten men inte inför informella diskussioner som inte är en del av rådsmötet. Men om man befinner sig på en sådan övning ska man ändå framföra de ståndpunkter som är förankrade.

När det gäller just kommissionens meddelande En reform av det gemensamma europeiska asylsystemet och ökade möjligheter till laglig inresa till Europa, som det refereras till, handlade del ett om det gemensamma europeiska asylsystemet och del två om ökade möjligheter till laglig inresa i Europa. Det är Sveriges ståndpunkt att Sverige ska verka inom EU för att skapa fler lagliga vägar för att söka asyl inom unionen. Den förankrades inför RIF-rådsmötena den 9–10 oktober 2014, den 4–5 december 2014, den 12–13 mars 2014 och den 14 september 2015 samt inför EU:s utrikes- och inrikesministermöte om migration den 20 april 2015. Vi menar att det är en väl förankrad ståndpunkt, och någon annan ståndpunkt har inte framförts vid lunchdiskussionen.

Patrick Reslow (M): Herr ordförande! Dessa förankringar ligger ju ganska långt bakåt i tiden. Vid EU-nämndens samråd fördes det mycket tydligt fram att det inte behövdes något samråd om ståndpunkt när det gällde den andra delen, eftersom den inte skulle upp till diskussion. Ändå kom den upp till diskussion. Det var till och med så att migrationsministern sa att Sverige lyfte denna del vid den informella lunchdiskussionen.

När statsministern nu säger att det är viktigt att de ståndpunkter som framförs vid lunchdiskussioner måste vara förankrade blir följdfrågan: Varför valde man att inte förankra även denna ståndpunkt vid EU-nämndens sammanträde den 19 april? Eller, om man insåg att det skulle bli en diskussion om denna del vid den informella lunchen, varför tog man i så fall inte kontakt med EU-nämndens kansli för att säkerställa att man hade rätt ståndpunkt att föra fram?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Diskussionen om laglig inresa till Europa skulle ju inte komma upp vid mötet. Det var en informell lunchdiskussion, och inför en sådan finns ingen samrådsskyldighet. Ståndpunkten i frågan har bekräftats vid fem olika samrådstillfällen med Sveriges riksdag inför de RIF-råd som jag räknade upp plus EU:s utrikes- och inrikesministermöte om migration, det senaste den 20 april 2015.

När jag är i EU-nämnden och vi diskuterar denna migrationsfråga är den uppfattning som allra tydligast och oftast kommer upp att vi ska se till att det finns fler lagliga vägar in i Europa. Det är några som inte delar den, men att det skulle råda något tvivel om riksdagens uppfattning i frågan ser jag som högst osannolikt. Den fråga som jag kanske oftast får är, som sagt, om vi verkligen står upp för den rätten.

Om ståndpunkten är förankrad inför fyra RIF-rådsmöten och ett EU:s utrikes- och inrikesministermöte menar vi nog att den är väl förankrad i riksdagen. Om frågan har diskuterats i riksdagen vid dessa tillfällen och man sedan skulle komma fram till en annan uppfattning torde vi ha fått höra att nu gäller något helt annat. Men någon sådan uppfattning har aldrig kommit fram.

Patrick Reslow (M): Herr ordförande! Uppfattar jag statsministern korrekt att diskussionen om legala vägar skulle upp på rådsmötet?

Stefan Löfven: Svaret är nej, herr ordförande.

Patrick Reslow (M): Vid samrådet i EU-nämnden var det lite halvstormigt. Det fanns väldigt många åsikter i frågan. Det var till och med så att man fick ha ett nytt samråd. Man hade först samråd den 15 april och fick sedan ha ett nytt samråd den 19 april, för man var inte överens om själva ståndpunkten. Den 15 april konstaterade man att den ståndpunkt som regeringen ville framföra inte låg i linje med kommissionens meddelande. Sedan hade man ett nytt samråd den 19 april. Vad som också framgick där var att man inte ville att regeringen skulle ta upp den fråga som fanns i den andra delen. EU-nämnden försäkrades också om att det inte var aktuellt, eftersom denna del inte skulle upp till diskussion utan bara den första delen. Ändå valde migrationsministern att ta upp den svenska ståndpunkten vid den informella lunchdiskussionen.

Frågan till statsministern är: Hur har ståndpunkten förankrats, och vad var det som gjorde att man valde att inte förankra den en gång till i EU-nämnden?

Stefan Löfven: Den diskussionen skulle inte och kom inte upp på rådsmötet. Vi har en ordning med informations- och samrådsskyldighet inför informella och formella möten, men inte inför den här typen av informella lunchdiskussioner som inte är en del av rådsmötet. Den kom inte heller upp där, utan den kom upp vid den informella lunchdiskussionen. Om statsrådet i allmänna ordalag uttryckte en uppfattning som har fastställts vid fem tillfällen i Sveriges riksdag tycker jag att han har gett uttryck för det som Sveriges riksdag står för. Det var ingen detaljerad diskussion i frågan. Det var en fråga om laglig inresa till Europa, och Sverige ska verka inom EU för att skapa fler lagliga vägar för att söka asyl inom unionen. Det är den åsikt som vi har verkat efter och fortsätter att verka efter.

Emanuel Öz (S): Tack, statsministern, för att du är här i dag för att svara på frågor.

I detta ärende har vi fått en del skriftligt material, bland annat från Regeringskansliet, och vi har även haft statsrådet Morgan Johansson på offentlig utfrågning hos KU. Det är ju regeringen som företräder Sverige i samband med ministerrådsmöten, både vid formella och informella möten, och frågan om samrådsskyldighet dyker ibland upp.

Jag tycker att statsministern har varit väldigt tydlig när han har redogjort för vad som gäller för samrådsskyldigheten. Det är väl i linje med vad Morgan Johansson sa när han var här om att det inte föreligger någon samrådsskyldighet när det gäller den informella lunchdiskussionen.

Morgan Johansson hänvisade också till cirkulär 2 när det gäller riktlinjerna för förhållandet mellan regering och riksdag i dessa fall. Statsministern sa inte detta ordagrant, men jag misstänker att statsministern hänvisade till det i sin inledning. Statsministern får gärna förtydliga hur detta cirkulär tillämpas, vilken betydelse det har i de här sammanhangen och hur han ser på cirkuläret i relation till just samrådsskyldigheten under dessa informella lunchdiskussioner.

Stefan Löfven: Ytterst är det regeringsformen och riksdagsordningen som reglerar regeringens informations- och samrådsskyldighet gentemot riksdagen. Utgångspunkten är naturligtvis att regeringen ska underrätta och rådgöra med EU-nämnden.

I Regeringskansliets instruktioner finns en instruktion som säger att chefen för kansliet för samordning av EU-frågor kan ge ut handböcker, riktlinjer eller annat material i syfte att uppnå en enhetlighet i hanteringen, så att det blir lika kvalitet och hög kvalitet vid handläggningen av allt det som rör – i detta fall – Europeiska unionen.

Med stöd av denna instruktion har ett cirkulär med riktlinjer för handläggning av EU-frågorna tagits fram inom Regeringskansliet. Detta går under benämningen cirkulär 2, eller Statsrådsberedningens cirkulär 2. Det behandlar samråd, överläggning och information mellan regering och riksdag i EU-frågor. Det har, som jag sagt tidigare, utformats i samråd med riksdagens kammarkansli och EU-nämndens kansli.

Emanuel Öz (S): Tack, statsministern, för klargörandet.

En annan fråga som har dykt upp i detta ärende, med anledning av frågan om samrådsskyldighet, är frågan om återrapportering. Statsrådet Morgan Johansson har sagt att det i och med att det inte förelåg någon samrådsskyldighet i dessa delar heller inte förelåg någon återrapporteringsskyldighet. Delar statsministern den bedömningen?

Stefan Löfven: Ja, jag delar den bedömningen.

Emanuel Öz (S): Jag har fått svar på mina frågor.

Jonas Millard (SD): Tack, statsministern, för redogörelsen och för svaren. Jag tror att det för många som sitter och tittar kan framstå som relativt otydligt vad som egentligen gäller i fråga om samrådsskyldighet och skyldighet till återrapportering. Man pratar bland annat om informella möten och om informella lunchmöten. Det ena omfattas av samrådsskyldighet medan det andra inte gör det.

Skulle statsministern kunna vidareutveckla och tydliggöra skillnaderna? Vad är skillnaden mellan att hålla ett informellt möte och att hålla ett informellt lunchmöte? Det ena omfattas av ett regelverk – det andra gör det inte.

Stefan Löfven: Det informella är ett rådsmöte. En lunchdiskussion är inget rådsmöte. Det är skillnaden. Naturligtvis finns också formella rådsmöten.

Rådet kan samlas och ha sina möten, och detta kan ske informellt. Inför ett sådant möte ska samråd ske och information och rapportering lämnas, vilket

också gäller för formella möten. Men det är inte ett rådsmöte om man samlas och äter lunch tillsammans och diskuterar informellt.

Jonas Millard (SD): Det blir kanske inte så mycket enklare, med tanke på att det finns kanske tre olika nivåer i EU-kretsen. Det handlar om de formella mötena, om de informella mötena och om de informella lunchmötena. Jag tror att man nästan skulle behöva ha en enkel förklaringsguide för att begripa hur det här med samrådsskyldighet förhåller sig till de olika typerna av möten.

När statsministerns kollega Morgan Johansson var här i KU ställde jag frågor om huruvida han upplever att det är vanligt förekommande att dessa informella lunchmöten äger rum. Om det är så att de är vanligt förekommande kan man naturligtvis ställa frågor om hur effektiv denna samrådsskyldighet egentligen är.

Vilken är statsministerns bild av de informella lunchmötena? Är det någonting som vanligtvis sker?

Stefan Löfven: Det kan säkert vara så att det ter sig lite konstigt med de här olika mötena. Men det viktigaste ur konstitutionell synpunkt är väl ändå rimligen att Regeringskansliet har utarbetat rutiner för hur det ska skötas, i samråd med riksdagens kammarskansli och med EU-nämnden. Åtminstone vi är överens om denna hantering. Jag kan förstå att allmänheten kanske inte alltid kan se skillnad på dessa olika möten, men huvudsaken är att vi är överens om detta.

Hur vanligt det är för de andra kan inte jag svara på. Jag skulle nog säga att när Europeiska rådet samlas och har våra rådsmöten inkluderar rådsmötet måltiden. Vi fortsätter helt enkelt Europeiska rådet under måltiden. Men andra kan naturligtvis, vid andra tillfällen, ha helt olika former för detta. Att ha en informell diskussion är ju heller inget fel. Det kan vara mycket bra att ha en sådan informell diskussion, så länge vi som representerar regeringen följer de ståndpunkter som vi har samrått med riksdagen om.

Jonas Millard (SD): Jag delar statsministerns uppfattning: Det är inte lätt för den stora allmänheten att begripa dessa delar, som många gånger kan vara rätt invecklade. Inte heller för oss är det alltid så lätt att förstå. Många anmälningar till konstitutionsutskottet handlar om just den del som vi behandlar i dag – om samrådsskyldighet och återrapportering.

Den frågeställning som jag har, och som jag tidigare riktade till statsministerns kollega Morgan Johansson, handlar lite grann om omfattningen av dessa informella lunchmöten. Jag förstår att det kan finnas ett värde i att ha informella möten och informella lunchdiskussioner. Men om det blir så att många av ärendena flyttas över från de formella mötena till de informella lunchmötena finns det en risk att man kan kringgå samrådsskyldigheten och att de verkliga diskussionerna sker där. Ser inte statsministern någon risk i det?

Stefan Löfven: Nej, det spelar ingen roll – ståndpunkterna måste ändå vara förankrade i Sveriges riksdag. Ståndpunkter i en informell diskussion måste ändå vara förankrade. Det vi ger uttryck för där ska vara förankrat, och det är detta som också justitie- och migrationsministern säger. Det han framförde i

väldigt allmänna ordalag är förankrat i Sveriges riksdag. Vi vill att det ska skapas fler lagliga vägar för att söka asyl inom unionen i dess helhet.

Så det spelar ingen roll – det finns ingen önskan om att ha mer informella diskussioner. Ibland är de bra, men det är ju för att fatta beslut, vilket inte minst är vår ambition. Vi vill ju fatta beslut om ett gemensamt asylsystem i EU, så vi har ingen som helst anledning att försöka att vikta över det hela till mer informella diskussioner. Vi vill naturligtvis ha rådsmöten som kan fatta beslut.

Jonas Millard (SD): Jag vill säga något mycket kort, som kanske egentligen är en reflektion, som statsministern gärna får kommentera om han vill.

Om man nu har ett informellt lunchmöte – och jag har förstått att statsministern också tolkar det som att det inte finns någon återrapporterings-skyldighet från sådana – blir det väldigt svårt för riksdagen att kunna kontrollera vad som egentligen har blivit sagt på detta möte.

Stefan Löfven: Vi är ju där för att fatta beslut. Vi vill åstadkomma någonting, och det gör man på de formella rådsmötena. De finns ju där. Om man sedan, av något skäl, vid något tillfälle har en informell diskussion är detta inte något hinder för beslutsfattande. Beslutsfattandet måste hänvisas till de formella rådsmötena.

Agneta Börjesson (MP): Jag har inga frågor.

Per-Ingvar Johnsson (C): Jag har inga frågor.

Mia Sydow Mölleby (V): Jag har inga frågor.

Tina Ackeoft (L): Tack, statsministern, för redogörelsen.

Jag har förmånen att också sitta i EU-nämnden och var med på detta möte, som väl kan beskrivas som lätt turbulent. Man diskuterade om varandra i allra högsta grad. Men det är ju inte sakfrågan som sådan – alltså hur vår gemensamma asylopolitik eventuellt ska se ut i framtiden – som vi har att ta ställning till här.

Frågan som gäller här är egentligen om det kan anses att Morgan Johansson har de riktlinjer från statsministern som vi har en överenskommelse om, det vill säga att man även på en informell lunch faktiskt har att följa de samråd som man har haft tidigare. Man kan alltså inte frånga dessa och presentera en ny svensk hållning. Även om detta sker på ett informellt lunchmöte måste det botten i tidigare ställningstaganden som EU-nämnden har gett regeringen mandat att föra vidare.

Jag tror säkert att jag håller med Morgan Johansson i sakfrågan, men vad man hade att ta ställning till vid den givna tidpunkten – och vad som uttryckligen avkrävdes av Morgan Johansson – var huruvida han skulle ta ställning och framföra en svensk åsikt i den del som rör legala vägar, alltså del 2.

Detta var en fråga som han fick av flera ledamöter, både från Ulrika Karlsson, som är upphovsman till att statsministern sitter här, och från mig. Avsåg statsrådet att enbart föra fram del 1 i denna beslutsprocess? Vi ansåg att Sverige inte var redo att ta beslut i båda frågorna. På direkta frågor svarade Morgan Johansson att han avsåg att enbart framföra den svenska hållningen i del 1. Del 2 skulle han, så att säga, inte röra.

Sedan visade det sig i uppteckningen att Morgan Johansson – tydligen väldigt stolt – kom tillbaka och sa att Sverige var det enda land som på lunchmötet nämnde den specifika frågan. Detta var precis den fråga som EU-nämnden uttryckligen hade avkrävt honom att inte närma sig.

Det är där vi befinner oss nu. Statsministern var väldigt tydlig med att han tycker att det krävs ett samråd – även om det är ett informellt möte ska man framföra den ståndpunkt som redan är erkänd. Det gjorde inte Morgan Johansson när han var här tidigare och vi frågade ut honom.

Då kommer vi tillbaka till det här igen: Har statsministern gett Morgan Johansson tydliga instruktioner beträffande vilket mandat han egentligen har? Morgan Johansson har på en uttrycklig fråga svarat att han inte avser att ta upp just denna frågeställning, som rör legala vägar, men ändå gjorde han det. Han var den enda som lyfte upp frågan under lunchmötet. Jag skulle vilja höra statsministerns kommentar till detta.

Stefan Löfven: Att ta ställning och föra fram en åsikt vid ett formellt möte – eller vid ett informellt möte, för den skull – är en sak. Vår samrådsskyldighet gäller precis detta, enligt cirkulär 2, som jag tidigare har refererat till. Att man inför sådana möten samråder om de frågor som ska tas upp gäller alla departement och alla statsråd. Om det rör sig om en informell diskussion, i det fallet en lunchdiskussion, ska de uppfattningar som framförs vara godtagna av Sveriges riksdag.

Vi har nu en ståndpunkt i Sverige – och jag har inte hört någon annan, inte i EU-nämnden heller – om att vi ska verka för fler lagliga vägar för att söka asyl inom unionen i dess helhet. Detta är förankrat inför fyra RIF-råd, plus ett möte med EU:s utrikes- och inrikesministrar om migrationen, som hölls den 20 april 2015. Det är väl en av de tydligare uppfattningarna i migrationsfrågorna som jag har fått med mig när jag åker ned.

Jag har inte ens hört någonting i närheten av att Sverige ska ändra uppfattning i den frågan. Jag tycker inte att det är så konstigt om migrationsministern under en informell lunchdiskussion, där det inte fattas beslut, övergripande ger uttryck för en ståndpunkt som har slagits fast fem gånger i Sveriges riksdag.

Hade det varit så att frågan skulle komma upp på rådsmötet hade det varit en annan sak. Men det var en informell diskussion som fördes där ansvarigt statsråd förde fram en uppfattning som har beslutats om i Sveriges riksdag vid fem tillfällen.

Tina Ackeoft (L): Det gäller inte sakfrågan som sådan, att Sverige driver en politik där nästan alla partier har ett brett samförstånd om att vi vill ha fler legala vägar in. Det är inte det som denna fråga rör, utan det är hur statsrådet har hanterat frågan när han var nere i Bryssel. Det är det som är frågan.

På flera direkta likalydande frågor i EU-nämnden svarade Morgan Johansson: Nej, han avser inte att ta upp frågan om fler legala vägar på detta möte.

Nästa passus säger: Nej, vi har naturligtvis inte samrådsskyldighet när det gäller ett informellt lunchmöte. Men om man ska frångå det som har sagts i

EU-nämnden behöver man samråda. Jag förstår att sakfrågan som sådan var utredd, men i EU-nämnden var det ett antal ledamöter som ställde samma frågor och fick till svar från Morgan Johansson: Jag avser inte att ta upp detta. Ändå gör han det.

Det är ju det som vi diskuterar, inte huruvida vi är för fler legala vägar in i EU eller om vi ska ha en gemensam asylpolitik. Där tror jag att vi har en ganska så bred samsyn om att det behövs.

Stefan Löfven: Jag uppfattar statsrådet Morgan Johansson så att frågan inte kommer att tas upp på det här rådsrådet. Den ströks från dagordningen. Den kom inte upp. Det är det som jag uppfattar att statsrådet ger uttryck för, och det är helt korrekt, för frågan kom inte upp.

Den nämns vid informella lunchdiskussioner och man framför en synpunkt som är väl förankrad i Sveriges riksdag. Att frågan inte kom upp på rådsrådet var skillnaden. Om jag kommer ihåg rätt blev det klart dagen före att den inte skulle komma upp på rådsrådet. Den ströks från dagordningen. Det är det som Morgan Johansson har förhållit sig till. Frågan var inte upp på rådsrådet.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Jag blir inte klok på dessa möten. Statsministern har nämnt fyra olika kategorier av möten. Det finns formella rådsråden, rådsråden som är informella, informella lunchmöten och informella diskussioner.

Först tänkte jag att när man äter, då är man borta från alltsammans. Man drev linjen att finns det mat på bordet är vad som helst tillåtet. Men det stämmer inte, för sedan säger statsministern att det finns rådsråden där man ibland äter lunch. Det finns diskussioner där man inte äter som är informella.

Hur i all världen ska vi kunna klargöra för våra kollegor i riksdagen vilka möten som finns. Det finns åtminstone fyra olika sorter med eller utan lunch. Det ligger väldigt nära att vi från KU ser det som ett sätt att kringgå samrådsskyldigheten. Man glider mellan de olika fyra formerna. Vi vet aldrig riktigt vilken form det är.

Vill statsministern förklara det?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Ja, det kan nog se så ut, och så har det nog varit oavsett vilken regering som har haft regeringsmakten i Sverige. Det har förekommit olika former av möten. En del är formella, en del är informella.

Varför jag sitter här är huruvida vi har uppfyllt de åtaganden som vi har om samråd och information gentemot framför allt EU-nämnden. Har vi gjort det mot riksdagen? Ja, det har vi gjort. På det rådsrådet som Morgan Johansson var på i Bryssel togs frågan upp om kommissionens meddelande del 1, som jag tidigare refererade till, inte del 2.

Vi har en ordning där Regeringskansliet och riksdagen är överens om att vi har informations- och samrådsskyldighet inför formella och informella möten. Inför ett möte med rådet är det informations- och samrådsskyldighet, och den är fullgjord. Del 2 var inte upp på det rådsrådet som vi diskuterar. Det är väl den avgörande frågan.

Sedan kan jag förstå att det inte alltid är lätt för allmänheten att hänga med i alla dessa, men just nu och här är svaret på frågan huruvida vi har fullgjort vår skyldighet. Det är min uppfattning att vi har gjort det, ja.

Tuve Skånberg (KD): Jag blev faktiskt inte klokare. Det är alltså fyra olika nivåer. Med eller utan mat är oväsentligt, men det kan förekomma mat i alla sammanhang, om jag har förstått det rätt. Maten har ingenting att göra med om det är informellt eller formellt?

Stefan Löfven: Ordförande! Endera har man ett rådsmöte, och då är rådet samlat, eller också har man inte det. Oftast äter man inte, men ibland är tiden knapp och då får man äta vid rådsmötet. Det har jag gjort vid ett flertal tillfällen. Det kan vara middagar från 20.00 till 01.00. Man äter ju inte hela tiden, men man äter under mötet. Då pågår det möte med Europeiska rådet.

Vid några tillfällen har man uppenbarligen sagt att man inte ska ha något rådsmöte utan en informell diskussion. Vid det tillfället kanske man inte äter eller dricker någonting. Det spelar ingen roll. Ibland kanske man gör det, men det är ändå en informell diskussion.

När beslut ska fattas är det rådsmöte som gäller. Då är man samlade och då fattar man beslut. Inför alla ståndpunkter som vi ger uttryck för sker det en förankring i riksdagen.

Så gjordes också i detta fall. Det var ett rådsmöte som behandlade del 1 av kommissionens meddelande, som vi just har pratat om. Det förankrades då i Sveriges riksdag. Del 2 diskuterades inte på detta möte. Oavsett om man åt eller inte var det en helt informell diskussion.

Jag menar att vår informations- och samrådsskyldighet har fullgjorts precis enligt de riktlinjer som vi är överens om mellan Regeringskansliet, riksdagens kammarkansli och EU-nämndens kansli.

Tuve Skånberg (KD): Ordförande! Det var ett helt klagörande. Det har ingenting med maten att göra. Lunchmöten är oväsentliga. Frågan är om det är formellt eller informellt. Men, statsministern, bara förankrade ståndpunkter från framföras även vid informella möten, oavsett om det är mat eller inte. Det som vi upprepade gånger har frågat statsministern är: Var det verkligen förankrat? Det har ju sagts att man över huvud taget inte ville ha upp den här ståndpunkten. Där är vi ännu inte eniga.

Stefan Löfven: Jag har vid ett flertal tillfällen nämnt att ståndpunkten är förankrad vid fem tillfällen i Sveriges riksdag.

Fredrik Eriksson (SD): Ni känner mig vid det här laget. Jag tycker om att ha resonemang och tankar i huvudet kring olika mer eller mindre hypotetiska scenarior.

Ponera att Morgan Johansson har agerat formellt helt korrekt enligt regelverket. Nej, i de beslutsfattande delarna håller han tand för tunga. Han säger inte någonting. Men vid de informella lunchdiskussionerna framför han bara ståndpunkter som han anser tidigare har varit uppe till diskussion i olika sammanhang med EU-nämnden. Det där kan nog riksdagen tänka sig att ställa sig bakom.

Fyrkantigt och formellt är det korrekt. Men om nu EU-nämnden har sagt: Snälla Morgan Johansson, vi kan behöva lite mer betänketid i den här frågan. Vill du vara så vänlig att inte lyfta dessa frågor över huvud taget. Låt oss få lite mer tid, så kan vi ha en fortsatt diskussion när du kommer tillbaka. Då har vi kommit längre i processen och kan ha det formella samrådet kring just den här delen som berörde lagliga vägar.

Så åker Morgan Johansson ned till Bryssel och håller tand för tunga på de formella beslutsdelarna, men på lunchmötet väljer han ändå att framföra dessa synpunkter.

KU har diskuterat performativa uttalanden och sådant i andra sammanhang. Hur ska omgivningen kunna förstå att det här borde han kanske inte ha lyft. Han hade inte något riktigt att lyfta i det här sammanhanget.

Är det rimligt att anta att de som hör det här budskapet från Morgan Johansson tror att det är den svenska ståndpunkten som är förankrad och klar i Sverige. Det där tar vi med oss hem och fortsätter att arbeta utifrån.

Stefan Löfven: Herr ordförande! Vad som är rimligt att anta hur folk ska uppfatta det blir för mycket spekulation för min del.

För det första är det inte korrekt återgivet att statsrådet inte säger någonting i del 1. Där säger Morgan Johansson vad vi anser vara svensk ståndpunkt under del 1. Däremot kom frågan om del 2 inte upp vid rådsrådet. Den kom inte upp.

Återigen: Om statsrådet övergripande och mycket allmänt hållet uttrycker en ståndpunkt som har behandlats fem gånger i Sveriges riksdag, kan jag inte anse att det är något fel begånget. Det är på en informell diskussion.

Nu måste vi hålla isär det här. Där vi har informations- och samråds-skyldighet, där har samråd skett. Där vi inte har en sådan skyldighet har inte samråd skett. Det är precis enligt den ordning som vi är överens om.

Fredrik Eriksson (SD): Först blir jag lite orolig när statsministern säger att han inte kan tänka sig hur andra människor uppfattar saker och ting. Det är ju precis det som hela den performativa delen går ut på, nämligen hur omgivningen tolkar uttalanden från regeringsföreträdare i olika sammanhang. Det måste man nog försöka att ägna en viss uppmärksamhet.

Ja, vi upprepar oss lite grann här. En ståndpunkt har diskuterats och förankrats vid många olika tillfällen. Samtidigt var det senaste beskedet som kom till statsrådet vid en överläggning med EU-nämnden: Nej, snälla, vi kan nog behöva ta ytterligare en funderare kring det här.

Har man sagt någonting så gäller det för tid och evighet. Sedan finns det inget utrymme för vidare diskussioner, inte ens när EU-nämnden säger att man önskar att få ett utrymme för att kunna diskutera frågan ytterligare en gång.

Är det så jag ska tolka statsministern?

Stefan Löfven: Herr ordförande! Återigen: Det var ett formellt rådsråd där man behandlade det som samrådet sa. Den informations- och samråds-skyldigheten är fullgjord. Vid rådsrådet framgick det vad som skulle behandlas, och det samråddes det om.

Ordföranden: Det framstår som att ämnet är uttömt för dagen. Tuve Skånberg delar inte riktigt den uppfattningen.

Tuve Skånberg (KD): En sista fråga: Händer det att dagordningspunkter flyttas från formella möten till informella lunchmöten? I så fall: Vad händer då med statusen på det lunchmötet?

Stefan Löfven: Det är uppenbart att det var dagen före – här kan jag ha lite fel – som man blev varse att den här punkten togs bort från rådsmötet. Det kan mycket väl hända. Jag vet inte hur alla de olika mötena gör med sin dagordning. Det är flera olika råd. Det kan hända att en dagordningspunkt helt enkelt stryks, och då kan det hända.

Tuve Skånberg (KD): Frågan var inte om den ströks, utan frågan var: Händer det att dagordningspunkter flyttas från formella möten till informella lunchmöten? Om de flyttas, vad händer då med statusen på det lunchmötet?

Stefan Löfven: Är det inte ett formellt rådsmöte, då är det inte det. Frågan är om det är det rådsmöte eller inte ett rådsmöte. Det är väl det som är det viktiga.

Är det en informell diskussion har det dragits bort från rådsmötet. Då är det en informell diskussion, och då fattas det inte heller några beslut.

Ordföranden: Då avrundar vi här, så får utskottet överväga dessa frågor vidare.

Då ber vi att få framföra ett varmt tack till statsministern för att han har medverkat här i konstitutionsutskottet i dag.

Jag förklarar sammanträdet avslutat.